15. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

ČEĻĀ UZ MĀCĪBĀM

1937. GADS

3. BURTNĪCA

SATURS

		Lapp.
	Māc. A. Liepiņš. **Ciešanu laika pārdomām**	162
VISPĀRĒJĀ DAĻA	Ministrs A. Bērziņš. **Aizsargu organizācijas 18. gada svētkos**	163
	Ed. Virza. **Garīgā stāja**	164
	B. Vinkmane. **Zemes spēks latviešu literātūrā**	168
	Kapt. R. Bernhards. **Indiešu svētā pilsētā Benaresā**	172
	Priv.-doc. B. Jirgensons. **Spridzināmās vielas**	177
MILITĀRĀ DAĻA	**No 1. līdz 7. martam 1919. gadā**	179
	Plkv.-ltn. P. Penčuks. **Pānika karā**	183
	Pltn. K. Vidiņš. **Kaujas apmācība.** (Turpinājums.)	186
	Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā	190
LITERĀRĀ DAĻA	Edvarts Virza. **Pulkvedim Kalpakam.** (Dzejolis.)	191
	Leonīds Breikšs. **Dziesma par varoņu māti.** (Dzejolis.)	191
	Lilija Auza. **Latvijas aizsargs** (Dzejolis)	191
	Aīda Niedra. **Vanags.** Stāsts.	192
	Vilis Lesiņš. **Atmaksa**	196
	Jēkabs Saiva. **Birkas baloži**	200
	Džēmss Sīrs Pikerings. **Tanki.** No angļu valodas tulk. K. Vilde	204
AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE	Kapteinis V. Deglavs. **Atvadoties**	208
	Chronika	208
	J. Steglava. **Aizsardžu misija**	215
BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA	A. B., R. Osis, V. Upenieks, J. Bīne. **Apskati un recenzijas**	216
	Jēkabs Bīne. **I Latvijas daiļamatniecības izstāde**	220
LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ	A. Kroders. **Mēneša apskats**	223
ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA	T. Veicherts. **Mēneša apskats**	226
SPORTS	J. Molovka. **Ziemas darbi sporta pulciņā. 3.**	228
	Sporta chronika	229
ŠACHS	K. Bētiņa vadībā	230
HUMORS	Ludvigs Šanteklers. **Lielīgais Āķis šūpolēs**	231
	Ačuks. **Lieldienu prieks**	231
	E. Rirdancis. **Ķīmiskā dienesta reglāments ilūstrācijās**	232
MAZAJIEM LASĪTĀJIEM	L. Perlbacha. **Pavisam balts balodis**	233
	J. Krūmiņš. **Prūšu kaŗa kase**	234
	E. R. **Raugi — tā svētkus gaida draugi**	234

Uz vāka: N. Baļgalvja uzņēmums — **Ceļā uz mācībām.**

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālrunis 9-3-1-1-9. — **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 9—15. **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no plkst. 17—18. Dzīvokļa tālrunis 95315.

1937. GADS
15.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

3. (165.)
BURTNICA
15. MARTS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Jūsu testāments ir izpildīts un piepildīts.
Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis.
(Pie pulkveža Kalpaka pieminekļa, Airītēs)

Kapt J. Borkovska glezna

PULKVEDIS OSKARS KALPAKS

Māc. A. Liepiņš

Ciešanu laika pārdomām

Smagām domām sirdī vēršam šinī laikā skatus uz Golgātas kalnu, lai atkal un atkal no jauna sajustu to netaisnību, kas pirms daudziem gadiem bija jāpiedzīvo vispilnīgākam no cilvēkiem. Domājam atkal seno stāstu par Jēzu Kristu, kas mīlestību nesdams pasaulē, ļaužu nievāts un apsmiets mira krusta kokā. Norimst viss skaļums, sāpēs arvien vairāk tinas sirds, un cilvēks viens stāv krusta priekšā, pie kuŗa caurdurtām rokām, ērkšķu vaiņagā, pienaglots stāv Jēzus Kristus.

Ir grūti par to domāt. Tomēr nenovērsīsim savas sirdis no šīs lielākās pasaules drāmas, jo taisni viņa liek nojaust svētuma cēlumu un grēka lielumu. Golgātas kalnā lija Jēzus svētās asinis, bet Golgātas kalnā grēcinieks arī lūdzās: «Kungs, piemini mani, kad Tu nāksi savā valstībā.» Šis cilvēku mīlētājs, mirdams krusta kokā, nedomāja par savām mokām, bet atbildēja tam: «Patiesi, es tev saku, šodien tu būsi ar mani paradīzē.» Golgātas krusts ir balsts, pie kuŗa atspiesties nekad nav par vēlu. Kas staigā šī krusta ēnā, tam, dzīves ceļu ejot, pat tumšā nāves ielejā mūžīgo gaismu rādīs Krustā Sistā vaigs.

Kristus ciešanu stāsts ir dziļi skāris cilvēku sirdis visos laikos. Senajā Romā daudzi tika saplosīti cirkus ārēnās tikai tāpēc, ka viņi ticēja tam, kas pats mira mocekļa nāvē. Kāpēc mums tik sāpīgi dzirdēt šo ciešanu stāstu? —

Cilvēku dzīve, viņu darbs un cīņas norit sabiedrībā, citos cilvēkos. Bieži alkstot vientulības, nicinot cilvēkus, mēs tomēr pēc viņiem tiecamies, viņus meklējam. Kad izpaliek darba augļi, tad sāpīgi ir, ka velti strādāts. Bet visvairāk sāp, ja cilvēks ir velti izlējis savu mīlestību, atdevis savu sirdi un labākās domas. Ir grūti pārspēt sevi un dzīvot citiem. To mēs, cilvēki, sajūtam un tāpēc arī saprotam, ka tas ir Dieva izredzētā un mocekļa ceļš, ko gāja Jēzus Kristus, cilvēces skaidrākais tēls. Šis ceļš sākās ar puķēm un gavilēm, Jēzum iejājot Jeruzālemē, par to, ka slimos viņš bija dziedinājis un noskumušos priecinājis, un beidzās ar Golgātu un krusta nāvi par to, ka mīlestību nesa viņš pasaulē.

Tāpēc saviļņo mūs šis lielais sāpju stāsts, ka gaišākais no Dieva bērniem, kas sevi nodeva saviem brāļiem, tika nonāvēts no tiem, kuŗus mīlēt un atpestīt viņš bija nācis pasaulē. Vēl apbrīnojamāks mums kļūst šis stāsts, ja atceramies, ka mira Viņš ne tikai bez naida pret saviem mocītājiem, bet savās lūgšanās tos slēdzot.

Un tomēr Golgātas krusts nav mums palicis par piedauzības akmeni, bet gan par skaistākās dzīves sākumu, par lielākās uzvaras simbolu visai cilvēcei.

Pie krusta mīlēt bija Lielā Cietēja uzdevums, lai cilvēku sirdīs miera un saticības liesmas degtu; pie krusta pazemoties, lai cilvēce taptu paaugstināta; pie krusta ciest, lai cilvēku sāpes mazinātu; pie krusta mirt, lai cilvēcei pestīšanas ceļu rādītu. Tiešām, Golgātas kalns ir viņa skaistākā uzvara. Tur visi dzīves pretstati ir izlīdzināti: sāpes pārvērstas laimē, naids — mīlestībā, nespēks — spēkā un nāve — dzīvībā. Caur ciešanām pie krusta un no krusta pie uzvaras ir Jēzus Kristus, viņa mācekļu un mūsu ceļš.

Nopietns ikvienam kristīgam ir šis ciešanu laiks. Neizmērojamas pasaules skumjas šajā laikā trīc ērģeļu melodijās, baznīcu sienās un cilvēku sirdīs. Sāpju nasta spiež sirdi, acis raugās uz ērkšķiem vaiņagoto galvu, bet lūpas klusi lūdz: «Kungs, piemini mani, kad Tu nāksi savā valstībā.»

Un Golgātas stāsts, ko mūsu mātes jau agrā bērnībā un izvadot dzīves ceļā, līdz ar pirmām rūpju asarām, mācīja mums saprast un mīlēt, rāda, ka nav tādas sāpes un ļaunuma mūsos, ko nevarētu izdzēst un baltu mazgāt Krustā Sistā tēls.

Kad sagrūst dzīvē viss, kad apklust mīļās balsis, kas ap tevi ir kādreiz skanējušas, kad atraujas rokas, kas tevi ir glāstījušas un balstījušas, un nav vairs arī visu piedodošās un mīlošās mātes sirds, sirds, kas tevi pat grēkā prata godināt, tad atceries, ka vienīgais un drošais balsts vēl ir un paliek Golgātas krusts.

Golgātas krusts met atkal savas ēnas pār pasaules lejām. Gaŗais sāpju ceļš un Kristus nepelnītās ciešanas liek mums ikvienam dzīves steigā apstāties, apzināties savu ļaunumu, to nožēlot, lai tad augšāmcelšanās stāsts dēstītu mūsu sirdīs jaunu cerību gaišajam Lieldienas rītam.

A. Bērziņš,
Iekšlietu ministra b.

Aizsargu organizācijas 18. gada svētkos

15. maijā mūsu tautas Vadonis ir uzstādījis par mērķi vienotu latviešu tautu — vienotu ne tikai savā ārējā izpausmē, bet arī savos dziļākos pamatos, vienotus latviešus pilsētās un laukos, vienotus dažāda darba darītājus, spraužot par mērķi Latvijas stiprumu, Latvijas slavu un godu.

Ja jūs vērojat savu apkārtni, dzīvi savos apriņķos, ja jūs vērojat savu pagastu dzīvi, tad jums daudzkārt būs jāsaka, ka tas, kas ir par mērķi sprausts, tas visos gadījumos nebūt nav sasniegts. Tautas vienības ideāls un tautas vienības mērķis, ja tas arī ārēji ar valsts pārveidošanu ir sasniegts, iekšēji tas vienā, otrā gadījumā vēl nav nostiprināts, un lūk, šinī ziņā jums, aizsargiem un aizsardzēm, ir vēl vienmēr, tāpat kā agrāk, priekšā plašs darba lauks.

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis pie aizsargiem.

Kā šo uzdevumu atrisināt un kā to pareizāk veikt?

Tas ir svarīgs jautājums. Lai man atļauts pakavēties vispārīgi pie šī jautājuma, uzsverot un aizrādot, ka pirmajā kārtā šis jautājums ir atrisināms, atrisinot to pareizi pašos aizsargos. Jo ja jūs, aizsargi un aizsardzes, varēsiet pareizāki izprast šī laika domu bagātību un šī laikmeta darbu milzīgo nozīmi ne tikai priekš šīs paaudzes, bet priekš veseliem gadu desmitiem un, Dievs dos, gadu simtiem pēc šī laikmeta, tad jo stiprāki jūs būsiet savu aizsarga pienākumu izdarītāji un vienmēr aktīvi mūsu augstākā vadoņa gribas pildītāji.

Tik daudz patiesības, tik daudz draudzības, tik daudz neliekuļotas sirsnības, tik daudz darba un vislabāko nākotnes nodomu, kā viņš ir ielicis katrā savā nodomā un rīcībā, prasa, lai atbildētu ar tikpat lielu patiesību un sirsnību krietnos darbos.

Laiku pa laikam dzirdam, ka šur un tur izskan kritika, ka viens vai otrs cilvēks mēģina prātot, ka valsts vadība ir rīkojusies ne pārāk apdomīgi, ka vienā, otrā gadījumā varētu citādāk rīkoties un tad rezultāti būtu labāki. Šo spriedēju vidū mēs dažkārt redzam ne tikai pavisam neapzinīgus cilvēkus, kuri nezina un neapzinās, ko viņi runā, kuriem nav nekādas izpratnes un no kuŗiem arī nevar prasīt politiskās dzīves saprašanu, — nereti šo kluso spriedelētāju barā mēs redzam cilvēkus, kuŗus nevar aizbildināt ar nespēju izprast valsts dzīves parādības, bet kuŗu rīcības pamatā ir apzināta vēlēšanās traucēt un šķelt. Ar šiem cilvēkiem aizsargiem nav un nevar būt nekas kopējs, jo tie, kas šaubas sēj, grib jukās ražu savākt.

Varētu atbildēt: — Zināmai kritikai ir jābūt. Zināma kritikas brīvība ir vajadzīga. Jo valstī, kur vairs nav kritikas iespējas, kur cilvēkiem vairs nav tiesības ar labu nodomu izteikt savas domas vienā vai otrā virzienā, nav iespējams progress.

Bet starp vienu runāšanu un otru ir starpība. Var izteikt uzskatus par vienu vai otru parādību pozitīvā virzienā, bet var tos arī apzināti nepareizi apgaismot. Es runāju par pēdējiem.

Gribētos uzsvērt, ka vienalga, kuŗā vietā un ko jūs nedariet, vienmēr uzskatiet savam darbam aizsargu organizācijā par mērauklu to, ka mums aizsargu organizācija nekad nav bijusi pašmērķis. Ne visai organizācijai kopā, ne atsevišķiem organizācijas locekļiem.

Jau no pirmās dienas, no 1919. gada 30. marta aizsargu organizācijas locekļi ir kalpojuši savas zemes mieram un drošībai. Aizsargu organizācija ir kalpojusi savas zemes vienībai. Arī politisko partiju laikā aizsargu organizācijas locekļi ar vislielāko apņemšanos un noteiktību ir kalpojuši mūsu nacionālā stipruma uzturēšanai un palikuši uzticīgi ne tikai Latvijas valsts brīvības cīņu dienu ideāliem, bet arī valsts pirmā laika vadoņiem.

Aizsargu gājiens šais 18 gados ir bijis vienmēr iešana uz priekšu, došanās uz augšu. Ja pirmajā laikā aizsargi bija piespiedu kārtā organizēts palīgspēks policijai, tad maz pamazām aizsargu organizācija ar savu darbu ir izvirzījusies līdz sabiedrībā viscienījamākās organizācijas stāvoklim. To apliecina un apstiprina arī tas, ka jaunizdotajā likumā par aizsargu organizāciju Valsts Prezidents ir uzņēmies aizsargu augstākā vadoņa pienākumus.

Aizsargu komandieŗi, aizsardzes, aizsargi! Ja jūs, kā līdz šim, ieliksiet visus spēkus mūsu valsts kultūrālās, saimnieciskās dzīves, kā arī valsts aizsardzības spēju nostiprināšanā, tad, jūs būsiet patiesi izpildījuši to, ko jums uzliek par pienākumu mūsu tautas Vadonis un ko cer no jums sagaidīt aizsargu tiešā augstākā vadība.

Šinī ziņā ļaujiet man vēlēt jums vislabākās sekmes, izteicot pateicību par to, ko jūs līdz šim esat labu darījuši, un ko jūs labu caur aizsargu organizāciju esat darījuši visai mūsu zemei un mūsu tautai tais daudzajos gados, kopš jūs atrodaties aizsargu organizācijas rindās.

Lai jums enerģijas neizsīktu arī turpmāk. Vēl vairāk — lai jūsu lielie piedzīvojumi līdzšinējā darbā būtu par pamatu vēl lielākām sekmēm nākamā gadā, kā aizsargu organizācijas tiešā darbā, tā arī mūsu zemes kultūras dzīves un tautas vienības nostiprināšanā.

Ed. Virza

Garīgā stāja

Tie, kas bijuši kaŗavīri, un būdami komandieŗi vai ierindnieki, ir ieoduši pulveŗa uzbudinošo smaku un dzirdējuši tuvu pie ausīm aizskrejošo ložu neganto dzinkstēšanu, zinās stāstīt, cik grūti lielākai vienībai mainīt fronti, kad ienaidnieks tuvojas piepeši no pavisam negaidītas puses. Dažreiz vadītājiem apmulstot, viss kaŗaspēks var nonākt bīstamā sajukumā, jo frontes maiņa nozīmē arī psīcholoģijas maiņu, kustoties pa apgabalu, kas nav pietiekoši izpētīts. — To ikviens pats zinās no saviem dzīves gadījumiem, ka vajadzīga stipra griba, lai garu noturētu līdzsvara stāvoklī, negaidītam lielam priekam vai bēdām uzbrūkot. Abos tādos gadījumos liktenis var uzmest galvai stulbumu, kā ceļa braucējs uzmet uz galvas zirgam segu, lai tas neizbaidītos automobilim tuvojoties. Mēs tad nemanām ne bēdas, ne priekus, bet dzirdam tikai to sacelto sajukumu. Mēs tad nevaram tos pārvarēt, jo mēs nevaram fronti pret tiem ieņemt. Nepieciešama tādos gadījumos komanda, kas visu savestu kārtībā.

Tāda pat lieta var notikties, kad visa tauta maina fronti, kad visu laiku iedama pret rītiem, tā spiesta pagriezties pret vakariem, kad to, nostādot jaunu, garīgu faktu priekšā, tai jāieņem stāvoklis pret tiem. Arī te vajadzīgs kaut kas, lai tās rindas nesajuktu, jo jauna īstenība prasa jaunu iekšēju un ārēju ritumu. Prezidenta saukta, frontes maiņu izdarījusi arī mūsu tauta, tā ir pagriezusies pret jaunu Dievu un jaunām debesīm.

Bet vai neesat vērojuši, ka atsevišķam cilvēkam vai nu pēc lieliem pārdzīvojumiem, vai atkal jaunu stāvokli iegūstot, mainās viņa uzvešanās? Viņš 't kā uzvelk parādes drēbes un izturas tā, kā tās prasa. Tāpēc Prezidents, gribēdams, lai viņa vadītā tauta iegūtu ne tik vien ārēju, bet arī iekšēju svinīgumu, jo polītiskas pārgrozības viņu pacēlušas par daudziem kāpieniem augstāku, ir domājis par latviešu jaunu, garīgu iznesību, kam būtu jāatzīmē, ka tiem iesācies cits, iekšējs ceļš. Tam viņš ir devis apzīmējumu «stāja», vārdu, kam viena nozīme, bet daudzi atzarojumi. Jo kas tad ir vārdi, kuŗi katru dienu simtiem izlido mums pār lūpām, kā putni no ligzdām? Kad mēs sastopamies piepeši ar kādu no jūtām un domām radītu gara parādību, vēl līdz tam nezināmu, mēs izbrīnījušies apstājamies tās priekšā. Mēs pūlamies to sev noskaidrot un salīdzināt ar mums zināmām ārpasaules parādībām, lai to taustāmi varētu ieraudzīt. Un tā vienā mirklī gluži neapzinīgi, prātam nemaz atklāti līdzi nedarbojoties, rodas šis parādības kristības, rodas vārds, smails tornis kaut kur cilvēka iekšienē esošai sajūtu un domu baznīcai. Tā radies arī šis vārds «stāja», kustībai, kas ir ļoti sena, bet kas ir klīdusi nekristīta pa tautas dvēseles klajumiem. Jo gluži jauns ne-

Valsts Prezidents un Kaŗa ministrs sasveicinās ar aizsargu pulku delegācijām 15. maija parādē.

Aizsargi 1934. g. 16. maijā Rīgā.

sai nozīmei. Tā grib, lai mūsu dzīve nepastāvētu tikai no greznām ārējām fasādēm, bet arī no iekšējās architektūras; lai to runas un kustību apvaldību, ar kādu mēs rādāmies sabiedrībā, mēs paturētu arī mājās. Tā ir arī stila piešķiršana tautai un valstij, kā mēs to piešķiram mākslas darbiem.

Cilvēks, iedams no šūpuļa līdz kapam, iet cauri dažādiem stāju pakāpieniem, un tā stāv visciešākā sakarā ar apbrīnošanu un dievināšanu. Jo lielākas un dziļākas ir šīs abas, jo vairāk cilvēks cenšas līdzināties tam, kas viņam iedveš šīs divas cēlās īpašības, bez kuŗām nekāda stāja nav domājama. Tas paceļ un rāda viņam it kā skaidrā spogulī, kāds viņš

kad nekas nenāk klāt ne darbā, ne morālē, ne gara pasaulē, viss ir jau dots. Kaut kādas parādības rakstītā vēsture iesākas tad, kad mēs to ieraugām un dodam tai vārdu.

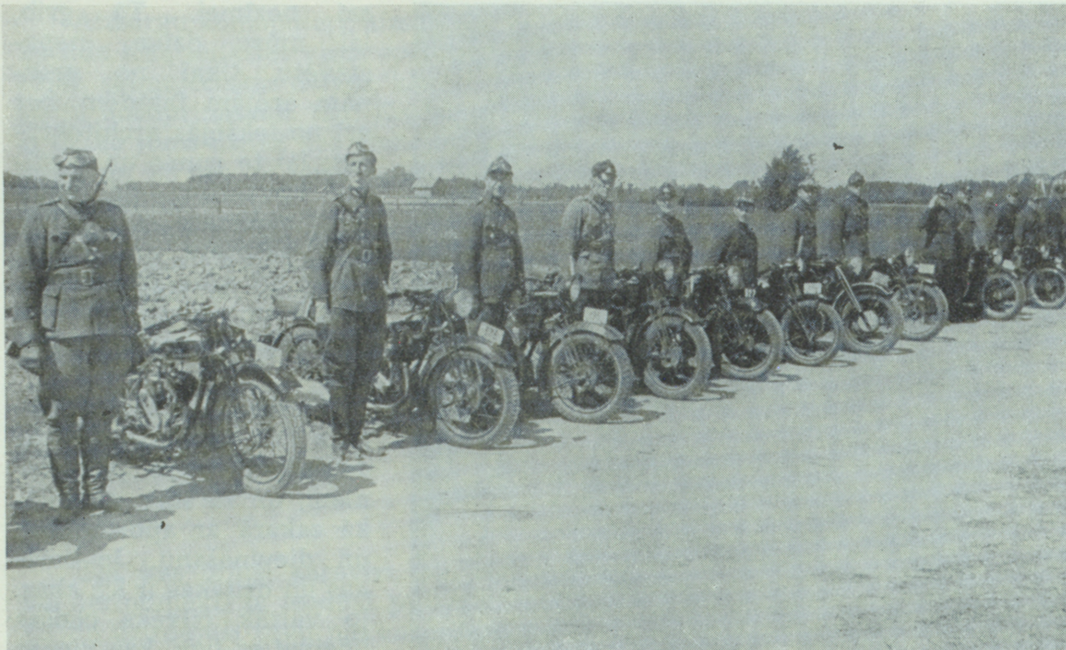
Kas tad nu patiesībā «stāja» ir, ko ietveŗ sevī un ko prasa šis vārds, kas tagad iesāk savu staigāšanu pa latviešu valodas ceļiem?

Tas nozīmē virspavēlniecības atgriešanos un tautas iekšēju un ārēju uzpošanos līdz ar to. Tas nozīmē, ka šajā virspavēlniecībā ietvertais nacionālais ideāls ir visur klātbūdams un prasa, lai mēs visu savu domāšanu un no tās izrietošos darbus iekārtotu saderībā ar to. Stāja rodas tad, kad mēs apzināmies, ka mēs neesam vieni pasaulē, bet ka mūs arvienu redz valsts un uzmana kaut kas, no miljoniem jūdžu tāluma, skatīdamies uz mums caur zvaigžņu un mūžu starpām. Lai mēs taustāmi redzētu, kas stāja īsti ir tās bilžainā veidā, tad jāatminas lielais renesanses valsts filozofs Makiavelli, Florences sekretārs, kas, sēzdamies pie antīko autoru lasīšanas, tērpies parādes drēbēs. Lai mūsu fantazijas spārnotās domas mēģina piemērot šo Makiavelli izturēšanos visiem savas dzīves gadījumiem, un mēs būsim uz pēdām stājas patie-

var būt. Dievināšanas un apbrīnošanas paraugi cilvēka dzīvē mainās, un līdz ar to mainās arī stāja. Bērniem tie ir vecāki ar savu piemēru, kādi tie viņam parādās ģimenes dzīvē vai ārpus mājas darbībā. Tā ir pirmā stājas saule, kas viņam kā apinim ap maidu liek celties augšup. Tās stari varbūt spiežas visdziļāki un labas audzināšanas un izturēšanās stils, vai tas, ko mēs dzīvē saucam par manierēm, ir tas, kas garu savalda un piešķiŗ tam mirdzumu.

Jauneklim līgava ir liela iekšējās un ārējās stājas veicinātāja un viņa, sadrebinot ikkatru viņa asins

Aizsargi gājienā.

Aizsargi-motociklisti.

bet kas paliek viņa paša un ģimenes mantojums, ja šī spēka viņam trūkst.

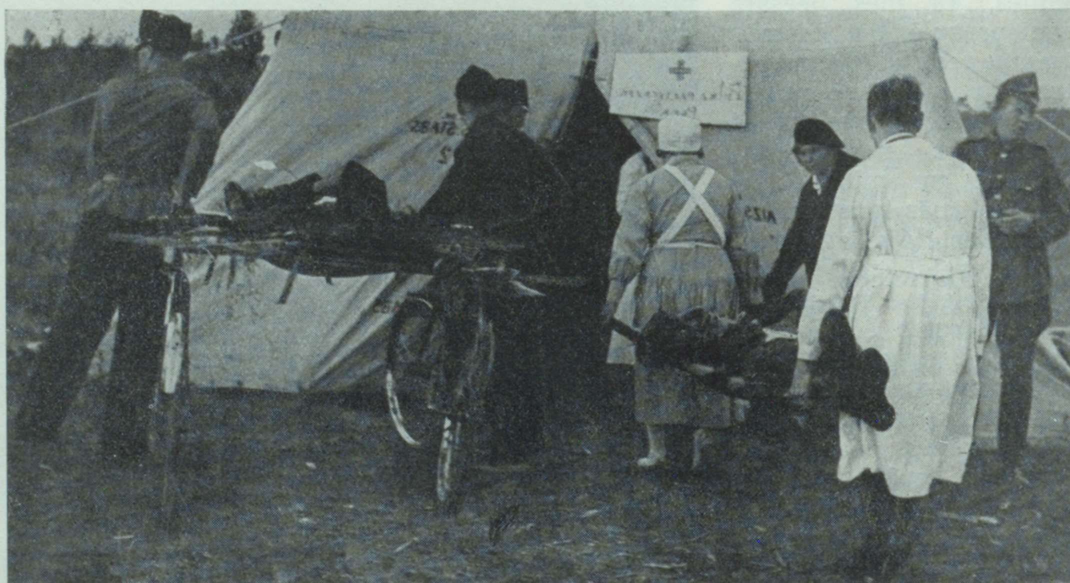
Tagad apskatīsim to stāju, kas satur kopā ne atsevišķa cilvēka garīgo satversmi, bet kas liek visai tautai sajust savu disciplīnu, tur to pavadā, neļaujot tai ne mirkli pārkāpt novilkto loku. Un te mēs nevaram nepieminēt veco latviešu pasauli, kuŗas stājai ir reliģisks raksturs, konservātīvs, pilns noteikumu, kas dibināti uz dabas novērojumiem, nosaka lauku un māju darbu ritumu un kas atkal pamatoti uz cilvēka dabas izprašanu, kārtoja viņu savstarpējās attiecības. Tā nebija reliģija, kuŗas Dievs mājo kaut kur aizsaulē, bet tā bija dibināta uz senču dievināšanu un apbrīnošanu, un kāds ģimenes pirmtēvs, kaut kur gaŗu gadu desmitu tumsā sēdošs, aiz paaudžu paaudzēm, caur zemes parašām runādams, ar savu biedinošo balsi gādāja, lai šīs stājas groži, kam bija praktisks raksturs, nekad neatlaistos. Viņas doto mācību iespaids bija tik liels, ka mēs to vēl varam manīt, un cik dievišķīgu atklājumu pilna arī nebūtu bībeli, ne viņai vienai mēs varam pateikties, ka mūsu tauta vēl stingri stāv. Būs taču pie šī stinguma vainīgi arī tie gadu tūkstoši, kad latvieši kristīgo ticību vēl nepazina. Vispārīgi, ja kādā tautā jukas saceļas, kas grib iznīcināt tās veco stāju, tad postošās idejas nekad nenāk no tautas pašas, bet ir no ārienes ienestas. Šo ideju dinamīts gan var uz laiku tautu saspert gabalu gabalos, bet tie vēlāk atrod cits citu. Jo, kas tad ir Eiropas šīsdienas vēsture, ja ne šķīstīšanās no zemītiskām idejām un senās stājas restaurācija?

lāsi, spiež viņam staltam un varonīgam būt visās lietās, jo līgava ir tā, ko viņš visvairāk apbrīno. Skaistākie varoņdarbi izdarīti vecos laikos tādas apbrīnošanas dēļ. Šī mīlestība, pārcelta dievišķīgā sfērā, Dievmātes kultā piešķīra veselām tautām varonību, paceļot tās līdz stājas tālākam pakāpienam.

Cilvēkam, nākot vīra gados, viņa individuālitāte paplašinās un kā ozols ieaug debesu logos, tā viņš ieaug sabiedrības un valsts uzdevumos, ja viņam uz to ir dāvanas un talants. Jauni miraži parādās viņa acu priekšā un slavas tieksme, šī varenākā un cēlākā cilvēka dziņa, dzen viņu uz stājas augstāko kalngalu. Tas ir viņa garīgā imperiālisma laiks. Turēdamies pie atziņas, ka tas, kas nestrādā, nezina slavas vērtību, tāds cilvēks, sasniedzis varu, spēj piešķirt jaunu stāju visai tautai, vai atkal, ja viņš ir vietējs darbinieks, — savai tuvākai apkaimei.

Kad cilvēks sāk iet lejup pa dzīves trepēm, kad arvienu mazāku spēku parāda viņa ārējais veids, viņa darbība, viņa valoda un žesti, un pār ļaudīm sāk valdīt viņa garīgais tēls, līdz, beidzot, kā kareivis pavēlnieka priekšā, viņš nomiris, visā augumā izstiepjas savā Radītāja priekšā, tad viņš nonāk pie savas pēdējās stājas, ko rada viņsaules krāšņuma un varenuma apbrīnošana, bet tā vairs nepieder cilvēka tiesai un novērtēšanai.

Visas tās ir individuālas stājas, kas spējīgas pacelties līdz vispārības līmenim, ja cilvēkam ir diezgan stipra personība,

Sanitārā dienesta apmācības.

Kaujas mācību iztirzāšana.

saistīt, ir reliģisks pamats. Ja pirms tam mūsu reliģija mums mācīja, ka ir tikai cilvēks un Dievs, tad tagad tās lietas mainās un tiek skatītas taustamāki un saprotamāki. Ir latvietis, Tēvija-valsts un Dievs. Ar to ir sacīts, ka latvietis nevar tikt pie Dieva, kā tikai caur valsts un Tēvijas starpniecību. Viņš nevar savai Tēvijai un valstij un tās kārtībai paiet garām un tad griezties pie Dieva, jo viņš var tikt pestīts tikai caur kalpošanu valstij un pazemošanos tās priekšā. Neviens Latvijas pavalstnieks nevar glābties tikai vien caur ticību mūsu valstij. Ticēt viņas mūžībai var arī vācietis, francūzis un krievs, bet šo ticību padarīt aktīvu iespējams tikai caur kalpošanu valstij un labiem darbiem, darbiem tās labā un tikai tiem seko kā uzvaras vaiņags Dieva žēlastība. Līdz ar to arī citādāki ir tulkojams teksts — «dodiet Dievam, kas Dievam pieder, un ķeizaram, kas ķeizaram pieder.» Divvaldības visumā nav, ir tikai vienvaldība, un dievināšana, parādīta valdniekam, top viņa nodota tālāk zvaigžņu Iededzinātājam un Nodzēsējam. Iedomājaties tikai, kāds var izcelties sajukums, ja katrs pilsonis bez Tēvijas-valsts starpniecības griezīsies pie Dieva un sāks sludināt mācības, teikdams, ka tās viņam Radītāja iedvestas. «Dieva gods ir lietas apslēpt, bet ķēniņu gods ir lietas izdibināt.» Ar šiem vārdiem apustulis nodod Dieva gribas

Vecā latviešu stāja bija dibināta uz divām lietām: uz zemē dusošo senču kultu, no kuŗa radās Tēvija, un uz ģimenes un cilts gara virsrocības pār individuālo garu.

Sešpadsmitā gadusimtenī izvestā reliģiskā pārgrozība deva vislielāko sitienu latviešu vienībai. Šī ticība atrāvās no zemes, atmetot Tēvijas jēdzienu. Še Dievs vairs nesaistījās ne ar kādu vietu mūsu zemē: viņš bija pacelts gaisa augstumos, viņš bija bez nācijas. Un ja latvieši palikās latvieši, tad tikai tāpēc, ka viņu vecā stāja turpināja darboties senču kulta veidā un viņu īstā vienība un reliģiozitāte nāca ne no kanceles, bet no kapiem. Vienīgi tad, kad vācu zinātniekiem un mācītājiem izdevās latviešus tiktāl dabūt, ka viņi savu senatni un savus senčus sāka turēt par neko, noticēdami pasakai, ka īstā civilizācija sākas tikai līdz ar viņiem, latviešu vecā stāja izjuka. Tikai uz tās drupām varēja izaugt marksisms un parlamentārisms, kas turpināja darbu, ko bija iesākuši vācu mācītāji, cirst nost latviešu vienības un varenuma ozolu. Bet no šīs latviešu zemes, no kuŗas nāca ielenktā latviešu Alkazara aizstāvētāji, nāca arī viņu atbrīvotājs.

Šai stājai, ar kuŗas palīdzību Prezidents grib latviešus pacelt augstā stāvoklī un viņus kopā sa-

Aizsardzes gatavo pusdienas.

Aizasrgu lidotāji pirms starta.

ir tiešām kaut kas militārs, jo bez tās katrā latvietī sakrātā enerģija var postoši eksplodēt, bet ar to tā ieplūst valsts lielajā motorā. Šajā stājā ir tiešām kaut kas militārs, jo bez tās mēs nevaram sasniegt augstāko brīvību, strādāt pie savas Tēvijas mūžības. Šī stāja ir militārisms pats, jo dziņa iziet klajos laukumos pulkos, kas arvien vairāk sāk pārņemt mūsu jauno paaudzi kā pilsētās, tā laukos, lai iegūtu uzvaru vaiņagus, šī jaunā enerģija nav citādi organizējama kā caur militāro stāju. Šis troksnis, kas ceļas no rakstā mītiem soļiem, ir Latvijas nākamības dunoņa. Kāda izšķirība starp mūsu veco paaudzi, drēbēs ietinušos un bālmiesainu, un jauno, kas strādādama puskaila, rudeņos atgriežas mājā no lauku darbiem, apvilkusies

izpētīšanu un izskaidrošanu valdnieka rokās, un līdz ar to arī Tēvija - valsts iegūst noteikšanu par pilsoņu sirdsapziņu un priesteŗi, kas bija Dieva kalpi, pārvēršas valsts kalpos, jo tā ir Viņa sēdeklis un Viņa gribas izpausme.

Kad nu mēs dzīvojam zemē, kuŗai cauri ik mirkli plūst dievības dvaša, ja mēs pasauli citādāki nevaram ieraudzīt, kā skatīdamies caur mūsu labības laukiem, mežiem un mūsu zemes gaisu, tad mums kļūst saprotama stāja, uz kuŗu Prezidents mūs sauc. Tajā ir tiešām kaut kas militārs, jo ja mēs neiemācīsimies falangā iet, ja nesasniegsim miesas un gara norūdīšanas augstāko virsotni, mums nebūs iespējams kaŗot ar kūtrības, skepticisma un mazdūšības spokiem, kas mūs katru brīdi apdraud. Šinī stājā ar izceptas rudzu maizes brūnumu! Tā ir Latvijas saule, kuŗai tā atļaujas līdz savu asiņu sīkākam pilienam, un ticiet, ka pēc gadu desmitiem nākamās audzes to redzēs uzlēcam neredzētā krāšņumā mākslas, valsts un zinātnes darbos.

Sacīs, ka šī jaunā stāja novedīs latviešus pie garīgās vienādības, bet vai jūs neredzat, ka tas nav nekas cits, kā lieku ornāmentu atmešana, ar kuŗiem mēs kā ar piepēm bijām apauguši? Vai jūs neredzat, ka tiem atkrītot, kaut kur tālā miglā paceļas mūsu garīgās architektūras ampiriskā stila vienkāršās un majestātiskās līnijas? Tā šī stāja, no Tēvijas atbrīvošanas radusies, iegravēdamās katra latvieša smadzenēs, top par visas tautas stāju un tā darītāja darbs paliek varenāks par viņu pašu.

Biruta Vinkmane

Zemes spēks latviešu literātūrā

Ir tikai divi mūsu bagātību pirmavoti, un tie ir zeme un darbs.

Dr. K. Ulmanis.

Spēcīga zemes smarša nāca man atmiņā: zemē ir dzīvība un spēks.

K. Skalbe.

Vērtīgākie latviešu daiļliterātūras darbi ir lauku dzīves tēlojumi. Tas ir tādēļ, ka latviešu tauta ir zemkopju tauta, un lielākā daļa mūsu rakstnieku ir cēlušies no laukiem. Tur viņi dzimuši, auguši, tur iepazinušies ar lauku apstākļiem, un tur arī viņiem zemes dzīve ir kļuvusi tuva un mīļa, tik tuva un tik mīļa, ka arī savos dzejas darbos viņi pievēršas lauku dzīves tēlojumiem. «Es mīlu savu zemi: auglīgo Kurzemi ar līgojošām kviešu druvām, dziesmām un nerimstošo kņadu, un sapņaino Vidzemi ar zilajiem mežu dūmākiem, es mīlu to.» (Ed. Virza, «Zemnieks»).

Lūk, šai tematu izvēlē, šai mīlestībā uz zemi arī izpaužas zemes spēks, zemes saistīšanas spēks.

Ar savu auglību zeme saista latviešu zemnieku ar visām viņa domām, darbu un sirdi.

«Bet laukos stājas jauna cilts
Kas atkal alkst no zemes jaunas balvas.
Tā zemes krūtis gads pēc gada plēš,
Nekad vēl nav tāds vējš pār klusām druvām nu pūtis,
Kas viņu spētu atraut no šīs zemes.»

Atpūtnē.

izveidoja viņa raksturu tik izturīgu un nelokāmu (skat. Ausekļa «Līdumnieks»), ka vēl līdz mūsu dienām latviešu tautā ir uzglabājušies šie smagajā zemes darbā izveidotie tikumi, kā uzcītība un neatlaidība.

— «Nobriedusi druva... Tā ir kā bērns, ko esi izaudzinājis. Tu esi naktīs domājis, sapņojis, cēlies rītos agri, pirmo vagu dzinis, kad pirmais saules stars pārspīd birztalu galotnēm, esi darbā dedzis līdz saulei, dzīvības un augšanas kārē noreibis... Druva — tas ir vesels mūžs.»

Tāpat tas bija arī senajā pagātnē: zemes auglība un darbs noteica mūsu senču dzīves gaitu un veidu.

Tad svešas tautas iekaroja mūsu zemi, un līdz ar to par turpmākajiem zemes īpašniekiem kļuva iekarotāji.

Šis spēks, kas latvieti saista pie zemes, ir mūžīgs kā pati zeme, un ikviens zemes rūķis, kas ielicis visus savus spēkus radošajā zemes darbā, jūt arī zemes varenību: «Zeme — viņa ir svētības krātuve. Viņā sakrājas tavs darbs, tavi sviedri, tavas asaras, sakrājas un tiek uzglabāti, lai vēlāk tev pasniegtu pelnīto atmaksu. Nē, zeme ir svēta! Gan reizēm viņa pārbauda cilvēka pacietību un izturību, bet galā nekad neaizmirst atalgot čaklību, un tāpat viņa atriebjas tiem, kas viņu nicina un apsmej.» (Purapuķe).

Un tomēr, lai gan zeme tagad vairs nepiederēja latviešiem, tomēr viņi kopa to un mīlēja tāpat kā senāk, un arī iekarotāju ticība un atziņas — šīs zemes vērtības esot pārejošas dabas, īstā dzīve būšot debesīs — tās domas latvieti nesaistīja, viņam joprojām palika mīļa zemes dzīve — darba prieks un zemes svētības elpa: auglīgie lauki un bagātais bērnu pulks — «Ziemelis jutās priecīgs, Irbi atkal re-

To apzinājās arī jau senie latvieši, ka arāja darbs — svētīgs darbs, tādēļ viņi arī izcirta mežus, iekopa zemi un veltīja šim svētīgajam darbam visu savu dzīvi un spēkus:

Druvā iemu, druvā teku,
Druvā man lieli prieki:
Druvā man saule lēca,
Druvā saule norietēja.
Lai tie mira, kam bij vaļa,
Man nebija pateciņa:
Zelta kalni nenopļauti,
Zelta pļavas nenovāktas.

Senlatvietis tā bija saistīts ar zemi un zemes darbiem, ka pat nevēlējās par citu ko domāt, un arī pēc nāves viņš vēl cerēja art un pļaut. Tas ir tas zemes spēks, kas vēl pat mūžībā saista latvieša prātus, jo dzīvē zeme viņam bija viss: tā deva maizi, darbu, glabāja augumu un

Tēlefonists.

Jātnieki.

kaimiņu, svētais Oliņš var stundām ilgi kopā ar mērniekiem dzert un smēķēt, lai tikai iegūtu sev lielāku zemes gabalu.

Lūk, šai zemes darbā un ilgās pēc savas zemes izpaužas zemes spēks. Tā tautiskā laikmeta literātūrā (kaut arī šie darbi — kā «Dzimtene» ir vēlākos laikos sarakstīti) zemes spēks parādās kā faktors, uz kura var dibināties jauna latviska kultūras dzīve, jo bez savas zemes nav savas kultūras, savas dzīves.

Tagad, kur zemniekiem bija pašiem sava zeme, viņi ar divkāršu prieku un spēku varēja nodoties darbam: «Tīri žēl Jēkabam, ka mājās papuve jau saarta, un viņš vairs nedabūs tur cīnīties ar zemes spēku, lai to viņai atņemtu un izlietotu to cilvēkam par labu. Ak, zemi strādājot un kopjot, tu jūties viņas spēka, viņas mūžīgās dzīvības stiprināts.» («Dzimtene», 130. lpp.)

Zemnieks ar darbu un zemi ir it kā saaudzis vienā nedalāmā vienībā, ap kuru grupējas viss pārējais: vecajam Roplainim tādēļ arī izceļas ar dēlu konflikts, ka pēdējam bija citas intereses: nebija

dzēdams: viņam tak ar Irbi bija septiņi bērni, un Irbe, šī auglīgā un strādīgā sieva, bija viena tos izaudzējusi. Viņa bija arī tā, kuŗai piederēja pirmā ciltsgovs un kuŗa arī, Ziemelim gūstā esot, viena apstrādāja visus laukus. No viņas nāca jaunas ciltis kā no apses celma atvases.» (Janševskis, «Mežvidus ļaudis»).

Tā latviešu tauta pavadīja vairākus gadu simtus, līdz tautā radās spēcīga tieksme iegūt zemi par dzimtu, ko arī 19. g. s. 60-tos gados sāka reālizēt.

Literātūrā šis laikmets atspoguļojās divējādos virzienos — senatnes un toreizējās tagadnes attēlošanā. Vieni rādīja dzimto zemi tās senajā tikumā un parašās (Auseklis, Pumpurs), otri — pašreizējo zemnieku tieksmi pēc zemes, kā Purapuķe («Savs kaktiņš...»), Janševskis («Dzimtene») un brāļi Kaudzīši («Mērnieku laiki»).

«Mērnieku laikos» jo spilgti parādīts, uz ko visu gan zemnieks bija spējīgs, lai iegūtu savu kaktiņu, savu stūrīti zemes: Ķencis var apmelot savu

Aizsargi kaujas mācībās.

Jūŗas aizsargi.

patstāvīgu drošu apziņu par izpildīto pienākumu» (84. lpp.). Tāpat arī Virzas «Straumēnos» pretim dvašo darba prieka un zemes svētības dvesma: «Ja cilvēks apmetas kādā zemes stūrī uz dzīvi, viņš, papildinādams zemes auglību, papildinās arī pats. Tāpat kā nazim vajadzīga galoda, pret kuŗu trinot tas atkal kļūst ass, tā arī cilvēku gars asinās, pret zemes lietām trinoties.» (48. lpp.) Visā latviešu literātūrā izskan šis zemes motīvs, jo arī pašas tautas dzīves augšana un izveidošanās nav iedomājama bez svētās zemes auglības un tās izmantošanas: «Skaistākais ģērbonis pasaulē ir arkls tīrumā (520. lpp.). Zemkopība ir dzimtenes sekmīgas attīstības pamats, tautas spēka dzīvības avots — saka tautas Vadonis Dr. K. Ulmanis (Sabiedriskie raksti un runas I).

vairs tuvi darba un sava kaktiņa, sava stūrīša centieni. Un tomēr tēvi sūtīja savus bērnus uz pilsētu skolās, lai viņiem būtu vieglāka dzīve.

Tā bērni atstāja tēva sētu un devās svešumā izglītību gūt. No sētas svešumā viņi paņēma līdz spēku, darba prieku un izturību. Tajos gadījumos, kur šīs devas nebija pietiekoši lielas, viņi aizgāja bojā, mērķi nesasnieguši, kā Plūdoņa Atraitnes dēls. Tomēr arī svešumā zemnieku dēli nebija apmierināti, viņi svārstījās it kā starp divām dzīvēm, starp tēva sētas un pilsētas kultūrām. No laukiem viņi bija aizgājuši, pilsētā nespēja īsti iejusties, viņu domas kavējās pie bijušās lauku dzīves, kas tagad likās mīļa un pievilcīga, un zemes spēks tagad parādās tur, kur zemnieka sētas dzīve saista zemnieka dēlu tā, ka domās vai īstenībā viņam no svešuma mājup jāatgriežas, kā Akurātera kalpa zēnam un Pēterim Dangam, Veseļa Andrējam, Skalbes Milzim. Tagad svešumā zemnieka dēls redz, cik skaista un vērtīga ir zemnieka dzīve: «Spēcīga zemes smarša nāca man atmiņā: zemē ir dzīvība un spēks.» (Skalbe.) Arī zemnieks ir uzsūcis savus spēkus no zemes, un viņš tā ir radis, ka nevar laimīgs justies, ja nav darba, kur šos spēkus no jauna varētu atkal ieguldīt: «Milzis vairs nezināja, kur likt savas lielās rokas. Tās bija stipras un smagas, radītas lieliem un grūtiem darbiem, un te bija tik viegls un gaišs, ka bija tīri vai jāizkūst. Viņš varēja dzīvot tikai tad, ja viņam bija ko nest. Kā cits nevar panest grūtumu, tā Milzis nevarēja panest vieglumu.» Un Skalbes Milzis bija bezgala neapmierināts, ka atstājis zemes darbu, viņš nevarēja bez tā dzīvot un tādēļ atgriezās atpakaļ. Tāpat savā pasakā «Ķēniņa dēla trīs dārgumi» Skalbe rāda, ka viens dzīves dārgums ir zemes darbs, bez tā arī nav piepildīts Dieva prāts nevienа cilvēka mūžā. Tāpat inženieris Andrējs (Veseļa «Tīruma ļaudis»), kas bija augstāko izglītību ieguvis, tomēr nevarēja pilsētā dzīves piepildījumu atrast un devās tur, kur «dzīvības ziedonī sējējs kā radītājs pacēlās pār laukiem (81. lpp.). Cik grūts un mocošs arī nebūtu darbs, viņš deva mieru sirdij.

Šaušanas sacīkstes.

Kapteinis R. Bernhards

Indiešu svētā pilsētā Benaresā

(Ceļojuma iespaidi.)

Svētā Gangas upe, saules lēkts, indusu rīta lūgšana. Dzīve Gangas krastos.

Lai vislabāk iepazītos ar reliģisko dzīvi Benaresā — nepieciešami pirms saules lēkta izbraukt ar laivu Gangas upē un pavadīt tur laiku līdz pl. 9 no rīta, braukājot pa upi uz augšu un leju. Laivas jeb, pareizāk sakot, mazās liellaivas tiešām gatavotas izpriecas braucieniem pa Gangas upi. Šīs laivas ir rupjš skaistās un vieglās Venēcijas gondolas atdarinājums, turpretī ērtības ziņā indusu gondola daudz piemērotāka un drošāka. Indusu laiva ļoti plata, ar augstu klāju, kas uzbūvēts virs kajītes. Četri zemākās kastas puskaili airētāji, tumšas miesas krāsas indusi, sēž zem klāja, ārpus slēgtām telpām un airē vai arī stumj laivu pa seklajiem Gangas ūdeņiem. Agrā rīta stundā visieteicamāk atrasties uz augšējā klāja, kur, ērti sēdot dziļā pītā krēslā, stundām ilgi var vērot, kas notiek krastmalā, uz trepēm un ūdenī. Šajā rīta stundā sāk risināties novērotāja acu priekšā skaistums, oriģinālitāte un poezija, kuŗai piejaukts daudz dažādu neizprotamu dīvainību.

Rīta mazā krēsliņā, kad gaisma tikko pārvarējusi nakts tumsu, svētās Gangas krasti sāk atdzīvoties. Svētā upe savus duļķainos ūdeņus veļ gaŗām platām gan marmora, gan vienkāršām akmeņu trepēm, kuŗas lielā skaitā no upes kreisā krasta ieslīgts ūdeņos. Ap trepēm amfiteātŗa veidīgi novietojušās bagātnieku brīnišķīgās un pasakainās pilis, svētnīcas, tempļi, mazas baznīciņas. Visam tam pāri rēgojas konusveidīgie vecās un svētās Benaresas jumti un kupoli.

Vēl miegaino dabu samtainā glāstā skaŗ krēsla. Tad debesu nojums rītos sāk sudraboties, un viss sāk atmosties. Uz jumtiem dūdo baloži, kuŗu uzkrītoši daudz šajā pilsētā. Viņu rīta dūdojumi sadzirdami tālu virs plašās upes ūdeņiem. Uz augstajiem mūŗiem tup pāvi, sakārtodami savas skaistās, slaidās astes; parādās arī pērtiķi, kas lielā steigā aizsteidzas uz parkiem un dārziem meklēt kādu laupījumu.

Upes pretējā krasta plašā līdzenumā gaisu tricina lauku cīrulis, trallinādams slavas dziesmas rīta ausmai — šai debesu meitai, nakts tumsības māsai, kautrīgi sarkstošai saulei, kas ar ikkatru jaunu dienu ir atkal jauna, un nekad nenoveco.

Visi Benaresas iedzīvotāji jau sen piecēlušies un veseliem pūļiem, gan vīrieši, gan sievietes, steidzas uz upi, lai ūdenī apsveiktu uzlecošo sauli.

Indijā krēsla ir ļoti īsa, un indusam, pēc viņu tautas parašas, līdz saules lēktam daudz kas jāpadara. Sevišķi braminiem (priesteŗiem), kuŗiem līdz saulei jāizmazgā zobi, jāizskalo mute, pēc kārtas jāiztīra viena, pēc tam otra nāss, aizturot elpu galva jāpabāž zem ūdens, galva jāizmazgā, jāsasien matu pušķis uz noskūtās galvas, ķermenis jāieberž ar pelniem un ar eļļas krāsu jāuzzīmē sevišķas bramīnu zīmes uz pieres*). Viss tas jāizpilda visai īsā laikā līdz saules lēkšanai.

Visas ļaužu masas, nonākot krastmalā, sāk steidzīgi izģērbties, — vieni uz plašajām akmeņu trepēm, citi šim nolūkam speciāli būvētās akmeņu būdās, uz plostiem, krastmalā zem saslietām drēbju nojumēm, vai arī vienkārši aizsedzoties ar palagu. Vīrieši atstāj ap viduci peldu kostīmam līdzīgu vidus jostu, bet sievietes satinas zilos palagos. Un viss šis mudžeklis, kuŗa cilvēku kopskaits sniedzas tūkstošos, brien dubļainās ūpes ūdeņos līdz jostas vietai un sāk sagatavoties saules ausmas apsveikšanai. Šajā ļaužu drūzmā vieni peldas, citi lien zem ūdens, citi aplaistās, bet visi ar koka irbulīšiem baksta un tīra zobus, skalo muti u. t. t. Visapkārt dzirdamas sarunas, čalas, smiekli un nepārtraukts troksnis. Tad pie apvārkšņa parādās pirmie saules stari. Viss troksnis acumirklī apklust, visi pagriežas ar seju pret rītiem un sāk gaidīt saules lēktu. Tiklīdz kā saule izpeld Gangas pretējā krasta līdzenumā, visa ūdenī esošā tauta steidzas to apsveikt. Katrs ar roku smeļ saujā svētās upes svēto ūdeni un laista to saules virzienā. Jo tālāk kāds ūdeni var aizšļācināt, jo lielāku tas iemanto dievu labvēlību. Virs ļaužu mudžekļa paceļas vesels oreols sudrabotu ūdens lāšu, kas saules apstarojumā rada brīnišķīgu skatu. Priesteŗi tanī laikā ar sastingušu, koncentrētu skatu raugās uzlēcošā saulē, svinīgi murminādami noslēpumu pilno vārdu «a-u-m-om». Pēc tam viņi griežas pie saules ar uzrunu: «Mēs cildinām diženo gaismu, dievišķā Savītra*), izpildi mūsu lūgšanu. Ar bagātīgiem upuŗiem un lūgšanām mēs lūdzam, sniedz mums savu labklājību. Lūgšanu spēcināti, prāta un gudrības apstaroti, mēs priesteŗi, ar upuŗiem un slavas dziesmām cildinām tevi, dievišķīgais dzīvības radītāj.»

Priesteŗi turpina rīta lūgšanu, liedami ūdeni uz galvas matu kušķa un murminādami: «Ūdeņi, dodiet mums spēku un varu; kā mīlējoša māte svētiet mūs, lai mums rastos jūsu svētība! Tu! svētā Ganga! Višnas mīlule, šķīsti mūs no visiem grēkiem un līdz nāvei pasargā mūs, tavus kalpus.»

Beigās priesteŗi iesāk pašaplaistīšanos, kuŗa saucas: «aplaistīšanās - atspirdzināšanās dieviem, gudrajiem un priesteŗiem». Pašaplaistīšanās ceremoniju priesteris izpilda tā: — viņš pārliek savu svēto dziju uz kreisā pleca un, sasmēlis saujā upes ūdeni, caur pirkstiem to lej uz svētās dzijas; otro reizi: svētai dzijai jābūt ap kaklu un ūdeni no saujas izlej uz dzijas caur rādītāja un lielā pirksta starpu. Trešo reizi dzija tiek pārlikta uz labā pleca un ūdens tiek laists tāpat, kā pirmo reizi. Ar līdzīgām parašām priesteŗi nodarbināti visu rītu līdz pat pusdienai.

Upes krastmalā redzams tumšas miesas krāsas, līdzīgi skeletam izdilis vecītis. Ar vienu roku viņš cītīgi sit sev

Indiešu laivas Gangas upē.

*) Trīs horizontālas līnijas uz pieres apzīmē trijzari — dieva Šivas atributu. Trīs vertikālas līnijas nozīmē dieva Višnas trīs soļus.

*) Savītra — kāds no saules vārdiem.

pie krūtīm, ar otru smeļ upes ūdeni un aplaista savu sirmo galvu. Tālāk jauns induss ar nopietnu sejas izteiksmi saujās smeļ upes ūdeni un lej misiņa traukā. Kad trauks piepildīts, tā saturu viņš ļoti svinīgi izlej atpakaļ upē, tad smeļ atkal, pilda trauku, lej atkal upē un tā turpina šādu paņēmienu neskaitāmas reizes. Blakus viņam stāv kāda slaida figūra ar atgāztu galvu un atvērtā mutē cenšas ieliet saujā sasmelto ūdeni. Citi pūš elpu ūdenī un novēro ūdens virsu pēc elpas uzpūšanas. Turpat blakus kāds, nolīdis pavisam zem ūdens, laiž gaisā burbuļus. Pāri viņam peld apoglojies cilvēka līķis, piesiets pie garām bambuka niedrām līķa katros sānos.

Redzamas arī vecas, izdēdējušas sievietes. Dažas no viņām plunčojas ūdenī, citas pacēlušas rokas pret debesīm, lai izrādītu savu izbrīnu par dienas sākšanos. Uz plostiem novietojušies vairāki resni bramīni ar spīdīgām, gludi noskūtām galvām. Rokās tiem zari, ar kuriem gausi sit pa ūdens virsmu, lūpas klusi čukst lūgšanu. Bet virs viņiem uz augstā akmens krasta, kā statuja, stāv pelniem nosmērēts fakīrs, un nopietnu, koncentrētu skatu raugās uzlēcošā saulē.

Ļaužu burzmā un piekrastē redzami brīvībā klīstam balti liellopi, — tie svētie vērši. Priesteŗi steidzas šo svēto lopu mēslus savākt misiņa bļodās, lai ar tiem izsmērētu svētnīcu un māju sienas, jo šiem mēsliem piemītot spēks aizdzīt un uzvarēt ļaunos garus.

Tālāk kādā grupiņā priesteŗi notupušies ceļos un, slēpdami rokas sarkanos flaneļa maisiņos, ar pirkstiem cenšas atdarināt dieva Višnas simts astoņus veidus.

Pa platajām marmora trepēm lēni un graciozi kāpj, segās ietinusies, stalta auguma sieviete ar kapara ūdens krūzi virs galvas, citas kāpj pa trepēm uz leju un sviež upē gaŗas puķu vītnes, jasmīnu, ceriņu un mārgrietiņu saiņus un vēl kādus spilgti dzeltenas nokrāsas ziedus. Visu to uzņem un aiznes plašās upes duļķainie ūdeņi.

Mūsu laiva jau trešo reizi slīdēja gaŗām svētajām marmora trepēm. Tā ir viena no tām vietām, kur tiek sadedzināti līķi. Ož pēc dūmiem, kvēpiem un tvana. Apkārtnē ne mazākā svinīguma, pat novērojama liela nekārtība un nolaidība. Lielajām, baltajām trepēm kāpšļi pusapdrupuši, vienā otrā vietā upes krastmalā taisītas primitīvas piestātnes, krastā redzamas pusapdrupušas baznīcas, gar upmalu sasvaidīta malka, kas viss veido šās bildes fonu. Bet priekšplānā pie paša ūdens notupies puskails jauns induss un lielā priekā smaida. Redzams, viņš ar kaut ko ļoti apmierināts. Viņa priekšā pie garām bambuka niedrām piesiets un palagā ietīts tēva līķis, kuŗa kājas ielaistas ūdenī. Jaunais induss pašlaik līķi izmērcē svētā ūdenī, lai pēc tam uz sārta turpat sadedzinātu. Kā savam tēvam mīļš dēls un reliģiozs cilvēks, jaunais induss ļoti apmierināts un priecīgs, ka spējis izpildīt tēva mūža vēlēšanos, tikt sadedzinātam svētās Gangas krastos, svētā pilsētā. Dēls šo vēlēšanos izpilda un kaulus iesviež svētā upē, kuŗa, pēc indusu teiku nostāstiem, iztek no dieva Sivas galvas. Nav neviena grēka, ko nebūtu spējīgi izpirkt Gangas ūdeņi, sevišķi Benaresas krastos, kur katra zemes pēda skaitās svēta.

Dievlūdzēji uz trepēm sagaida saules lēktu.

Nilgīri kalnu novados, kur mājo todosa ganu cilts, līķu sadedzināšanu dala divās daļās — zaļās un sausās bērēs. Pirmo bērēšanu izdara tūliņ pēc nāves, sadedzinot mironi un savācot viņa pelnus. Sausās bēres notiek gadu pēc nāves, kad aprok pelnus.

Uz Benaresu pa apkārtnes ceļiem stiepjas neparredzami gaŗas svētceļotāju rindas. Visi tiecas piekļūt upes ūdeņiem. Šurp tiek nesti slimi, galīgi vārgi un priekšnāves gultā. Atnes arī līķus, līķa pelnus. Visa indusa mūža noslēgumam, visam jābeidzas svētā upē. Tūkstošiem gadu jau turpinājušies šie svētceļojumi uz svēto Gangas upi. Un ikkatru gadu, ikkatru dienu plūst jaunas cilvēku masas, meklēdamas savām likstām varbūtēju glābiņu. Gada laikā vairāki simts tūkstoši piligrimu - svētceļotāju apmeklē šo vietu, šajā skaitā nebūt neieskaitot tos, kuŗi šeit ierodas Ramlila un Divāla svētkos Ne vājums, vecums, ne ceļa grūtības viņus neatbaida. Visi viņi steidzas uz šejieni no visām pusēm un pa visiem Indijas ceļiem. Vecas, vārgas vecītes un sirmgalvji, kas drebošām rokām atbalstījušies uz savu dēlu vai mazdēlu pleciem, steidzas šurpu, lai pirms nāves apslacītos Gangas ūdenos, iedzertu svēto ūdeni, apmeklētu dievu templļus un mierīgi nomirtu svētā pilsētā. Benaresa galvenām kārtām pievelk vecas sievietes un sirmgalvjus, bet ierodas šeit arī jauni, pilnīgi veseli un spēcīgi jaunekļi. Šeit sastopami visāda vecuma un visādu kastu ļaudis, ir nabagi, ir bagāti, ievērojami valsts ierēdņi un vienkārši amatnieki, zemkopji, tirgotāji, kareivji, priesteŗi un sevišķi daudz fakīru.

Agrākos laikos Indijas valdnieki — radži un maharadži — visi ieradās šeit, Savu milzu svītu pavadīti, viņi pastāvīgi ņēma dzīvu līdzdalību kā reliģiskos svētkos, tā arī bagātīgajās procesijās, cenzdamies viens otru pārspēt ar bagātiem dāvinājumiem par labu svētnīcām un priesteriem. Ļoti daudzi indusu maharadži uzbūvējuši Benaresā sev skaistas un lepnas pilis, ar pasakainiem greznojumiem, kuras tagad reti kad apdzīvotas.

Pārējie svētceļotāji ik rītus saplūst kopā ar pilsētas pastāvīgiem iedzīvotājiem un izpilda svēto paražu gan vienā, gan otrā vietā, pēc kārtas apmeklēdami visas svētās vietas, lai aplaistītos ar svēto ūdeni.

Ik rītus visgaŗām upes krastam ūdeņos redzamas ļaužu masas, bet ir arī sevišķi iemīļotas trepes, kuŗas tā pārpildītas, ka neiespējami pat tikt cauri. Tur ik rītus salasās ap 25.000 Benaresas priesteŗu, bet pārējo kastu dalībnieku ap desmit reiz vairāk. Un visu šo puskailo ļaužu mudžekli ieslēdz vecās pilsēts oriģinālās celtnes, kuras stiepjas apm. 8 kilometrus gar svētās upes krastiem.

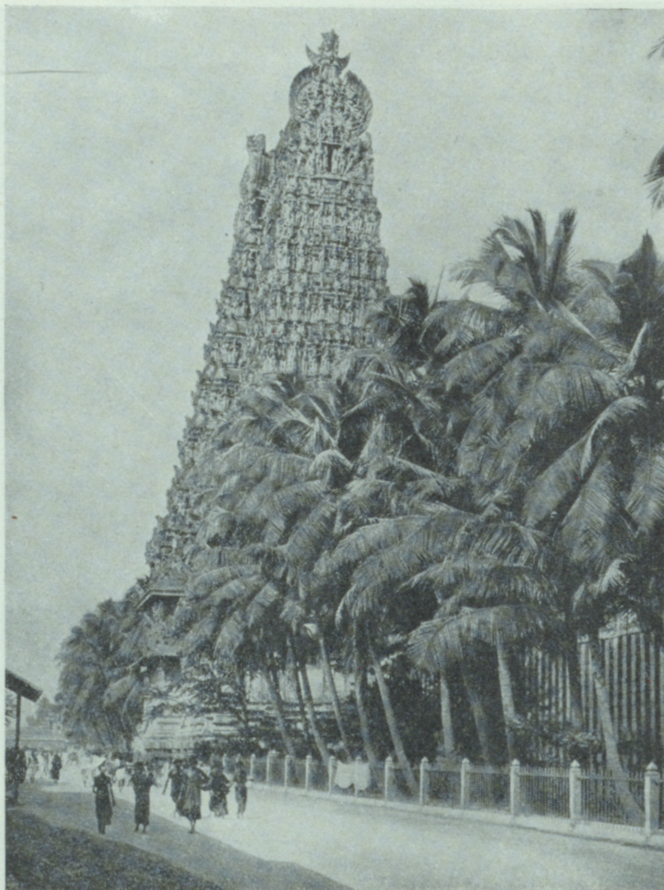
Vispārējais Benaresas skats ļoti skaists un sevišķi no upes puses. Viņā vairāk kā pusotra tūkstoša svētnīcu un ap 230 mošēju ar dažādiem kupoliem, lieliem un maziem konusa veidīgiem jumtiem. Svētākās no viņām skaitās «Bisošvaras svētnīca», kas tiek dēvēta arī par «Dieva indi» jeb «Zelta templi». Pēdējais vārds dots tāpēc, ka mošējas konusveidīgais jumts noklāts masīvām zelta plāksnēm. Torņi un celtnes izgreznotas skaistiem reljēfa veidojumiem un šīs akmeņu emblēmas pilsētai piedod sevišķu oriģinālitāti un gleznainu izskatu, kas apbrīnots jau pirms trijiem gadu tūkstošiem. Benaresas skaistumu vēl kuplina upes loks

un viņas krastu nevienādā līnija. Upes krasts ne viscauri viena augstuma un ļoti oriģināli tuvojas upes ūdeņiem. Ir vietas, kur krasts tieši stāvus noslīgst ūdenī, bet turpat blakus upes ūdeņi skalo krasta lēzeno nogāzi.

Augstās daudzstāvu mūŗa ēkas ar balkonu galerijām un nogrieztiem jumtiem, bez kaut kādas simetrijas, uz nelīdzenās zemes virsmas paceļas viena pār otru augstāk, tā veidojot ļoti nevienādu māju grupas, kas tropu koku zaļuma ielenktas. Dažās vietās ēku sienas mirkst tieši upes ūdeņos, citā vietā starp ēkām un piekrasti izveidoti parki, apstādījumi vai dārzi, ir arī lielāki sapulces laukumi, laukumi preču novietošanai u. t. t. Krastmalā piestātnes būvētas bez kādas kārtības, blakus marmora pilīm redzami apdrupušu ēku mūŗi, un neizkopts, stāvs krasts apaudzis krūmājiem, kuŗos ganās un lēkā kazas. Upes daudzie sēkļi tiek izmantoti malkas un žagaru izkraušanai. Lēzenā piekraste atstāta bez kādas uzraudzības, kaut gan gar upes krastu novietotas veselas laivu un liellaivu flotīlijas. Laivu bambuka masti, kuŗiem piestiprinātas buŗas, līdzīgi mežam aizsedz krastu. Dažās vietās piekraste nostiprināta ar augstu akmens sienu, kas stāvus nolaižas upes ūdeņos. Tālāk piekrastē izveidota kāda niecīga akmens piestātne ar lēzenu noeju upē. Bet visā 8 kilometrus gaŗajā pilsētas piekrastē saskaitāmas četrdesmit septiņas platas akmens trepes, kuŗas visas domātas lūdzējiem, kamdēļ ar savām kāpnēm tieši ieiet ūdenī. Krastā būvētām mājām sevišķi augsti pamati, kas atgādina vai nu cietoksni, vai arī cietuma mūŗus. Turpretī virs šā drūmā pamata paceļas skaistas, baltas marmora fasādes ar gaŗām bezstiklu logu rindām, kas rada stipri dienvidniecisku un ļoti vieglu iespaidu. Šo iespaidu vēl vairāk pastiprina taisni apgrieztais jumts, uz kuŗa mājas stūŗos izbūvēti viegli paviljoni, apžogoti vieglām margām. Ļoti daudzām no šīm pilīm pie izejas uz upi uzceltas mazas svētnīcas ar lodziņiem miniātūrā un augstiem liesmas veidīgiem kupoliem. Šauras akmens trepītes noved uz laukuma, kuŗa upes mala apbūvēta daudzām nelielām akmeņu būdām, ar taisni nogrieztiem jumtiem. Uz pēdējiem indusi pēc peldēšanās atpūšas un sauļojas. Pie paša krasta ūdenī daudz mazu plostiņu, un viss tas — laukumi, terases, trepes, un visādas izbūves, — no rītiem pārpildīts ar neskaitāmu daudzumu tautas, kas nemitīgi kustas, tirgojas uzkožamiem, ēd, pļāpā, vēsinājas zem izklātiem saules drēbes jumtiem un sapņo un filozofē zem lietus sarga veidīgām lielām no-jumēm. Kā milzu sēnes šie saules sargi novietoti gar krastmalu un līdz ar saules karstumu šo dīvaino sēņu pieaug aizvien vairāk.

Agrā rīta stundā gaiss ļoti tīrs un skaidrs. Maigi iesārtā tāle krastam un pilsētai ar balto namu rindām piedod sevišķi skaistu un gleznainu izskatu. Saules siltie stari ar savu karstumu apstaro laukumus, trepes un indusu baltos ietērpus.

Vēl skaistāk saules staros paceļas brīnišķīgas kupolu ēnas. Kā liela pērle viņu vidū laistās «Bišešvaras svētnīcas» zeltītais kupols ar stāvajām mar-

Indiešu templis.

mora kolonnām. Viss tas izskatās kā kādā teikā.

Bet saule pacēlusies vēl augstāk, viss krasi mainās, saules apgaismojumā no augšas šī dabas glezna zaudē savu pirmāko skaistumu, savu burvīgumu. Daudz kas saredzams rupjāk, redzamas pilsētas netīrākās vietas. Bez tam karstie saules stari visos pilsētas kvartālos uzvanda nelabas gaisa strāvas, kas ož pēc sapuvušām puķēm un, savienojoties ar dūmu, gruzdumu un kvēpu izgarojumiem, rada tik pretīgu iespaidu, kā reti kur citur tādu var sastapt un iedomāties.

Saules staru lūzums klusos un duļķainos upes ūdeņos nepatīkami iedarbojas uz acīm un galvu. Rodas vēlēšanās drīzāk nokļūt malā, kādā paēnā.

Krastmala kļūst aizvien tukšāka un viņā paliek tikai strādnieki, nodarbinātie kraušanas darbos pie liellaivām. Priesteŗi un svētceļotāji lēni soļo uz svētnīcām un mošejām, lai izpildītu jaunus pienākumus pret reliģiju. Tagad priesteŗi aizņemti ar elku mazgāšanu un upurējamā apslacīšanu.

Lielā un trokšņainā ļaužu straume izklīst šaurajās, netīrajās un ločainajās pilsētas ieliņās. Augstās mājas met ēnas, un šaurās ieliņās novietoto netīro tirgotavu un skārdnieku darbnīcu rindas atstāj uz gājēju vēl drūmāku iespaidu. Veikali un darbnīcas savas preces un izgatavojumus novietojuši ne tikai veikalu telpā, bet arī uz ielas un ietnēm. Skārdnieku darbnīcu troksnis asi skaŗ ausis, bet no šā trokšņa izvairīties nav iespējams, jo Benaresa skaitās skārda izstrādājumu centrs.

Krūzēm, vāzēm, kubiem, maziem altāŗiem un dievību tēliem piekrautas ielu ietnes. Visur nekārtība, netīrība un lielākā nolaidība, kaut gan te pastāvīgi kustas tauta — dažādu kastu un bagātību ļaudis.

Gandrīz visas svētnīcas un tempļi apbūvēti privātām mājām vai arī paslēpti aiz augstām mūŗa sienām. Lai būtu iespēja tempļus apskatīt, kādā no blakus esošām mājām jālūdz atļauja uzkāpt nama augšējā stāvā, no kurienes var pārredzēt svētnīcas laukumu.

Cik šī pilsēta skaista un pievilcīga no tālienes, tikpat viņa pretīga tuvumā. Viņā nav nevienas aizvēsturiskā laikmeta celtnes, lai gan viņa skaitās pasaules vecākā pilsēta un viņas vecums sniedzas pāri 3000 gadiem. Mongoļu tauta 1194. gadā pēc Kristus iekaŗoja Benaresu un iznīcināja visas viņas svētnīcas. Šo iekaŗotāju-mongoļu saimniekošana turpinājās vairākus gadu simteņus, līdz pēdīgi 1775. gadā, tas ir pēc 600 gadiem, Indiju okupēja Anglija. No mongoļu valdīšanas laikiem palikusi kāda mošeja, kuŗu uzvarētāji cēluši uz dieva Sivas tempļa pamatiem.

Tālumā, pāri pilsētai paceļas dažu musulmaņu mošeju slaidās minaretas, bet arī šie uzvaras liecinieki ir tikai kā mirāža, jo kādreizējie uzvarētie saviem uzvarētājiem par seno tautas svētnīcu izpostīšanu jo smagi atriebušies, aizbūvējot musulmāņu mošeju ieejas tā, ka viņiem, lai ieklūtu mošejā, kā zagļiem jāložņā cauri šauru eju labirintiem, līdz pēdēji nokļūst pie mošejas sānu durvīm.

Indusu svētnīcās ir pastāvīga kustība un troksnis, — dievišķīgais klusums, kāds mēdz būt citu konfesiju lūgšanas namos, šeit nav sastopams. Ienācēji, tāpat promejošie stiprā balsī sarunājas, jo, pēc indusu izpratnes, troksnis stiprina reliģiskā ceremoniāla patīkamību dieviem.

Benaresas iedzīvotāju iemīļotākais pielūgšanas objekts ir dievs Siva. Bet «Bišešvaras svētnīcā» nav šā dieva attēla, un viņa vietā tur novietots liels

konusveidīgs akmens, kuŗam parāda pienācīgo godu, un tauta viņu pielūdz tāpat kā dievus. Ticīgie ar misiņa krūzēm atnes no Gangas svēto ūdeni, aplej ar to akmeni, zvana turpat pakārtā zvanā, lai dievs ievērotu atnestās dāvanas, pēc tam dziļi palokās, murmina kādu tekstu, vairākas reizes izsauc dieva vārdu. Apmērcēdams pirkstu turpat esošā sarkanā krāsā, lūdzējs atzīmē ar šo krāsu sarkanu punktu sev pierē un iet tālāk.

No galvenās svētnīcas apmeklētāji steidzas pie saviem pārējiem iemīļotiem mazākiem dieviem, no kuŗiem izlūdzas dažādus labumus, jo indusiem katram darbam vai arī dzīves labumam ir savs īpašs dieveklis.

Piemēram: dieveklis «Sidla» pasargā pret baku slimībām; dieve «Gairi» pasargā un izārstē no drudža slimības; «Barachan-Devi» ārstē tūskas un noņem pampumus no rokām un kājām, bet «Sukarzešvara» ir par godu Venērai, no kuŗas, ar sevišķām lūgšanām, izlūdz pēcnācējus, skaistus dēlus.

Ap svēto vēršu templi «Arina purna» pa lielākai daļai pulcējas nabadzīgākās šķiras. Lūdzēji pārliecināti, ka šim dievam uzdots raudzīties, lai visi būtu paēduši, kamdēļ dievam dots arī zīmīgais vārds «Anna purna». Anna apzīmē ēdienu, purna — piepildi. Un tiešām, tukšie vēderi šeit tiek piepildīti ar dažādu ēdamo, kuŗu atsūtījuši bagātie.

Šajā baltām marmora kolonām rotātā tempļa pagalmā klīst svētie vērši. Pagalmu pārklāj pusmetru bieza mēslu kārta, tā kā baltā marmora grīda pat nav saskatāma. Caur šo templi ik dienas iziet tūkstošiem dievlūdzēju, bet eiropiešiem viņu noliegts apmeklēt. Ne ar kādām atļaujām eiropietim viņā iekļūt nav iespējams. Vienīgi viņa iekšieni var redzēt no blakus mājām, vai, ja izdodas kādu no priesteŗiem piekukuļot, arī tad templi var aplūkot tikai no sliekšņa, nesperot kāju tempļa iekšienē. Ar šo svētnīcas apskatīšanu no sliekšņa arī pietiek, jo pat pie durvīm stāvot, pretī svelmo netīrumu bedres un govju mēslu izgarojumiem piesātināts gaiss.

Kādā citā vietā ļaužu pūlis pielūdz čūskas elku; tālāk «svētos pērtiķus» lūdzēji pacienā dažādiem gārdumiem; trešā vietā svētās govis ēdina ar svaigu zāli, puķēm; ceturtā vietā «Šivas» elkam dāvina mazus cukura sunīšus. Elkam seja veidota no sudraba, četrām rokām: šī dievība ir suņu protektors, tā bieži jājot ar neredzamu sunīti. Šajā svētnīcā priesteris uz ienācējiem vēdina ar lielu pāva astes vēdekli un katru aizskaŗot ar to, aizdzen ļaunos garus. Par šo darbu priesteris saņem no apmeklētājiem dāvinājumus, kuŗus iesviež blakus novietotā kokosa riekstu čaumalā.

Dievlūdzēju pūlis apstaigā arī svētos dīķus un akas, kurās dzīvo dievi. Viens no šādiem dīķiem uzkrīt ar sevišķi piepuvušu ūdeni, bet šis ūdens atbrīvo indusu no visbriesmīgākiem un lielākiem pasaules grēkiem. No visām Indijas malām uz šejieni plūst ļaudis, kuŗi atrod sevi par lielākiem grēciniekiem, nāk šurp arī noziedznieki un, par dārgu naudas atlīdzību priesterim, dabū atļauju ieiet šajā sapuvušajā dīķa ūdenī. Priesteris kopīgi ar noziedznieku iekāpj dīķī, kur nolasa lūgšanu. Grēcinieks to atkārto, pēc kam saņem visu grēku un noziegumu piedošanu.

Lūdzēji sviež svētās akās un dīķos puķes, saldumus, augļus, rīsu, un pat lej viņos pienu. Priesteŗi cītīgi visus šos dāvinājumus apslacina ar svēto ūdeni no Gangas upes un ar to vēl vairāk spēcina sapūšanas procesu. Pilsētas gaiss piesātināts līdz pēdējam, bet visbriesmīgākā atmosfēra plūst pāri slavenai «Zinību akai», kuŗā mājo pats dievs Šiva. Leģendas stāsta: kad mongoļi iznīcinājuši dieva Šivas templi, tad elks pats sevim izvēlējies kā miera vietu šo aku. Un no tā laika indusi pienes savam iemīļotam dievam daudz upuŗu un dāvanu, pie tam ļoti neakurāti visu to aplej ar svēto ūdeni, tā ka pastāvīgi ap aku atrodas veselas ūdeņu peļķes un šajos dubļos mirkst apmeklētāja kājas.

Vajadzīgs būt bijušam Benaresā, lai saprastu to nospiedošo un pretīgo gaisu, kāds plūst no šīm svētnīcām, tempļiem un dievekļiem, no satrūdējušiem, sapuvušiem un ar ūdeni aplaistītiem ziediem. Šie ziedi un zaļumu atkritumi nekad netiek novākti, tie ir svēti, tiem jāpaliek tur, kur viņi novietoti, jo tie ir dāvanas dieviem — ir cilvēka dvēsele, kuŗa mitusi ziedā, bet tagad atrodas svēto tēlu piekājē. Šī ceļojošā dvēsele pāries citā radījumā tikai tad, kad zieds būs galīgi iznīcis.

Benaresā ir neskaitāms daudzums dievu tēlu, visiem viņiem tiek upurēti ziedi un puķes. Gandrīz visos ielu krustojumos, virs daudzu ieeju durvīm, gandrīz ikkatrā māju stūrī iztaisīta niša, kuŗā novietoti riebīgi veidotie tēli, izkrāsoti gan sarkanā, gan zilā krāsā. Geneza — dieveklis ar ziloņa galvu, trim acīm, un vienu ilkni; Kali — ar cilvēka galvas kausu kakla rotu; Ganumans — pērtiķu ķēniņš, un daudzi citi dievekļi ar daudzām, daudzām rokām, kājām un galvām.

Dažu tempļu, svētnīcu un māju sienas apkrāsotas ar dievekļu attēliem un dažādu dzīvnieku fantastiskiem veidiem.

Tiešām galva reibst, pastāvīgi raugoties kroplainos un riebīgos veidojumos. Paliek pretīgi un nepanesami. Arī piesmacētais gaiss, šaurās ieliņas un ļaužu mudžeklis, kuŗam pastāvīgi jāspraucas cauri, nogurdina. Bet visu to vēl vairāk pastiprina pūļa skaļās sarunas, daudzo baložu dūdošana, nemitīgais troksnis pagalmos un svētnīcās, bungu skaņu troksnis, griezīgas zvaniņu skaņas, priesteŗu murminājumi, kuŗi bez tam gājēju apgrūtina vēl saviem neatlaidīgiem lūgumiem ziedot dievekļiem. Ikviens no priesteŗiem cenšas ar kaut ko saistīt svešnieka-ārzemnieka uzmanību. Piemēram, uzsviež viņam puķu vītni, kas ir indiešu tautas poētiskākais paņēmiens viesu pieņemšanā. Šo parašu naudas kārie priesteŗi izlieto, lai no svešniekiem izspiestu kādu naudas zīmi.

Esmu ar atvieglotu sirdi un kā no slimības gultas piecēlies, kad izkļūstu no šaurajām ieliņām un ļaužu mudžekļa un atrodos uz vienīgās platās ielas, kuŗa stiepjas cauri visai pilsētai. Sēžos ekipāžā un braucu uz eiropiešu kvartālu. Te platas alejas, parki, atsevišķas vasarnīcas, ap kuŗām zaļumu un puķu dārzi. Te atrodas angļu baznīca un kapsēta, kas visa grimst pumpuru un ziedu jūŗā, tālāk ir kareivju mītnes, skola un ūniversitāte. Bet neraugoties uz to, ka viss šeit ir tīrs,

Benaresas iela.

Rīsu lauks.

dārzi patīkami smaršo un viesnīca atrodas 4 kilometrus no pilsētas iedzimto daļas, arī te no riebīgās sapuvušu puķu atmosfēras cilvēks atsvabināties vēl nav spējīgs. Pie vislabākās gribas neiespējami atbrīvoties no nejēdzīgiem redzētā iespaidiem, kas kā lāsts jaucas tālākā dzīvē.

Nākošās dienas rītā atvadījos no Benaresas un ātrvilciens mani aizveda gar Gangas upes labo krastu uz rītiem, pretī uzlēcošai jaunās dienas saulei. Pāri Gangas upei uz ziemeļiem paceļas milzīgais Danlagiri kalnu masīvs, kuŗa kalnu virsmas pazūd aiz mākoņiem.

Pie pašām Himalāju kalna kājām plešas slavenie Indijas džungļi, kas stipri purvaini, kamdēļ arī bagāti ar bambuku niedrāju necaurejamiem krūmiem un nelielas augsnas mežiem, kuŗu koku stumburus un zarus savijušas liānas. Šajos biezokņos mitinās Indijas bagātā dzīvnieku pasaule, kurā kā bīstamākie atzīmējami tīģeŗi, panteras, hijēnas. Tīģerus un panteras sevišķi daudz var sastapt džungļu biezoknos, un līdz ar daudzu un dažādu indīgu čūsku sugām, tie padara plašus zemes apgabalus bīstamus apdzīvošanai. Starp dzīvniekiem vēl jāatzīmē zilonis, degunradzis, purva vērsis (bifelis) un briedis. Zilonis tiek izmantots meža darbos, pie koku iznešanas no meža.

Starp Indijas mežu kokiem izcilāko vietu ieņem tīka koks, kas līdzīgs mūsu ozolam, bet indieši viņu izlieto kuģu būvniecībā. Šim kokam ir tā īpatnība, ka viņš stipri izturīgs un viņā nekad nav sastopami ķirmji.

Tāds būtu Gangas upes kreisā krasta skatījums. Vērojot upes labo krastu, daudz kas krasi mainās. Šeit redzami tumši-brūnas, pat dzeltenas nokrāsas apvidi, ikviens zaļums, ikviena zālīte, kāda tikai uzdīgusi, zem dedzinošo un karsto saules staru iespaida izdedzināta un nodzeltējusi. Visa zeme sadalīta kvadrātveidīgos nodalījumos. Gar to robežām stiepjas koku rindas, bet manā apmeklēšanas laikā koki bija galīgi kaili, izņemot daudzos mangu kokus, kuŗu iegarenās, biezās un spīdīgās lapas pastāvīgi piepatur zaļu nokrāsu. Gar ceļiem un gar grāvmalām sastopami gaiši zaļas nokrāsas ērkšķaini koka stumburi ar tādiem pat stumburveidīgiem zariem, kas kokam piešķiŗ kaktusu izskatu. Šis koks saucas par Indijas piena koku, un viņš ļoti līdzīgs Meksikas kaktusam. Šo koku indiešu zemturis stāda ap mājām un laukiem, kas dod izturīgu dzīvu žogu, kas nekad neizníkst, bet ar ikkatru gadu paliek necaurejamāks.

Sādžas baltās kieģeļu mājiņas segtas sarkaniem dakstiņu jumtiem. Vasaras laikā viņas iegrimušas koku zaļumos. Tagad, maija mēnesī, šie koki nodzeltējuši un kaili, kas stipri atgādina mūsu lapu kokus vēlā rudenī.

Vienā otrā vietā zem kokiem atpūšas govju ganāmpulki. Pie šiem lopiņiem, ar dīvainiem un lieliem ragiem, gribētu mazu brītiņu uzkavēties. Lopi no rīta agri tiek izlaisti ganībās. Gans viņus aizdzen uz tuvējo mežmali, pēc kam pats krietni paēd brokastis un pusdienas, pēc tam izsmēķē savu lēto cigāru, lopiem nepiegriezdams ne mazāko vērību. Tā paiet diena un tuvojas vakars. No visām pusēm sādžā atgriežas ganāmpulki. Lopiņi nesteidzas vis atpakaļ kūtīs, bet lielā steigā uzmeklē tuvāko dīķi vai ūdens peļķi un brien viņā, lai remdinātu savas slāpes un atsvaidzinātu saules sakarsēto miesu. Šādu mazgāšanos sevišķi iemīļojuši bifeļi, kuŗi veselām stundām nenāk no dīķa vai dubļu bedres laukā. Viņi tiecas apvārtīties ar biezu dubļu un dūņu kārtu, kas saules karstumā sacietē un lopu pasargā no dunduru, moskītu, mušu u. c. kodieniem. Bieži lopi iebrien ūdenī tik dziļi, ka virs ūdens virsmas saredzami tikai lopu lielie ragi, purni un acis. Pārmērīgais kodēju daudzums lopus tā izmoca, ka viņi it mierīgi pacieš uz savas muguras uzsēdušos vārnu vai kādu citu putnu, kas iznīdē kodējus. Var redzēt, kā putni knābājas lopa ausī un nāsu dobumos, vai arī, pieķērušies pie astes, lielā steigā tvarsta moskitus un mušas. Saule noriet. Tikai tad lopi tiek novietoti kūtīs un ēdināti.

Vilciens jau paslīdējis gaŗām daudzām stacijām, arī pilsētiņa Patna atrodas jau aiz muguras, bet dzelzceļa stiga vēl slīd līdztekus Gangas upei. Uz austrumiem plešas liels līdzenums, kas atrodas vairāk kā 1000 metrus virs jūŗas līmeņa. Šai katlveidīgā līdzenumā kādreiz skalojušies ezera ūdeņi, kuŗi tagad galīgi izžuvuši un izsīkuši, atstādami kādreizējā ezera atliekas tikai dziļākos zemumos un aizās. Vēl dažas stacijas, tad vilciens novirzās uz dienvidiem, nabadzīgajos Bengālijas apvidos. Šeit veidojas Indijas abu lielo upju, Gangas un Bramaputras, plašā delta, kas aizņem ap 83.000 kv. km lielu platību. Jo vairāk tuvojamies jūŗai, ja krasāki mainās deltas veģetācija. Milzu koku vietā viscauri redzami bambuku niedrāju un maugrov biezokņi. Pa starpām redzami arī zemi lapu koku meži, kuŗos augošie koki stipri atgādina mūsu vītolu. Abu lielo upju grīva grūti pārejama, jo viņā atrodas plaši staigni purvi, kas visi apauguši slaidām bambuku niedrām, tā kā nav iespējams uz priekšu tikt nedz kājām, nedz braucot laivā.

Tāda ir Indijas ainava, ko ceļotājs redz caur vagona logu, braucot maija mēnesī no Benaresas caur Patnu līdz Kalkutai. Vēlā vasarā, kad šiem apvidiem pāri plūst dienvidu-vakaru musons un iesākas lietus periodi, Indija atdzīvojas. Pa apūdeņošanas kanāliem sāk plūst dzīvību stiprinošais mitrums, sāk atdzīvoties lauki un parādās zaļie sējumi. Mans Indijas iekšienes apciemojums sakrita ar to laiku, kad zemes un, sevišķi, zemturu dzīvē saskatāma vislielākā nabadzība, un visa apkārtne līdzinājās tuksnešainam apvidum. Un tiešām! — ja šajā laikā iekristu braukt cauri Indijai tam, kuŗš savu gara acu priekšā Indiju tēlo par brīnišķīgu veģetācijas un tropu augsnes bagātīgu zemi, tad viņš justos stipri maldījies, ieraugot to smago dzīvi, kas jāizbauda pacietīgai un apspiestai indiešu tautai.

Bet eiropietis šajā brīdī ar visulielākām ērtībām un komfortu traucas cauri šiem, zem smagā dzīves jūga smokošiem apvidiem, reti pamezdams skatus caur vagona logu uz nabadzīgo dabu, un neiedziļinājas apkārtējās parādībās un dabā.

Katrs vagons, kuŗā brauc eiropieši, pārdalīts divās kupejās, ar divām gaŗu solu rindām gar katru vagona sienu. Nakts laikā virs apakšējā mīkstā sola tiek pacelts otrs sols, kas paredzēts katram braucējam. Tādējādi, kur Eiropā kultūrālais eiropietis vagona kupejā saspiedis 10—12 cilvēku,

tālajā Indijā vienā plašā, lielā un ērtā kupējā brauc ne vairāk kā četri pasažieŗi, kas it brīvi un ērti var pastaigāties solu starpā.

Gaisa atsvaidzināšanai katras kupejas sienā ierīkots speciāls aparāts, kas šakarsētajam, sausajam un putekļainajam gaisam piejauc mitrumu, svaigumu un patīkamu vēsumu. Iedzimtie šajos vagonos netiek laisti, viņiem paredzēti trešās klases vagoni, kuŗos brauc visa indiešu tauta, bet nebrauc neviens eiropietis.

Dzelzceļa piestātnes iekārtotas diezgan bieži. Viņu celtnes nebūt nav sliktākas par mūsu lielpilsētas dzelzceļu stacijām. Pat vienkāršas provinces sādžas piestātne var pilnīgi sacensties ar mūsu labākām stacijām ne tikai ērtības, bet arī skaistuma ziņā. Vilcienam pienākot, stacijas bufetē galdiņi pārklāti tīrām galdsegām, dabūjami eiropiešu un vietējie uzkožamie, kā arī silti ēdieni, ar kafiju, tēju, limonādi u. t. t. Pa vilciena stāvēšanas laiku cauri vagonu kupējām traucas iznēsātāji, piedāvādami dažādus dienvidnieciskus augļus un dzērienus. Visvairāk piedāvā limonādi un soda ūdeni. Viss tas ir Indijas ražojums, un ikviens braucējs ar šiem spirdzinošiem augļiem un dzērieniem tiecas atsvaidzināties no pārmērīgā karstuma.

Divas nedēļas pavadījis Indijas iekšienē, esmu atkal Kalkutā uz kuģa. Nākošā dienā ar paisumu izbraucam no ostas. Kad kuģis Bengālijas jūŗas līcī peld uz dienvidiem, kā kādā teikā, kā kādā sapnī vēl acu priekšā atmiņas par Benaresu, svēto Gangas upi, indiešu svētnīcām un «teiku un sapņu zemi Indiju».

Priv.-doc. B. Jirgensons

Spridzināmās vielas

Spridzināmās vielas parasts uzskatīt par kaitīgiem izgudrojumiem, kas cilvēcei nodarījuši daudz posta. Tiešām, beidzamos kaŗos, sevišķi lielajā Pasaules kaŗā, ir izlietoti milzīgi spridzināmo vielu daudzumi. Viena pati Anglija 1916. gadā izlietoja 125.000 tonnu spridzināmo vielu; 1917. gadā šis skaitlis pieauga līdz 259.000, bet 1918. gadā pat līdz 283.000 ton. Lielākā daļa no tiem 10 miljoniem vīru, kas gāja bojā lielajā kaŗā, mīruši no lodēm, granātām, šrapneļiem un mīnām. Tikai maza daļa kritusi durkļu cīņās, no indīgām gāzēm un citādi. Šautenes, ložmetēji un lielgabali bija galvenie ieroči Pasaules kaŗā un tādi ir arī tagad. Bet spridzināmās vielas ir šo ieroču municijas galvenā sastāvdaļa. Spridzināmās vielas kaŗojošai valstij ir visnepieciešamākā lieta, tās ir pat nepieciešamākas nekā paši ieroči, jo ieroči bez municijas nav nekur lietojami, bet spridzināmās vielas var darboties arī tāpat.

Spridzināmās vielas ir tomēr nevien varens kaŗa ierocis, bet arī vērtīgs palīgs kultūras darbā. Neskaitāmas kalnu ceļu un tuneļu būves ir veiktas ar spridzināmo vielu palīdzību. Spridzināmās vielas ir izlauzušas ceļu apūdeņošanas kanāļiem, sagādājušas materiālus spēkstaciju būvēm, smalcinājušas akmeņus, no kuŗiem celti plūdu aizsargdambji. Ar sprāgstvielu palīdzību cilvēks urbjas zemes dziļumos pēc vērtīgām rūdām un citām dabas bagātībām. Ar sprāgstvielu palīdzību izceļ celmus un veido jaunus līdumus. Sprāgstvielām, tālāk, liela nozīme raķetu izgatavošanā un uguņošanas technikā.

Šādos un vēl daudzos citādos veidos spridzināmās vielas tiek pielietotas kultūras darbā, pie kam taisni jaunākā laikā to pielietošanas veidi kļūst arvienu daudzpusīgāki. Šķiet, ka nākotnē šo vielu nozīme būs vēl lielāka, jo dienas kārtībā nāk pavisam jauni to pielietošanas veidi, piem., izlietošana lidmašīnu vai citu satiksmes līdzekļu dzīšanai. Senatnē, turpretim, sprāgstvielas pielietotas daudz vienpusīgāk: vienīgi šaujamos ieročos, cīņā pret ienaidniekiem un medniecībā.

Spridzināmām vielām vēsturē bijusi liela nozīme. Sākumā tās lietoja vienīgi kā degvielas. Visvecākā spridzināmā, un līdz ar to labi degošā viela, ir melnais pulveris, maisījums, kur galvenās sastāvdaļas ir salpetrs, sērs, ogle, sveķi, darva, asfalts un līdzīgas vielas. Šo maisījumu kā pirmie lietojuši senie ķīnieši. Vēlāk tas kļuva pazīstams arī grieķiem. Jau 7. gadusimtenī ar šo «grieķu uguņu» palīdzību bizantieši atsit arabu floti. Bija izgudrotas sevišķas mešanas ierīces, ar kuŗu palīdzību degošo masu svieda ienaidniekam virsū. Tā grieķi vairākkārt sadedzināja uzbrūkošo arabu kuģus. Šo pašu ieroci grieķi izlietoja ar sekmēm pret bulgariem. Bizantiešu rakstnieks Markus Grekus 13. g. s. sākumā saraksta par pulveri veselu grāmatu, ar virsrakstu: «Grāmata par ugunīm, ar ko ienaidniekus sadedzināt». Tur atrodam vairākas pulveŗa pagatavošanas receptes un sastāvus. Kā vienu no labākiem maisījumiem apraksta tādu, kuŗā 67 daļas salpetŗa, 22 d. ogles un 11 daļas sēra. Vēlāko laiku izgudrotāji te neko daudz labāku nav varējuši atrast, piem., 1886. gadā lietotā kaŗa pulverī ir 74 d. salpetŗa, 16 d. ogles un 10 d. sēra.

13-tā gadusimteņa otrā pusē melno pulveri sāk lietot kā spridzināmo vielu, kas saārda mūŗus un spēj izsviest lodi no stobra. 1326. g. Venēcijā jau lej pirmos īstos lielgabalus un no tā laika tie ātri izplatās visās armijās. Ar spridzināmo vielu un lielgabalu palīdzību sadragāja varenās bruņinieku pilis, kas nu vairs nebija nekāds drošs patvērums. — Vēlāk izgudroja arī mazākus šaujamos ieročus: šautenes un pistoles, kuŗas sākumā pielādēja pa galu un aizdedzināja ar dzirksteli, ko terauda gailis izšķiļ no krama. Vēlāk šauteņu un lielgabalu veidošanas technika sasniedza lielu pilnību, bet kā spridzināmā viela vēl ilgi palika tas pats melnais pulveris.

Arī kalnrūpniecībā un līdzīgiem mērķiem spridzināmās vielas sāktas lietot tikai vēlākos laikos. Pirmās ziņas par pulveŗa pielietošanu kalnrūpniecībā datētas ar 1627. gadu. Plašākos apmēros spridzināmās vielas kultūras mērķiem sāktas lietot tomēr tikai pagājušā gadu simtenī.

19. gadu simteņa vidū melnajam pulverim radās vesela rinda konkurentu, kas to pamazām nobīdīja pēdējās vietās. 1846. gadā itaļu ķīmiķis Sobrero pagatavoja n i t r o g l i c e r ī n u, bet gadu vēlāk vācu ķīmiķis Šönbeins — n i t r o c e l l u l o z u jeb s p r ā g s t o š o k o k v i l n u. Sobrero un Šönbeina izgudrojumi tomēr ilgu laiku palika praktiski neizmantoti. Nitroglicerīnu, ko ieguva no glicerīna un slāpekļskābes, bija grūti pielietot tādēļ, ka tas ir šķidrums. Tikai 1867. gadā zviedru ķīmiķim Nobelim izdevās atrast paņēmienu, kā no nitroglicerīna dabūt cietu sprāgstvielu: viņš piesūcināja ar nitroglicerīnu, t. s. infuzoriju zemi, irdenu masu, kas cēlusies no mazu dzīvniecīņu paliekām. Dabūto sprāgstvielu nosauca par d i n a m ī t u. Vēl grūtāk gāja nitrocellulozas pētniekiem. Tikai 1886. gadā franču zinātnieks Vjējs atrada metodi, kā no nitrocellulozas jeb sprāgstošās kokvilnas izgatavot labu šaujamo pulveri. Bija jāatrod piemēroti šķīdinātāji, kas visai bīstamo nitrocellulozu pārvērš mīkstā, kolloidā masā, ko tad tālāk var pēc vajadzības apstrādāt. Jaunais pulveris, kad beidzot tas bija gatavs, izrādījās daudz pārāks par veco, melno pulveri: nitrocellulozas pulveris bija nevien stipräks, bet sadega gandrīz pilnīgi bez jebkādiem dūmiem. Tādēļ to arī nosauca par b e z d ū m u p e l v e r i.

1875. gadā Nobels izgudroja jaunu spridzināmo vielu, kur apvienotas nitroglicerīna un nitrocellulozas īpašības. Viņš atrada, ka īpatnējā veidā iegūta sprāgstošā kokvilna šķīst nitroglicerīnā. Var iegūt tik biezus šķīdumus, ka tie sastingst par recekļainu masu, ko nosauca par s p r ā g s t o š o ž e l a t ī n u. Šī sprāgstviela bija vēl daudz spēcīgāka par dinamītu.

Ap to pašu laiku tika atrastas vēl vairākas citas sprāgstvielas, kas vēlāk tika ražotas lielos daudzumos un izlietotas dažādiem nolūkiem. Kā piemērus minēšu a m m o n i j a n i t r ā t u jeb slāpekļskābo ammoniju un p i k r i n s k ā b i. Pēdējo agrāk lietoja vienīgi kā dzeltenu krāsu vilnas krāsošanai. Pikrinskābi iegūst no karbolskābes jeb fenola un slāpekļskābes. Pikrinskābei kā sprāgstvielai ir daudzas izcilas īpašības, bet arī trūkumi, piem., tā viegli var pati no sevis eksplodēt, ja saskaŗas ar metallu oksidiem. Tādēļ, gatavojot lādiņus, metallu čaulas vajadzēja izklāt ar izolējošu kārtu, kas šķiŗ pikrinskābi saturošo sprāgstvielu no metalla. Pasaules kaŗa laikā pikrinskābes vietā plašos apmēros ieveda t r i n i t r o t o l u o l u jeb t. s. t r o t i l u. Trotils ir

iedzeltena cieta viela, ko iegūst no toluola un slāpekļskābes. Kā sprāgstviela trotils gan darbojas nedaudz vājāk kā prikrinskābe, bet citādi ir ļoti parocīgs, drošs un arī samērā lēts.

Visas minētās sprāgstvielas iegūtas ar slāpekļskābes palīdzību un to sastāvā ir t. s. nitrogrupas. Nitrosavienojumi tomēr nav vienīgie eksplozīvie savienojumi. Jau sen zināms, ka sprāgstvielas īpašības ir arī chlōrskābei un tās sāļiem, no kuŗiem pazīstamākais ir B e r t o l ē s ā l s jeb k a l i j a c h l o r ā t s. Šo bezkrāsaino kristallisko vielu, ja tā tīra, var droši sildīt, pie kam tā kūst un lielākā karstumā atdala skābekli. Vēl vieglāk atdalās skābeklis, ja sālim piejauc mangana dioksidu. Lielā skābekļa satura dēļ un arī tādēļ, ka šo skābekli var viegli atdalīt, Bertolē sāli daudz izlieto skolu mēģinājumiem, skābekļa iegūšanai. Tomēr mēģinājumos ar šo vielu jārīkojas uzmanīgi; pirmkārt, nedrīkst pārāk strauji karsēt; otrkārt, vielām jābūt tīrām. Ja Bertolē sālim piejauktas kādas organiskas vielas, piem., cukurs, skaidas, papīrs, vai koka gruži, tad var notikt bīstami sprādzieni. Tāpat viegli eksplodē Bertolē sāls maisījumi ar sēru un sevišķi ar fosforu. Vispārīgi šīs sprāgstvielas maisījumi tik nedroši, ka kaŗa technikā tos maz pielieto. Bertolē sāli saturošus maisījumus vairāk izlieto raķetu gatavošanai, uguņošanas technikā.

Par visjaunāko sprāgstvielu var uzskatīt š ķ i d r ā g a i s a maisījumus, t. s. o k s i l i k v i t u s. Ar šķidru gaisu piesūcina dažādus porainus, ogleklī saturošus materiālus, piem., kvēpus, korķa miltus vai korķa ogli, kuprenu u. c. Tā iegūst cietu vielu, kas eksplodē ar milzīgu spēku. Tomēr šķidrā gaisa sprāgstvielām ir vēl lieli trūkumi, galvenais, tās ir ļoti nepastāvīgas: šķidrais gaiss pamazām pārvēršas gāzē un aiziet prom, un domātā spridzināmā viela vairs nesprāgst nemaz. Lai aizkavētu gaisa atdalīšanos, tad šās sprāgstvielas liek patronās ar vairākkārtīgām sienām, pie kam starpsienu gaisa kārtas pasargā šķidro gaisu no sasilšanas. Tomēr, ar visu to, šādu sprāgstvielu mūžs nav nekāds ilgais.

Liela nozīme spridzināmo vielu technikā ir sprādziena jeb detonācijas ierosinātājiem. Agrāk visos kaŗa ieročos šāviena ierosinātāja bija liesma. Tādas sprāgstvielas, kā melnais pulveris un arī nitrocellulozas pulveris, ir tiešām labi aizdedzināmi, pie kam tie tūlīt arī detonē. Citādi tas ir ar nitroglicerīna un trinitrotoluola sprāgstvielām. Tām nepieciešams īpašs sprādziena ierosinātājs. Vispārīgi, detonācijas ierosināšana ar liesmu nav droša un parocīga, tādēļ milzīga nozīme bija Nobeļa izgudrotai spridzināšanas kapsulai. Metalla kapsulā ievieto sprāgstvielu, kas viegli un droši eksplodē no sitiena. Pie šādām vielām pieder vairākas, piem. t .s. sprāgstošais dzīvsudrabs, ko iegūst no dzīvsudraba, slāpekļskābes un spirta. Ar sprāgstošo dzīvsudrabu tagad sekmīgi sacenšas svina azīds, īpatnējs svina un slāpekļa savienojums, kas tāpat ļoti viegli detonē no sitiena. Dažādu šāviņu uzbūvē detonācijas ierīces visai sarežģītas. Ja galvenā sprāgstviela stipri nejūtīga, tad kapsulas detonācija ierosina nākošo detonātoru, kas tad tālāk saceļ galvenās sprāgstvielas eksploziju. Bez tam spridzināšanas technikā kā aizdedzes līdzekli lieto sevišķas zināmā ātrumā gruzdošas auklas un arī elektrisko dzirksteli. Šaušanā ar visāda veida ieročiem tomēr detonāciju ierosina kapsula, kas dabū sitienu no ieroča mēchanismā iekonstruēta gaiļa.

Pašu sprādziena, eksplozijas jeb detonācijas būtību zinātnieki tagad galvenos vilcienos ir noskaidrojuši. Vispirms jāpiezīmē, ka zināmos apstākļos sprādzienu var sacelt nevien dinamīts un šaujamais pulveris, bet arī tādas nevainīgas vielas, kā piem. ūdens. Piem. parastās tvaika katlu eksplozijas ceļas no tam, ka katla akmeņu plīsuma dēļ ūdens pēkšņi saskaŗas ar pārkarsēto metalla sienu, pie kam pēkšņi iztvaiko liels ūdens daudzums. Tāpat eksploziju var sacelt kuŗš katrs cits šķidrums, ja to pekšņi sakarsē un ja tvaiki ieslēgti traukā, no kuŗa tie nespēj vienmērīgi noplūst. Šādu eksploziju pamats ir ātrs tilpuma pieaugums, gāzu izplēšanās paaugstinātā temperātūrā. Cilvēks šo īpašību plaši izmanto technikā, galvenā kārtā tvaika mašīnās, kur tvaiks, spiežot virzuli, griež ratus un dara darbu.

Arī spridzināmo vielu eksplozijās liela nozīme ir karstu gāzu spiedienam, bet bez tam te nāk klāt vēl kas cits: pašas vielas ķīmiska sadalīšanās, pie kam no cietām vielām vai šķidrumiem rodas milzīgi gāzu daudzumi. Ļoti svarīgi vēl tas, ka ķīmiskā sadalīšanās norisinās momentāli, sekundu tūkstošdaļās, vai simtdaļās. Radušās gāzes tā tad nespēj lēni noplūst, bet plēšās uz visām pusēm ar milzīgu spēku. Ja 1 gramu spridzināmās želatīnas ieslēdz 1 kubikcentimetru lielā noslēgtā telpā, tad eksplodējot rodas 10500 kg liels spiediens uz katru kvadrātcentimetru. Dinamīts šādos apstākļos spiež ar 7800 kg, bet melnais pulveris ar 2900 kg uz katru kvadrātcentimetru. Eksplozijas brīdī attīstās arī liels karstums, piem. nitroglicerīna sadegšanā 3400^0, melnais pulveris dod 2770^0, bet pikrīnskābe 2400^0. Vislielāko gāzu daudzumu eksplozijā dod trinitrotoluols jeb trotils, tam seko pikrīnskābe, nitroglicerīns un beidzot melnais pulveris.

Tā kā lielākā daļa no visvairāk lietotām sprāgstvielām (nitroglicerīns, nitrocelluloza, trotils) ir nitrēti organiski savienojumi, tad to sastāvā ir ogleklis, ūdeņradis, skābeklis un slāpeklis. Sprādziena momentā vielas sīkdaļiņas sabrūk un pārvēršas, pie kam skābeklis savienojas ar oglekli un ūdeņradi, veidojot ogļskābo gāzi, tvaiku un ūdens tvaikus, bet slāpeklis atdalās tieši kā gāze, vai arī kā oksīds. Svarīgs apstāklis šeit tas, ka skābeklis, kas nepieciešams oglekļa un ūdeņraža oksidēšanai, ir jau pašā sprāgstvielā iekšā. Skābeklim nav jāpieplūst no ārējā gaisa, kā tas ir degšanas gadījumā. Skābekļa nav vienīgi svina azīdā; pēdējais detonējot pārvēršas slāpekļa gāzē un svina tvaikos. — Visām spridzināmām vielām kopīgs tas, ka to sīkdaļiņu uzbūve ir, tā sakot, nestabila, tā kā viss tur var viegli sabrukt, piem. nitroglicerīnā un nitro cellulozā, līdzās vāji saistītiem skābekļa atomiem, ir ogleklis un ūdeņradis. Bertolē sālī skābeklis saistīts ar chloru; šīs saites nav stipras, jo abiem elementiem niecīga tieksme savienoties.

Visievērojamākā sākviela spridzināmo vielu rūpniecībā ir slāpekļskābe. Ap slāpekļskābi saistās visu ievērojamāko spridzināmo vielu izgatavošanas iespējas. Pati slāpekļskābe, ja tā tīra, ir bezkrāsains šķidrums, bet parasti tā dzeltena vai brūngana no slāpekļa oksīda piemaisījumiem. Koncentrēta slāpekļskābe ir ļoti kodīgs šķidrums, tā saēd metallus un organiskas vielas. No metalliem tā iegūst attiecīgos slāpekļskābes sāļus, t. s. nitratus, bet no organiskām vielām dažādus nitroproduktus (piem. nitrocellulozu no kokšķiedras, liniem, kokvilnas, papīra, nitroglicerīnu no glicerīna, nitrotoluolu no toluola, nitronaftalīnu no naftalīna u. t. t.). Galvenais dabas produkts, no kā viegli iegūst slāpekļskābi, ir Čiles salpetris, kas ir slāpekļskābes natrija sāls. Lai no šīs sāls dabūtu slāpekļskābi, tad sāli aplej ar koncentrētu sērskābi un destilē. Līdzīgā kārtā var dabūt slāpekļskābi no kalija salpetŗa.

Pasaules kaŗa laikā, kad Viduseiropas valstīm bija noblоķēti visi jūŗas ceļi un salpetri no Čiles nevarēja ievest, slāpekļskābes krājumi ātri sāka iet uz beigām un vajadzēja izstrādāt paņēmienus, kā ērti ražot šo vielu citādā ceļā. Zinātnieki jau priekš kaŗa bija atraduši šādus paņēmienus, tikai tie vēl nebija ieviesušies rūpniecībā. Vācu ķīmiķi un rūpnieki pēc ilgiem izmēģinājumiem atrisināja šīs problēmas. Slāpekļskābi viņi ieguva no amonjaka, pēdējo aksidējot katalizātoru klātbūtnē ar skābekli. Arī pašu amonjaku ieguva mākslīgi, sevišķos aparātos (tāpat katalizātoru klātbūtnē), savienojot slāpekli ar ūdeņradi. Sākvielas slāpekļskābes iegūšanai šinī gadījumā tā tad ir slāpeklis, ūdeņradis un skābeklis. Slāpekli un skābekli iegūst no gaisa (to iepriekš sašķidrinot un tad iztvaicējot šķidro gaisu), bet ūdeņradi iegūst vai nu tieši no ūdens, vai arī no ūdensgāzes, vai deggāzes. Bez tam slāpekļskābi var iegūt arī tieši sadedzinot gaisu t. s. Volta lokā, pie kam dabū slāpekļa oksīdus, kas ar ūdeni veido slāpekļskābi.

Līdzīgi tam, kā spridzināmās vielas var lietot nevien kaŗā, bet arī kultūras darbā, arī slāpekļskābe tiek izlietota daudzu dzīvē nepieciešamu vielu iegūšanai. Slāpekļskābe nepieciešama piem. sērskābes ražošanai, dažādu krāsvielu un medikāmentu rūpniecībā, bez tam mākslīgo mēslu fabrikācijā. Interesanti arī tas, ka nevien slāpekļskābi, bet pat dažas sprāgstvielas, piem. nitrocellulozu, izlieto nevien spridzināšanai, bet arī citu produktu ražošanai. No nitrocellulozas var iegūt mākslīgo zīdu, ja tās šķīdumu spiež caur smalkiem caurumiņiem sārmainā šķīdumā un dabūtos diegus savērpj. Sakausējot nitrocellulozu ar kamparu, dabū pazīstamo celluloidu.

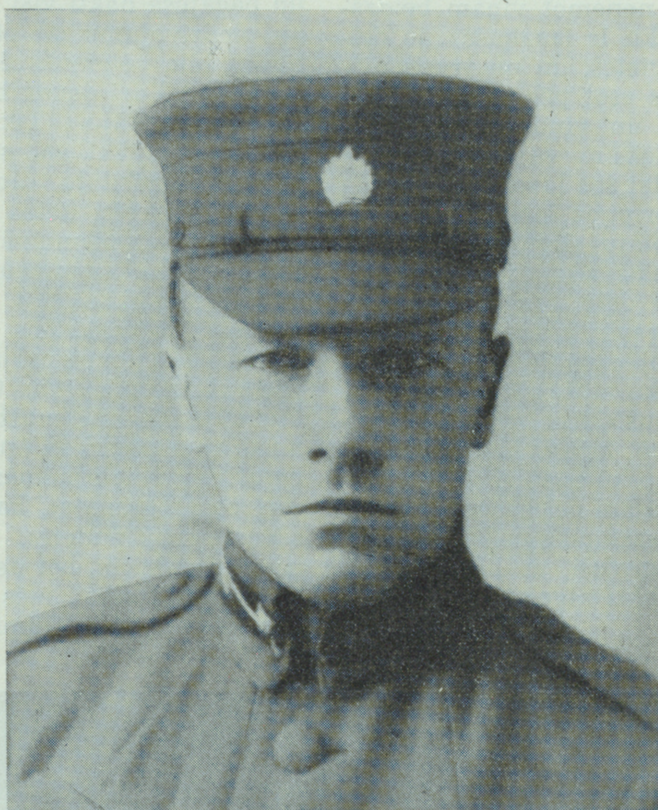
Spridzināmo vielu zinātne un technika ir cieši saaugusi ar citām nozarēm. Spridzināmās vielas cilvēka rokās ir spēcīgs ierocis, ar kuŗa palīdzību viņš veido dabu un aizsargājas pret ienaidniekiem.

No 1. līdz 7. martam 1919. gadā

(No pulkveža Kalpaka bataljona Studentu rotas kaŗavīra dienasgrāmatas.)

2. martā, Lēnas mācītāja muižā.

Vakardienas vakarā mūsu posms[1]) pārnāca šurp no Iesalniekiem, kur mēs pāra dienas atradāmies rotas rezervē. III posmu nomainījām ātri, jo apvidus mums ir jau pazīstams no agrākiem laikiem. Arī posteņu atrašanās vietas bija mainītas mazā mērā. Tikai mēs, «išaki»[2]), šoreiz bijām mazliet brīvāki. Šo apstākli nolēmām lietderīgi izmantot, sarīkojot pie patiešām daiļās mācītāja saimnieces slēgtu (tikai išakiem) saviesīgu vakaru à la «Pour moi».[3]) Lai gan viens otrs no mums šajos trijos kaŗa mēnešos jau bija sasniedzis ievērojamu mākslu žonglēšanā ar pannu un pankūkām, saimnieces ceptās kūkas tomēr likās mazliet apgarotākas un sievišķa klātbūtne piedeva mūsu sabiedrībai, resp. sarunām, smalkāku toni. Visas zīmes rādīja, ka šis vakars mums patiešām būs patīkams. Bet nebija vēl mūsu ruma pudeles pusē un Aleksis ar Vilnīti vēl nebija paspējuši nodziedāt nevienu no savām saldi-skābām romancēm, kad pie mums, briesmīgi kareiviski noskaņots, iedrāzās Džigits ar kādiem 4—5 jātniekiem. Nostājies istabas vidū un savas līkās kājas ar vēl līkāku zobenu atbalstījis, viņš mums nikni uzbrēca: «Puikas, taisāties man līdz!» No mūsu puses atskanēja jautājumi un protesti, līdz beidzot par sarunvedi ar jātniekiem automatiski izvirzījās Pēters Burlaks. Noskaidrojās, ka bez posma komandieŗa lieta nav izšķiŗama, jo Džigitam bija vajadzīgi no mums 5 cilvēki līdzi izlūkošanā. Gaidot priekšniecības ierašanos, mēs, kā jau viesmīlīgi namatēvi, lūdzām jātniekus nogaršot mūsu cepumus. Atskanēja Džigita īsa pavēle «Rieb' iekšā!», un — pankūku bļoda dažās sekundēs bija tukša. Mūsu viesmīlība bija neierobežota līdz pat tam momentam, kad Džigits, domājams sākot izpildīt savu izlūkošanas uzdevumu, bija nokļuvis virtuvē pie saimnieces un šinī sakarībā Burlaks skaitīja par savu svētu pienākumu uzmaukt Džigitam galvā pankūku mīklas bļodu. Šī nodoma izpildīšanu izjauca posma komandieŗa ierašanās. Nebija ilgi jāgaida, kad posma komandieŗa pirksts norādīja uz tiem, kuŗiem jāseko Džigitam izlūkošanā, pie kam Pēters Burlaks bija pirmais, kuŗu ķēra nozīmējums. Pēc dažām minūtēm bijām jau ceļā. Bija nepatīkami kluss ziemas vakars. Ienaidnieka pusē kaut kur rēja suņi. — «Čomiņi arī staigā,» — Džigits dziļdomīgi noteica, un tad sāka pats pie sevis pukoties: «Ko es ar tādiem zaļiem zaldātiem izlūkošanā lai iesāku; tikai pa kājām man mētāsies.» Mūsu grupas priekšnieks Aleksis (krievu armijas feldfēbelis), domājams, gribēdams pierādīt savas zināšanas kaŗa mākslā, noprasīja Džigitam, kāds esot izlūkošanas uzdevums, jo arī viņam kā grupas komandierim to pienākoties zināt. — «Liec savas peciņas manās pēdās, es atbildēšu par visu jūsu ādām (un arī par to, kas ādās iekšā atrodoties), un kad Tevi kāds ar dunci pie ribām kutina, tad prasi man padomu.» Gaidījām, ka šim labam padomam sekos kārtējais stāsts par Džigita varoņdarbiem Kaukāzā, bet kad iznācām no krūmiem, mūsu priekšā iezīmējās kādas lauku mājas. — «Aizkorķēt rīkles un neblisināt bez manas komandas!» — Saņēmuši šādu pavēli un visi kā viens viņu pilnīgi pareizi izpratuši, mēs, plašā ķēdē izvērtušies, tuvojāmies ēkām. Tādā pašā ierindā, saņemti ar suņu riešanu, izgājām cauri līdz māju pretējai pusei. Džigits ar pāris jātniekiem nopratināja uzmodinātos mājiniekus. Izrādījās, ka sarkanie te nav redzēti jau vairākas dienas; kur viņi atrodoties — nezinot. Iztraucēti no šīs mājas suņu riešanas, arī no kaimiņu mājām vakara klusumā atskanēja viņu dūšīgās balsis. Bija jābūt uzmanīgiem,

Ģenerālis J. Balodis 1919. gadā.

---

[1]) Vads.

[2]) Par «išakiem» bija iesaukti Madsena patšauteņu apkalpe, jo viņi pilnā kaujas uzkabē, ar dažādām siksnām apjozušies un patronu aptveru somām apkāraušies, patiešām izskatījās pēc nastu nesējiem-ēzeļiem. Savu nosaukumu «išaki» nesa ar pacietību un bez dusmām, tāpat kā viņiem uzkrautu nastu.

[3]) 1919. gadā Liepājā ļoti populāras kafejnīcas nosaukums.

kādēļ Džigits bija ar mieru noturēt mazu kaŗa padomi. Nolēma nākošām mājām tuvoties no divām pusēm, pie kam mājās iekšā pirmai jāiet mūsu grupai, bet jātnieki rīkosies atkarībā no apstākļiem (mēs esot par zaļiem, lai rīkotos «atkarībā no apstākļiem» un pa tumsu varot nošaut vēl kādu jātnieku). Ar diezgan nepatīkamu sajūtu tuvojāmies nākošām mājām, jo suņi turpināja riet kā nelabie un nekad līdz šim es vēl nebiju izjutis tādas dusmas pret šiem mīļiem lopiņiem. Slēpjoties aiz ēku stūŗiem, tuvojāmies dzīvojamai ēkai. Bet klāt jau ir arī Džigits un skaļā balsī sauc, lai nāk kāds ārā. Iznāk kāds vīrietis. Esot saimnieks; sarkanos pēdējā laikā neesot redzējis un vispār nekā nezinot. Džigits, saskatījis saimnieka aizdomīgus skatus kūts virzienā, liek mums pārmeklēt kūti. Saimnieks sāk dievoties, ka viņa mājās neesot neviena sveša cilvēka, neviena sarkanā, bet lai neņemot viņam beidzamos sivēnus nost. Pa to laiku ir iznākušas no dzīvojamās mājas arī dažas sievietes, un nu tracis pieņemas skaļumā: lai taču mēs esot pēc cilvēkiem un liekot mierīgus iedzīvotājus un viņu ar sviedriem nopelnīto mantu mierā. Aleksim vajadzēja ņemt palīgā visu savu daiļrunību, lai šos ļaudis pārliecinātu, ka Latvijas nacionālās armijas kaŗavīri nav ne laupītāji, ne mierīgu iedzīvotāju slepkavotāji. Mājinieki nomierinājās, bet lieku reizi mēs atkal izjutām, kā arī šeit, tāpat kā dažā labā lauku sētā, mūsu nacionālās armijas kaŗavīri nebija gaidīti un mīļi viesi. Beidzot noskaidrojās arī šī lielā trača iemesli. Izrādījās, ka kādu laiku atpakaļ sarkanie bija šinīs mājās šo to «norekvizējuši», bet saimnieka aizdomīgos skatus kūts virzienā bija izsaukuši mūsu pašu jātnieki, kas slapstījās ap kūts stūŗiem. Ar mazliet mazāku troksni caurstaigājām vēl kādas 2—3 mājas, bet nekur ienaidnieka nesastapuši un kautcik noteiktāku ziņu par viņu neieguvuši, ar lielu līkumu gar kāda meža malu vēlā naktī atgriezāmies Lēnas mācītāja muižā.

Šodien mūsu rajonā bija klusums. Ienaidniekam gara stāvoklis nevar būt labs; dažas dienas atpakaļ ieņemta Ventspils un arī ziemeļu frontē latviešu - igauņu armija ieņēmusi Strenčus un pārgājusi jau pāri Gaujai. Dzird, ka arī mūsu bataljons drīzumā saņemšot spēku papildinājumu. Aleksis dzirdējis, ka varbūt pat jau rītdien mūsu posmu šeit nomainīšot jauni spēki.

Kā par brīnumu, arī uz nākošo nakti no «išakiem» atkal ļoti maz norīkoti posteņos.

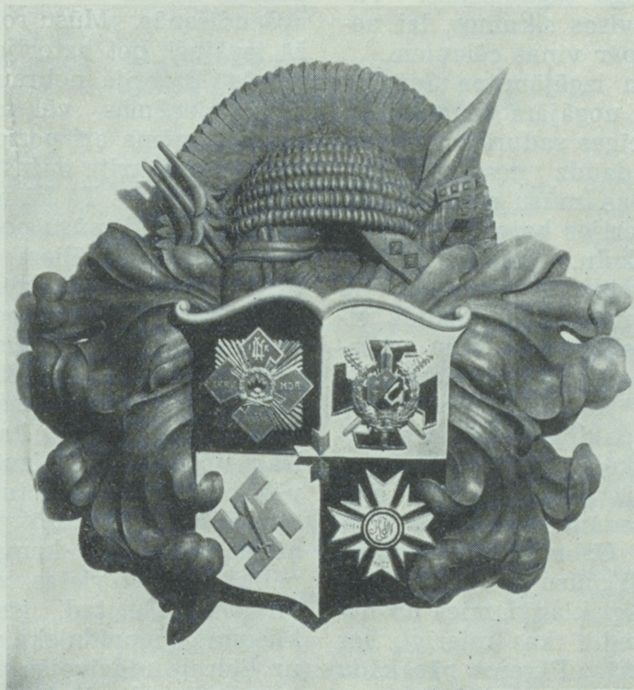
4. martā, Jaunāmuižā.

Atrodamies še jau otro dienu. Esam krietni vien noguruši, bet «lepnības un iedomības gars» neļauj mums ierādītās telpās atpūsties. Lai tik tagad pamēģina kāds jātnieks vai cēsinieks mums pārmest, ka mēs neesam vēl pulveri kārtīgi oduši! Vakardien un pagājušā naktī visi bijām ieguvuši tik daudz jaunu piedzīvojumu un pārdzīvojumu, ka ikvienam no mums bija vēlēšanās dalīties ar citiem gūtos iespaidos. Tādēļ arī daudz bija stāstītāju, bet maz šo stāstu uzklausītāju. Tikai Burlakam izdodas vienu otru reizi savākt, gan spaidu kārtā, sevim vairāk par vienu uzklausītāju. Joki paliek joki, bet vakardien vienu otru reizi lietas bija pavisam nopietnas. Jau 2. marta vakarā mums aizdomīgas likās komandieŗu izcilus rūpes par mūsu fizisko labklājību, patronām, mantu somām u. t. t. Bet kad dabūjām zināt, ka nākošā rītā pulkstens četros mums jābūt gataviem doties no šejienes projām, tad jutām, ka viss tas ož pēc uzbrukuma. Tas tā arī bija. Vakarrīt plkst. 5 bijām jau Lēnas muižā, kur sapulcējās arī pārējie mūsu rotas posmi, Cēsu rota, jātnieki un viena vācu baterija. Šeit saņēmām katrs patronu papildinājumu, rokas granātas, kasti cigāru, kā arī piepildījām savas ruma pudeles. Rota nostājās gājienam un pēc nedaudziem, bet dedzīgiem kapteiņa Grundmaņa teiktiem vārdiem, mēs uzsākām kustību. Drīz vien bez kādiem traucējumiem bijām jau pāri Ventai. Jātnieki, kuŗi mums jāja priekšā, aizvirzījās kaut kur uz labo pusi un mēs, pa posmiem izvērtušies, turpinājām iet uz priekšu. Mūsu posms bija rotas pašā kreisā spārnā, bet no mums vēl pa kreisi gāja Cēsu rota. Sadursmes iesākās vispirms Cēsu rotas rajonā un dažas atsevišķas lodes sasniedza arī mūsu posma iecirkni. Virzīšanos turpinājām soļiem, bez nogulšanās un pārskrējieniem. Mēs, 1. patšautenes 3 išaki, pirmo reizi nogūlāmies, kad dažas lodes uzsita augšā sasalušo sniegu apm. 5 soļos no mums. Burlaks noŗūca «Labi, ka netrāpīja». Mēs vēl nezinājām, ka pēc dažām minūtēm šāds starpgadījums mums jau likšies tīrā bērnu spēle. Iz-

Kalpaka bataljona kaŗavīru grupa Rudbāržos. Vidū pulkvedis O. Kalpaks un vēlākais armijas virspavēlnieks ģenerālis J. Balodis.

dzirduši komandu — «Skriešus uz priekšu» — mēs piecēlāmies un vienā paņēmienā sasniedzām priekšā esošās mājas. Izskrējām māju pretējā pusē, bet tūliņ mūs saņēma ar šauteņu uguni. Posms nogūlās, un mēs ar patšauteni ieņēmām poziciju pie kādas ēkas. Bet nepaspējām izšaut pāra aptveres, kad tieši mūsu degunu priekšā sniegs sāka lēkāt no ložmetēja lodēm, kuŗas nāca mums tieši no labās puses. Nākošā momentā mēs jau bijām pieplakuši ar visu patšauteni pie ēkas pamatmūŗa. Sniegs sāka lēkāt jau pavisam tuvu pie kājām, kuŗas nevarēju tik cieši pie mūŗa pieraut, jo blakus man gulēja Burlaks. Atceŗoties šo epizodi, izrādās, ka neviens no mums trijiem nebijām izjutuši bailes šī jēdziena parastā nozīmē; vienkārši laikam nepaspējām nobīties (Burlaks saka, ka esot tanī momentā piemirsis nobīties), bet karsti gan bija un deniņos asinis pulsēja tik neganti, ka to pat dzirdēt varēja. Ložmetējs pēkšņi pārstāja šaut, un mēs sākām apskatīties pēc kaimiņiem. Kaut kur pa labi pārskrēja kāda ķēde un arī mēs drīz vien dzirdējām saucam «IV posms, uz priekšu!» Noskrējām pamatīgu attālumu ne reizi nenogūlušies, līdz beidzot sasniedzām lielceļa grāvi. Bet tad atkal lodes sāka svilpot, no sāniem. Uz grāvja malas uzstādījām patšauteni, bet mērķus bija grūti izvēlēties, jo tikai reti kur parādījās mums priekšā kāds kustīgs priekšmets. Pa lielākai daļai šāvām tur, kur domājām ienaidnieku esam. Pa grāvi pie mums pielīda arī posma komandieris un pateica, ka priekšā redzamās ēkas esot Jaunāmuiža, kuŗa mums katrā ziņā jāieņemot. No sāniem vēl joprojām šāva ložmetēji. Mūsu artilerija atklāja uguni pa Jaunomuižu. Tieši uz mūsu posmu no turienes šāva vismazāk, bet mums nelika miera no kreisās puses. Tikai pēc ilgāka laika ienaidnieka uguns no kreisās puses apklusa, jo Cēsu rota no šīs puses bija iesākusi apiet Jaunomuižu. Tikai tad arī mēs tikām uz priekšu, un drīz vien bijām Jaunāmuižā. Steigā atkāpdamies, ienaidnieks še bija pametis gan ieročus, patronas, gan arī personīgās mantas. Kādā telpā, kur sarkanie bija dzīvojuši, pie sienas karājās kareivju apģērba gabali, pat viens kabatas pulkstenis. Virtuvē uz galda atradām bļodu ar kādu javu. Kāds izteica aizdomas, ka tā droši vien esot saindēta. Atradām arī vairākas komūnistu avīzes, kurās nodrukātos frontes ziņojumus lasījām ar lielu interesi.

Kalpaka bataljona ģērbonis.

Sajūsma un pašlepnums par uzbrukuma sekmīgu ievadījumu ir lieli. Nav mums arī tādu zaudējumu, kas šo sajūsmu un prieku varētu apēnot. No mūsu rotas ir tikai 2 ievainoti: Celms un Krusa. Vienu otru kritušu ienaidnieku šur tur tomēr redzējām.

Ienaidnieks tomēr nevar vēl apmierināties ar Jaunāsmuižas zaudēšanu. Vakardien pievakarē viņš bija pievedis vienu lielgabalu kādā mežmalā, apm. 1 versti no šejienes, un ar tiešu tēmēšanu apšaudīja muižu. Mums zaudējumu nebija, ja neskaita Sokrāta izmežģīto kāju. Viņš artilerijas apšaudīšanas laikā bija atradies uz kādas kūts augšas un, b gdams no granātas, «nokāpis» no turienes zemē vienā paņēmienā, neizmantodams trepes.

Arī pagājušo nakti ienaidnieka izlūku grupa no liela attāluma apšaudīja muižu. Trauksme tomēr skāra visu mūsu posmu. Mēs ar savu patšauteni, vakardienas piedzīvojumus atceŗoties, nelīdām vairs pie ēku pakšiem, bet uzrāpāmies salmu kaudzē. No turienes labi varēja saredzēt ienaidnieka ķēdes atrašanās vietu, jo pie šaušanas atspīdēja mazas, bet pietiekoši spilgtas uguntiņas. Salmos tomēr nekādā veidā nevarējām uzstādīt patšauteni šaušanai, bet kamēr sameklējām piemērotu dēļa gabalu, tikmēr ienaidnieks bija jau projām. Par šo mūsu oriģinālo ideju šodien saņēmām no posma komandieŗa «tēvišķīgu» pamācību un reizē arī aizliegumu turpmāk rāpties ar patšauteni salmu kaudzē.

5. martā, Jaunāmuižā.

Arī pagājušā naktī mūs apciemoja ienaidnieka izlūki. Šoreiz, spriežot pēc uguns, viņu bija pavisam maz. Tomēr dažas stundas sniegā bija jānotup. Ar rīta gaismu visi bijām par jaunu atkal savos posteņos, jo ienākušas bija ziņas, ka ienaidnieks nodomājis uzbrukt. Tomēr nekas nenotika un, brokastis paēduši, devāmies telpās atpūsties un nosnausties. Visi posma «išaki» novietojās vienkopus. Pēkšņi mūs uzmodināja briesmīgs troksnis; istaba bija pilna dūmiem vai putekļiem, pirmā acumirklī neizpratām, kas noticis, un paķēruši ieročus, metāmies ārā no istabas taisnā ceļā uz patšautenes pozicijām. Bija pamatīgi bieza migla. Kaut kur pa labi un kreisi no mums bija dzirdama šauteņu un reta ložmetēju uguns.

Mums pāri galvām pārsvilpa vēl dažas granātas, bet tad pie mums iestājās klusums, kamēr pa labi, Poriņu māju rajonā, iesāka vārīties kā putras katlā. Klusums mūsu rajonā bija taisni nepatīkams, jo sākām baidīties, ka mūs neapiet. Saņēmām rīkojumu būt gataviem. vajadzības gadījumā iet palīgā mūsu posmiem uz Poriņiem. Atstājuši pie patšautenes vienu cilvēku, gājām uz telpām sakārtot savas somas. Izrādījās, ka mūs bija uzmodinājusi ienaidnieka granāta, kuŗa bija sprāgusi pāris metrus no mūsu dzīvojamās telpas sienas. Istabas sienai bija nobiris viss kaļķu apmetums, no kā bija radušies arī biezie putekļi. Vienīgam logam visi stikli bija iz-

biruši. Dažās minūtēs bijām gatavi iet palīgā mūsējiem uz Poriņiem. Turpinājām tomēr nogaidīt, jo uguns no labās puses sāka tuvoties arī mums. Bet tad kaujas troksnis pamazām norima. Izrādījās, ka ienaidnieka uzbrukums Poriņiem bija ildzis veselas 4 stundas. Zaudējumi mums neesot lieli. Smagi ievainots Fišers, bet tuvāku ziņu par citiem vēl nav. Rītdien esot paredzama mūsu uzbrukuma turpināšana. Paldies Dievam, jo pavisam nepatīkami ir gaidīt, kad tev katru acumirkli var uzbrukt pretinieks.

7. martā, Viškeros.

Smacējošs smagums mūs visus ir pārņēmis pēc vakardienas kaujas trāģiskā noslēguma. Par vakardienas nejēdzīgā un tik sāpīgā pārpratuma cēloņiem neesam visi vienādās domās. Gribas tomēr ticēt, kā vainojama ir apstākļu nelaimīga sagadīšanās. Vakardienas kauju noskaidrošot visos sīkumos, lai nevienam nebūtu nekādu šaubu par viņas cēloņiem.

Ar rīta gaismu vakardien izgājām no Jaunāsmuižas. Kādus 3 kilometrus nogājām ienaidnieku nesastapuši, bet tad sākās niecīgas sadursmes, kuŗas mūsu virzīšanos uz priekšu daudz neapgrūtināja. Mežā, netāļu no Skrundas skolas, mūsu rotai pievienojās Cēsu rota un vācu artilerijas baterija. Turpinājām gājienu uz Skrundas skolu. Ceļš bija šaurs un noledojis, kādēļ vairākas reizes te viens, te otrs lielgabals ieslīdēja grāvī un mums bija jāpalīdz viņus dabūt atpakaļ uz ceļa. Lielākā daļa vācu artileristu bija labsirdīgi bārzdaini onkuļi, kuŗiem mēs labprāt palīdzējām, zinādami, ka vajadzības brīdī mums pie rokas būs tāds iespaidīgs artilerijas atbalsts. Tuvojoties Skrundas skolai, mūs no turienes saņēma jau ar pamatīgu uguni. Studentu rotai bija jāuzbrūk skolai no kreisās puses un līdzi mums nāca arī pats pulkvedis Kalpaks. Uzbrukuma sākumā viņš gāja netāļu no mums, tieši mūsu posma priekšā. Mēs gājām katrai lodei pazemīgi klanīdamies un nevarējām vien apbrīnot pulkvedi, kas mierīgi, ar spieķi rokā, gāja mums priekšā. Pārejot pār kādu ledus pārklātu pļavu, mūs apšaudīja patšautene un mēs, pa vecam paradumam, turpat uz ledus arī nogūlāmies. — «Studentu kungi, uz priekšu! Klajumā nevar gulēt!» — uzsauca mums pulkvedis un, tāpat kājās stāvēdams, mierīgi ar spieķi norādīja mums pārskrējiena virzienu. Pa to laiku arī baterija no pavisam niecīga attāluma apšaudīja Skrundas skolu, un drīz vien mēs bijām skolu ieņēmuši. Mazliet atpūtušies, devāmies tālāk. Mums priekšā jāja jātnieki un šad tad no turienes atskanēja pa atsevišķam šāvienam. Kad uznācām uz Skrundas - Saldus lielceļa, mūsu posmam pavēlēja iet aiz baterijas, kamdēļ arī viņa ievirzījās starp mums un III posmu. Šādā kārtībā turpinājām gājienu pa lielceļu. Dabūjuši zināt, ka priekšā mums ir arī jātnieki, kļuvām pavisam bezrūpīgi un, jokus dzīdami, sekojām baterijai. Dažus kilometrus nogājām netraucēti, kad pēkšņi, netālu no mums, priekšā esošā mežā sākās apšaudīšanās. Mūsu rotas pirmie posmi bija jau mežā iegājuši, bet baterija un mēs atradāmies vēl klajumā. Baterija nobrauca no ceļa, bet kad uguns mežā pieņēmās vēl nedzirdētā niknumā, baterija turpat ieņēma arī pozicijas. Drīz vien mūsu baterijas tuvumā krita dažas granātas. Arī mūsu baterija atklāja uguni. Tā kā netāļu no lielceļa pa kreisi arī bija mežs, tad mūsu posmam pavēlēja nosargāt bateriju pret varbūtējiem uzbrukumiem no šīs puses. Pirmā acumirklī izmetāmies ķēdē pret mežu gar lielceļa grāvi, bet šī pozicija bija tūliņ arī jāmaina, jo lodes mums nāca tieši no sāniem un grāvis tādēļ aizsegu nedeva. Pārskrējām mazliet uz priekšu un nogūlāmies uz kāda uzkalniņa. Uz meža malu izsūtītie izlūki ziņoja, ka nekā aizdomīga tur neesot. Daļa no posma tad izvērtās pret mežu ceļa virzienā, vēl joprojām uguns turpinājās ar tādu pašu niknumu. Sākām nervozēt, jo nekādu jaunu pavēļu nesaņēmis, arī posma komandieris bija nesaprašanā, vai palikt vēl uz vietas, vai arī iet uz priekšu un kādā virzienā. Bet tad, gandrīz pēkšņi, iestājās pilnīgs klusums. Ienaidnieka pusē dega kāda ēka. Kustība uz lielceļa atdzīvojās un no mutes uz muti gāja ziņas: pulkvedis Kalpaks smagi ievainots, pulkvedis jau miris; kapt. Grundmanis kritis, virsleitnants Krievs un leitnants Šrinders krituši; kauja aiz pārskatīšanās notikusi savā starpā, ar Boicha bataljonu.

Saule jau laidās aiz koku galotnēm un zilas ēnas klāja varoņu asinīm slacīto sniegu, kad, savas pēdējās pavēles šodien atdevuši un savu pienākumu līdz galam izpildījuši, lēnām pa lielceļu uz ragavām vesti, mūsu virspavēlnieks ar saviem trim komandieŗiem pēdējo reizi pieņēma atsevišķās grupās, ar noliektām galvām gar ceļa malu nostājušos, savu pavēļu pildītāju pēdējo parādi. Un visiem mums bija skaidrs, ka nekādi uzdevumi un pienā-

Venta pie Lēnas muižas, no kuŗienes 1919. gada 3. martā pulkvedis Kalpaks uzsāka Latvijas atbrīvošanu.

kumi mums nedrīkst un nevar būt par smagiem, lai attaisnojumu gūtu uz Tēvzemes brīvības altāra šodien upurētais tik dārgais ziedojums.

Gurdiem soļiem vēlu vakarā atnācām šeit Viškeros. Neviens no mums pagājušā naktī, laikam, negulēja. Apstaigājām tos posmus, kuŗi kaujas laikā bija trāģiskā notikuma tieši aculiecinieki. Vācieši stāsta, ka pārpratums iznācis tādēļ, ka viņi īsi pirms sadursmes noķēruši 2 sarkanarmiešus, kuŗi stāstījuši, ka virzienā, no kuŗa nāca mūsu bataljons, nākot sarkanarmiešu rota. Tādēļ arī mūsu jātniekus, kuŗu īsie kažociņi bija diezgan līdzīgi ienaidnieka tērpam, vācieši esot noturējuši par sarkanajiem un atklājuši uz viņiem uguni. Tā esot iesākusies sadursme un kļūdīšanās atklājusies tikai tad, kad mūsējiem pārskrienot uz priekšu, vācieši bija ieraudzījuši bruņu cepures, kādu nav ienaidniekam. Bet tad bija jau par vēlu. Nelaime bija jau notikusi. Arī vācu zaudējumi nav mazie: 9 krituši un vairāki desmiti ievainotu. Daži stāsta, ka vakardien nodegušā ēkā vācieši, aiz dusmām par maldināšanu, esot divus noķertos sarkanarmiešus dzīvus sadedzinājuši.

Šodien dabūjām zināt, ka par mūsu bataljona komandieri ir iecelts kopvedis Balodis; tāda bijusi pulkveža Kalpaka pēdējā vēlēšanās. Par mūsu rotas komadieri kapteiņa Grundmaņa vietā ir iecelts virsleitnants Galindoms.

Ienaidnieks mūs šodien lika mierā.

Pulkvedis-ltn. P. Penčuks

Pānika kaŗā

(Čechu ieskati.)

«Cilvēka dvēseles pazīšana ieņems vienmēr pirmo vietu starp tām spējām, kādas ir īstam komandierim.»
Ģenerālis Debenejs.

«Pretinieka iebrukums var aptvert arī cilvēka garu. Arī garam ir savi vandaļi, ļaunas domas, kas iznīcina mūsu jūtas.»
Viktors Igo.

No veco laiku kaŗa vēstures redzam, ka pānika kaŗaspēkā nebij nekāds retums, bet gluži otrādi, tā bija parasta parādība un kaujā uzvarēja tas no abiem pretiniekiem, kuŗš vislabāk un visilgāk spēja pānikai pretoties.

Pāniku, kā negātīvu parādību kaujā, sastopam visos veco laiku, vidus laiku un jauno laiku kaŗa gājienos un jāatzīst, ka ļoti bieži pānika nodarījusi savam kaŗaspēkam lielākus zaudējumus, nekā vislielākais pretinieka manevrs.

Jauno laiku vēsture mums rāda, ka neskatoties uz cilvēces kultūras, technikas un taktikas straujo attīstību, pānika kaŗaspēkā paliek tomēr ievērojama parādība, ar ko jārēķinājas katrai valstij, katrai armijai un katram komandierim arī modernā kaujā.

1620. gadā kaujā uz Baltā kalna Čechijas kaŗaspēkā izcēlās ārkārtīga pānika tādā mērā, ka kaŗaspēks vairs nebija spējīgs neko darīt un bēga uz Prāgu. Sekas bija tās, ka Čechija zaudēja savu patstāvību, kuŗu atguva tikai pēc pasaules kaŗa.

Pēc pānikas pie Jēnas 1806. gadā beidza pastāvēt Prūsija kā patstāvīga valsts, pānika pie Vaterloo 1815. gadā bija par iemeslu Napoleona ķeizarvalsts bojā ejai, pēc itaļu kaŗaspēka pānikas pie Adujas 1896. gadā Abesinija izglābās no Italijas uzmākšanās viņas patstāvībai, ar pāniku pie Larissas izbeidzās grieķu-turku kaŗš 1897. gadā, ar briesmīgo pāniku pie Mukdenas sākās beigu cēliens krievu-japāņu kaŗā, Ļvovas ieņemšana un Austrumu Galicijas okupēšana no krievu kaŗaspēka 1914. gadā bija par iemeslu pānikai 3. Austro-Ungārijas armijā, un arī vēsturiskā Tannenbergas kaujā, kā arī kaujā pie Mazuru ezeriem notika pānika lielās kaŗaspēka masās, kas vai nu veicināja (pie Tannenbergas) vai arī noslēdza (atkāpšanās no Mazuru ezeriem) krievu 1. un 2. armijas sakaušanu.

Tamdēļ, studējot kaŗa vēsturi, jāgriež vērība arī uz šo visbīstamāko parādību, kas var izcelties kaŗaspēkā. Ar pāniku mums nopietni jārēķinājas arī nākošos kaŗos, tamdēļ mums tā ne tikai labi jāizprot un par to jāpārdomā, bet arī jācīnās pret to miera laikā kaŗaspēka apmācībās, audzinot sevi un savus padotos.

Par pāniku runāt nav viegli un nav arī vilinoši. Šo parādību kā agrāk, tā arī tagad daudzi novērtē par zemu un neievēro; bieži dzirdami pat sevišķi nievājoši izteicieni, ka šāda parādība ir nedisciplinēta un slikta kaŗaspēka pazīme, par kuŗu nav vērts pat runāt u. t. t. Šie cilvēki maldās tāpat, kā pirms pasaules kaŗa maldījās tie, kas negribēja nekā dzirdēt par psīcholoģijas nozīmi kaŗaspēka vadīšanā kaujas laukā.

Pānikas jautajums kaŗaspēkā būs arī uz priekšu ļoti pievilcīgs temats tiem, kas nopietni grib nodarboties ar kaujas, atsevišķa kareivja un masas psīcholoģiju un ar pilnu tiesību, liekas, var teikt, ka morāliskais pienākums būtu šo jautājumu studēt tiem, kas komandē kaŗaspēka vienības kā tieši, tā netieši.

Studēt atsevišķas pānikas parādības kaŗaspēkā ir ļoti apgrūtinoši. Vellingtons ļoti pareizi ir teicis, ka iztirzāt kauju ir tikpat grūti, kā aprakstīt mežu, kad tūkstošiem liecinieku stāsta katrs kaut ko citu. Aprakstīt pāniku kaŗaspēkā ir vēl grūtāk, jo pānika visbiežāk izceļas uz kaujas beigām un pēc kaujas, kad atsevišķi kaŗavīri un arī veselas vienības ir ļoti nogurušas, atsevišķu kaŗavīru garīgais līdzsvars ir noslīdējis viszemāk un jūtas ir sajukušas.

Pāniku visdažādākā veidā un visdažādākā pakāpē ir piedzīvojuši un pārdzīvojuši gandrīz visi pasaules kaŗa dalībnieki. Visbiežāk tā izceļas kā sekas no pārsteiguma, nepietiekošas apsardzības, no komandieŗu un kaŗaspēka uztraukuma, no fiziskā un garīgā noguruma, no vispārīgas piepūlēšanās, un bieži tā izceļas, kad priekšniekiem trūkst pašierosmes, uz priekšu paredzēšanas kā vadot kaŗaspēka vienības kaujas laukā, tā arī sagatavojot tautu kaŗam miera laikā.

Pie šiem iemesliem pasaules kaŗā pievienojās lielā mērā vēl izturības trūkums, t. i. spējas ieturēt garīgo līdzsvaru arī visgrūtākos apstākļos, un tas notika sevišķi pirmās operācijās, pirmās kaujās. Miera laikā pirms pasaules kaŗa šajā izturībā mūs ne tikai neviens nemācīja un nevingrināja, bet ļoti maz mēs par to dabūjām dzirdēt arī vienkāršus teorētiskus paskaidrojumus. Uz šiem slēdzieniem mūs pavedina 1914. gada sākuma operācijas, pirmās sadursmes un pirmās kaujas, kad vēl nevarēja būt ne runas par komandieŗu nogurumu no piepūlēšanās, nedz arī par kaŗaspēka garīgo un fizisko nogurumu, bet, neskatoties uz to, pānikas izcēlās pat ļoti bieži.

Bieži pat dienas laikā pietika dažu negaidītu un līdz ar to arī pārsteidzošu šāvienu, ko raidīja nomaldījušies pretinieka patruļa, lai komandieri un kaŗaspēks pazaudētu galvu, un kaut arī vienmēr neizcēlās pānika, tomēr radās nekārtības un sajukums.

Visbiežāk pānika izcēlās uz vakaru pēc dienas kaujas, kā arī tumsā un naktī, retāk no rīta un dienā.

Kaŗa sākumā pretinieka jātnieki bija taisni kaut kāds biedēklis kājniekiem, un nevis kaujā vīrs pret vīru, bet galvenā kārtā kaŗaspēka gājiena laikā. Naktī pietika viena cilvēka nervozs kliedziens: «ienaidnieka jātnieki», lai izceltos sajukums un ļoti bieži arī pānika, kas momentāli pārsviedās uz visu gājiena kolonu.

Ir interesanti kā pāniku tiešie iemesli, tā arī to sekas, kas ļoti bieži izcēlās arī pēc kaujas un ko varam ilūstrēt ar dažiem piemēriem no pēdējiem kaŗiem.

Franču-austriešu karā dienu pēc kaujas pie Solferino 1859. gadā, kad franči guva uzvaru, izklīda viens sapulcināmais franču korpuss, jo tam likās, ka austriešu gūstekņi, kas parādījās rīta miglā, ir ienaidnieka armijas avangards.

Balkānu karā 1912. gada 22. septembrī 3. turku divīzijas novietojuma rajonā notika šāds gadījums:

Apmēram plkst. 21 novietojuma tuvumā nezināmu iemeslu dēļ tika izšauti daži šāvieni. Visa divīzija, domādama, ka notiek pārsteidzošs bulgāru nakts uzbrukums, pānikā sāka bēgt un aizrāva sev līdzi IV turku armijas korpusu, kas tuvumā atpūtās; šā korpusa divas divīzijas pilnīgi izklīda un to daļas tika apturētas tikai 24. septembrī veselus 40 km no sava novietošanās rajona. Bez šaubām, šeit jāpiezīmē, ka visas šīs turku divīzijas bija ļoti nogurušas iepriekšējās nesekmīgās kaujās.

1917. gada jūnijā viena krievu VII Sibirijas korpusa divīzija izpildīja atkāpšanās gājienu, kas bija labi noorganizēts. Divīzija pat nebija saskaros ar ienaidnieku, bet iepriekšējās nesekmīgās kaujās bija stipri nogurusi un rīta gaismā gāja caur kādu lielāku sādžu, kur parādījās jāšus divi franču virsnieki krievu jātnieku pavadībā. Pietika tikai kliedziena priekšējās vienības: «vācu jātnieki» un visi metās pānikā bēgt, un briesmīgās pānikas pēdas esot bijušas redzamas pat 15 km garumā: sadauzīti rati, pamesti vai grāvjos iegāzti smagie automobiļi un lielgabali, beigti lopi un cilvēki u. t. t.; vienas artilerijas brigādes vadība ieradās atpakaļ pie savas brigādes tikai pēc nedēļas.

Par iemeslu pānikām pasaules kaŗa pirmās kaujās bija tas, ka kaŗaspēka morāliskie spēki bija ārkārtīgi saspīlēti, un kaŗavīru nervi to neizturēja; tie nevarēja pretoties tam garīgam satraukumam, ko rada sarežģītā modernā kauja. Feldmāršals Conrad v. Hötzendorf savās atmiņās «Aus meiner Dienstzeit» norāda uz to, ka biežās pānikas Austro-Ungārijas kaŗaspēkā pasaules kaŗa sākumā, sevišķi 3. armijā, izcēlās bez kaut kāda redzama iemesla un pēc viņa domām tās bija sekas no ārkārtīgā satraukuma un garīgo spēku sasprindzinātības kā pie atsevišķiem cilvēkiem, tā arī visā kaŗaspēka masā, kas viegli pārvērtās barā.

Biežās pānikas kaujā pie Gumbinenes I un sevišķi XVII vācu armijas korpusā, kas bija sastādīts no vislabākām vienībām un ar pilnu tiesību tika uzskatīts par vienu no vislabāk sagatavotiem korpusiem, tikai apstiprina to, ka arī ļoti labi kareivji dažreiz nespēj pretoties tam garīgam sajukumam, ko rada modernā kauja. Kurts Hesse, Gumbinenes kaujas dalībnieks 36. divīzijas 5. kājnieku pulka sastāvā, savā darbā «Der Feldherr Psychologos» norāda, ka vienības, kas tuvošanās gājiena laikā cieta ievērojamus zaudējumus, piepēši sāka pānikā bēgt tamdēļ, ka neredzēja pretinieku, kas bija labi maskots un netraucēti apšaudīja tuvojošās vienības. Tamdēļ arī vienības beidzot zaudēja galvu un pānikā bēga.

28. augustā kaujā pie Tannenbergas ģenerāļi Hindenburgs un Ludendorfs, pārvietojoties uz Mühlen, gadījuma dēļ bija aculiecinieki sava uzvarošā kaŗaspēka pānikai. Vācu kaŗaspēka daļas iedomājās krievu gūstekņu kolonu, kuŗa tanī momentā parādījās, par neuzvarētu pretinieku un pānikā bēga, pie kam pānika pārsviedās tālu uz aizmuguri. Līdz kādai pakāpei vācu kaŗaspēkā pieauga nervozais satraukums šinī pašā kaujā, kuŗā vācu armija uzvarēja, ir redzams ne tikai no daudziem pānikas gadījumiem, kas šeit izcēlās, bet arī no tā, ka pietika visniecīgākā iemesla, lai kareivji zaudētu savu garīgo līdzsvaru. Piemēram, 3. vācu divīzijas komandieris ģenerālis Morgens tika sava kaŗaspēka aizmugurē formāli apšaudīts no saviem kājniekiem, kas atradās atpūtā, un iemesls tam bija vienkārši kāda kareivja kliedziens: «krievi», pie kam ģenerāļa šoferis tika nošauts.

Un tanī pašā laikā krievu pusē 16. kājnieku divīzijas komandieris ģenerālis Richters tika ievainots no saviem kājniekiem, kuŗi uz kāda kareivja kliedzienu «vācu jātnieki» atklāja uguni uz savu divīzijas komandieri, kuŗš ar savu operātīvo štābu tanī laikā jāšus pārvietojās uz novērotavu. Šī divīzija virzījās sava VI armijas korpusa otrā ešelonā un viņas garīgais līdzsvars tika traucēts tikai ar to, ka divīzija jau ilgāku laiku novēroja priekšējās divīzijas smago kauju un ļoti daudzus ievainotos, kuŗus evakuēja uz aizmuguri pa to pašu ceļu, pa kuŗu divīzijas kolonas virzījās uz priekšu.

Visbiežāk par tiešo pānikas iemeslu pasaules kaŗā bija nepietiekoši noorganizēta apsardzība, caur ko notika pretinieka vienību pārsteidzoši uzbrukumi vai vienkārši apšaudīšana no ienaidnieka puses. Tamlīdzīgu piemēru ir ļoti daudz un tie ir ļoti dažādi.

Var, piemēram, noteikti apgalvot, ka austriešu Aufenberga armijas neveiksmi kaujā pie Komarovas 1914. gadā, ievērojamā mērā sekmēja pašu 10. jātnieku divīzija. Virzoties armijas austrumu spārnā ar uzdevumu, kopā ar 6. jātnieku divīziju uzbrukt krieviem sānos un aizmugurē virzienā uz Tišovec, pēc kaujas pie Posadovas 26. augustā attiecīgi nenodrošināja savu austrumu spārnu. 27. augusta rītā, kad piepēši tika pārsteigta no krievu kājnieku uzbrukuma, pānikā sāka bēgt. Jātnieki sāka drāzties atpakaļ un mežonīgā skrējienā gar pašu fronti sacēla pāniku daudzos transportos, sajauca daudzas otrās līnijas vienības, izsauca sadursmes un pat durkļu triecienus savu vienību starpā, kam bija ļoti dažādas un savādas sekas līdz pat 31. augustam, kad krievi, kaut arī nebija uzvarēti, tomēr sāka atkāpšanos.

Dažas dienas pirms tam Austro-Ungārijas 4. jātnieku divīzijā notika apmēram līdzīgs incidents, kam par iemeslu bija mazliet citi, bet pānikas studēšanai vēl interesantāki apstākļi.

1914. gada 21. augustā 4. jātnieku divīzijas komandieris ģenerālis Zaremba, kuŗš ar savu divīziju tuvojās Jaroslaviciem, saņēma ziņu, ka stipri krievu jātnieku spēki atrodas gājienā virzienā Beremovka-Zborov. Uz šo ziņu ģenerālis Zaremba nolēma uzbrukt krievu jātniekiem sānos un aizmugurē, jo virzoties no Jaroslaviciem uz dienvidaustrumiem, krievi patiesībā atklāja savu spārnu austriešiem, kuŗi atradās ļoti izdevīgā stāvoklī, lai izdarītu pārsteidzīgu uzbrukumu. Ģenerālis Zaremba ātri sapulcēja savu divīziju Stripas ielejā un izlika apsardzību uz nogāzes dienvidos no Jaroslaviciem, un plkst. 9,00 sasauca pie sevis visus komandieŗus, līdz eskadronu komandieŗiem ieskaitot, lai personīgi viņiem dotu pavēles.

Bet tanī pašā laikā krievu 10. jātnieku divīzijas komandieris ģenerālis grāfs Kellers, kuŗš kopā ar 9. jātnieku divīziju patiesībā virzījās uz Zborovu, laikā saņēma ziņas par austriešu kājniekiem un jātniekiem pie Jaroslaviciem un nolēma mainīt gājiena virzienu uz ziemeļrietumiem (pirms tam gāja uz dienvidrietumiem) un uzbrukt pretiniekam, kas atradās pie Jaroslaviciem.

Pirms plkst. 9,00 ģenerālis Kellers aizjāja uz novērotavu pie Beremovkas un uzdeva jātnieku baterijai ieņemt tur uguns pozicijas. No ļoti izdevīgas novērotavas viņš redzēja vispirms pretinieka kājniekus jau austrumos no Jaroslaviciem, otrkārt stiprus putekļu mākoņus ielejā dienvidos no sādžas. Domādams, ka ielejā pulcējas pretinieka jātnieki, personīgi uzdeva artilerijas divīziona komandierim atklāt uguni «uz putekļu mākoņiem».

Gadījās arī, ka pirmie šrapneļi sasniedza neredzamo mērķi un sprāga virs Jaroslaviciem taisni tanī momentā, kad divīzijas komandieris ar visiem saviem virsniekiem atradās atsevišķi divīzijas ziemeļu spārnā, t. i. kad vienības atradās bez saviem virsniekiem.

Ir grūti aprakstīt to nekārtību, kuŗa momentāli izcēlās jātniekos, kuŗus pārsteidza artilerijas uguns; šī nekārtība pieņēmās ārkārtīgi ātri un pārvērta gandrīz visu šo jātnieku masu pānikā bēgošā pūlī. Jātnieki bēga, pirmkārt, uz ziemeļrietumiem, uz Volčkovice sādžu, otrkārt, tieši uz rietumiem, uz Stripas upi un pāri tai. Jaunākie virsnieki nevarēja valdīt savus padotos un tikai krasa eskadronu komandieŗu uzstāšanās, kuŗi aulēkšos dzinās pakaļ bēgošiem jātniekiem, deva iespēju savest kārtībā vismaz vienu daļu jātnieku un nostādīt tos pret krievu eskadroniem, kuŗi jau bija izvērsti uzbrukumam.

Tāda bija priekšspēle pazīstamai lielāku jātnieku masu darbībai pie Jaroslaviciem 1914. gada 21. augustā, par kuŗu parādījies jau daudz aprakstu un personīgu atmiņu no abu bijušo pretinieku rindām. Tomēr vēl jāpiezīmē, ka šī pānika bija par iemeslu tam, ka 4. jātnieku divīzijas ulānu brigāde, t. i. 1. un 13. jātnieku pulks, sekojošā kaujā neņēma dalību, caur ko ģenerāļa Zarembas jātnieku divīzija palika vēl vājāka un beidzot arī tika sakauta.

Pievedīsim vēl vienu piemēru no franču frontes tanī pašā 1914. gadā, kas bija visbagātākais ar pānikām, kam par iemeslu bij nepietiekoša apsardzība.

Uz biežām pānikām franču armijā pasaules kaŗa sākumā, sevišķi rezerves (papildu) divīzijās norāda arī ģenerālis Gallieni, tāpat arī ģenerāļi Lanrezac, Dubois, Pallat un citi.

3. franču koloniju divīzija virzoties no Breux rajona uz Neufchâteau 1914. gada 22. augustā tika piepēši pārsteigta ar uguni gājiena kolonnā un pēc tam iestājušās nekārtībā pilnīgi iznīcināta. Tas notika galvenā kārtā tamdēļ, ka kareivji iepriekšējo dienu un nakti smagos un ilgos gājienos bija ļoti noguruši, negulējuši un neēduši. Šis apstāklis bija par iemeslu arī tam, ka arī apsardzība, kas tika izsūtīta saskaņā ar reglāmentu, nedeva vēlamos rezultātus.

No piedzīvojumiem pasaules kaŗā, kā arī no piedzīvojumiem kaŗos XIX un XX gadu simtenī var teikt, ka pānika neizcēlās tikai tieši frontē pie vienībām, kas veda kauju, bet ļoti bieži arī tajās vienībās, kas bija tuvākā un tālākā aizmugurē. Piemēram, kaujā pie Dijon 1870. gadā nacionālās gardes veseli bataljoni otrā līnijā sāka bēgt, kaut gan pirmās līnijas bataljoniem bija sekmes.

Maršals Marmont uzsveŗ, ka ticības zaudēšana sekmēm (uzvarai) rodas vispirms pie tiem, kuŗi nav tieši kaujā, pie kam norāda, ka arī maķedoniešu falangās pānika sākās parasti beidzamās rindās. Tamdēļ arī romieši trešajā falangas rindā ierindoja pārbaudītus un uzticamus kaŗotājus.

To pašu bieži novērojām arī pasaules karā kad bieži ne ar ko neattaisnojama pānika aizmugurē dažādās militārās iestādēs un transportos vai arī civīliedzīvotājos atstāja sliktu iespaidu arī uz notikumiem frontē un bija par iemeslu arī dažādu pakāpju priekšnieku nepareiziem un pārsteidzīgiem lēmumiem. Ar to arī bieži var izskaidrot, tamdēļ pat augstāko vienību komandieŗi pazaudēja galvas un iedomājās sevi par uzvarētiem ātrāk, nekā viņu kaŗaspēks, kas veda kauju.

Uzstādīsim tagad sev jautājumu, vai nākošā kaŗā mūsu jūtīgā aizmugurē vismodernākā technika sargās mūs no pretinieka pārsteigumiem un līdz ar to arī no pānikas un vai labāk nekā pasaules kaŗā? Droši var teikt, ka nekādā ziņā. Pat gluži otrādi, modernai technikai tagad ir vairāk iespējas iedarboties iznīcinoši uz katru aizmuguri, nekā tas bija agrāk, un aizmugurē katrai armijai var tikt dots nāvējošs trieciens, ja šīs briesmas netiks ņemtas vērā un pret tām netiks sperti soļi jau miera laikā.

Noteikti varam piekrist jau tam, ka vienkārša pretinieka flanka meklēšana jau nebūs tik svarīga, kā tas bija līdz šim un sevišķi pasaules kaŗā un ka katrs no pretiniekiem, izmantojot motorizācijas un mēchanizācijas progresu, centīsies pārnest kaŗu līdz visdziļākai pretinieka aizmugurei, lai iznīcinātu viņa dzīvības krājumus un centrus. Arī civīliedzīvotāji, kas strādā priekš armijas frontē, būs viens no iznīcināšanas objektiem nākošā kaŗā.

Angļi ir nākuši pie interesantiem slēdzieniem, kas attiecas uz līdzšinējo doktrīnu par pretinieka armijas iznīcināšanu un sakaušanu; viņi par visizdevīgāko stratēģisko mērķi uzskata pretinieka saimniecisko, polītisko un morālisko spēku iznīcināšanu.

Pamatīga aizmugures dezorganizācija, satiksmes ceļu apdraudēšana vai pārtraukšana un pānikas sacelšana visos iedzīvotāju slāņos nepieļaus vai vismaz apgrūtinās frontes kaŗaspēka apgādi, kuŗš var tikt piespiests kapitulēt arī bez izšķiŗošas kaujas frontē.

Tā tad redzam, ka uzstādītais jautājums patiesi prasa ārkārtīgu, labi pārdomātu sagatavošanos un ne tikai armijā, bet arī visas valsts mērogā, jo mums jārēķinājas ar to, ka nākotnes kaŗā visur var būt fronte, ka visam jābūt labi sagatavotam, visiem jābūt labiem nerviem un pietiekoši kaujas līdzekļu arī aizmugurē, lai neciestu no nekārtībām.

Apbruņotus transportus un ar smagiem ložmetējiem apsargātas noliktavas redzējām jau pagājušā kaŗā, nākošā kaŗā varbūt redzēsim, kā vidus laikos, nocietinātas pilsētas, kuŗas apsargās apbruņoti iedzīvotāji.

Visa kaŗa vēsture un arī pievestie gadījumi no pasaules kaŗa apstiprina vēl vienu parādību, ka pānikai vienādā mērā padodas kā uzvarētāji, tā arī uzvarētie un ka pānika iedarbojas kā frontē, t. i. kaŗaspēkā, kas ved kauju, tā arī aizmugurē.

Kas ir pānika, to diezgan grūti definēt. Pānika nav tikai bailes vai vienkāršu baiļu sekas, kā daudzi vispār domā. Pānika ir vairāk kā bailes, tā ir pataloģiski-psīcholoģiska parādība, kas rada visu cilvēka prātu piepēšu sajukumu; cilvēka prāts vairs kārtīgi nedarbojas un cilvēkā valda tikai iedzimtais primitīvais un tā tad arī zvēriskais pašaizsargāšanās instinkts. Baiļu sajūta tādā gadījumā ir tikai pānikas tiešs impulss, bet nav tās iemesls.

Tā tad pānika ir ārkārtīgi bīstama parādība, kad cilvēks pēc strauja jūtu satraukuma un pēc lielām bailēm zaudē prātu, kad viņa garīgais līdzsvars ir zudis un kad cilvēks līdzinājas nevaldāmai mašīnai, kuŗas motors piepēši apstājies. Masa, kas pārņemta no pānikas, neļaujas sevi valdīt, un parasti visi mēģinājumi kā ar morāliskiem līdzekļiem, tā arī fiziskā spēka pielietošana neatstāj nekādu iespaidu. Pānika beidzas parasti tad, kad fiziskie spēki, kuŗi pānikā ārkārtīgi aug, sevišķi masā, beidzot atslābst un masu pārņem nogurums, vai arī kad uzduŗas uz kādu šķērsli (upi), kā tas bija piemēram pānikā pie Wagramas 1809. gada 6. jūnijā, pie Larisas 1897. gada 12. maijā u. t. t. Vesels celvēks ar nesatrauktām jūtām un veselu prātu nekad nevar veikt tik īsā laikā tādus milzīgus attālumus, kā individs, kas pārņemts no pānikas.

Pānika ir ļoti bīstama arī tamdēļ, ka tā ir lipīga; tai ir lielas ausis un gaŗas kājas. Tā ļoti ātri tiek pārnesta uz visu apkārtni, un izsauc smagus traucējumus visā militārā organismā. Tamdēļ tā ir jānoslāpē pašā pirmā stadijā, pirmā momentā un bez žēlastības, ziedojot atsevišķu cilvēku dzīvības, pat ziedojot veselas vienības, kas pārņemtas no pānikas. Īstu pāniku nevar likvidēt ne ar pierunāšanu, ne ar personīgu piemēru, ne ar morāles sludināšanu; tā jānoslāpē pašā saknē ar brutālu varu, pielietojot visus līdzekļus (ieročus), kas ir pie rokas.

Atcerēsimies tikai pāniku pie Jenas, kuŗas sekas, kā jau minēts, bija Prūsijas kapitulācija 1806. gadā. Jenas pānika sākās prūšu kaŗaspēka labajā spārnā, kas bija apņemts no frančiem. Pānika, kas nejauši izcēlās frontes kaŗaspēka tikai nelielā daļā, ārkārtīgi ātri pārsviedās uz visu prūšu armiju,

Patšautene pozicijā.

kuŗa lielos baros sāka bēgt no Jenas uz Veimāru un vēlāk no Veimāras uz Erfurti. No Veimāras jau bēga bez šautenēm, lielgabali bija pamesti, vienības sajaukušās. Prūsijas karalis bēga uz Berlīni, ģenerālissimus Hohenlohe bēga ar jātnieku pulku uz Sondershausenu. Šis kaŗa vadonis vienā naktī no 14. uz 15. oktobri nojāja 56 km. Viņš pienāca Sonderhausenā 15. oktobŗa rītā, kur satikās ar karali. Viņš nevarēja izrunāt neviena vārda, izskatījās pēc ārprātīga un, bez šaubām, nebija spējīgs izdot kādu pavēli. Bēga tālāk. Jau 15. oktobrī pānika sāka pārņemt arī visu Prūsiju. Naktī uz 16. oktobri kapitulēja Erfurte, cietoksnis Petersberg ar 14.000 cilvēku garnizonu un 120 lielgabaliem bez viena šāviena padodas Murata jātniekiem. Vesela rinda pilsētu un cietokšņu kapitulē, tikko parādās franču jātnieku priekšējās izlūku daļas. Napoleons, kuŗš pastāvīgi tiek informēts par to, ka tikko parādās viņa kaŗaspēks, kapitulē stipri cietokšņi, raksta, ka viņam jau vairs neesot vajadzīga ne aplenkšanas artilerija, nedz sapieŗi. 28. oktobrī frančiem padodas Hohenlohe, 7. novembrī maršals Blüchers.

Jenas pānika ilga 24 dienas bez apstāšanās līdz pat miera sarunu iesākšanai, nokļuva līdz 700 km dziļumā un apņēma visu Prūsiju. Šī pānika tiešām ir ļoti pamācoša tiem, kas gribētu nodarboties ar šo jautājumu.

Cik smagas sekas pānikai var būt ne tikai tautā, bet arī apbruņotā, apģērbtā un kaujai apmācītā armijā, redzam no pānikas, kas izcēlās itaļu armijā pēc tās sakaušanas pie Caporetta pasaules kaŗā. Tad itaļu armijā skaitījās 355.000 gūstekņu un 400.000 dezertieŗu, kuŗi izklīda pa visu valsti.

(Turpmāk beigas.)

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

3. vingrinājums.

Priekšrotas darbība uzbrukuma gājienā.

Karte 1 : 25.000.

Minēto karti jaunpienākušiem 1937. gada abonentiem «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 sant. pastmarkas saņemšanas, pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

Vispārīgie aizrādījumi par gājienu.

Atkarīgi no virziena, gājieni sadalās:
1. frontālos gājienās,
2. flanka gājienos,

bet atkarīgi no mērķa:
1. uzbrukuma gājienos,
2. atkāpšanās gājienos.

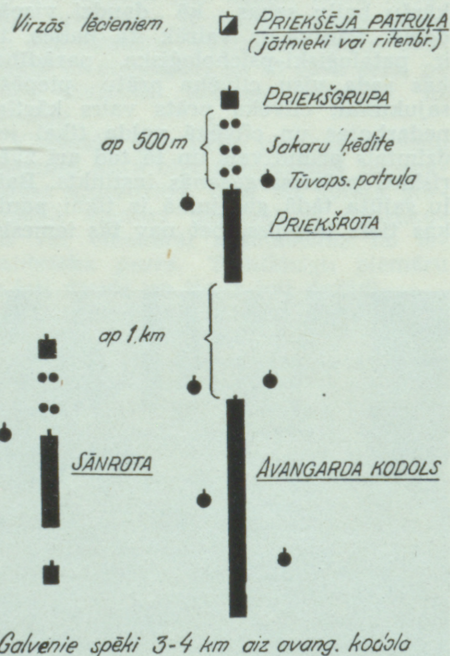
Attālumu, kādu parasti noiet kaŗaspēks vienā diennaktī, sauc par d i e n a s p ā r g ā j i e n u. Vidējais dienas pārgājiens kājniekiem un apvienoto ieroču šķiru kolonnām apmēram 30 km, ko veic 8 stundās.

Gājiena ātrums atkarīgs no ceļu stāvokļa, meteoroloģiskiem apstākļiem un kaŗaspēka vērtības. Par gājiena vidējo ātrumu stundā, ieskaitot mazās atpūtnes, var pieņemt:
— kājniekiem un apvienoto ieroču šķiru kolonnām dienā — 4 km, naktī — 3 km;
— jātniekiem dienā — 8 km, naktī — 6 km;
— riteņbraucējiem dienā — 10 km, naktī — 5 km.

Tomēr mazas vienības (līdz rotai ieskaitot), uz nelieliem attālumiem var sasniegt ievērojami lielāku ātrumu. Tā, piemēram, strēlnieku rota 2 stundās, ejot pa pietiekoši labu ceļu, bez mazām atpūtnēm, var noiet pat 12 km.

O r g a n i z ē j o t g ā j i e n u v i e n m ē r j ā a p s v e ŗ, v a i i r i e s p ē j a m a s a d u r s m e a r i e n a i d n i e k u!

J a s a d u r s m e a r i e n a i d n i e k u n a v i e s p ē j a m a, tad pirmā vietā jādomā par kaŗaspēka kaujas spēju uzturēšanu, ko panāk:
— stingri ievērojot gājiena disciplīnu;
— noteicot atpūtnes;
— ejot pa labākiem ceļiem;
— atļaujot dažādus atvieglojumus (atpogāt apkakles, uzposties, nest kā ērtāk ieročus u. c.);
— pārvadājot, ja iespējams, mantu somas;
— samazinot atmosfēras kaitīgos iespaidus, t. i. izvēloties gājienam piemērotāko laiku;
— samazinot dažādus drošības norīkojumus (izlūkošana, apsardzība un aizsardzības).

J a s a d u r s m e a r i e n a i d n i e k u i e s p ē j a m a, tad pirmā vietā jādomā par kaujas gatavību un drošību.

Lai to panāktu, bieži būs jāatsakās no dažādām ērtībām un jāpastiprina drošības norīkojumi.

Katram komandierim katrā atsevišķā gadījumā jāprot atrast pareizais samērs starp šīm divām diametrāli pretējām prasībām un jāizvēlas tādi drošības soļi, kas atbilstu faktiskam apdraudējumam.

P ā r m ē r ī g a p i e s a r d z ī b a, t ā p a t k ā b e z r ū p ī b a, v i e n m ē r k a i t ī g a. P i r m ā k a ŗ a s p ē k u v e l t i n o g u r d i n a, b e t o t r ā v a r n o v e s t l ī d z l i e l ā m k a t a s t r o f ā m.

Kaŗaspēka vienības gājiena apsardzības organi ir:
— avangards — gājiena virzienā;
— flankgards — atklātos sānos;
— arjergards — aizmugurē;
— tuvapsardzības patruļas — tiešai apsardzībai.

Skatoties, vai mēs izdarām uzbrukuma, atkāpšanās vai flanka gājienu, mainās šo organu stiprums. Piemēram, frontālā uzbrukuma gājienā visstiprākais būs avangards, bet atkāpšanās gājienā — arjergards.

Ja avangards bataljona stiprumā, tad tā attālums no galveniem spēkiem svārstās no 3—4 km, skaitot no galveno spēku galvas līdz avangarda astei.

Avangarda sadalījumu nosaka tā komandieris. Klātpieliktā zīmējumā parādīts piemērs, kur avangards bataljona stiprumā.

Gājiena virzienā izsūta priekšrotu, bet apdraudēto sānu nodrošināšanai izsūta pa līdztekus ceļiem sānvadu vai sānrotu, vai arī tikai kustīgas (jātnieku, riteņbraucēju u. c.) patruļas. Atlikušās vienības sastāda avangarda kodolu.

Priekšrota virzās apmēram 1 km avangarda kodola priekšā un sargā to no tuvās kājnieku uguns un nodrošina tā izvēršanos kaujai (nodrošina laiku un vietu kodola izvēršanai kaujai).

Priekšrotai parasti piedala ložmetējus, prettanku lielgabalus, nelielas jātnieku un sapieŗu vienības, bet grūti pārredzamā apvidū arī mīnumetējus.

Priekšrotas priekšā izsūtāma priekšgrupa stiprumā līdz 1 vadam.

Priekšgrupas priekšā un priekšrotas sānos, pēc iespējas, virza jātnieku (ziemā slēpotāju) tuvapsardzības patruļas (priekšpatruļa, sānpatruļa). Par priekšgrupas komandieri norīkojams virsnieks.

Priekšgrupa virzās ap 500 m priekšrotas priekšā un sargā to no tuvās un negaidītās uguns.

Sānrota vai sānvads darbojas līdzīgi priekšrotai.

Avangarda kodola tuvapsardzībai jāizsūta tuvapsardzības patruļas, kuŗu

uzdevums sargāt kodolu no tuvās un negaidītās uguns.

Arjergarda sadalījums līdzīgs avangarda sadalījumam: pēdējā grupa, pēdējā rota, arjergarda kodols. Arī flankgarda: sāngrupa, sānrota, flankgarda kodols.

Vispārīgais stāvoklis un uzdevums.

3. K. P. 25. XI ap plk. 11.00 izkrāvies st. Antonopole (ap 3 km uz D. R. no Vertukšņas mž.) un novietojies stacijas apkārtnē, izlikdams II btl. apsardzībā uz līnijas Pustoška 11, Vuziļiški 8, Viškari 5 un 8. I/3. K. P. komp. Vertukšnas m ž. 10, bet 1. rota novietota: I v. — māja 7, II v. — māja 9, III v. — māja 6, rotas vezumi — māja 5, rotas komp. — māja 7.

Laiks miglains un apmācies; temperātūra +3⁰C; saule 26. XI lec plk. 08.29; riet 15.53.

Rota pilnā kaŗa laika sastāvā (skat. š. g. «Aizsarga» 103. lpp.).

Plk. 18.00, 25. XI 1. rotas komandieris savā komandpunktā dod rotas virsseržantam un vicevirsseržantam sekojošo mutvārdu priekšpavēli:

1. Rītdien paredzēts gājiens. Rotai jābūt gatavai iziešanai plk. 07.30.
2. Pavēlu:
   Paziņot vadu komandieŗiem par gājienu.
   Vakariņas šovakar izdot līdz plk. 19,30, bet plk. 21,00 visiem doties pie miera.
   Mani un rotu rītdien piecelt plk. 06,15, bet siltas brokastis izsniegt plk. 06,45.
   Zirgus baŗot plk. 05,30.
   Visus gājiena nespējīgos nosūtīt uz btl-na pārs. punktu rītdien **plk. 06,30.**
   Vadiem rītdien palikt savos novietojumos un gaidīt manu pavēli.
3. Tagad pulkstens 18,20.

Ko dara un kādas pavēles dod vicevirsseržants pēc rotas komandieŗa priekšpavēles saņemšanas?

Kā sagatavojas vadi gājienam pēc paziņojuma saņemšanas no vicevirsseržanta?

Vicevirsseržanta darbība, sagatavojot rotu gājienam.

Pēc rotas komandieŗa priekšpavēles saņemšanas, vicevirsseržants vienojas ar virsseržantu, ka pēdējais rūpēsies par savlaicīgu ēdiena pagatavošanu un izsniegšanu, kā arī par zirgu pabaŗošanu pirms gājiena. Pēc tam vicevirsseržants apstaigā vadus un visiem vadu komandieŗiem rotas komandieŗa uzdevumā nodod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Rītdien paredzams gājiens.

Vakariņas šovakar tiks izdotas plk. 19,30, bet plk. 21,00 visiem jādodas pie miera.

Rītdien rota tiks celta plk. 06,15 un siltas brokastis izsniegtas plk. 06,45.

Visiem gājiena nespējīgiem ierasties pie rotas feldšera plk. 06,30.

Vadiem līdz rotas komandieŗa pavēlei palikt savos novietojumos!»

Pēc tam vicevirsseržants atgriežas rotas komp-tā, kur šo pašu pavēli nodod arī rotas dežūrantam, kuŗam pavēl raudzīties, lai viss tiktu savlaicīgi izpildīts.

Plk.21,15, pēc rotas dežūranta ziņojuma saņemšanas, vicevirsseržants ierodas ar ziņojumu pie rotas komandieŗa, pēc kam dodas pie miera.

Iztirzājums:

Vicevirsseržants rotas komandieŗa pavēli vadiem nesūta ar ziņnesi, bet apstaigā pats rotas novietojumu un pavēli nodod personīgi. Palnīgi pareizi, jo šai konkrētā gadījumā, tas ir visātrākais, visvienkāršākais un visdrošākais veids brīdināt vadus par paredzamo gājienu. Ejot personīgi, vicevirsseržants var tūlīt uz vietas izšķirt un nokārtot daudzus neparedzētus jautājumus, ko nespētu ziņneši. Ziņneši katrā ziņā būtu jāsūta gadījumā, ja stāvoklis vai citi darbi neatļautu vicevirsseržantam pašam atstāt rotas komandpunktu.

Tagad apskatīsim vispārīgos vicevirsseržanta pienākumus un rotas komandieŗa grupas uzdevumus.

Rotas komandieŗa grupu komandē vicevirsseržants (skat. š. g. «Aizsarga» 103. lpp.).

Rotas komandieŗa grupas uzdevumi kaujā:

1) Ienaidnieka nepārtraukta novērošana un redzes sakaru uzturēšana ar strēlnieku vadiem, piedalītiem ieročiem un kaimiņiem un, ja iespējams, arī ar bataljona komandpunktu.

2) Pavēļu un ziņojumu nogādāšana.

Tā tad rotas komandieŗa grupas uzdevums rūpēties par sakariem un drošību. Šis uzdevums rotas komandieŗa grupai jāveic automatiski, bez sevišķām rotas komandieŗa pavēlēm. Lai to spētu, vicevirsseržantam jābūt labi sagatavotam instruktoram, kas spējīgs darboties patstāvīgi un pašierosmēti.

Sekmīgai darbībai vicevirsseržantam vienmēr jāzina vispārīgais stāvoklis un rotas uzdevums, jo tikai tad viņš var atdot atbilstošas pavēles rotas komandieŗa grupai sakariem un drošībai. Viņš patstāvīgi organizē novērošanu un rūpējas par sakariem, visu svarīgo savlaicīgi pieteicot rotas komandierim. Tā tad salīdzinoši mēs varam teikt, ka vicevirsseržants ir rotas komandieŗa un rotas sakaru priekšnieks.

Vicevirsseržantam pienākas rūpēties, lai kaujā rotas komandieŗa grupa nedrūzmētos vienkopus, caur ko tā netikai nodod rotas komandpunkta atrašanās vietu, bet vairāk cieš arī no ienaidnieka uguns.

Vicevirsseržants raugās, lai katrs rotas komandieŗa grupas kaŗavīrs pildītu savu uzdevumu. Ja nav pavēlēts citādi, tad kaujā parasti:

1) Ieroču mantzinim jāatrodas pie rotas ieroču un municijas ratiem. Viņš atbild par šo ratu pareizu kustību un novietošanu, kārtīgu municijas piegādi un nepārtrauktu sakaru uzturēšanu ar rotas komandieri. Vienmēr viņam jāpatur prātā, ka vezumi savu kustību un darbību pieskaņo rotai, bet ne otrādi.

2) Diviem novērotājiem pienākas ienaidnieka novērošana. Vicevirsseržants katram norāda novērošanas sektoru un vietas, uz kuŗām griežama sevišķa uzmanība. Tie paši novērotāji izmantojami arī gaisa novērošanai.

3) Trijiem ziņnešiem pienākas redzes sakaru uzturēšana ar strēlnieku vadiem, kaimiņiem un, ja iespējams, arī ar bataljona komandpuktu. Parasti katrs ziņnesis novēro to vadu, pie kuŗa tas paredzēts sūtīt ar ziņojumu.

4) Ķīmiskā dienesta kaprālis pilda savus speciālos uzdevumus un savlaicīgi nāk pie rotas komandieŗa ar priekšlikumiem pretķīmiskai aizsardzībai.

5) Medicīnas feldšeris ar 6 sanitāriem atrodas rotas komandieŗa norādītā rotas ievainoto savākšanas punktā (parasti pie rezerves vada).

Nav iespējams dot visiem gadījumiem piemērotus noteikumus, bet vicevirsseržantam vienmēr jāpatur prātā pats galvenais: zinot vispārīgo stāvokli un rotas uzdevumu, tam kaujā automatiski, bez sevišķām rotas komandieŗa pavēlēm, jāorganizē novērošana un sakari; tam jāraugās, lai katrs rotas komandieŗa grupas kaŗavīrs labi, pielāgojoties apvidum, pildītu savu uzdevumu.

Strēlnieku vads sagatavojas gājienam.

Pēc tam, kad II v. komandieris saņēmis no vicevirsseržanta rotas komandieŗa pavēli par paredzamo gājienu, viņš plk. 19.000 sasauc vada seržantu un visus grupu komandieŗus, kuŗiem dod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Rītdien paredzēts gājiens.

Vakariņas šodien plk. 19,30, bet plk. 21,00 visiem jāiet gulēt! Grupām sagatavoties gājienam! Plk. 20,30 apstaigāšu grupas.

Rītdien vads tiks piecelts plk. 06,15 un siltas brokastis izsniegtas plk. 06,45.

Visus gājiena nespējīgos vada seržantam plk. 06.30 nosūtīt pie rotas feldšera!»

Iztirzājums:

Vada komandieris ļoti īsi pasaka: «Grupām sagatavoties gājienam! Plk. 20,30 apstaigāšu grupas!» Viņš neko tuvāku par sagatavošanās darbiem nesaka un nekādus sīkākus norādījumus nedod.

Ļoti pareizi, jo katrai pavēlei jābūt skaidrai, noteiktai un, galvenais, — īsai. Jo mazāk laika rīcībā, jo īsākai tai jābūt. Tēvišķīgām pamācībām nav vietas pavēlēs. Tāpat pavēlēs nedrīkst atgādināt to, kas noteikts reglāmentos un tā tad katram jāpilda bez sevišķām pavēlēm.

Vada komandierim jādod saviem grupu komandieŗiem uzdevumi, atstājot tiem pašiem līdzekļu izvēli šo uzdevumu veikšanai. Tādēļ arī vada komandieris dod uzdevumu «sagatavoties gājienam», bet nepasaka, kā to izdarīt, jo tas ir apmācības jautājums, kas jāzina katram instruktoram. Tā būtu pamācība, kuŗai pavēlē nav vietas.

Vēl viens svarīgs pamatnoteikums ir: «mazāk pavēlēt, bet visu paģērēt, un ne otrādi, t. i. visu pavēlēt, bet maz paģērēt.»

Tādēļ vada komandieris arī maz pavēl, bet turpat nosaka, ka vēlāk apstaigās grupas, kur tad varēs personīgi pārbaudīt, vai šī mazā pavēle arī izpildīta, t. i. varēs visu paģērēt.

Grupa sagatavojas gājienam.

Grupas komandieris (1. str. gr.), pēc vada kom. pavēles saņemšanas, ierodas pie savas grupas un atdod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Rītdien paredzēts gājiens.

Līdz vakariņām, kuŗas izsniegt pēc apmēram 20 minūtēm, visiem pārbaudīt savus ieročus un sakārtot savas mantu somas, pēc kam man uzrādīt!»

Pēc pavēles atdošanas grupas komandieris seko, lai visi arī nekavējoties stātos pie minētās pavēles pildīšanas. Arī pats viņš pārbauda savu šauteni un sakārto mantu somu.

Pēc vakariņām grupas komandieris dod grupai sekojošo mutvārdu pavēli:

«Pēc apmēram 30 minūtēm grupā ieradīsies vada komandieris.

Līdz tam laikam visiem pārbaudīt savu apģērbu un bojājumus izlabot.

Katram uzrādīt man iesmērētos apavus un gājienam paredzētos autus!»

Grupas komandieris personīgi apskata katra savas grupas kaŗavīra zābakus un gājienam paredzētos autus. Kad ierodas vada komandieris, grupas kom. ziņo tam, ka grupa sagatavota gājienam. Vada komandieris pārbauda atsevišķus cilvēkus (visus pārbaudīt nav laika) un aiziet, pēc kam grupas komandieris dod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Visiem kareivjiem savus ieročus un mantas nolikt trauksmes kārtībā, gar sienu. Pēc 20 minūtēm visiem jāiet gulēt!»

Iztirzājums:

Kā mēs redzējām, tad grupas komandieŗa darbība savas grupas sagatavošanā gājienam pastāv īsu pavēļu atdošanā un neatlaidīgā sekošanā to izpildīšanai (mazāk pavēlēt, bet visu paģērēt, un ne otrādi!).

Vads atrodas novietojumā jau no pusdienas, t. i. pēc izlādēšanās no vilciena. Mēs zinām, ka novietojumā pirmā kārtā jāsaved kārtībā ieroči, kaujtērps un apģērbs; jānotīrās arī pašam un jārūpējas par savu veselību (nomazgāties, apkopt kājas u. t. t.). Tikai nedisciplinēti kareivji novietojumu izmanto bezrūpīgai gulēšanai un pat uzdzīvei.

Tā tad visi darbi pa lielākai daļai jau ir veikti un sagatavošanās gājienam ir īsa un viegla. Sagatavojoties gājienam, grupas komandierim jāraugās:

1) lai pirms gājiena un pašā gājienā laikā netiktu lietoti reibinoši dzērieni, jo pēc to lietošanas ātri nogurst;

2) lai pirms gājiena ietu laikus gulēt, jo miegs cilvēku stiprina;

3) lai laikus pārbaudītu un savestu kārtībā ieročus, kaujtērpu, apģērbu un apavus.

Sevišķa vērība jāpiegriež apaviem:

— gaŗākiem gājieniem nelietot jaunus neievalkātus zābakus, zeķes vai autus;

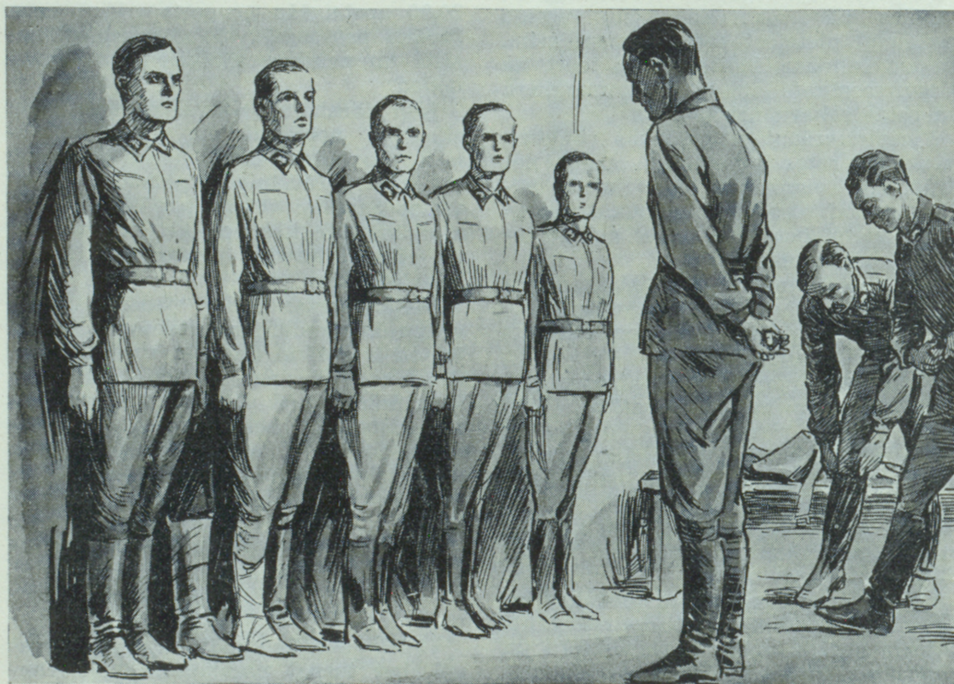
— jānomazgā kājas ar aukstu ūdeni un jāietauko (sevišķi aukstā laikā), kas pasargā kājas no noberšanas un nosalšanas;

— jāraugās, lai zābaki labi piegulētu kājai un auti vai zeķes neberztu;

— neuztīt pārāk cieši stilbtiņus, jo tas kavē pareizu asins riņķošanu un ātri nogurdina;

4) lai īsi pirms iziešanas labi paēstu (neēst sāļu), bet daudz nedzertu (ceļam piepildīt ūdens pudeli ar tēju vai kafiju!).

Tā tad mēs redzam, ka no grupas komandieŗiem lielā mērā atkarājas laba sagatavošanās gājienam un līdz ar to sekmīga gājiena izpildīšana. Bet no sekmīga gājiena bieži atkarājas uzvara. Tādēļ katram grupas komandierim apzinīgi un neatlaidīgi jāpilda savi mazie, bieži pat šķietami mazsvarīgie pienākumi, jo tie sagatavo ceļu uzvarai.

Apavu pārbaude pirms gājiena.

Rotas komandieŗa darbība un pavēles gājienam.

1. **Plk. 07,00** 26. XI rotas komandieris atgriežas no bataljona komandpunkta, kur tas saņēmis mutvārdu pavēli gājienam.

2. **Plk. 07,05** rotas komandieris dod vicevirsseržantam sekojošo mutvārdu pavēli:

«Mūsu rota priekšrota.

Rotai ar kaujas vezumiem plk. 07,40 nostāties rotas pulcēšanās vietā viensētas 5 pagalmā!

Visas patšautenes no ratiem!»

3. **Plk. 07,30** rotas komandpunktā ierodas rotai piedalīto vienību komandieŗi, kuŗiem rotas komandieris pavēl:

«Rotas pulcēšanās vieta viensēta 5.

Piedalītām vienībām plk. 07,40 nostāties aiz rotas!

Rotas pulcēšanās vietas aizsardzībai no gaisa 1 ložm. grupa Vertukšņas mž. vns. 11 rajonā!»

4. **Plk. 07,40** rotas komandieris kāpj zirgā un jāj uz rotas pulcēšanās vietu. Te, pārbaudījis rotu, tas izsauc rotas priekšā vadu un piedalīto vienību komandieŗus, pēc kam visai rotai dzirdot dod sekojošo mutvārdu pavēli:

Pavēle gājienam:

I. Stāvoklis:

Ienaidnieka jātnieki un riteņbraucēji ar kaujas ratiem darbojas mūsu apsardzības līnijas priekšā. Iespējama arī sadursme ar ienaidnieka kājniekiem.

II. Uzdevums:

1. Rotas:

Mūsu rota priekšrota gājienam uz Kaunata ar uzdevumu iziet no šejienes plk. 08,05.

Gājiena ceļš — Kaunatas lielceļš (Vertukšņas mž., Lužņevas mž., Kaunata).

Rotai piedalīts: 1 ložm. vads, 2 br. auto, 1 prettanku lielgabals, 10 jātnieku un 1 gr. riteņbraucēju.

2. Kaimiņi:

pa labi — vienlaicīgi ar mums gar Rēznas ezera D. krastu ies 2. K. P.,

pa kreisi — darbosies viens eskadrons ar uzdevumu segt mūsu pulka kreisos sānus.

III. Izpildīšana:

Rotas kodola gājiena kārtība:
Rotas kom. grupa (bez sanitāriem),
1 prettanku lielgabals,
I vada 2 grupas,
II vads,
III vads,
Ložm. vads,
Prettanku šaut. gr.,
Rotas patšauteņu un patronu rati,
Rotas sanitāri.

Drošība:

Priekšgrupa — viena I vada kaujas grupa ar piedalītiem 2 br. auto un 1 gr. riteņbraucēju; komandieris — I v. kom. ltn. A.

Sakaru ķēdīte ar priekšgrupu — 1 str. gr. no I v.

Sānapsardzības patruļās — pa kreisi un pa labi pa 5 jātniekiem.

Zemes un gaisa novērošana: priekšā rt. kom-ŗa grupa; pa labi — II v.; pa kreisi — III v.; atpakaļ — lžm. vads.

Gaisa aizsardzībai 1 lžm. gr. un pa 1 str. grupai no katra vada

Dežūrējošās grupas pret zemes uzbrukumiem — pa vienai patš. grupai no II un III v.

IV. Sakari:

Es atradīšos starp rotas kodolu un priekšgrupu.

Signāli:

dūmu raķetes — kaujas rati!

sarkanas raķetes — lūdzu uguns pabalstu!

zaļas raķetes — pārnest uguni uz priekšu!

Mūsu lidotāju sev. pazīme — dzeltena ripa zem spārniem.

Saskaņot pulksteņus! Tagad — plk. 07.50.

V. Aizmugure:

Rotas virtuvei palikt uz vietas un pievienoties pārējām bataljona virtuvēm, kad tās brauks garām.»

Pēc pavēles atdošanas, rotas kom. pavēl I vada k-rim atkārtot rotas kodola gājiena kārtību, drošību un sakarus, pēc kam pavēl:

«Rotai nostāties gājiena kārtībā ar galvu pie šā lielceļa tiltiņa! Priekšgrupai mantu somas atstāt ratos un nostāties uz Kaunata lielceļa pie viensētas 6 (norāda ar roku).

5. Plk. 08,05 rotas kom. dod zīmi priekšgrupai sākt kustību, pēc kam komandē rotu:

«Brīvsolī — marš!»

Apstājies pie Vertukšņas mž. vns. 6, rotas kom. palaiž rotu garām un pārbauda gājiena kārtību, pēc kam komandē:

«Var uzposties, smēķēt un atpogāt apkakles!»

Pats rotas komandieris jāj starp rotas kodolu un priekšgrupu. Viņu pavada ložm. vada kom. (jāšus) un ziņnesis (uz velosipeda).

Iztirzājums:

Rota ar īsu priekšpavēli tiek savākta gājienam pulcēšanās vietā.

Pulcēšanās vietām jābūt pēc iespējas segtām no gaisa un tās nedrīkst atrasties šaurumos (var rasties sastrēgums). Tādēļ rotas kom. pulcēšanās vietu rotai nenosaka uz ceļa, bet gan pagalmā.

Vienmēr jārūpējas par pulcēšanās vietas drošību. Drošības soļu pakāpenība atkarīga no apdraudējuma lieluma. Ne tikai bezrūpība (vienība var ciest lielus zaudējumus), bet arī pārmērības drošībā (vienību velti nogurdina un tā zaudē kaujas spējas) nevietā un kaitē komandieŗa autoritātei.

Vienmēr jāizvēlas katram konkrētam gadījumam atbilstoši drošības soļi.

Rotas komandieris gājiena pavēli dod mutvārdiem visai rotai dzirdot. Šāds pavēļu došanas veids ir visātrākais, vienkāršākais un drošākais, jo visas neskaidrības var tikt nokārtotas uz vietas. Vispār rakstveida pavēles rotas komandieris dod tikai izņēmuma gadījumos, kur to nevar izdarīt mutvārdiem (rotas komandieris nav komijs, kam par katru darījumu jāizraksta attaisnojošie dokumenti). Pavēles došana visas rotas klātbūtnē atbrīvo vada komandieŗus no pavēles atkārtošanas saviem vadiem, caur ko ietaupa laiku un izslēdz kļūdas, kas var iezagties, dodot pavēli tālāk.

Minēto rotas kodola gājiena kārtību un drošību nedrīkst uzskatīt par negrozāmu šablonu, jo tas ir tikai viens no daudziem iespējamiem piemēriem.

Pie priekšrotas gājiena kārtības un drošības noteikšanas jāņem vērā sekojošais:

1. Ja rotai piedalīti kaujas rati, tad tie piedalāmi priekšgrupai vai arī tieši izsūtāmi priekšgrupas priekšā kā priekšējā patruļa. Tankus, lai tos varētu izmantot arī rotas sānos, piemēram, ienaidnieka jātnieku patruļu vai tanku padzīšanai, izņēmuma gadījumos var arī turēt pie rotas kodola, bet caur to, saprotams, priekšrotas drošība frontē samazināsies un palēnināsies arī gājiena ātrums.

2. Piedalītie prettanku lielgabali jānovieto rotas kodola galvā, jo no frontes visvairāk iespējama ienaidnieka kaujas ratu parādīšanās. Ja rotas kodola galvā iet prettanku lielgabals, tad rotas prettanku šautenes atstājamas aiz rotas, jo arī no sāniem var sagaidīt ienaidnieka kaujas ratu uzbrukumus. Bez tam rotas kolonnas dziļums nav liels un prettanku šautenes vajadzības gadījumā var ātri pārvietot uz priekšu.

3. Piedalītos jātniekus, kā kustīgākus par kājniekiem, priekšrota parasti izmanto tuvapsardzības patruļās rotas priekšā un sānos. Ziemas laikā, kad jātnieki ārpus ceļiem nevar sekmīgi virzīties, šim darbam sevišķi piemēroti slēpotāji.

Ja jātnieku vai slēpotāju priekšrotas nebūtu, tad sāņapsardzības patruļās nozīmējami kājnieki, kuŗi parasti tiks izsūtīti tikai pēc vajadzības, jo tie nav spējīgi nepārtraukti visu laiku ārpus ceļa sekot rotai. Tie parasti paliek atpakaļ un tādēļ zaudē savu nozīmi, jo nepilda uzdevumu — nosargāt rotu no pārsteigumiem. Šādos gadījumos jābalstās uz rūpīgu novērošanu.

4. Piedalītos riteņbraucējus parasti izlieto priekšpatruļā gājiena ceļa virzienā. Retāki tos varēs izmantot rotas sānu apsardzībai, jo riteņbraucēji saistīti pie ceļiem.

5. Rotai piedalītiem ložmetējiem un mīnumetējiem jāuzdod sekot aiz rotas un būt vienmēr gatavībā ieņemt pozicijas un pabalstīt priekšgrupu un rotas kodolu. Šo ieroču vecākiem komandieŗiem jāatrodas pie rotas komandieŗa, lai vajadzības gadījumā varētu nekavējoties saņemt no tā pavēles.

Nav pareizi ložmetējus un mīnumetējus iedalīt rotas kodolā starp strēlnieku vadiem, jo tas vispirms ļoti traucē kustību un bez tam šie smagie ieroči tiek par daudz izbīdīti uz priekšu, caur ko tie var ciest smagus zaudējumus (zirgi, pēkšņa ienaidnieka uguns brāziena gadījumā, nevar kā kājnieki paslēpties gājiena ceļa grāvī). Bez tam rotas kolonnas dziļums ir mazs un smagie ieroči vienmēr ātri un viegli var ieņemt uguns poziciju, izbraucot uz priekšu. Izbraukt uz priekšu ir vieglāk, nekā zem uguns uz ceļa griezties apkārt, lai izbrauktu uz pozicijām, kas atrodas sānos vai pat kuŗām jau pabraukts garām.

6. Rūpējoties par drošību, rotas komandierim obligāti jānoorganizē uz visām pusēm gaisa un zemes novērošana. To var izdarīt ļoti dažādi, bet visvienkāršāk, ja novērošanas uzdevumus sadala starp vadiem, pēc kam katrs vada komandieris nozīmē un pa laikam maina novērotājus.

7. Ir ieteicams nozīmēt dežūrējošās grupas, kuŗām vienmēr jābūt kaujas gatavībā un kuras automatiski uzņemas cīņu ar ienaidnieku (galvenā kārtā ar ienaidnieka patruļām), kas pēkšņi parādītos rotas sānos. Rotas kodols vai nu turpina gājienu, vai arī, ja tas tiek apšaudīts, noslēpjas aizsegā un gaida rotas komandieŗa pavēles.

Dienā par dežūrējošām grupām parasti nozīmē patš. grupas (priekšroka ugunij), bet naktī strēlnieku grupas (priekšroka durklim).

Augsti lidojošu lidmašīnu apkarošanai noderīgāki ložmetēji un patšautenes, bet zemu lidojošu — str. grupas.

Pēc gājiena uzsākšanas rotas komandieris pārbauda rotas gājiena kārtību, pēc kam dod dažādus gājiena atvieglojumus (uzposties, atpogāt apkakles, smēķēt u. c.). Ja vien kaujas apstākļi to atļauj, tas obligāti jādara, jo pretējā gadījumā var sākties patvaļīga atvieglošanās, kas grauj disciplīnu.

Noliegt vai nedot iespējamos atvieglojumus nenozīmē disciplīnas pacelšanu, bet gan graušanu un karavīru kaujas spēju ātru izsmelšanu. Pavēlēt garākus gājienus izdarīt kopsolī un bez iespējamiem atvieglojumiem ir nepiedodama neģēdzība.

Lai atstātu brašu iespaidu, ejot caur apdzīvotām vietām, var pavēlēt pāriet uz kopsoli, aizpogāt apkakles un pārtraukt smēķēšanu.

Gājiena disciplīnas galvenās prasības ir, lai katrs karavīrs stingri ievērotu savu vietu ierindā un bez atļaujas no ierindas neizietu; apģērba sakārtošanai un iziešanai savām vajadzībām jāizmanto atpūtnes. Gājiena disciplīnas uzturēšanai liela loma piekrīt instruktoriem, kuŗi ar savu priekšzīmi un neatlaidīgu sekošanu var stipri pacelt gājiena disciplīnu. Jo stingrāka gājiena disciplīna, jo vieglāk iet.

Uzdevums:

Ko dara un kādas pavēles atdod priekšgrupas komandieris pēc rotas komandieŗa pavēles saņemšanas?

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Vācu militārās periodikas doma par «gaisa desantiem». Kāds vācu autors visai rūpīgi analizē, par cik «gaisa desanti» var būt draudoši Vācijai. Viņš šos gaisa desantus šķiro: 1) tādos, kuŗi var būt vērsti pret kādiem rūpniecības vai tamlīdzīgiem centriem dziļākā aizmugurē, un 2) tādos, kuŗi kaujas laikā var būt izsēdināti frontes kāda sektora tiešā aizmugurē. Visumā viņa doma ir, ka lielāku desantu pārsteidzoša izsēdināšana nebūšot viegla lieta. Jau šādu desanta spēku transportēšanai vien nepieciešami visai ievērojami līdzekļi, nemaz nerunājot par to aizsardzībai vajadzīgiem spēkiem. Kā uzdevumi, kādi vispār varētu piekrist gaisa desantiem, uzskaitīti: 1) propaganda, 2) sabotāžas akti ražojošos centros, 3) masu ugunsgrēku izsaukšana zināmos rajonos, lai radītu pāniku vai saceltu nemierus, 4) taktiska un operātīva darbība tieši aiz frontes. Kas attiecas uz «gaisa desantu» izsēdināšanu Vācijā — valsts dziļākā iekšienē, tad autors izsaka šādas domas: 1) lielāku «gaisa desantu» izsēdināšana tikai retos gadījumos varēšot atmaksāties, jo spraustais mērķis nespēšot attaisnot cilvēku un materiālās daļas zaudējumus; 2) lielu gaisa eskadru tuvošanās, pat naktī, Vācijā nepalikšot nepamanīta; 3) līdz ar to atkrīt arī pārsteiguma moments, jo zemes un gaisa aizsardzības vienības ar to jau ir brīdinātas; 4) katra desanta izsēdināšana, kaut arī tā tuvošanās mērķim nebūtu atklāta, prasa tomēr zināmu laika sprīdi, kas palielinās līdz ar izsēdināmo spēku pieaugumu un atmosfērisko apstākļu pasliktināšanos. No visa tā slēdziens, ka pie pašreizējās gaisa desantu iespējas Vācijai sevišķi nav ko uztraukties. Nopietnāk jau ņemams jautājums par «gaisa desantiem» kauju vedošo vienību tuvākā aizmugurē. Pat nelielas vienības, ja tām izdevies nokļūst kauju vedoša kaŗaspēka aizmugurē, var radīt jau samērā lielas nepatikšanas armijas vadībai, ko sevišķi spilgti pierādījis kaŗš Abesinijā. (D. Wehr. 1937. — 2.).

Kā amerikāņi sagatavo savu rūpniecību kaŗam. Pēdējā laikā Z. A. S. V. kaŗa ministrija spērusi enerģiskus soļus rūpniecības sagatavošanai kaŗam. Visa privātā rūpniecība sadalīta grupās, atkarībā no rūpniecības iestāžu territoriālā novietojuma un ražīguma, kā arī uzstādīti katrai rūpniecības iestādei noteikti uzdevumi. Rūpniecības darbības kontrolēšanai kaŗa laikā valsts prezidenta rīcībā paredzētas speciālas uzticības personas no civīliedzīvotājiem. Valdība izdara pasūtījumus saskaņā ar iepriekš izstrādātām normām un noslēdz ar rūpniecības iestādēm līgumus pasūtījumu izpildīšanai par noteiktām cenām. Šos pasūtījumus sadala starp rūpniecības apgabaliem. Ieinteresētās mil. iestādes, izpildāmās programmas kontrolēšanai, pilnvarotas sūtīt savus apgabala pārstāvjus. Izgatavotā apbruņojuma pieņemšana notiek saskaņā ar speciālām instrukcijām. Jau sperti soļi, lai nodrošinātu kaŗa laikā vajadzīgā tērauda daudzumu. Notiekot arī pētījumi, kā atvietot iztrūkstošās jēlvielas ar attiecīgiem surrogātiem. Valdības rīcībā norīkotas speciālas rūpnieku komisijas, kuŗu uzdevums rūpēties, lai vajadzīgie jēlvielu krājumi būtu savlaicīgi sagatavoti. Kaŗa gadījumam jau izstrādāti likumi, kuŗi piešķiŗ valdībai tiesības rekvizēt jēlvielas, spert soļus jēlvielu ekonomizēšanai un to atvietošanai ar surogātiem, uzlikt nodokļus rūpnieku kaŗa peļņai u. t. t. (Kr. Zv. 5. I 37.).

Kā angļu armijā trenē tankistus. Anglijā, Luluorte apmācības centrā, tankistu sagatavošanai un treniņam pielietojot speciālu torni, kuŗš ar savu īpatnējo šūpošanos atgādinot kustībā esošu tanku. Šo torni izmanto tankistu apmācībai šaušanā, radot tādus pat noteikumus, kā tankam virzoties. Ar to panākta arī zināma ekonomija tanku materiālās daļas ekspluātēšanā. Torņa šūpošanās notiekot visdažādākos virzienos un šī šūpošanās sava rakstura ziņā imitējot tanka reālās kustības šķēršļotā apvidū. Tornis izmēru ziņā un pēc iekšējās iekārtas pilnīgi atbilstot angļu tanku bruņu torņiem. Treniņa tornis atklāts no trim pusēm un pieļauj apmācītājam, kuŗs atrodas ārpusē, sekot apmācāmā visām darbībām. Torņa ķermenis atklātās pusēs sastāv no metala skelēta. Tā puse, kuŗa vērsta pret apmācāmo, aizsegta un izveidota kā tanka bruņu siena ar reālām skatlūkām. (Kr. Zv. 11. I 37.).

Kāda vācu virsnieka novērojumi. Kāds vācu autors, kā rūpīgs novērotājs, vācu mil. periodikā nācis klajā ar veselu rindu negatīvu piemēru, kuŗus viņš novērojis kaujas mācību un manevru laikā divos pēdējos gados. Šie piemēri, lai gan negatīvi, tomēr tieši tādi, no kuŗiem iespējams daudz ko mācīties. Viņš sniedz vairākus faktus no prakses, kuŗi priekšniekiem, kas kaŗu nav pārdzīvojuši, varbūt, paiet gaŗām nepamanīti, bet toties uzkrīt bijušiem kaŗa dalībniekiem. Tā, piem., jātnieki salūtpatronu sprakšķēšanas laikā nesoties pa «kaujas lauku» ar lielu bravūru. To pašu darot arī priekšnieki, kuŗiem ir jājamie zirgi. Sevišķi bravūrīgi šinī ziņā esot bruņotie izlūku auto, jo tiem parasti pat vidutāji nevar piekļūt. Bieži vien manevru laikā pretinieka sekmīgas uguns sniedzamības sfērā varot novērot slēgtus vadus un pat rotas. Sevišķi uzkrītoša parādība esot vērojama vilcinājuma kaujā, kad sākas atraušanās no pretinieka: apmēram kādā kilometrā no kaujas līnijas jau maršējot slēgtas kolonas. Manevru gaitas ātro norisi arī izskaidro ar to, ka netiek pietiekošā mērā novērtēta uguns iedarbība. Vadu komandieŗi parasti norīkojot kā nodrošinātājus (patruļniekus) savus labākos kareivjus, dodami viņiem uzdevumu iet uz priekšu, kamēr neizdosies izsaukt pretinieka uguni. Neapšaubāmi, ka faktiskā kaujā šie cilvēki ir zaudēti bez kāda labuma priekš vada. Tas pats esot vērojams arī ar patruļniekiem gājienā. Kas notiek ar ziņnesi sūtīšanu? Atklātā apvidū 600 m no pretinieka pie vadiem un grupām tiekot sūtīti ziņneši. Kas būs ar tiem īstā kaujā? Tāpat zemākie priekšnieki — posmu un grupu komandieŗi — sekmīgas pretinieka uguns sfērā nesoties tālu savu vienību priekšā. Tas viss tieši tāpat, kā 1914. g. kaŗa sākumā. Dažreiz esot izdevība vērot, ka mazas vienības, lai apietu artilerijas apšaudītās vietas, pavirzās sāņus par 20—30 m un ar to iedomājas apdraudēto joslu jau apietu. Tādus un tamlīdzīgus negātīvus piemērus autors uzskaita no miera laika apmācības prakses. Viņa secinājums ir, ka jaunie priekšnieki, kuŗi kaŗu nav pārdzīvojuši, piesavinājas priekšstatus, kas neatbilst īstā kaŗa jēdzienam. Neapšaubāmi, ka vīrišķība un drosme kaŗavīram visai nepieciešamas, bet tās tomēr nedrīkst novest pie bravūras, caur ko ceļas lieki zaudējumi. (Mil. Wochenbl. 1937. — 25).

Kā vāci tēlo tanku un lidmašīnu izmantošanu krievu 1936. g. manevros. Vācu maj. Brauns nodevies krievu vadības paņēmienu pētīšanai tanku un lidotāju izmantošanas ziņā. Tanki izmantoti visos iespējamos veidos: sastapšanās kaujā, caurlaušanās operācijās, ciņā priekšpozicijų dēļ, atraušanās segšanai, prettriecienam, upes pārvarēšanā; tie izmantoti ciešā sadarbībā ar kājniekiem, kā arī mēchanizētu vienību sastāvā. Vārdu sakot, no tankiem prasīts viss, ko tikai no tiem iespējams prasīt. Vācu autors domā, ka Baltkrievijas kaŗa apgabala manevros darbojušies vismaz 12 tanku bataljoni (pāri par 1000 tanku). Pirmo uzdevumu veicot, tanki cieši sadarbojušies ar kājniekiem: 4 stundas ilgusi cīņa dēļ iedomātās pretinieka aizstāvēšanās joslas, kas vēlāk tomēr izrādījusies tikai viņa priekšpozicija. Tanku ievadīšanu kaujā upes forsēšanai uzskata kā lielu risku, bet krievi arī uz to iedrošinājušies: kad bijusi pārvarēta pretinieka priekšpozicija, tanki uzsākuši forsēt Volmas upi, aiz kuŗas jau faktiski atradusies viņa galvenā pozicija. Arī tur zilo puses vadība atteikusies no reglāmentu parastām prasībām — ievadīt kauju metodiski, bet kaŗaspēka vienības tieši no gājiena devušās uzbrukumā. Tanki masās un aviācija — abi nākotnes kaŗa šie jaunie elementi — bijuši ātruma, kustīguma un pārsteiguma nesēji. Autors nāk pie slēdziena, ja uz visu to iedrošinājusies krievu vadība, tad atliekot tikai izteikt viņai atzinību. Kas attiecas uz grandiozo «gaisa desantu», tad tā operātīvos panākumus stipri apšauba. To drīzāk uzskata kā reklāmu, kas domāta ārvalstu mil. priekšstāvjiem. Ja jau šis gaisa desants, kuŗa pārsviešanai vajadzīgas ap 500 lidmašīnas, bijis domāts pienākošās pretinieka rezerves divizijas aizturēšanai, vai tad nebūtu bijis vienkāršāk tās pašas 500 lidmašīnas mest pret šo divīziju, kamēr tā vēl atradās gājienā un to iznīcināt ar bumbām un ložmetēju uguni. (Mil. Wochenbl. 1937. — 28.).

Ams.

Edvarts Virza

Pulkvedim Kalpakam

Stāv łaužu pulks atsegtām galvām, gods atdots no kareivjiem tiek,
Viens otris pie nodurtām acīm sev roku trīcošu liek.
Un komanda atskan, rīb zalves un spēlēt mūzika sāk,
Jo nobeidzis uzvaras savas, uz mājām nu Pulkvedis nāk.
Caur pilsētu trokšņainu, skału, kur łaužu uz laukumiem daudz,
Viņš lēnajos triumfa ratos pa prospektu svinīgu brauc.
Raud, Pulkvedi, kareivji Tavi. Jel nełauji taurēm vairs pūst,
Un piecelies, runā uz tautu, lai klusums par gavilēm klūst.
Bet neatbild Pulkvedis vairāk ne kareivjiem, tautai, ne kam:
Sedz karogs sarkan-balt-sarkans ir seju ir augumu tam.
Jel noņemiet apsegu svēto, lai vadons veŗ acis un redz
Ir sauli uz kareivju pierēm, ir to, kuŗa noriet un lec.
Viņš kluss. Tik ar Latvijas zemi vēl sajaukties nesas tam prāts.
Šis karogs sarkan-balt-sarkans pār kritušu Pulkvedi klāts.

Leonids Breikšs

Dziesma par varoņu māti

1.
Vai es dienās tālajās acis pametu,
Vai es skatos šodienā — visur redzu: Tu
It kā gaišā sapnī ej, rokas pacēlusi,
Svētīdama zemi šo un šo tautu klusi.
Pilnas tāla gaišuma Tavas acis staro:
Viņās mirdz šīs tautas prieks, sāpes — novakaro.
Pati šodienā Tu ej... Bet ar sirdi jūti
Laikus tos, kas bijuši... Un ko Dievs vēl sūtīs.
Jo Tu — Svētā! Mūžīgā! — esi Viņam rada:
Viņš caur Tavu padomu tautu ceļā vada.
To, ko Tu no Dieva lūdz — to Viņš tautai dod:
Tavās rokās — svētība. Tavās rokās — sods.

2.
Patīk acij skatīties dienās senajās —
Kaut kā dzelmes dibenā — tikko redzu tās.
Redzu — augstu pakalnos — ugunskuri ziediem sārtiem.
Redzu: steigā ziņneši izauło caur vārtu vārtiem.
Dzirdu: tālu taure skan... Steigšus, steigšus kājas aujat!
Pāri Tēvu zemei nāk atkal kaŗa vētra strauja!
Pulks ar pulku saķeŗas cieši, — nāves skavās.
Ciemi pēkšņā nemierā satraucas — kā bites dravās.
Aši, aši zīle dzied... Dzirdu gan — tā zīle nava —
Dēlus nu no arkla sauc pēkšņi majās balss tur Tava.
Lūk — no mežiem pēkšņi steidz... Nāk no laukiem... Nāk no lejām
Tavu gaišo dēlu pulks — saules apmirdzētām sejām.

3.
Pati saviem dēliem Tu bargo kaŗa vēsti saki:
„Pilni svešu kareivju mūsu ceļi nu un taki.
Viņi druvas dedzina... Viņi — mūsu ciemus posta:
Te jums, dēli, — vairogi! Te jums — zobeni un jostas!
Kaŗā krita jūsu tēvs! Viņa ceļu — ejat godam.
Savu mātes svētību jums šai grūtā ceļā dodu!“
Acis dēliem iemirdzas... Naski katrs sev seglo melni —
Aizauło pret pamali — turp, kur dūmi jau un pelni.
Ceļas — liesmu uztraukti — pretī padebešiem augstu.
Māte — dēlos noskatās, acis aizsedzot ar plaukstu.
Un vēl viņas lūpas čukst: „Ejat, dēli: mūsu dalā
Paša Dieva dota reiz ir šī zemes mala zalā.
Bet ko Dievs mums devis ir — jānosargā — lai cik grūti! ...
Lai ar... galva jānoliek... dažam tad... uz ežas... būtu...“

Lilija Auza

Latvijas aizsargs

Bēris moši kājas rakstā ceļ,
Arkls smago vagu laidā vēl,
Kaŗa rotu aizsargs vadzī kaŗ —
Savu zemi — mīlo zemi aŗ.

Spoža saule spožu ceļu iet,
Balts un sarkans dābols druvā zied.
Izkapti jauns aizsargs płaujai ceļ,
Tēraudzobens ziedu vālu veł — —

Baltā mierā noras, płavas slīgst,
Saulē smaržas paceldamās tvīkst;
Dzīve — sapnis, darba sapnis jauks. —
Latvju aizsargs zemes, miera draugs.

Aida Niedra

Vanags

Stāsts

Ziemas nakts blāzmoja vareni auksta mūžīgajā un augstajā mēnesī. Nebija vēju un sadzītās, lielās sniega kupenas rēgojās mežu malās, ceļos, aiz zemnieku sētām un ciemiem.

Gludenajos, iebrauktajos ceļos vizēja kamanu un ragavu sliedes, un raugoties šinī vientuļajā spožumā, sals smeldza vēl jūtamāki un viņa elpa paņēma savā glāstā plašumus un ļaužu mitekļus.

Lausks asi un spalgi cirta ar savu mazo cirvīti un ļaudis, gulēdami savās guļu vietās, klausījās šos cirtienos un nevarēja aizmigt.

Jau daudzas, garas naktis Eglienas pagasta iedzīvotāji nepazina nakts miera.

Klusu ciezdami tie izvairījās kopas, gribēja katrs savā sētā būt par sevi un tomēr kāds apslēpts un nevaldāms nemiers vakaros tos dzina uz krustceļiem, sētas malā, sābra mājā, lai saklausītu kaut ko, no kā baidījās, no kā gribēja izvairīties un izbēgt.

Roņu sēta bija ieslīgusi kupenās Azandas upes tuvumā, kalna birzes pakrēslī.

Jau divas dienas tā dzīvoja bez saimnieka.

Klusi un gurdeni kūpēja mājas dūmekļi rītos un dienas vidā, bet vakaros un naktīs maza, vientuļa uguns neizdzisa dzīvojamās mājas logos līdz pašai rīta ausmai.

Sēta gaidīja atnākam savu saimnieku.

Bet nekur nevarēja pamanīt pēdas, ne no upes puses, ne birzes malā un tā arī bija labāki, jo kurpnieka Pupāča sieva it kā nejauši bija apstaigājusi Roņu laukus un malas, dzīdama pēdas sava vīra pazudušiem cimdiem, bet īstenībā meklēdamās pēc kāda nakšu staigātāja, kuram jāiet slepu ceļi.

Kurpnieks Pupācis bija Eglienes pagastā lielinieku laika varas vīrs un varenākais no visiem, un viņam Roņu sētas saimnieks nekad nebija devis ne zābakus šūt, ne lāpīt, kaut gan arī ne aiz kāda ļauna iemesla, bet vienīgi tamdēļ, ka Pupācis bija bezgala gauss un darbs tam lēni šķīrās.

Tagad nu Ronim vajadzēja izbaudīt Pupāča dusmas.

Tā arī bija, kaut gan vesels prāts liedza ticēt, ka tik niecīga iemesla dēļ Roņu saimnieku varētu apcietināt, lai iebāztu Gulbenes pils plašajos pagrabu cietumos.

Un tomēr, tanī naktī, kad Pupāča uzsūtītie miliči lauzās iekšā Roņu dzīvojamā mājā, pats saimnieks caur logu bija izbēdzis saviem vajātājiem, steigā uzmezdams plecos īso kažociņu un paķerdams rokās ūdens zābakus.

Kailām kājām viņš skrēja pār lauku, vietvietām notupdamies un atkal paceldamies, un tikai tad aprimās, kad bija ticis pāri Azandai un to apņēma meža krēsla.

Te viņš apāva kājas un kā par brīnumu, nemaz nemanīja sniega ledainā aukstuma, tik ļoti viņu karsēja un dzina uz priekšu kvēloša pašaizsargāšanās liesma, lai nekristu par upuri aklai likteņa rotaļai, lai nepadarītu savu mazo dēlu un savu dzimto sētu par bāriem.

Viņš bija ticis brīdināts par Pupāča nodomiem, bet nekad Ronis nebija tenkām ticējis un arī šoreiz neticēja, līdz pats dabūja pārliecināties, ka pārvērtējis cilvēkus un pārvērtējis pašu laiku ar tā notikumu steigu. Kā trenkāts zvērs viņš metās tālāk mežā iekšā un no sākuma tas skrēja bez kāda mērķa, tikai tāļāk uz priekšu un dziļāki mežā, tumsā.

Roņa precētā māsa dzīvoja kaimiņu pagasta robežā un bija mežam tuvu . Turp viņš cerēja nokļūt, ja vien sekotāji visai sekmīgi nedzīs tā pēdas.

Un desmit kilometrus bēglis steidzās baigu jūtu dzenāts, līdz ieraudzīja pazīstamo sētu naktīs un tumsas snaudā.

Viņš nezināja ko darīt, kā iekļūt nepamanīts, jo ikviena sveša acs varēja to nodot un pazudināt.

Kā zaglis un blēdis viņš pielīda saimnieku gala logam un šaubu mocīts pieklauvēja.

Viņam vajadzēja to darīt vairākas reizes, līdz pie loga parādījās māsas vīra, Bitenieka Kārļa seja.

Vienā mirklī abi vīri sapratās un vajātam nevajadzēja ilgi gaidīt.

Siltumā ievests, viņš uz brīdi zaudēja savaldīšanos un sabruka pie galda, slēpdams seju rokās.

«Brāli, brāli! Tad tev arī tāds ceļš?»

Šī balss Roni atmodināja un viņš strauji piecēlās kājās.

«Es te nedrīkstu palikt! Viņi mani meklēs radu sētā ... Man jābēg mežā, bet tik trūcīgi apģērbts es nosalšu un neizturēšu, tamdēļ izlūgšos no jums apģērbu un uzturu dažām dienām, gan tad Dievs rādīs nākošo, kur man savs ceļš jāpāgriež.»

Paēdis un sasildījies, saģērbies siltās ziemas drēbēs un apavos, Ronis devās mežā, aiz lielā purva, kādā pavisam nomaļā stūrī, kuŗu tam bija ieteicis māsas vīrs.

Krita biezs un slāpējošs sniegs un šinī sniega krišanā Roņu sētas saimnieks sajuta Dieva žēlastību, jo nu visas pēdas bija izdzēstas un viņš staigāja aukstajā plašumā neapdraudēts.

*

«Māmiņ, man salst!»

Bērna vārdu izbiedēta Roņu saimniece pavērās uz vaļējo logu un metās pie tā, veikli un klusi aizvērdama, aizmezdama ar vecu gultas segu un citiem apģērba gabaliem.

Tad viņa dzirdēja, ka lielajā saimes istabā uz grīdas noduņēja daudzi smagi soļi un šauteņu klaudzieni, atsitoties pret grubuļaino grīdas klonu.

Saimniece skrēja pie durvīm un atvēra tās.

Saimes istabas sīkās spuldzes gaismā tā ieraudzīja daudzus bruņojušos miličus, pašu pagasta ļaužus, kuŗi to tagad uzlūkoja svešām, naidīgām sejām.

«Kur saimnieks?»

Roņu saimniece brīnījās, cik viņas balss skanēja mierīgi, kad tā atbildēja.

«Ronis? Ak, jums tak vajadzēja redzēt garām nākot gar stalli, ka saimnieks ir pie slimās ķēves, kuŗai gaidāms kumeļš... Pasūtīšu gana māti, lai pasauc...

Bet ko jūs gribiet no viņa?»

Kāds no iebrucējiem stājās ceļā vecajai ganei, kad tā gribēja kāpt pār slieksni un atdalījušies no bara, divi aizgāja steigšus uz staļļa pusi.

«Ko mēs gribam? Ko no tāda pelēkā barona, ļaužu izsūcēja, revolūcijas nodevēja var gribēt? Griba mums ir tikai viena,» un milicis paklakšķināja pie šautenes.

Plati ieplēstām acīm, stingra, stāvēja Roņu saimniece un gaidīja, juzdama, ka tās grūtā stunda nāk tuvāk.

Ar joni atsprāga atpakaļ istabā izgājušie miliči.

«Viņa melo! Kur Ronis? Nost no ceļa!» un pagrūduši sievieti pie malas, miliči lauzās telpā, kur gulēja mazais zēns Jānis, klusi, aizturējis elpu, nesaprazdams un baidīdamies.

Ieraudzīdams baigos svešiniekus, bērns iekliedzās un pārbijies sauca māti.

Saimniece pūlējās nokļūt pie bērna.

«Laižat! Tas ir mazs bērns, tas nekā nezin par savu tēvu, mēs abi nekā nezinām, jo varbūt viņš nojauzdams jūsu nākšanu un mūs saudzēdams, būs aizgājis nezināms un kas to zina, kurp... Tu, Gūžīlu Vili un tu, Brantu Jāni, jūs abi tak mani pazīstiet no bērna kājas, ko tad es un Ronis esam jums nodarījuši?»

Roņu saimniece turēja rokās trīcošo un raudošo zēnu, spiezdama tā galvu pie savām krūtīm un aizklādama ar roku acis, lai zēns neredzētu drausmīgā skata, kā apgānīja iebrucēji viņu šauro istabiņu, kur līdz šim tik laimīgi bija dzīvojuši kopā tēvs, māte un mazais dēls.

Pie loga parādījās māsas vīra seja.

«Turi muti, kas tu mums par draugaļu? Lūk, logs! Caur to viņš ir aizbēdzis! Nu, tālu tu, putniņ, netiksi!»

Uz saimes istabas sliekšņa parādījās gaitnieks Luksta Pēteris un apņēmīgi metās miliču pulkā.

«Pēter, ..» saimniece ievaidējās.

«Ko jūs no Roņa gribiet? Es, gaitu gājējs, nevaru viņa vainot nevienā vietā, un ko jūs gribiet, kā badainu kraukļu bars?»

«Nāc līdzi! Kad nav paša, lai nāk līdzskrējējs! Suns, tu apvaino visu strādnieku šķiru!»

«Es?»

Pēteris saslējās, jo viņa taisnā un godīgā daba necieta varmācību ne no strādnieka, ne turīgā zemnieka puses un ja viņš aizstāvēja Roni, tad tam arī bija dibināts iemesls, nevis verdziska padevība, vai izdabāšana, kuŗai nemaz nebija vietas šinī asiņu kārajā laikā.

Steigā Pēteris norāva no vadža mēteli un cepuri un tūliņ viņš tika ierauts platajās ragavās, bet apkārt tam sasēdās ciešā lokā miliči.

Viņš nenojauda, ka šis bija viņa pēdējais brauciens caur sniegaino nakti, viss notikums gaitniekam likās it kā joku spēle, bez kāda satura un jēgas.

Sen bija izgaisušas braucēju klaigas klusajā naktī, kad vēl arvienu stāvēja Roņu saimniece ar bērnu pie krūtīm izvandītajā istabā un neapjēdza, kas noticis.

Ganu māte ierunājās aiz muguras.

«Meit, liec bērnu gulēt...»

Zēns sāka raudāt.

Bailēs sastindzis, tas bija visu laiku klusējis un arvienu vēl gaidījis, ka svešie vīri nāks atpakaļ un vedīs sagūstīto tēvu.

«Neiešu gulēt, neiešu!»

Ganu māte pienāca pie bērna.

«Ej gulēt, Jānīt, tēva neviens vairs nepanāks, jo Ronis nav no vārgajiem, tam pietiks spēka aizkļūt līdz sābru pagastam, un tur viņu pabaŗos un dos siltas drēbes, lai tētis varētu tālāk doties...»

«Kurp?»

«Gan viņš pats zinās,» kavēdamās atbildēja vecā un ietina bērnu segā, nosēzdamās tam blakus un uzlikdama roku trīsošājiem bērna pleciem.

Saimniece klusi izgāja saimes istabā un pa šaurajām durvīm ārā.

Viņa klausījās.

Nekas netraucēja klusuma.

Lai kā sirds sauca un gaidīja atbildes, neviens neatsaucās tumsā.

*

Nākošajā rītā sābru pagasta radu sēta tika izjaukta un izvandīta, meklējot izbēgušo Roni, bet viņš netika atrasts.

Līdzi aizveda kā saimnieku, tā saimnieci, atstādami sētu pagasta komitejas pārraudzībā, izpostīdami ligzdu, lai tur bēglim vairs nebūtu vietas kur piemesties.

Un arī Roņu sētu uzraudzīja vērīgas acis.

«Meit, dari savu pienākumu, sēta gaida tava soļa, neļaujies vēl lielākam postam, jo varbūt galu galā viss izies labi, saimnieks atkal atgriezīsies, bet mēs, padodamās bēdām, būsim visu iedzīvi izputinājušas.»

Tā runāja ganu māte, bet šie viņas vārdi bija vējā teikti, jo kādā dienā ieradās komitejas vaŗas vīri un aizveda visus sētas mājlopus, atstājot Roņu saimniecei vienu govi un aizveda arī labības krājumus, atstādami gaužam niecīgu tiesu iztikai.

«Bet sēkla?»

«Par arājiem un sēklu mēs paši zināsim.»

Ko gan tas nozīmēja?

Vai viņai ar bērnu būs jāiet un jāatstāj iekoptā sēta? Neviens tai nevarēja pateikt, kā būs.

Un katru nakti, katru vakaru saimniece gaidīja kādu klusu atnācēju.

Naktis nāca un gāja, līdz kādā puteņainā vakarā viņa tiešām izdzirda pie loga klusus klauvienus.

Satrauktu sirdi viņa stāvēja un brīdi nesaprata, ko darīt, kurp iet. Tad viņa strauji metās pie loga un nedzirdami atvēra to.

Pie sienas stāvēja piespiedies un galvu noliecis uz zemi šīs mājas saimnieks.

Viņa to pazina un izstiepa pretī rokas.

Aši pārmetās pāri palodzei Ronis un nekavēdamies aizvēra logu.

«Lai Dievs dod, siev, ka neviens mani neredzēja, citādi ...»

«Putenis.»

Viņi stāvēja apkampušies un nevarēja izšķirties.

Beidzot saimniece pavērās vīra sejā un viņa stāvā, un tik bezgalīgs un drūms žēlums sastindzināja viņas sirdi, ka tā nespēja ne vārda izrunāt.

Ronis bija izvājējis un bāls.

Viņa bārzda bija ataugusi gaŗa un savēlusies un arī mati bija gaŗi un nekārtīgi krita pāri pierei.

Apģērbs, vietvietām saplosīts, bija mežinieka, nevis klajuma, nevis sētu vīra apģērbs.

Ronis smagi nolaidās uz gultas malas, bet tad viņš pietrūkās kājās un klusinādams soli, tuvojās zēna gultiņai un nolīka pie tās ceļos. Salicis rokas viņš lūdza Dievu un vēl arvienu stāvēja saimniece plati ieplestām acīm un nekustējās.

Ronis tuvojās zēna gultiņai un nolīka pie tās ceļos.

Troksnis saimes istabā viņu pamudināja iziet un tad viņa iedomājās par bēgļa paēdināšanu.

Ganu māte ārā ejot bija cieši aizsitusi durvis un cita trokšņa nemanījusi, saimniece sāka vākt kopā ēdamo.

Viņai trīcēja rokas un ik mirkli no acīm ritēja nevaldāmas asaras.

Saimnieks ēda steidzīgi, kāri, izsalcis un noguris.

«Nu jau divas nedēļas tikai mežā. Arī šķūņos nelīdu sienā, tur viņi mūs meklē rokā, kā trakus suņus.

Gribēju vēl reizi jūs abus redzēt, paņemt mazliet ēdamā un drēbes un tad došos pāri līgsņām un sīkam mežam uz tiem purviem, kur stāsta esam daudz zaļo, daudz tādu pašu kā es, bet kopā dzīve daudz ciešamāka un cerība lielāka.»

«Dari to. Lai Dievs tevi ņem savā sargāšanā, gan mēs ar Jānīti pārtiksim, jo sievieti un mazu bērnu neaizskārs.»

Arī par sētu, par aizvesto mantu saimniece nekā neteica, lai nedzītu izmisumā bēgli.

Viņa to tikai mudināja, drošināja un vēlēja tam visu labu.

Ārā, aiz mājas, ierējās suņi.

Ganu māte steidzīgi metās pie durvīm un tās aizbultēja no ārpuses.

Bēglis nobālis pietrūkās kājās.

Bet troksnis neatkārtojās un viss palika klusu.

«Man jāiet. Man tūliņ jāiet.»

Drebošām rokām sieva pasniedza labu, siltu apģērbu.

Un nometis netīrās drēbes, saimnieks gatavojās uzvilkt tīras, siltas un sausas.

Tad atskanēja suņa riešana no jauna un daudz smagu soļu nodimdēja gar logu, pie durvīm.

Bēglis rāva virsū kreklu, bet tad viņš sāka ģērbties gausāki.

Saimniece ievēroja šo gausumu un sirds viņai pamira.

«Ātrāki!»

«Nē, siev, nu ir par vēlu... Viņi ir aplenkuši visu māju. Vai tad tu nemani?»

«Jā, tiešām, visur skanēja soļi un dobji, savādi piesitieni un tad jau arī sāka dunēt sitieni pie durvīm.

Mierīgi Ronis bija apģērbies un pārliecies pār gulošo zēnu, kurš kliedzienu un sitienu pamodināts atvēra acis.

«Tēt! Tētiņ, mīļo tētiņ!»

Spiezdams bērnu sev klāt, stiprais zemnieks trīcēja iekšējās, mežonīgi apvaldītās sāpēs.

«Kas tur?»

«Tie atnākuši man pakaļ, dēls, bet viņi mani drīzi atkal atvedīs pie tevis atpakaļ.

Es atnākšu gluži tāpat, kā šovakar.»

Viņš drošināja un mierināja zēnu, bet pa tam miliči jau bija paspējuši iebrukt iekšā un nu tie steidzās viņam klāt, uz mirkli apstādamies, redzēdami to mierīgu, ar bērnu rokās.

Bet tad viņi izrāva Ronim zēnu un iemeta to atpakaļ gultā.

«Velc mugurā kažoku! Tagad tu vairs neizspruksi!»

«Nē, tagad vairs nav par to jādomā,» mierīgi piekrita saimnieks un sāka meklēt savu kažoku.

«Nu, ātrāki, ātrāki, vai gribi lai tev iedodam pirkstus?» draudēdams mudināja milicis, cilādams savu šauteni un bīdīdams uz pakausi plato un augsto papahas cepuri, kāda te bija ieviesusies no krieviem.

«Pacieties, pacieties, Griķa Jēkab ... Nu, ardievu, dēls, gaidi drīzi mājā!»

Bet nedabūja saskārties zemnieka un bērna rokas, jo miliči aizrāva Roni projām, atgrūzdami zēnu, kurš kreklā, kliegdams, devās tēvam pakaļ puteņainajā naktī, sniega piedzītā pagalmā.

Saimniece bija saļimusi pie sliekšņa un kliedzienu un zirgu zviegšanas jūklī braucēji bija pazuduši.

Puisēns stāvēja krekliņā un kailām kājām vārtu galā un viņa bērna balss izzuda un apdzisa aukas dziesmā.

«Kamdēļ tu mani ienīsti?»

Ganu māte, nobijusies un nobēdājusies, paķēra puisēnu klēpī un sildīdama savām vecām, drebošām lūpām viņa auguminu, nosalušās, ledus aukstās kājeles, skriešus devās atpakaļ namā.

Nolikusi bērnu gultā un to sasegusi, viņa it nelaipni pacēla no zemes Roņu saimnieci.

«Vai tu redzi un jūti, ka bērns atstāts un kails un bailēs novārdzis gaida tava atbalsta? Skriešu tam uzvārīt kādu tēju, citādi rītā dabūsim ārsta meklēt...»

Saimnieces stingā un nogurusē seja aši pārvērtās un kļuva mierīgāka.

Piespiedusi rokas krūtīm, viņa, likās, apvaldīja vētraino nelaimes nemieru un pavēlēja tam klusu ciest.

Tad viņa piegāja gultas tuvumā un sāka noģērbties, vērodama bērna izbaiļu pilno skatu.

Noģērbusies viņa ielīda zem segas un apskāva savu puisēnu gurdenām, bet mīļām un nomierinošām rokām.

Ganu māte pienesa māla krūzē smaršīgo un karsto kumelīšu tēju. Kad puisēns izdzēra pasniegto veldzi, viņš iešņukstējās mātes rokās, bet Roņu saimniece apņēmīgi papurināja galvu un noglaudīja tā matus.

«Gaidīsim tēvu mājās, dēls!

Gan Dievs viņu mums atdos atpakaļ, jo neviens neko nevar iespēt pret Dieva gribu...»

Puteņainā nakts elsoja aiz vecās dzīvojamās mājas logiem un šādā naktī bija vieglāki nest bēdas sirdī, lai cik arī smagas un dedzinošas tās nebūtu.

Roņu saimnieks vairs neatgriezās.

*

Kad nākošā gada vasarā atraka Gulbenes komūnistu tribunāla notiesāto kapus, tad vienā no tiem Roņu saimniece atrada arī savu saimnieku.

Puskails, ar drāšu stiepulēm savaņģotām rokām, viņš tur gulēja starp daudziem citiem un tanī vakarā melnais zārks uz šaurās līnijdroškas atveda Roņos saimnieku, lai pēc tam apbedītu dzimtā pagasta kapos, blakus saviem priekšgājējiem.

*

Četrpadsmit vasaras bija aiztecējušas kopš tās dienas, kad Roņu saimnieks bija slēdzis uz mūžu savas acis.

Roņu sētā valdīja jaunais saimnieks.

Sīkais puisēns bija izaudzis par jaunekli un viņa roka droši un gudri cilāja arkla balstu un kājas mina tās pašas vagas, kuras minis bija viņa tēvs.

Roņu saimniece bija vēl braša sieva, kaut arī pārciestās bēdas bija viņu liekušas uz zemi, nevis saudzējušas, kā stalti augušu koku.

Brīvajā, neatkarīgajā Latvijā uzauga viņas dēls, glabādams svētu sava tēva piemiņu un neaizmirzdams tās puteņa nakts, kad tēvu aizveda svešas, tautai un latviešu zemei naidīgas mācības apstulbotie piekritēji un kad viņš atgriezās miris, atvests un izņemts no kopējiem kapiem. Jaunais Roņu saimnieks kļuva aizsargs, viņš bija viens no dedzīgākajiem un pašaizliedzīgiem; viņš pēdējos gados sāka cīnīties pret to pašu svešo mācību, kura bija viņa tēvu ievedusi kapā un kura draudēja no jauna iesakņoties Latvijā, izplezdama savus tumšos spārnus pār visu latviešu dzīvi, kā viņas darbā, tā arī kultūras laukā. Arvienu ciešāki apņēma šis loks zemniekus un bieži vien jaunais saimnieks redzēja savu māti nogurušu un bēdīgu, grūtās pārdomās stāvam ceļa vai zemes galā; redzēja, ka lauki paliek neapstrādāti, jo nevienam vairs tos negribējās apstrādāt,

jā galvas pilsētā sauca un vilināja politisko vadoņu balsis un kūdīja uz nemieriem un postu, kurā tad neglābjami ietu bojā zemes brīvība.

«Kamdēļ tu mani ienīsti? Vai tu neesi man tas pats darba brālis, kā visi citi? Es tak eju ar tevi kopā tīrumā un leju tos pašus sviedrus, kā tu, bet darba augļus es arī bagātākus neiegūstu, kā tu, jo zeme izdod vairs tikai tavas algas tiesu un manai daļai atliek vairs tikai niecīgas druskas.

Jā tu lietderīgi izlietosi savu algu, tu tiksi uz priekšu un es taisni par to priecāšos!»

Tā runāja jaunais saimnieks ar savu kalpu, bet kalps, vispārīga ienaida gumdīts, īgni paraustīja plecus.

«Gudrinieks! Šim esot tāda pati alga, kā man? Kam tad tie tīrumi un tās mājas pieder?»

«Bet manam vectēvam nebija nekā! Viņš plēsa līdumu, maksāja kungam nodevas, pildīja klaušas un tak beigu galā izcēla saulē mūsu tagadējos, plašos laukus un ieguva par savu īpašumu. Vai viņam tur muguru nesalīka?»

Bet kalps negribēja tā dzirdēt.

«Es nemaz negribu tādā jūgā jūgties, mēs labāk dodamies projām uz pilsētu, tur dzīve saldāka un tīrs darbs.»

Neviens nemeklēja savai runai jēgas, pietika ja vārdi bija izlaidušies no mutes un izgaisuši, kā nebijuši.

Un tad, kādā jaukā pavasara naktī atskanēja dīvaina trauksme, dīvains un aizraujošs sauciens.

Viņš sauca un aicināja visus tos, kam bija mīļa un svēta Latvijas mūžīgā brīvība un šim saucienam paklausīja plašo lauku vanagi, aizsargi, iekvēlodamies cerībā un jauka brīnuma gaidās. 1934. gada 15. maija naktī jaunais Roņu saimnieks līdz ar citiem pagasta izvēlētiem aizsargiem devās uz galvas pilsētu uztrauktā un dižā padevībā sekot un izpildīt aicinājumu līdz galam!

«Ej, dēls! Ej tēva dēļ, ej netaisnības dēļ!»

Tā pavadīja dēlu Roņu saimniece, kad jauneklis meta pār plecu šauteni.

Varbūt arī viņš nepārnāks?

Kas to varēja zināt?

Un uzkritusi uz dārza zediņiem saimniece raudāja gauži šīs gaišās, atbrīvotās asaras, kurās izplēnēja visi garie, vientulībā vadītie gadi.

*

Dēls atnāca atpakaļ.

Un līdz ar viņu jauna dzīve.

Tautas Vadoņa aicinājumam bija paklausījuši latvieši un svešie melnie spārni vairs nepletās pie Latvijas debesīm.

Nebija izlietas brāļu asinis, miers atnesa mieru un Vadonis sēja sēklu šinī mierā, cerēdams ievākt bagātu ražu.

Un viņa cerības un nākotnes nodomi piepildījās, jo kad jaunais Roņu saimnieks, gadu vēlāk, vaicāja savam kalpam: «Nu, darba brāl, tu tak strādā un es strādāju tev līdzās, atzīdams un cienīdams tavu darbu, atalgodams to pēc labākās iespējas, vai mēs abi varēsim dzīvot miera dzīvi?

Vai tavi nodomi tagad sniegsies tālāk un tu mani vairs neturēsi par ienaidnieku?»

Smīnēdams un rokas sizdams gar gurniem kalps raudzījās sparīgajā zemniekā.

«Lai visi tādi, kā tu, tad iesim vienu ceļu!»

Jaunais aizsargs neapnika tulkot Vadoņa vārdus, viņš nesa šos jaunos un tomēr mūžīgi senos vārdus sapulču burzmā, priekšlasījumu zālēs, visur, kur bija izdevība satikt sābrus, viņpagastnieku ļaužus un kvēli aizstāvēja patiesību, ka visi latvieši brāļi, visi vienoti, vai mantas vīrs, vai nabaga gaitnieks.

«Mantu nevari glabāt makā, viņa jāpadara dzīva, viņā snauž darbs, viņš jāatdod tam, kam šī darba trūkst!

Viņš ir jādara, šis Latvijas darbs, viņā maizi ēdīs mūsu nākošās audzes!»

Mirušais Roņu saimnieks klusēja savos kapos, bet viņa dēls dzīvoja laikmetā, kas padarīs slavenu un mūžīgu Latvijas valsti un zemi. Viņš bija kā jauns vanags, izpletis savus spēcīgos un augstos spārnus.

Vilis Lesiņš

Atmaksa

Cik gan viegla kļūst zemnieka sirds, kad rudenī viss viņa vezuma smagums palicis gadatirgū! Tad vien viņš īsti jūt un zina, ka atkal viens karsta darba cēliens iet uz galu, un rokas un kājas varēs drusku atdusēties līdz nākošajam.

Nupat to izjūt arī Zemzaru Jēkabs; tukšajā ratu kulbā sēdēdams, viņš palaidis grožus pavisam vaļīgus — bēris nu rikšo tāpat bez mudināšanas — un domā tādu garu un mierīgu domu:

«Zemes bankai septiņdesmit. Pagasta krājkasei četrdesmit pieci. Tas būtu simts un piecpadsmit... jā, simts un piecpadsmit latu. Tad meliorācijas sabiedrībai — divdesmit seši. Kopā iznāk simts četrdesmit viens. Turklāt vēl divpadsmit lati ugunsapdrošināšanas biedrībai, tā tad viens simts un piecdesmit trīs lati. Jā!.. Mājās jau iekrāti simts un divdesmit, bet nu tam kabatā vēl deviņdesmit seši, tas būtu divi simti un četrpadsmit lati. Ja nu atskaita nost simtu piecdesmit trīs, tad atliek sešdesmit viens lats... Tā iznāk! Jā, šis ir bijis Dieva svētīts gads! Un kur tad vēl nauda no koppienotavas! Un ziemu ar mežā braukšanu arī varēs iesist savu grasi! Jā! Nupat viņa dzīvīte sāk iet uz augšu... Un ir jau arī laiks: šoziem Kārlēns jālaiž skolā, jāšūdina jaunas drānas, jāpērk zābaki un grāmatas ... Līzei arī vajadzētu jauna svētdienas svārka — vecais pagalam izbalējis, un kauns ar tādu baznīcā rādīties... Viņa gan, cilvēks, nesaka nekā, bet pelnījusi ir pārlieku. Tad jau nu vajadzēs arī raudzīt...»

Šai vietā Zemzaru saimnieka domu rauj pušu smaga veseŗa dimdieni, kas nāk no smēdes, ceļu krustojumā.

«Nu labi, ka atcerējos,» viņš piesit roku pierei, «man tak kalējam jāmaksā par riteņu apkalšanu!»

Sarāvis grožus, viņš novada zirgu pie plaši vaļā

atvērtajām smēdes durvīm, pa kuŗām laukā bēg dzirksteles, jo apkvēpušais loģelis būdas dibensienā nav gaismai lielos draugos, un tālab lakta nolikta gandrīz pie paša slieksņa.

«Labdien un Dievs palīdz!» Zemzaru Jēkabs sauc skaļā un priecīgā balsī un, izrausies no ratu kulbas, met grožus pāri zirga mugurai.

«Paldies, saimniek, paldies!» kalējs atsaucas, nemitēdamies cilāt veseri pār sakaitētā dzelzs stieņa galu, ko, knaiblēs saturētu, valda viņa kreisā roka.

Atbraucējs nostājas turpat pie smēdes durvīm un cieņas pilnā klusēšanā vēro plecīgā vīra darbošanos. Kad stieņa saplakušais gals atdzisis un atkal sacietējis, kalējs nomet knaibles un veseri, pārlaiž uzrotītā krekla aproci sodrējotiem sviedriem klātajai pierei un sniedz Zemzaru saimniekam savu plato sauju, kas tikpat melna un cieta, kā kalēja skoteles āda.

Atbraucējs vēro plecīgā vīra darbošanos.

«Ko laba teiksi, saimniek? Vai darbu atvedi?»

«Darbu gan nē, bet kaut ko vēl labāku... Es tak, rau, esmu tavs parādnieks — atceŗies! — vēl no pavasaŗa.»

«Ak, šitā! Nudien, bija piemirsies. Tūliņ pat paraudzīšu, kas un cik tur bija.»

Kalējs pagrābj no sienmaļa sauju smilšu, noberzē delnas un pirkstus un izņem no sienai piekārtā skapīša salocīto burtnīcu, kuŗai aukliņā piesiets zīmuļgals. Lapu pa lapai šķirstīdams, viņš beidzot atrod Zemzara vārdu ar skaitļiem, švīkām un atzīmēm pie tā.

«Tepat jau arī ir: par riteņu apkalšanu... iemaksāts pieci... parāds četri lati un piecdesmit santimi... Vai tā bija?»

«Pareizi!» Zemzaru Jēkabs pamāj galvu un izvelk no kabatas apdilušu naudas maku, kas šodien manāmi piebriedis un it nemaz vairs neizskatās nožēlojams. Stīviem un drusku drebošiem pirkstiem parakņājies tajā, saimnieks izceļ sudraba piecnieku un ieliek to kalēja saujā:

«Paldies par pagaidīšanu!»

«Ko nu par to!» kalējs atmāj, sīknaudu kabatā meklēdams. «Tas tak viena alga, vai daži lieki lati glabājas pie manis vai pie tevis, tikpat droši vien ir. Un man jau tā kurpe nespiež, kamēr tev jāsitas kā zivij ķeselē... Še: divdesmit... četrudesmit... piecdesmit.»

«Nupat gan sāk svērties uz labo pusi,» sīknaudu makā bērdams, Zemzaru Jēkabs nopūšas. «Šis gads padevies gluži brangs, un ja vien labi veiksies, tad nākošajā būšu uz zaļāka zara.»

«Lai Dievs dod!»

«Cerēsim!»

Sadevušies rokas, vīri atvadās. Naudas maku kabatā bāzdams, Zemzaru saimnieks kāpj pār smēdes slieksni, bet kalējs iet pie ēzes, lai uzpūstu applēnējušās ogles.

Kad kaļamais stienis no jauna nokaitēts un smēdes sienas atkal sāk drebināt smagā veseŗa dimdi, braucējs jau labā gabalā.

— — — — — — — — —

Staļļa tuvumu sajuzdams, bēris tek naskiem rikšiem, bet Jēkabs izvelk no ratu segas sainīti, kur ietīts tirgū pirktais ciema kukulis mazajiem mājiniekiem. Daudz jau nu tur nav, un nav arī nekas sevišķs — dzeltenās ogu maizes klaips un konfekšu kārbiņa, kur vēlāk Līze varēs glabāt adatas un diegus. Bet Zemzaru saimnieks zina, ka šos saldos niekus mājās gaida tikpat sirsnīgi, kā viņa paša atbraukšanu.

Lūk, tur jau Zemzaru ganīte, uz ciņa pakāpusēs, māj saimniekam ar roku, bet ratiem pretī pa olnīcu jož dēlēns un skaļā balsī sauc:

«Tēt, tētuk!»

Un šajā brīdī Zemzaru Jēkabam vairs nemaz nav žēl tā lata, ko viņš izdevis par ogumaizi un konfektēm: šī gaidīšana un sagaidīšana tam šķiet daud vairāk; un ja šī lētā ciemkukuļa vietā nupat kāds viņam pasolītu kaut zelta pulksteni — tādu biezu, ar divējiem vākiem — viņš bez šaubīšanās atsacītos.

Ratiem pietecējis, puisēns veikli ieraušas tajos un, tēvu apmīļojis, ziņkārīgi aprauga sainīti viņa klēpī.

«Ak, tad tu gaidīji gan?» Jēkabs apvaicājas.

«Gaidīju, tēt, dikti gaidīju!»

«Nu tad ņem ar'» viņš ieliek dēla rokās ciemakukuli. «Bet par to tev jānojūdz zirgs un jāieved stallī.»

Dēlēns mudīgi pamāj galvu, jo zirga izjūgšana tak pati par sevi ir patīkama nodarbošanās.

Nu tā, pagalmā iebraucis, tēvs atstāj zirgu dēla zināšanā, pats ieiedams istabā, kur viņu saņem vēl viens gaidītājs.

Kad lauku cilvēks atstāj savas mājas robežas, palicējiem tā vien rādās, ka viņš aizbraucis diez' cik tālā ceļojumā; un kaut arī šis ceļojums ildzis tikai divdesmit četras stundas, tak Līzei liekas, ka Jēkabs bijis projām mēnešiem. Nu tā viņa arī saņem savu vīru — kā ilgi neredzētu un tālas zemes pārstaigājušu ceļinieku. Tam gaŗi un plaši jāizstāsta: kur bijis? ko redzējis? ko sastapis? cik dabūjis par jēru? miežiem? zirņiem? Ko maksā par teļiem? sieru? burkāniem?

Un nav vēl Jēkabs visu izstāstījis, kad Kārlēns jau ir galā ar zirga nojūgšanu un palēkdamies ieskrien istabā.

«Mamm!» viņš līksmi sauc un rāda tēva doto sainīti. «Redzi, kas man!»

«Tin nu vaļā un raugi, kas tur iekšā,» māte mudina, arī viņa izjūt sevī daļu dēla prieka, un tai pat aizmirstas pavaicāt vīram, cik naudas viņš pārvedis no gada tirgus.

Puisēns raisa vaļā papīru un, ogumaizi ieraudzījis, metas uz virtuvi pēc naža. Izsalcis viņš nav, nemaz arī nē!, bet dzeltenais, cukuru apkaisītais klaips ar brūni apcepušajām ogām garozā izskatās tik vilinoši gards, ka mute nevar sagaidīt ēšanas prieka.

Nogriezis klaipam galu, viņš sniedz to mātei:

«Tas tev, mamuk!»

«Paldies, dēliņ, paldies!»

«Un tas tev,» Kārlēns pasniedz biezu šķēli tēvam. «Redz, kas tur ogu!»

«Paldies dēls! Tas labi, ka tu vecākus neaizmirsti. Tad jau mēs tev ar' kaut ko... lūkosim...»

Atlikušo maizi uz pusēm pārgriezis, puisēns iekož krietnu kumosu no viena, bet otru gabalu ietin papīrā un metas laukā pa durvīm:

«To aiznesīšu Katiņai uz ganībām.»

«Nes, dēls, nes,» māte pamāj galvu, «viņai jau ar' tāpat sirsniņa kāro.»

«Bet gards gan!» Kārlēns vēl iesauc pa durvju spraugu.

Un tie nav vārdi vien — šī ogumaize tam garšo tikpat labi, kā viss, kas ar mīlestību dots un ar mīlestību saņemts. Šī savstarpējā mīlestība Zemzaru ģimenē arī ir tā, kas panesamus dara visus grūtumus un likstas un palīdz paveikt dažu labu šķietami neveicamu šķērsli Jēkaba nelīdzenajā dzīvē. Un te nu atkal jāsaka, ka viņš no savējo mīlestības neatteiktos pat tad, ja tam piedāvātu tik lielu zelta pulksteni, kā galda virsa.

Jā, Zemzaru Jēkabs šai brīdī ir laimīgs, kaut gan daudzi citi viņa vietā sēdot gauztos par likteņa netaisnību un dzīves sūrumu. Pats to neapzinādamies, viņš atrisinājis lielo dzīves gudrību, ka laime nekrīt no gaisa kā dakstiņš no jumta, bet mājo pašā cilvēkā, un kas vien nav par lepnu vai kūtru to sajust, tam viņa apstaro vissīkākās un ikdienišķākās lietas un cilvēkus un padara tos vērtīgus un jaukus.

«Nu un, saki, cik tad tu pārvedi?» Zemzaru saimniece skubina vīru, kas apklusis tīkamās pārdomās un sastindzis ar aizkostu ogumaizes gabalu rokā.

«Ak tā,» Jēkabs atdzīvojas. «Tu gribi zināt — cik?... Daudz sieviņ, daudz — pats necerēju, ka tik labi veiksies.» Un, nokodis kumosu, viņš noliek maizi uz galda un bāž roku krūškabatā. Bet tūdaļ pats viņš saliecas, vaigs tam metas bāls un roka velti taustās vecā naudas maka. Tad viņš drebošiem pirkstiem sāk vandīties sānkabatās, bet veltīgi; saldās maizes kumoss mutē kļūst rūgts kā vērmeles.

Līze izbrīnējusēs vēro vīra augošo uztraukumu, un viņai iešaujas prātā nelāgā varbūtība, tak bīdamās piesaukt nelaimi, viņa nesaka ne vārda, — varbūt, ka galu galā vēl atrodas!

Bet tad nu arī pašam Jēkabam jāatzīstas, ka maka vairs nav, un to viņš dara, nespēcīgi murminādams:

«Līz... vai zini... visa nauda... pagalam!»

«Ak, Dievs!» sieva ievaidas un sažņaudz rokas; tai nav vairs spēka pat piecelties, kamēr Jēkabs streipuļo laukā pa durvīm kā piedzēries un platām acīm pēta grīdu un ceļu no istabas līdz ratiem, kas palikuši staļļa priekšā stāvam. Gan viņš izvanda sienu, ratu kulbas dibenu, gan vēlreiz pārmeklē kabatas, bet maka nav un nav.

Deviņdesmit viens lats un piecdesmit santimi pagalam!

Bet kur gan tie varēja izkrist?... Ā—ā! pie kalēja, citur nekur... Un jaudu atguvis, Jēkabs pustecīņus metās projām pa olnīcu.

— — — — — — — — —

Nosvīdis un gluži bez elpas Zemzaru saimnieks atskrien smēdes priekšā un mīņādamies aprauga vietu, kur iekāpis ratos. To pamanījis, kalējs iznāk uz slieksņa un brīnēdamies vaicā:

«Kas tad nu, Zemzaru tēv? — vai kas pazudis?»

«Jā,» Jēkabs atelso. «Naudas maks... izkritis... pagalam.»

«Vai daudz tur bija?»

«Daudz... vairāk kā deviņdesmit lati...»

«Tavu trakumu! Tā tak liela nauda.»

Zemzaru saimnieks paceļ asaru pilnās acis un cieši uzlūko kalēju.

«Saki, draugs, vai tu... neesi... redzējis?»

Plecīgā vīra uzacu starpā ievelkas dziļa rieva.

«Nē!» viņš cieti nosaka. «Ja jau es būtu redzējis, tad tev, Zemzaru tēv, vairs nevajadzētu meklēt. Es gan neesmu nekāds bagātnieks, bet blēdis arī nē.»

«Neņem nu ļaunā, mīļais, tā jau es arī nedomāju... Bet te vien man maks varēja izkrist un...»

«Pag'!» kalējs pēkšņi pārtrauc Jēkaba žēlo valodu. «Nupat man ienāca prātā, ka drīz pēc tavas aiziešanas te garām brauca tavs kaimiņš, nu... tas pats Sērmulis. Lūk, kas būs atradējs! Tālab es dzirdēju, ka viņš apturēja zirgu netāļu no smēdes. Es gan neredzēju, kālab viņš apturēja un ko še darīja, bet man tā vien liekas, ka tas būs pacēlis tavu maku; viņš ir mednieks, — viņam laba acs. Te jau gan brauca vēl citi ar', bet tie laida rikšās.»

«Uz kuru pusi viņš brauca?» manāmi mundrāka ieskanas Jēkaba balss.

«Uz mājām. Ej tikai taisni pie viņa un tava nauda būs atkal rokā, vai nu šis kaimiņam neatdos.»

«Jāiet ir! Ja jau tu tā saki, tad jau viņš vien būs atradējs. Un ja jau atradis, tak jau atdos.»

Un sirsnīgi pakratījis kalēja roku, Zemzaru saimnieks aizsteidzas uz Sērmuļu mājām.

— — — — — — — — —

Sērmulis gan dzird suņa riešanu un ierauga pa logu arī pašu negaidīto ciemiņu, tak viņš vis neceļas un neiet pretī, bet paliek istabā pie galda sēžot. Sērmulis to var, viņš ir turīgs saimnieks un, piedevām, patlaban tīra savu divstobreni.

Jēkabs uzkāpj uz palieveņa, nodauza smiltis no zābakiem, tad pieklauvē un, elpu aizturējis, klausās.

«Iekšā!»

«Labdien, Sērmuļu tēv!» viņš sveicina apspiestā balsī.

«Ā—ā! kaimiņš... Nu labdien, labdien! Nāc, piesēsties.»

Jēkabs gan pienāk pie galda, bet sēsties neapsēstas.

«Nu — ko laba pastāstīsi?» Sērmulis labvēlīgi ievaicājas, pacēlis atliektos stobrus pret gaisu un raudzīdamies tajos ar piemiegtām acīm.

«Nelaime, kaimiņ, liela nelaime!»

«Nu, nu! Kas tad tev tā lēcies?

«Man izkritis naudas maks... ar visu naudu.»

«Tā!» Sērmulis norūc un, bisi uz galda nolicis, līdzjūtīgi šūpo galvu, vēl vienmēr piemiegtām acīm pētīdams ciemiņa vaibstus. «Tad jau tu laikam gribēsi, lai es tev aizdodu?»

«Nē,» Jēkabs bēdīgi papurina galvu. «Tālab vis nenācu; man jau tā parādu diezgan.»

«Bet kā gan citādi es varu tev līdzēt?» turīgais kaimiņš noplāta rokas.

«Redzi,» Zemzaru saimnieks stostās, «tas maks... man izkritis uz ceļa... smēdes priekšā... Domāju, sak', nez' vai tu... garāmbraucot neesi redzējis... un, varbūt... pacēlis.»

Sērmulis pietvīkst un pieceļas kājās:

«Kā! Vai tad es vienīgais tur braucu? Tur tak brauc vai puse pagastļaužu! Un kālab tu nāci taisni pie manis?»

«Kalējs redzējis tevi braucam tūdaļ pēc manis... un viņš domā...»

«Ā—ā!» Sērmulis uzsit dūri uz galda. «Nu es sāku saprast, kas še slēpjas: kalējs! lūk, kas pacēlis tavu naudas maku; un lai novērstu aizdomas no sevis, viņš apvaino mani. Vai zini! Tā jau ir: krimināllieta, un viņš par to man atbildēs tiesas priekšā.»

«Tad nē, jel, kaimiņ! Viņš jau neteica, ka tu esi atradis. Viņš tikai stāstīja, ka tu *varētu būt* viens no atradējiem.»

«Ak tā... Nu, tad jau nekas. Kā redzi, es neesmu atradējs; tev jāapklaušinājas pie tiem citiem. Man tomēr tā vien liekas, ka vainīgais būs tas pats kalējs. Tu tikai stājies virsū labi cieši, lai atdod! Bet galu galā — ko es tur varu sacīt. Redzējis neesmu. Varbūt, ka tavu naudu pacēlis kāds svešnieks, vai arī tā vēl tagad kautkur guļ neviena neatrasta. Ar tādām lietām jokot nevar: es neapvainoju neviena, bet sevi apvainot arī neļaušu.» Un apsēdies, Sērmulis atkal paņem savu divstobreni un skatās stobros kā tālskatī.

«Tā tak lapsa! Nudien!»

«Nu tad... neņem ļaunā, kaimiņ, šo traucēšanu... Ardievu!»

«Dzīvo vesels! Un ja tevi vajadzība spiež, nāc droši pie manis, cik vajadzēs — aizdošu.»

Jēkabs nokārtu galvu kautko nomurmina un sadudzis aiziet. Viņš neiet pie kalēja, ne arī pie tiem citiem, bet brien gar Sērmuļu lauka malu uz Zemzaru pusi.

Ko tur vairs! Kas pagalam, tas pagalam: nevar tak viena naudas maka dēļ apvaiņot desmit cilvēku un sanīsties ar tiem, kad vainīgais varbūt ir vienpadsmitais. Un galu galā — pats viņš vainojams visvairāk: kā gan tik neuzmanīgi var rīkoties ar naudu! Deviņdesmit viens lats un piecdesmit santimi tak jāglabā tikpat kā dzīvība.

Neko darīt! Mācība arvienu dārgi jāsamaksā.

Un atkal Zemzaru Jēkabs domā garu jo garu domu, tikai šoreiz tā satrauktāka un šaudīgāka, jo zemnieka sirds kļuvusi smaga kā rāvas piesūcies un trūdēt sācis celms.

«Zemes bankai jāmaksā, bet krājkasē gan viņš lūgs pagarinājumu. Nabaga Līze droši vien raud. Varbūt meliorācijas sabiedrība pagaidīs tos deviņdesmit sešus latus — Niedols tak lādzīgs un izpalīdzīgs vīrs. Bet Kārlēnam būs jāiet uz skolu pastalās un tais pašās vecajās drānās. Un Līzei jāiztiek ar to pašu izbalējušo svētdienas svārku... Dievs jau to ļaunā neņems — viņš to sapratīs labāk par citiem cilvēkiem... Kad tik nu nākošais gads nāktu tikpat svētīgs, kā šis... būs jāiesēj vairāk kviešu... gan jau, gan jau — ja tikai miers un mīlestība mājās, tad jau arī Dieviņš stāvēs klāt — — —»

*

Gan bieži gadās tā, ka Dievs vis nesteidzas piepildīt to, ko cilvēks Viņam lūdz; bet ja kāds krietnos pūliņos un niknā darbā cenšas izpelnīties debesu labvēlību, tad tas droši var cerēt, ka Visuvarenā svētības pilnā roka aizsniegs viņu, vienalga cik dziļi tas būtu iestidzis šīs zemes putekļos.

Un tā nu itnemaz nav jābrīnējas, ja nākošajā rudenī Zemzaru Jēkabs var nevien nokārtot visas savas maksāšanas, bet var iegādāt sievai un Kārlēnam to, kas aizgājušā gadā tiem bijis jāpiecieš. Viegli jau nu tas nav nācies, tak Jēkaba sirds nu atkal ir viegla, un arī laimei tā nav noslēgusi durvis. Gan viņš vēl arvienu nav aizmirsis viņugad pazaudēto naudu, tak neruna par to un nepiemin nevienam un, sastopoties ar kalēju vai Sērmuli, sveicina tos tikpat sirsnīgi, kā visus sava pagasta ļaudis.

Nevar tak viena pazuduša maka dēļ turēt ļaunu prātu kaut vai uz divi cilvēkiem! Gan jau Dievs vainīgo redz, un gan jau Viņš izlīdzināsies ar to, kad tam būs jāstājas Augstās tiesas priekšā.

— — — — — — — — —

Bet Dieva roka ir varena — tā aizsniedz cilvēku, vienalga, kur tas būtu, un Viņam nav jāgaida ne ražas ievākšanas laiks, ne arī lielā vētīšanas stunda; viņš dara visu, kad vien grib, un bieži izrīkojas tā, ka cilvēki nemaz to nepamana.

Tai pašā rudenī kādā svētdienas rītā Zemzaru Jēkabs sēž pie brokasta galda, kad istabā ieskrej ganu Kate un aizgūdamās sauc:

«Saimniek, saimniek, pagalmā ieskrēja svešs suns, tāds neredzēts... Ka tik' nav traks.»

Jēkabs pielecas kājās, paķer kaktā pieslietu spieķi un metas pagalmā. Aiz saimnieka muguras slēpdamās, ganīte zogas tam līdz un pieliekusies rāda:

«Rau', rau' — turpat pie akas!»

Kā tad! Pie akas zemē vārtās ruzgans četrkājis un, tuvāk pieejot, Jēkabs iesmejas:

«Tā tak lapsa! Nudien!»

Kate kļūst drošāka un arī pienāk klāt pie agonijā nokritušā meža kustoņa.

«Bet kas viņai kaiš? Kālab tai asiņains purns?»

«Laikam ievainota. Vai tu nedzirdēji šāvienu?»

«Jā! Pareizi: pirmīt Sērmuļu mežā kāds šaudīja gan.»

«Nu — tad jau to būs ķēruse kaimiņa lode.»

«Žēl!» ganīte asaru pilnām acīm uzlūko lapsu, kas, vēl reiz noraustījusēs, aprimst un sastingst aizvērtām acīm.

«Pagalam ir!» saimnieks nosaka, ar nūju pabikstīdams beigto dzīvnieku.

«Ko nu?» Kate žēli vaicā.

«Aizteci, meit', uz šķūnīti un atnes kādu maisu... un drusku siena arī.»

Ganīte aizskrej, kur sacīts, bet Jēkabs ieiet istabā un paņem cepuri. Tad viņš nāk atpakaļ pagalmā, iegulda nošauto lapsu Kates atnestajā maisā un ņem to padusē:

«Kad saimniece pārnāk, saki, ka es aizgāju uz Sērmuļiem.»

— — — — — — — — —

Kaimiņmāju pagalmā ieejot, suņa riešanas saukta, Zemzaru Jēkabam pretī nāk Sērmuļu Anete.

«Vai saimnieks mājās?» labdienu padevis, Jēkabs apvaicājas.

Šorīt agri izgāja. Nākat vien iekšā un pasēžat: kas zin', vai kuŗu katru brīdi nepārnāk.»

Zemzaru saimnieks tencinādams ieiet lielajā istabā, noliek savu nesamo blakus durvīm, sienmalē, bet pats apsēstas pie galda un, cepuri rokās grozīdams, gaida. Gan Sērmulis vis nesteidzas nākt, tak šodien svētdiena, un Jēkabam vaļas diezgan. Vait' nu gluži līdz vakaram vajadzēs gaidīt!

Un nav viņš vēl nosēdējis ne stundas ceturksni, kad laukā priecīgi iesmilkstas suns un uz palieveņa grīdas noklaudz smagi soļi. Ar joni vaļā veŗas durvis, un uz sliekšņa parādās Sērmulis gaŗos medību zābakos, ādas kamzolī un divstobreni siksnā pār plecu. Jau viņa sejā lasāms, ka medībās nav veicies gluži tā, kā vajadzējis veikties, un tas pats dzirdams arī īdzīgajā balsī:

«Nu labdien!»

Vairāk viņš nesaka ne vārda, ne arī vaicā ko, bet, bisi galdam pieslējis, ģērbjas nost ar tādu sirdīgumu un skubu, it kā ādas kamzolis smacētu viņu vai nost.

«Kā tad nu tev šorīt gāja?» Jēkabs lēnīgi apvaicājās.

«Ak, ko!» Sērmulis strupi atrūc. «Tik nelaimīgas dienas nav bijis manā mūžā. Iedomājies — es sašāvu lapsu uz desmit soļiem, tomēr, pagāns, aizskrēja. Tālu gan tā vairs nevarēja tikt, bet atrast neatradu, kaut ar' iebridu purvā līdz pusei. Un kas tā bija par lapsu! Piecdesmit lati par ādu kā likts. Bet nu — nekā! Tpu, tu! Sasodīts!»

«Labi vien ir, kaimiņ,» Jēkabs rāmi atmāj. «Rau,, kur sienmalī guļ tava lapsa.»

«Ko! Tu noķēri?»

«Kur nu noķēru! Bija skrējuse pāri mūsu pagalmam, pakrituse un turpat arī nobeidzās. Nu un tad — ņēmu un atnesu šurp: tava jau vien ir.»

Sērmulis pietvīkst, un viņa skatiens brīdi staigā no sienmalē noliktā maisa, pie kaimiņa skaidrās un mierīgās sejas un atkal atpakaļ.

«Velc vien laukā!» Jēkabs mudina un pieceļas no krēsla. «To maišeli es nesīšu atpakaļ.»

Tad Sērmulis atdzīvojas, izkrata beigto kustoni līdz ar sienu uz grīdas un klusēdams pasniedz Zemzaru saimniekam viņa maisu.

«Paldies!» Jēkabs tencina. «Nu dzīvo vesels! Man brokastis palika pusceļā...»

Un nav vēl Sērmulis atguvis valodu, kad kaimiņš jau ir aiz durvīm un, suņa riešanas pavadīts, iet pāri pagalmam. Vēl brītiņu mednieks sastindzis stāv, bet tad viņš pēkšņi salēcas un, cik vien jaudā gaŗajos zābakos autās kājas, metas aizgājējam pakaļ. Pie pagalma vārtiņiem atskrējis, viņš ierauga Zemzaru jau olnīcas galā un abām rokām mādams, skaņā balsī sauc:

... Ēj! Jēkab! Pagaidi!...»

Kaimiņš apstājās.

«Nāc, lūdzu, atpakaļ! Man tev kas pasakāms!»

Zemzaru Jēkabs nāk arī. Sērmulis sagaida viņu pie vārtiņiem, draudzīgi paņem zem rokas un ved atpakaļ istabā.

«Apsēdies, Jēkab! Ilgi es tevi nekavēšu, bet reizi tas tomēr bija jādara.»

Zemzaris izbrīnējies apsēstas, bet mednieks slēdz vaļā galda atvilkni un ceļ uz galda skārda kārbiņu. Ne vārda neteikdams, viņš atvāž to un noskaita uz galda naudu: piecdesmit... septiņdesmit... astoņdesmit... deviņdesmit vienu... un beidzot — deviņdesmit vienu latu un piecdesmit santimus. Tad viņš ieliek noskaitīto naudu gluži jaunā naudas makā un sniedz to apmulsušajam kaimiņam.

«Ņem, Jēkab, — tā ir tava nauda.

Un šis maks lai būtu tev par piemiņu no manis. Tavējo... to veco... es iesviedu grāvī.»

Jēkabs Saiva

Birkas baloži

Zviedrijā, Mellāra ezerā, kuģa divi stundas braucienā no Stokholmas, ir Birkas sala. Mūsu dienās šī sala ne ar ko neatšķiŗas no daudzām citām Mellārezera salām, bet IX g. simtenī uz viņas bija ievērojama tirdzniecības pilsēta Birka, kas kalusi savu naudu, uzturējusi rosīgus tirdznieciskus sakarus ar Frīzlandi, Angliju un pat ar tālajām austrumu zemēm, tā kā zviedru tirgotājus no Birkas pilsētas arābi sastapuši pat pie Volgas un Kaspijas jūŗas; to pašu apliecina Birkas salā atrastie arābu naudas depoziti. X g. simteņa beigās Birkas vārds zviedru chronikā vairs nav minēts.

Dažus norādījumus par Birkas bojā iešanu sniedz Brēmenes Ādams, kuŗš raksta, ka Birkas iedzīvotājiem daudz nācās ciest no biežajiem jūŗas sirotāju uzbrukumiem. Uzbrucēju starpā arī somiem, igauņiem un senajiem kuršiem bij bezbailīgu jūŗas sirotāju slava. Šai ēpiskajā tēlojumā rādīts, kā bagāto Birkas pilsētu izposta Baltijas jūŗas austrumu piekrastes tautas.

I dziedājums.

Mīļā, baltā latvju zeme, kur vien tevī nepaskatos,
Katrs novads teikts un dziesmots, āres daiņu apdaiņotas.
Vai tā Kursa, vai tie sēļi, zemgaļi vai tālavieši —
Senas miņas, sirmas teikas vienā godā visus vieno.
Celšos tad un godu došu savai dzimtai zemei Kursai,
Dziesmu teikšu, pieminēšu seno kuršu dižo slavu.

*

Iesim brāļi, palūkosim, kādus laikus Kursa vada.
Vai to valda svešas tautas, vai ar pašas bālēliņi.
Ķēniņš Ulvis Kursā valda, liels starp lieliem, kungs starp kungiem
Nepazīst viņš svešas varas, saulei neklanās, ne vējam.
Ceļ viņš roku — meži lokās, sper viņš soli — zeme līgo,
Teic viņš vārdu – ceļas vētra, tver viņš šķēpu – zibens loka.
Viņa labās rokas ēnā mierā dzīvo kuršu ļaudis.
Sedz viņš tos ar savu spēku, ved ar vīra saprašanu,
Draugs tam zemgals, draugs tam leitis, viņa priekšā lībji liecas
Un pār jūŗu vizēdama viņa vārda slava sniedzas.
Piemin viņu Dansku zeme, piemin ne ar labu prātu:
Raud vēl daža dansku sēta kuršu vīru drasojuma.
Iesim vēl un palūkosim, kāda saule Kursu silda.
Vai tā muidri, vai tā masni debess klonā ritinājas...
Ziedu palags pļavās klājies, medus rasa mirdz uz lapām,
Un jo dienas augstāk kāpjas mīļā saulē uzdievā.
Šis tas laiks, kad graudu sauja arājam ir divtik dārga:
Nevar domāt viņš par dzīrām, kamēr maize vēju rokā.
Cita lieta ķēniņpilī — paviļotās ozolklētīs
Snauž tur maisi graudu pilni, dzirnu mutēm netrūkst ēsmas
Tur var dzīrot, kad vien tīkas; viesus godēt, cik vien tīkas,
I pa plecu neskatoties papātēt un padzirdināt.
Iešu tad uz ķēniņpili; bet vai viens kāds dzīrās gājējs?
Ņemšu biedros līdzi dziesmu, kokles līdzi aicināšu.
Dimd un dārd un dun un dango jau trīs dienas Vārtājkalnā.
Skan tur ģīgas, runā stīgas, veiklu pirkstu mudinātas.
Dzīro pilī ķēniņš Ulvis, aiziet naktis skanēdamas,
Augsti šļācas līksmes bangas klusiem pusnakts krastiem pāri.
Daudz ir pilī kalpotāju, katra solis likts ir vietā:
Viesmīlība atver vārtus, viesiem ceļu rādīdama.
Stāv pie durvīm prieks un līksme, garlaiku no sliekšņa vaira,
Jautrība ap galdiem staigā, zaru kannas pildīdama.
Bagātība nāk no klētīm, un pa durvīm iekšā spraucas
Turība un pārticība, pilnus klēpjus saņēmušas.
Sakrauj galdos brūnus kalnus tīras labas rudzu maizes
Un pa starpām grēdās gulda siera snaices ķimeņotas.
Ganāms pulks no noras nākdams gaŗām kūtij iet uz namu,
Lēc tur pavardā pār nazi un zem cirvja oglēs gulstas.
Taukas aitas iesmos grozās, treknas govis ālavnīcas,
Brūnā sviestā peldēdamas, brangos katlos sūt un sildās.
Kad tām sāni gana mīksti, miesa raisās nost no kauliem,
Kūpēdamas, garodamas steidz tās gulties galda vidū.
Dižos kublos bērzu sula, liepu medus saldināta,
Rūgst zem zaļa dīgstu vāka, pasmeļama, padzeŗama.
Medots miests, kas apakšzemē ozolmucās gadiem snaudis,
Dzidrā spēkā mutuļodams zaru kannās līst ar šalti.
Vēss kā avotūdens lūpām, galvā sit viņš kartsu tveici,
Valodām liek risināties, balsīm bezbēdīgi skanēt.
Dzīro pilī ķēniņš Ulvis, godē savus kaŗa draugus.
Ikšzemiešu, aizjūriešu denkti vīri aicināti.
Tuvie draugi piemārieši, tālie draugi megavieši,
Duvzāres un Skrundas vīri, lībju gala ventavieši.
Sēd tur vecie kaŗa draugi, dansku siras līdzgaitnieki:
Raķis, Vilkaznots un Ķīka, vienacainais Tebereče,
Bārtaviešu bajārs Goģis, staltais Godeģis no Rendas,
Labieši no nīcgaliešiem — resnais Vimbuzis un Doja,
Lībju puses novadnieki Reika, Notūzis un Kamāns,
Kuršu nēŗa viņgalietis, dansku zemes braucējs Meinis,
Klīvis, Vazdiķis un Denga, Vieglutis un Silabriedis,
Lūjāns, Daģis, Knasts un Peika, leišu puses bajārs Telcis.
Sēd tam līdzās leišu draugi: Telvešķis no Popeļjāniem,
Šakums, Ģerulis un Vaķis, Talces kunigaištis Dreba.
Vēl simts leišu, simts vēl sāmu, trešais pašu kursenieku,
Novadu un piļu vecie, jūŗas ceļu zinātāji.
Sēd tam līdzās sāmu draugi, viesis dažs no Igaunijas,
Bet par visiem Ulvim mīļāks Svorbes gala vānems Kemba.
Sēd tur stiprais drasons Kiuru, Vīkas vānems sirmais Rachi,
Bezbēdīgais vānems Virga, Uibo, Alevs, Naims un Aso.
Ceļas tad no savas vietas, kuršu zemes ķēniņš Ulvis,
Zobenu cērt galda vidū: Klusait, brāļi, Kursa runā!
Pārlūzt skaļais dzīŗu troksnis, kausi atceļas no lūpām,

Saslēdzas tad vīru rokas.

Nopietnas top vīru sejas, dzirdot šādus teiktos vārdus:
Četri meti mūžam likti, četri gada laiki gadam,
Četrus griežus mēness rāda, četri veidi vīra priekam:
Izaug vīram prieks no darba, uzdīgst zaļā rudzu asnā,
Spāru vaiņagā tas smaršo, teikā rāmi šķetinājas.
Izaug vīram prieks no sievas, naktis sasaldina tīksmē,
Skaņi dzied tas šūpļa līkstī, atviz bērna pirmā smaidā.
Izaug vīram prieks no kausa, balti uzzied miesta putās,
Kad pie skaļa dzīŗu galda vīru pulkā dziesmas raisās.
Izaug vīram prieks no šķēpa, zobenam tas guļ uz asmens,
Kad, ar aumi cīņā traucot, vairogus tas sacērt skalos.
Darba priekam pieder dzīve, mīlas priekam — jaunas dienas,
Kausa priekam – dzīŗu stunda, cīņas priekam — kaŗa gaita.
Prāts man nesas doties gaitās, domas pakrīt uz to pusi:
Neba tādēļ kalts ir zobens, lai tas mūžu nogulētu.
Tak nav līdums vienam līžams, viens nav gājējs kaŗa gaitā —
Tur ir jāliek plecs pie pleca, šķēps pie šķēpa jāpierindo.
Tādēļ zobeņus uz talku un uz gaitu šķēpus sauksim,
Bultas neatstāsim mājās, vāles līdzi aicināsim.
Lūk, jau iznēsājas sudrabs kuršu sievu krūšu rotās;
Sadilst zelts jau kuršu piešos, pārkaļams un pārliedināms.
Tādēļ skaudro kaujas šķēpu izstieps Kursa jūŗai pāri
Un pie Zviedru zemes vārtiem pieklauvēs ar drošu roku,
Gan bagāta Zviedru zeme — aug tur klintis tīra vaŗa,
Arkls no zemes izceļ dzelzi, sudrabs katrā cinī rodams.
Gan bagāta Zviedru zeme — pilsētām tur laba slava,
Bet pār visām diženāka — Birka tālā Mellarsalā.
Turp tek zelts no Frizu zemes, un no tālās Chazarijas
Ierodas tur chana ļaudis, Kufas naudu atvezdami.
Greznā pilī Bjerns tur valda, nav tā pils, bet mirdzošs brīnums,
Sarkans vaŗš dun grīdas klonā, griesti zeltā liedināti.
Tik to vienu teikšu, brāļi: Zviedru zeme — sīva zeme,
Ciršus būs jums jāiecērtas, jāizcērtas arī ciršus.
Bet kam netrūkst vīra drosmes, tam ik pirksts kļūs bagāts bajārs,
Tādēļ zobenu par laipu pāri jūŗai Kursa metīs,
Kas būs mūsu kaŗa draugi, tiem tiks pilna draugu tiesa:
Puse briesmu, puse slavas, puse visa laupījuma.
Tāds mans padoms, mana ziņa, lieciet, brāļi, kopā prātus,
Sveriet smagi, ko jums teicu, vai tas der vai neder lieti. —
Ceļas tad no savas vietas Svorbes gala vānems Kemba,
Zobenu cērt galda vidū, teic un šādus vārdus saka:
— Pusi jūŗas Kursa valda, otru pusi — sāmu ļaudis,
Ņemam droši pusi briesmu līdz ar pusi laupījuma —
Ceļas tad no savas vietas leišu lielskungs Ģerulaitis,
Zobenu cērt galda vidū, cērt un šādus vārdus saka:
— Trejas tautas sēd pie galda, kas tās trejas vienu dara? —
Viena doma domājama, viena gaita staigājama.
Leišu šķēps un kuršu zobens tie ir veca gala rada,
Tādēļ kuršiem leišu šķēpi ies ar prieku kaŗa draugos. —

Pāri zobeniem virs galda saslēdzas tad vīru rokas,
Treju tautu solījumu vienā mezglā sasiedamas.
Teic vēl Ulvis šādu vārdu: — Ņemsim mēnesi sev laika,
Tad starp rudzi un starp miezi putās kulsim jūŗas klaju.
Bet lai sākot slapjo ceļu viļņi viegli nestu laivu,
Dzīrosim vēl trešo nakti, ķēniņmucu tukšodami —
Nu ir gaita norunāta, nu var dzīŗas īsti sākties.
Ulvis kalpiem māj ar roku, atnest dižos dzīŗu ragus.
Attek sumbru dižā rota, guļ tā sudrabā kā dūnās,
Malas zeltā liedinātas, pilni — tikko paceļami.
Attek cirvji asināti, tikām liepu grīdā kožas,
Ikam liesma dzelzu lātīs pagrīdē var ieskatīties.
Tup tur muca, branga muca, tup uz galu guldināta,
Dziļumā tā — divu vīru, trejozolu resnumāi:
Lēni ceļas slēgusija, paceļama atceļ vāku;
Reibinoši tvan un garo salda miesta pilnais atvars.
Nu tek rindā zaru kannas, saldo dzelmi meklēdamas,
Un ar tumši-brūno veldzi pildās kauss un pildās jandags.
Nu tek rindā zaru kannas, tukšās tek uz mucas pusi,
Veiklu roku piepildītas, atgriežas tās galda vidū.
Skan tur zvaigas, smejas, klaigas, saplūst balsis vienā čalā,
Prieks un līksme prātu cilā, valodām liek risināties.
Klau ko saka pilskungs Doja: — Zaltimpieder zemes veldze,
Putnam sīka rasas lāse, vīrs, tas prasa pilnu kausu. —
Nu no jauna kausi pildās, katrs malks nes jaunu prieku,
Un, kā egļu malka kuldā, atjautība sprēgāt sprēgā.
Klau, ko saka vānems Kemba: — Vaŗavīksna dzeŗ no jūŗas,
Saule rasu dzeŗ no zāles, vīrs, tas prasa pilnu kausu. —
Un no jauna kausi pildās, izaug prieks par bezbēdību:
Ceļas tad no savas vietas Pūres pilskungs Tebereče:
— Kam man dzert ar vienu roku, kad var katra turēt kausu, —
Teic un tukšo vienā elpā pāri dižu kannu sausu.
Ceļas tad no savas vietas resnais Vimbuzis no Griezes,
Aizlīgo līdz miesta mucai, raibā rakstā soļus likdams.
— Kam man dzert no sīkas saujas, kad var pilniem malkiem baudīt! —
Līksmu prātu līksmais dzērājs ielēc salda miesta dzelmē.
Nodārd skaļi smieklu pērkons: — Ekur vīrs prot dzesēt slāpes! —
Nogrimst mucā viņš kā akmens, pāri ceļiem iestieg mielēs.
Nodārd skaļi smieklu pērkons, kad no mucas ārā vīru
Kalpi velk kā milzu roni, aizslāpušu klonā gulda.
Tālu līgo dzīŗu šalka, Letgalos tā atbalsojas.
Klausās Zilais kalns un Gaiziņš: — Dzi, kā vīri Kursā dzīŗo!
Ek, kā tīk man šādās dzīŗās teikties ķēniņgalda viesim,
Baudīt salda miesa surbu, zaru kannai patencinot!
Ek, kā tīk man šādās dzīŗās: dienu te kā dziļā naktī,
Cauri dzīŗu šalku vijas dziesmu daudzkrāsainais dzīpars!
Nevar ozols augt bez saknes, nevar ēku celt no jumta,
Ne pret kalnu upe tecēt, nevar dzīŗas būt bez dziesmu.
Tveŗ tad Ulvis kokli rokā, pirkstus liek virs stīgu klāsta.
— Dziedam, brāļi, kuršu dziesmu, dziedam dziesmu zobenam!

Tēvs man cirta šūpļa līksti
Ar tērauda zobentiņu,
Es izaugu kaŗa vīris
Zobentiņa nesējiņš.

No tālienes jau pazina
Zobentiņa nesējiņu:
Stalta gaita, viegli soļi,
Kaldināta cepurīt'.

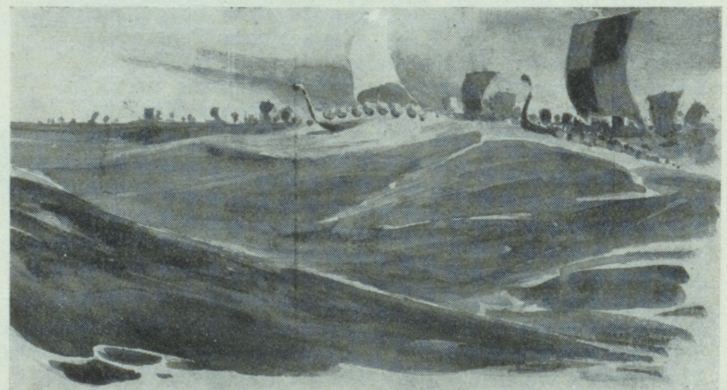
Pār jūriņu drasodamis,
Laipai liku zobentiņu,
Lai neteica sveši ļaudis,
Greizu ceļu staigājot.

Brāļi ņēma tēva zemi,
Es paņēmu zobentiņu:
Tiks man zelta, tiks sudraba,
Zobentiņu nēsājot.

Nevar miezis būt bez rogas, nevar zobens būt bez spala,
Nevar ledū izcept maizi, nevar dzīŗes būt bez dziesmu.
Kanteles ņem vānems Kemba, vīrs, kas dziesmai vienmēr draugos,
Prāts tam nesas balsi locīt, rainā rindā vārdus rindot.
— — — — — — — — — — — —
Nevar ābols augt pirms zieda, nevar bērzi plaukt bez sulas,
Saule uzlēkt vakarpusē, nevar dzīres būt bez dziesmu.
Tveŗ tad kokles Ģerulaitis, prāts tam nesas balsi locīt,
Daudzina viņš Leišu zemi, apjozdams ar dižu slavu.
— — — — — — — — — — — —
Trešā dzīŗu nakts nu gaŗām, nu var mutup nolikt kausu,
Iesim, brāļi, nu uz māju, salda miesta gurdināti.
Ļausim laikam paspert soli trejdeviņi dieni gaŗu,
Pagaidīsim, līdz tas kāju noliek rudzu lauka galā.

II dziedājums.

Dienas iet un naktis mijas, laiks kā ūdens rit uz priekšu,
Pasavērsimies nu Kursā, Zviedru zemi palūkosim.
Drebi, drebi, Zviedru zeme, — pāri jūŗai piedzimst briesmas,
Treji krasti viņas auklē, posts un bailes stāv tām kūmās.
Ceļas negaiss rīta pusē, mutuļodams kāpj uz augšu:
Trīssimt laivu nāk no Sāmiem, divtik daudz no kuršu krasta.
Skan kā tērauds jūŗas dzelme, oša aiŗu skandināta;
Pāršalc bijas Gotu zemi, Zviedru krastos atbalsojas.
Nāk pār jūŗu trejas tautas, ceļa vedējs — kuršu milzis,
Pati jūŗa tam līdz ceļiem, retumis līdz jostas vietai.
Drebi, drebi, Zviedru zeme, — vēl pa īsu laika metu
Tavā krastā cels viņš kāju, nelūgts viesis, nesveicinās.
Divi dienas, divi naktis kāpj jau jūŗas kalnā laivas,
Trešā kuršu milzim pretī krūtis pagriež Zviedru zeme.
Savus krastus sargādama, piegrābusi klinšu klēpi,
Neskaitāmas sīkas salas kuršu ceļā aizbērusi,
Noslēgusi Mellarzundu, priekšā salas aizveldama:
Kas grib zemē iekšā dzīties, tam kā odzei jāizlodā.
Kur nu rast un atrast ceļu? — nenes ceļa zīmes ūdens,
Še ir jāliek kopā prāti, vīriem labi jāpadomā.
— Klausait, brāļi, Ulvis saka, acs nekur še neredz ceļa,
Auss ne tik to nesaklausa, visi prāti pajukuši.
Smelsim prātu tad no jūŗas, to no dzīles izzvejosim,
Liksim mēli mēs pie stūres, īsto ceļu garšodami.
Padoms šāds ir liekams lietā — izklīst laivas treju jūdžu,
Meklēdamas, taustīdamas saldūdeņa straumes serdi.
Spētu vējš pats pūst pret sevi un pret kalnu upe tecēt,
Neatrastu trejas tautas saldūdeņa straumes serdi.
Nespēj pūga pūst pret sevi, ne pret kalnu upe tecēt:
Atrod sāmi ezerstraumi, atslēdz Mellarzunda vārtus.
Nopūšas nu Zviedru zeme: lien no jūŗas melna čūska,
Guls tai gredzenā uz krūtīm, galvu noliks Birkas salā.
Nav tā melna milzu čūska — gaŗā rīdzē izrisusi
Lien caur zundu laivu boga, gaŗām Danevikai taustās.
Paliek Drotninga pa kreisi un pa labi Nokebija,
Izaug priekšā Bro un sānis aizgulst Solentūnas sili.
Nopūšas nu Zviedru zeme: nu, kad durvis atdarītas,
Sētā viešas slikti viesi, saiminieku nesveicinās.
Skrien kā kurti kuršu laivas, no tām sāmi neatstājas,
Vēl žiglāka briesmu ziņa — tā kā vanags lidinājas.
Nes zem viena spārna bailes un zem otra apjukumu,
Nosviež Birkas vārtu priekšā, dziļā Kacevikas līcī.
Nepaliek tās vārtu priekšā, dzelme viņas nepatura —
Pāri mūŗiem kūp kā migla un kā vēzis krastā rāpjas.
Bailes — tā ir nikna sērga: pielīp jaunam, pielīp vecam,
Sievām liek tā rokas lauzīt, sirmgalvjus tā samulsina.
Bailes — tā ir nikna sērga: sirdī iekožas kā bulta,
Labi vīram, kuŗa krūtis sedz un sargā drošprātība.
Frīzu zemes, Dansku zemes, naugardiešu tirgotāji
Spurdz kā irbes izbiedētas, bēg kā zivis bēg no tīkla.
Dzen tos bailes, trenc tos bijas, tuvas briesmas pamudina,

Trīssimts laivu nāk no Sāmiem, divtik daudz no kuršu krasta.

Spraucas tie caur Strongnefjordu, Vozbivikas līcī slēpjas.
Augstu galvas pacēluši, pāri salām, pāri fjordiem
Birkas torņi modri raugās, svešos viesus vērodami.
Nāk kā negaiss tie caur zundu, ceļā samin Nialundu,
Un pa brīdi, un pa stundu stāv jau Birkas vārtu priekšā.
Satumst Mellars klinšu gultā: noēno to Kursas meži —
Ošu laivas, priežu airi, sīksto purva egļu masti.
Airiem staigāt nav vairs vietas, nav kur laivām pagrozīties,
Un kā melnie roņi krastā kāpj tās saulē pasildīties.
Neba vienas kāpj tās krastā, krasta sēci sasniegušas —
Kāpj tām līdzi sīvi vīri, treju tautu drasotāji.
Neba vieni kāpj tie krastā, kāpj tiem līdzi tvirti šķēpi,
Zobeni tek līdz pie sāniem, ceļā āvas piebiedrojas.
Aug ap Birku šķēpu meži, acs tiem nesaskata gala,
Nopūšas nu Zviedru zeme, nopūšas nu Birkas sala.
Viens tik Birkā nejūt bailes — ķēniņš Bjerns no Birkeborgas,
Zars kā ieaudzis ir kokā, tā tam zobens turas rokā.
Bailes pamin viņš ar kāju, briesmas viņu neskumdina,
Viņa šķēps ir Gramam rada, viņa vairogs drošprātība.
Sauc tas kopā Birkas ļaudis, sauc tos visus tirgus vietā:
Vienā galā sauc viņš vīrus, otrā sievas sapulcina.
Liek tām svētku drēbēs tērpties, liek tām posties kā uz dzīrām,
Liek tām aplikt dārgās rotas, celt no lādēm smago zeltu.
Daudz ir Birkā žiglu dūju, vēl žiglāku bezdelīgu;
Daudz ir Birkā daiļu sievu, vēl daiļāku mātes meitu.
Sanāk meitas, sanāk sievas, svētku drēbes apvilkušas,
Skan un mirgo svārku kremles, zelta stīgām izlocītas.
Tatārijas zīda tamžas, kauriem izrakstītas vēpes,
Samta vambodži un kvalles, rupjām pērlēm šūdinātas.
Sudrabs nogulies uz krūtīm kārtu kārtām zib un zaigo,
Margo zīļu jostu galos, glīsī tverti pakariņi.
Iet tad ķēniņš Bjerns pie vīriem, nostājas starp tiem un sievām
Un, uz viņām norādīdams, šādus vārdus vīriem saka:
— Tur stāv jūsu bagātība, jūsu mūža dienu līksme,
Tur stāv jūsu labā slava, acu prieks un siržu tīksme.
Plosīs viņas sāmu vilki, baltos gurnus atsegdami,
Dubļos liks un pīšļos guldīs, paklās negodu zem gurniem.
Noraus viņu zelta rotas, liks tām nomest zīžu drānas,
Sies kā valgā tās pie kauna, izsmieklu dos krekla vietā.
Svešā sētā mals tās maizi, svešām tautām vergodamas,
Un kā sēnalas bez graudu tukšas būs to mūža dienas. —
Dzeļ kā bites Bjerna vārdi, cērt kā pātaga pa seju,
Uzdīgst vīru sirdīs dusmas, niknums aug un iesakņojas.
Izmet bijas tie no prāta, domas sien pie pretošanās
Un ar berzeķeru sparu niknai cīņai naigi pošas.
Riko Bjerns, un Birkas ļaudis šādi tos vēl uzmudina:
— Kaut ar' vairāk viņā pusē, mūsu spēks to izlīdzina:
Niknos sāmus gaiņās mūri, leišu spēku torņi dragās,
Un ar vīru drošprātību Kursas varu atvairīsim.
Nāks mums palīgi no Kjulas, Akeras un Osterkarnas,
Skegasons no Eskilstūnas pacels šķēpu Birkas labā.
Treji ceļi ved uz Birku, kas tos trejus platus dara? —
Frīzu zelts un sakšu sudrabs, pašas Birkas dižā vara.
Treji ceļi ved uz Birku, treji vārti ieved Birkā:
Gotu vārti, Pļavas vārti, varā kaltie Austrumvārti.
Gunarsons no Enkepingas, tālās Gardariki braucējs,
Sedz un sargā Gotu vārtus, lai tos sāmi neizceltu.
Vecais viedais vikings Svarte, lielāks gudrībā kā spēkā,
Atspiež plecus Pļavas vārtos, leišu spēku atvairīdams.
Jau pie Austrumvārtiem nikni šķēpi šķind un zobens zvana:
— Ķēniņ Bjern no Birkeborgas, runāšana mums ar tevi!—
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas ved turp savu vīru pulku,
Viņu krūtis varā kaltas, bruņcepures tīra zelta.
Stāv pie vārtiem trejas tautas, treju tautu lieli kungi:
Ķēniņš Ulvis, vānems Kemba, leišu lielskungs Ģerulaitis.
Iziet priekšā ķēniņš Ulvis, noliek smago šķēpu sānis,
Pamet Bjernam šādus vārdus — pusi draudu, pusi nievas
— Kādēļ, ķēniņ Bjern, pa godam nesaņem tu tālos viesus?
Kādēļ durvis aizdarītas? kādēļ galdi neapklāti?
Vai tu pērngad purvā sēji? Vai trūkst maizei abrā raudzes?
Vai tu esi izputējis, sēdēdams uz zelta kaudzes?
Kuršu šķēps un sāmu zobens, tie prot atslēgt klēšu durvis,
Prot ir namā palūkoties, saimnieku nesveicinot.
Bet vai tādēļ celt mums ķīvi? — nopirks mieru Birkas sala,
Ja dos pusi sava zelta mūsu zobeniem priekš spala. —
Atbild Bjerns no vārtu gleiņa: — Norij pats tu savu nievu,
Ne tik slikts es esmu saimnieks, saņems Birka jūs pa godam,
Liks uz zobena jums sēdēt, pabaros ar trītu dzelzi,

Atbildi liek šķēpa galā, pats ir vārda nesacīdams —

Kūpēdama, garodama asins kausam pāri putos.
Pats tu manā lāču dārzā jaunās dienas apskaudīsi:
Toreiz bēgi tu no vilka, še tu lācim pakritīsi! —
Pamāj kalpiem Bjerns ar roku, liek tiem pamest raitu soli,
Trauc tie turpu, steidz tie šurpu, Bjerna gribu pildīdami.
Elsodami, tusnīdami ceļ tie mūrī brangu šķirstu.
Garumā tas pilnu asi, vīram augstumā līdz krūtīm.
Viss viņš dārgām rotām pildīts, pašas Birkas kalto naudu,
Zelts tur smagi iesagulis, sadrabs stieņos ielocījies.
Grābj un pagrābj Bjerns no šķirsta pilnu klēpi bagātības,
Gan ar sudrabu, gan zeltu ļauj viņš saulei parotāties.
Atviz visa Birkas sala, zelta mirgu mirgodama,
Dzird un klausās trejas tautas, kādus vārdus Bjerns tām saka:
— To jums teikšu, kuršu vilki, niknie meža kuiļi sāmi,
Uzaugs piepes jums uz zobiem, griežot tos pēc laupījuma.
Birka — tā ir ķēniņmeita, gana greznas viņas rotas:
Viss, kas šinī šķirstā guldīts, ir no viņas mazā pirksta.
Bet lai netrūktu jums dūšas, kārstoties pēc viņas zelta,
Še tam būt un še tam palikt, tā kā ēsmai vilku priekšā.
Kādēļ pietikt jums ar pusi? Kas var izkosties caur mūri,
Izsprauktiees caur mūsu šķēpiem,tas lai nāk un paņem visu.
Ne nu nejauši, bet jauši satver Ulvis smago šķēpu.
Atbildi liek šķēpa galā pats ir vārda nesacīdams.
Atsavēzē Ulvis roku, atvēzē viņš dižo spēku,
Iešņācas kā nikna odze šķēps ar aumi gaisu šķeļot.
Aizlido tas pāri mūrim, Bjernam augstumā līdz krūtīm,
Cauri šķirsta malai urbjas, izsviež gaisā zelta spangu.
Zvīļodama, zaigodama, ripo spanga skanēdama
Un kā Laimas mesta velte nokrīt Ulvim tā pie kājām.
Bet, pirms rota nokritusi, piesteidz Ulvim jaunais Doja,
Pasniedz viņam savu šķēpu, lai nav tukšā ķēniņroka.
Paceļ Ulvis šķēpā spangu, lai redz tālu trejas tautas:
Birkas zelts pats labis prātis vaiņago jau kuršu šķēpu.
Iesakliedzas kuršu dukme, līksmi ieaurējas sāmi,
Čalo jautri leišu vīri, to uz labu tulkodami.
— Ķēniņ Bjern, tā Ulvis saka, slikts tu tēvs un slikts tu saimnieks:
Viesus neproti tu godēt, meita tevi nepaklausa.
Met tā purvā tavu gribu, dūkstī tavu noteikšanu,
Pati rotā kurša šķēpu, pati manā gultā prasās.
Nemšu viņu, kad man tīkas; guldināšu, kā man tīkas - ·
Tam par ķīlu manas rokas mestais tērauds tavā priekšā.
Kaut gan saucies tu par lāci i pēc spēka i pēc prāta,
Ne ar nagiem, ne ar zobiem neizraut tev manu šķēpu.
Tur tam būt un tur tam stāvēt, kamēr Kursas spēks un vara
Nolīdzinās Birkas mūrus, pats tad iešu viņu paņemt. —

(Turpmāk beigas.)

Džems Sīrs Pikerings

Tanki

(Amerikāņu kaŗa stāsts.)

To dienu es biju ziņnesis, tāpēc stāvēju tieši aiz kapteiņa un dzirdēju visu ko brigādieris teica. Viņš bij ieradies inspekcijas nolūkā un bija visai stingrs ģenerālis. Viņš bija sirmiem matiem, stingru gaitu un visai dedzīgs, neskatoties uz gandrīz sešdesmit gadu vecumu; apģērbs viņam bij sevišķi izsmalcināts. Mazā cepurīte bija uzlikta vispareizākā slīpumā virs acs un baltā apkakle bij izvirzīta apmēram ceturtdaļcollu virs blūzes apkakles. Iedomājaties! Balta apkakle! Formas tērps bij viņam kā uzliets un apavi līdzinājās pāris brūniem spoguļiem. Viņš patlaban bij beidzis apskatīt mūsu daļu. Viņš bij pamatīgi inspicējis mūsu apbruņojumu, pēc kam mēs sasēdāmies tankos un manevrējām. Parasti man būtu nācies apkalpot lielgabalu pirmā vada otrā tankā, bet kā jau teicu, to rītu es biju uzņēmies ziņneša pienākumus un tāpēc man nācās staigāt apkārt kopā ar komandieri. Mūsu zēni bij it visu veikuši nevainojami. Man pirmo reiz bij izdevība to visu apskatīt pašam nepiedaloties, un viss redzētais atstāja uz mani lielisku iespaidu. Bataljons iznāca no pajumtēm gājiena kārtībā — vadošais tanks priekšgalā un pārējie kolonā pa kreisi aiz tā. Tur tik bij ko redzēt! Tanki palika taisnā līnijā un ar pērkoņdimdošu troksni pabrauca mums gaŗām. Tad tie pagriezās un kādu jūdzi no mums, uz lauka izvirzījās kaujas kārtībā. Vadošais tanks apstājās un pārējie pēc rotām izvirzījās vienā līnijā. Tiklīdz pēdējais tanks bija ieņēmis savu vietu līnijā, visa nodaļa devās uz priekšu, simts pēdu attālumā tanks no tanka, angļu jūdzi gaŗā līnijā! Pirmais bataljons turpināja virzīties uz priekšu un abi pārējie, ņemdami virzienu pa pusei uz labo, tam sekoja. Kaŗaspēka daļa tikšēja kā pulksteņa mēchanisms un zēni brauca mums gaŗām trīs līnijās, atstādami štābu flangā. Darbu veica glīti un brigadieris piekrītoši pamāja ar galvu.

Pēc tam tanki pārkārtojās un brauca atpakaļ nojumēs. Viss izbraukums bij prasījis pusotras stundas laika un kad tas bij galā, komandierim bij slapja piere un arī man bija silti, neskatoties uz stipri vēso dienu. Mēs spiedām ikšķus, lai motori pareizi attīstītu gāzi un neviens rats nesalūztu. Un nenotika arī nekas slikts! Labākas apmācības nebiju piedzīvojis. Brigādieris visai mierīgu skatienu pieaicināja virsniekus un tie sastājās tieši tam priekšā. Viņš tos uzrunāja:

«Džentlmeņi, varu jūs apsveikt! Jūsu kareivji ir labi un, pēc izskata spriežot, pilnā mērā sasniedz caurmēra līmeni. Jūsu kaŗa materiālam ir piegriezta vajadzīgā vērība un par to ir pietiekoši gādāts. Jūsu manevri ir interesanti un tos izveda braši. Visumā ņemot, inspicētājam jānāk pie ļoti atzinīga slēdziena.»

Brigādieris turpināja. «Tomēr», viņš sacīja, «es apšaubu jūsu ieroču šķiras sekmes. Jūs še strādājiet ideālos apstākļos, bez mazākās pretestības. Man šķiet, ka panākumi kļūtu visai problēmatiski uguns joslā ar dabīgajiem šķēršļiem, ar mīnām un bedrēm, Bez tam jums jārēķinās ar to, ka kaujas apstākļos zaudējumi drausmīgi samazinās jūsu organizāciju. Man šķiet, ka jūs esiet visaugstākā mērā specializēta nozare un, domāju, ka priekšroka dodama vecajai pārbaudītajai kājnieku un artilerijas kombinācijai. Man šķiet, visai apšaubāmi, vai tanki jebkad varēs atvietot šīs abas nozares, vai, arī, izņemot visai retus gadījumus, vismaz aizsargāt vai palīdzēt kājniekiem. Ziņodams par jūsu daļu, es šo slēdzienu izteikšu kā savas personīgās domas.»

Atsveicinājies, viņš apgriezās uz papēžiem un piegāja pie sava automobiļa, mūsu pulkveža pavadīts. Pulkvedis nemaz nebija priecīgs, jo ģenerālis bija teicis: «Jūsu kaŗaspēka daļa ir gan glīta, bet bezvērtīga!»

Ziņnešu telpās virsseržants satvēra mani aiz pogas un izjautāja.

«Kā labi veicās, Destij?»

«Lielisks sasniegums,» es sacīju. «Mūsu zēni izskatījās, it kā būtu pāris reizes nomazgājušies un viņi visi, acīmredzot, kopš ierašanās skaistajā Francijā, ir sākuši spodrināt apavus. Brigādieris mūsu kaŗaspēka daļu neatzīst par sevišķi vērtīgu kaŗa apstākļos, jo vāciem ir nejaukā ieraša šaut visiem, kas vien tuvojas, un izrakņāt zemi granātu caurumiem, kas tankiem nevar būt izdevīgi. Ģenerālis gribot ieteikt atstāt mūs aizmugurē, veikt smagu kŗavu pārvadāšanas darbu, kamēr kājnieki un artilerija dragās ienaidnieku.

Pēc pāris dienām mēs atkal dzirdējām par šīs inspicēšanas sekām. Armija virzījās uz priekšu visā līnijā un mēs sagaidījām, ka arī mūs ievirzīs tajā, bet desmit lappuses gaŗājā kaujas pavēlē par mums bija pateikts tikai sekošais:

«Otrās brigādes tanku nodaļai jāpaliek piektā korpusa rezervē, ieņemot aizmuguri līnijā Vivrī-Česnes-Matū, virzoties uz priekšu kopā ar korpusu, tomēr, līdz sevišķai pavēlei, nepiedaloties kaujā.»

Tā tad rezervē gan, nepiedaloties kaujā līdz sevišķai pavēlei! Paies vismaz nedēļa, kamēr tādu pavēli izdos un pa to laiku kājnieki ar artileriju — Dievs lai tos svētī! — teorētiski ņemot būs jau iznīcinājuši prūšu gvardiju vai Krēvinkles zemessargus, vai nez' kā viņus citādi sauc. Nu, ko lai dara! Pavēle mums jāizpilda.

Mēs devāmies ceļā otrā rītā un braucām visu dienu no vienas mazas lupatās sašautas pilsētiņas uz otru, pie kam mūsu priekšā norisinājās kauja. Mēs to dzirdējām. Tur nu gan notika raibas lietas! Naktī viss apvārksnis pēkšņi kļuva sarkans. Arī mums pāris reizes mazliet sadeva. Es atceros, ka vēlu vakarā mēs apstājāmies un uzcēlām mūsu mazās teltis, kad kāds Friču lielgabals veltīja mums savu ievērību. Mums šķiet, ka granāta ir vai desmit minūtes ceļā. Sākumā bij dzirdama dobja, noslēpumaina skaņa, it kā iestenēšanās, tad šī skaņa kļuva skaļāka un smalkāka, līdz beidzot granāta skaļi ierēcās un sprāga.

Pirmā granāta nemaz tik pārāk tuvu no manis nenokrita, tomēr manu labo kāju parāva gaisā, it kā es pēkšņi kāptu kādā pagrabā. Granātas atlidoja ik pēc desmit minūtēm. Mēs nācām ārā no paslēptuves, lai steigtos tur atpakaļ, kad dzirdējām granātu tuvojamies. Viena mani pārsteidza šķūnī bez jumta un es metos zemē dubļos un klausījos. Granāta norāva vienu ēkas stūri un tās šķembeles ar troksni izsitās cauri sienai virs manis. Biju stipri nobažījies, līdz izpratu, ka neviena šķembele nav ķērusi.

Ceļā mēs zudējām tikai trīs vīrus — ienaidnieka aeroplānu uzbrukumā. Šie putni krīt man uz nerviem vairāk nekā jebkas cits. Še, attālākā aizmugurē, mums jau vairs nebija daudz ierakumu un es redzēju vīrus lienam zem galda un ieskrienot vieglos šķūņos, lai paslēptos no bumbām. Arī es pats to darīju, lai gan labi zināju, ka tas viss tīrā niekošanās. Vācu «taubes» mums bija pazīstamas motoru dīvainās divkāršās dūkoņas dēļ, kas ceļas un krīt, it kā kāds grieztu kloķi. No lidmašīnas nometa divas bumbas un

«Džentlmeņi! Jūsu kareivji pilnā mērā sasniedz caurmēra līmeni.»

viena no tām uzkrita divām mašīnām tanku līnijās un trīs puišiem, kas bija palīduši apakšā. Mēs tos atstājām līdz ar sadragātajām mašīnām un turpinājām ceļu, jo nekāda palīdzība vairs nebija iespējama.

Tomēr, viusmā ņemot, mēs dzīvojām mierīgi. Veselu nedēļu mēs ik dienas virzījāmies uz priekšu, saņemot pavēles vakarā un nonākot attiecīgā vietā pēcpusdienā. Artilerijas atbalstītie kājnieki arī bez tanku palīdzības gāja uz priekšu — gan lēnām, tomēr pastāvīgi. Tad dažas dienas mēs stāvējām uz vietas, slaistīdamies, palabodami un spodrinādami mašīnas. Apmēram angļu jūdzi no mums ierīkoja municijas noliktavu un mūsu pulkvedis aizsūtīja papildināt arī mūsu krājumus. Nākošo dienu mēs pavadījām lādēdami Hočkisa lentas un novietojām tās tanku torņos. Mēs saņēmām arī 37 milimetru lielgabalu granātas un bijām mierīgi, tomēr domīgi.

Mūsu pulkvedis domāja, ka, ja jau kājnieki netiek vairs uz priekšu, tad mūs laidīs darbā — un cik pareizi viņš bija spriedis! Trešās dienas vakarā mēs saņēmām paziņojumu, kā arī nākošā dienā vēl uz priekšu nebrauksim. Parasti mēs saņēmām katru dienu pa pavēlei ar ziņnesi, kas nāca no priekšējām līnijām, dažas angļu jūdzes no mums, un atgriezās turp atpakaļ. Es parasti šos ziņnešus aplūkoju. Arī mēs, pēc braukšanas pa dubļiem un putekļiem, glītuma ziņā jau nu gan neatgādinājām līgavas, bet šie puiši bij aplipuši ar dubļiem no galvas līdz kājām. Citādi tas arī nemaz nevarēja būt, ja ņem vērā, ka tie šurpu nākot vismaz desmit reizes bij spiesti mesties zemē Francijas kaujas lauka dubļos un, vispār, nedēļām ilgi nodzīvot neskuvušies.

To dienu viens no viņiem ieradās ap pulksten desmitiem rītā. Viņš izskatījās noraizējies un viņa seja bij pelēka, ciktāl tā bij saredzama zem vaigu bārzdas un dubļu garozas. Mans braucējs, Masējs Polārs, kopā ar mani sēdēja pirmo reiz gozēdamies īstā saulītē, un mēs uzsaucām ziņnesim:

«Hē! Jūs šoreiz agri, vai nē?»

Viņš neatbildēja. Viņš tikai paskatījās un elsdams, pūsdams iesteidzās ziņnešu istabā. Es labi redzēju viņa skatienu, un piegrūdu Masējam. Mēs piecēlāmies, bet durvīs parādījās mūsu seržants un iesvilpās. Rota izsteidzās ārā un sastājās rindā. Seržants, vārdā Bradijs, bij uztraukts un skaļi iesaucās: «Uzmanību! Pēc piecām minūtēm sapulcēties šeit ar vieglām somām, durkļiem un ūdeni! Pēc piecām minūtēm! Ievērot! Izklīst!».

Nebija pagājušas piecas minūtes, kad jau visi mūsu zēni stāvēja rindā. Iznāca dežūrējošais virsnieks, vilkdams cimdus rokā, un Bradijs nodeva rotu viņam.

«Mēs ejam kaujā, vīri! Kājnieki nonākuši grūtībās! Līdz kaujas sākumam jūs saņemsiet pavēles no savu vadu leitnantiem, bet tālāk rīkosaties paši. Grūtību pamats šķiet ir apcietinātās ložmetēju ligzdas. Jūs ziniet, kas ar tām darāms. Jūs saņemsiet pavēli uzsākt kauju un virzīsaties uz priekšu, līdz nāks rīkojums apstāties. Vadošais tanks ir labajā spārnā. Tas ir viss! Uz priekšu!».

Mēs piesteidzāmies tankiem. Kapteinis stāvēja rindas priekšā līdz mēs palaidām motorus. Tad viņš raidīja mašīnas prom vienu pēc otras un kolonna devās ceļā. Masējs sekoja mūsu vadošam tankam, turēdamies no tā pa kreisi, bet es uzliku galvā cietu ādas cepuri un apsēdos. Mašīnai strauji griežoties, es pāris reizes atsitos pret ložmetēju, pēc kam es to pabīdīju mazliet iesāņus, Masējs beidzot laida mašīnu pilnā gaitā, mēs izvirzījāmies uz ceļa un devāmies uz austrumiem. Nebij tur nu gan daudz nekas no ceļa vairs atlicis, jo kur ceļš nebija izbraukts, tur tas bija izraknāts. Inženieri bij izlietojuši veselas pilsētas pasliktāku mūŗa namu atliekas, lai ceļu izlāpītu, tomēr ceļš bija un palika tik slikts, ka būtu mums noderējis par atvainošanos, lai atgrieztos atpakaļ uz Savienotām Valstīm. Tomēr labāk bija braukt kaut vai pa šādu ceļu, nekā tieši pa lauku un mēs šļūcām uz priekšu trīs angļu jūdzes stundā, pie kam mūs labi iztrīcināja. Tā mēs ar lielu troksni un kratīšanos virzījāmies uz priekšu.

Es pagriezu tornīti, aizbultēju savas durvis un pieliku acis pie šķirbas, lai redzētu kurp mēs braucam. Iekšā metās karsts un es atpogāju blūzi un kreklu. Cietās ādas cepures, kas še vīram jāliek galvā, nav nekādas salmenīcas un man no deguna sāka pilēt sviedri. Še bij arī lieliska visādu smaku izlase, kas bij notiesātas uz ieslodzīšanu mūsu tankā. Vispirms še bija Masējs un es — nebūt ne rožu esences trauki — tad še bija gāze, — labs vecs oglekļa monoksids — karsta eļļa, karsts metalls, āda.

Uz ceļa bij redzama zināma kustība. Pa lielākai daļai tie bija Sarkanā Krusta automobiļi, kas mūsu virzienā drāzās kā elles veseri, bet atpakaļ brauca jau daudz lēnāk. Daži kaŗavīri nāca arī kājām ar pārsietām galvām vai kaklā uzkārtām rokām un pārgrieztām piedurknēm u. t. t,. un visiem viņiem bij piekārtas lielas zīmes. Viņi apstājās ceļmalā, līdz mēs bijām pabraukuši gaŗām un vairāki no viņiem māja mums ar roku. Pa lielākai daļai tomēr tie vienkārši stāvēja vai arī apsēdās un nogaidīja.

Mēs braucām diezgan tālu, līdz ceļš sāka virzīties pakalnā. Tieši kalna piekājē mēs nogriezāmies pa kreisi un izvirzījāmies. Vadi ap mums virzījās ap mazo pakalnu un noorganizēšanās prasīja mums apmēram ceturtdaļstundu laika. Leitnants skriešus devās uz priekšu un izvirzīja tankus taisnā līnijā, atturēdams trešo rotu, kuŗai ceļš pakalnā bij visīsāks. Še jau bija diezgan stipra artilerijas uguns. Gan mēs to nevarējām dzirdēt, tomēr šad un tad laukā pacēlās liels zemes blāķis un nokrita lejā dubļu un stipru melnu dūmu veidā. Tos mēs varējām arī saost un tie koda mums nāsīs. Mūsu mašīna taisīja pārāk lielu troksni, lai sadzirdētu šaušanu un mēs bijām vēl pārāk tālu no jebkāda apšaudāmā mērķa, tomēr gan tikko manāmi, mēs jau dzirdējām lielo čemodānu dūkoņu, kas lidoja uz mūsu pusi.

Mēs patlaban atradāmies aiz šī mazā pakalna un mūsu līnija mazliet pavirzījās pa kreisi. Veselu angļu jūdzi gaŗo līniju uz brītiņu apturēja, it vienkārši apstādinot vadošo mašīnu. Mums novērojot un nogaidot, gar līniju gāja majors. Viņš bija neliela auguma plecīgs vīrs; bruņu cepuri tas bij uzlicis galvā slīpi. Viņš sarunājās ar kapteini, pēc kam pēdējais kāpa pats savā mašīnā. Viņam bija savs tanks, bet leitnantiem, lai vadot operācijas varētu labāk pārredzēt kaujas lauku un brīvāk virzīties, nācās iet kājām starp tankiem. Ko tas nozīmēja, es izpratu, redzot, ka tie sniedz viens otram roku. Vadošais tanks saņēma rīkojumu doties uz priekšu un visa līnija sakustējās. Masējs un es redzējām mūsu vada komandieri pamājām ar roku un Masējs strauji laida darbā dzinējierīci. Es pievirzīju seju tornī ierīkotām skatāmām šķirbām un nostādīju ložmetēju pareizi. Es novēroju mazā pakalna virsotni, kas nāca tuvāk un tuvāk, pie kam likās, ka mums tajā uzbraucot, tas sabruks. Sākumā es savā priekšā redzēju tikai debesis, tad tālumā zemus pakalnus, bet pēc tam plašu līdzenumu. Tur nebija ne zāles, ne krūmu, ne namu — it nekā, lai gan agrāk viss tas še bija atradies. Gaŗā, slīpā nogāze mums priekšā bij izraknāta un bij redzams, ka dažas bedres zināmā nolūkā savienotas.

Pakalna virsotni sasnieguši, mēs virzījāmies lejup ātrāk, motoriem it kā atviegloti iegaudojoties. Masējs samazināja gāzi, novērodams vadošo mašīnu pa labi. Es šad un tad saskatīju mūsu vada komandieri, leitnantu Džeksonu, kas kāpaļoja aiz citām mašīnām. Mēs braucām no pakalna lejā un pēkšņi iekļuvām seklā iedobumā ar stāvu pretējo malu. Še, netālu no mums, pa kreisi, bij ierakta patvertne un pie tās stāvēja neliela kaŗavīru grupa, mūs novērodama. Tur droši vien bija novietots kāds štābs, jo kaŗavīru lielākā daļa bija virsnieki. Vienu no tiem es pazinu — tas bija mūs inspicējušais brigādieris.

Apmēram angļu jūdzi tālāk mūsu priekšā bija dūmi un apjukums un mēs taisījāmies doties tieši turp. Līdzenumā ap mums tagad bij redzami nogāzti koki. Bet arī citi punkti tur bija saskatāmi. Tie bija brūni stāvi, olivu krāsas tērpā. Nodrebēdams es iedomājos, ka brigādieris varētu būt pieaicinājis mūs par vēlu! Ja tik daudzi vīri bij krituši, vai tad gan vēl atlicis pietiekošs kaŗavīru skaits iešanai uz priekšu? Šie stāvi nebija saskatāmi. Tie bija saņemti ar uguni no pretējās kalnu nogāzes. Es nevarēju novērst no tiem skatienu. Mums virzoties uz priekšu tie šķita slīdam atpakaļ.

Ceļš tagad kļuva daudz grūtāks. Bedrēs ieslīdot mēs dabūjām tādu grūdienu, ka man galva atsitās pret tornīti. Mēs izrāpāmies ārā, virzījāmies pār šķēršļiem, vairījāmies no tiem un ar lielu dārdoņu braucām pār šo drausmīgo lauku. Masēja galva atradās tieši starp manām kājām, ar ko man radās iespēja pieskārties viņa pleciem, lai norādītu virzienu, ja viņš to nevarētu saskatīt. Mans sēdeklis bija plata ādas siksna, piestiprināta abās

pusēs tornītim, tieši zem tornīša apgriežamās daļas. Tas bija drīzāk atbalsta punkts, nekā sēdeklis un es atspiedos pret to, ar rokām turēdamies pie tornīša rokturiem. Kustība kļuva arvien grūtāka un gaiss tankā bija miglains. Noraudzīdamies Masējā, es redzēju, ka viņš pēkšņi saraujas, it kā no kaut kā izvairīdamies, un ātri paskatījos uz augšu. Nebiju vēl paguvis pievirzīt acis pie šķirbām, kad, neskatoties uz tankā valdošo troksni, sadzirdu ārpusē skaļu gaudošanu, tad atkal un atkal to pašu troksni.

Es paskatījos ārā. Grūti nācās elpot. Mierīgais lauks bij atkal atdzīvojies. Mūsu priekšā it kā vētrā sabangoti viļņi lēkāja liesmu un dūmu līnija, kas nāca mums pretim un virzījās līdz ar mums.

Tanka sienas dobji ieskanējās. Mēs nekā nevarējām saredzēt ārpusē, izņemot šo lēkājošo elli un Masējs aizmiegtām acīm brauca tajā iekšā. Es nopratu, ka tā ir sprostuguns. Pēkšņi es ieraudzīju drausmīgā, it kā burvīgā ātrumā parādāmies mūsu priekšā bedri un tajā iebraucot mēs redzējām, ka tā pildīta ar zilām liesmām, it kā tur dedzinātu alkoholu. Gāzes mani smacēja un es iedomājos savu masku, tomēr nespēju kustēties. Es nebūtu varējis uzlikt masku, pat ja visas pasaules dzīvības no tā būtu atkarājušās. Es nezinu, cik ilgs laiks pagāja mums caur sprostuguni izbraucot; es nezinu arī, kāpēc mūs neviena granāta neķēra. Pēkšņi Masējs un es redzējām, ka mūsu priekšā granātas vairs nesprāgst. Gaiss ātri noskaidrojās. Es pagriezu tornīti pa labi, lai noskaidrotu mūsu tanku stāvokli līnijā.

Ieraudzīju kādu tanku izvirzāmies no dūmiem, kas noslīdēja no tanka it kā ūdens no iznirušas zemūdenes. Es pieskāros ar kāju Masēja plecam un viņš pavirzīja tanku, lai samazinātu distanci. No dūmiem izvirzījās arī tanks no mums pa kreisi. Leitnanti vairs nebija redzami.

Tagad mēs varējām labāk saskatīt visu mūsu priekšā notiekošo. Mēs bijām piebraukuši pie otra pakalna, apmēram angļu jūdzi no pirmā stāvā pakalna, kurā mēs uzrāpāmies. Netālu no šī otrā pakalna virsotnes ļaudis bij nometušies zemē. Grūti nācās pateikt, cik no tiem bij dzīvi. Viņi gulēja pavisam mierīgi, bet šad un tad viens vai otrs pacēla galvu vai roku. Kad pēc brītiņa bijām uzbraukuši šai pakalnā, tad sapratām, kāpēc tur guļ tiklab dzīvie, kā mirušie, jo lodes šķindēdamas, kā krusa atsitās pret mūsu tanka sienām. Neskatoties uz colli biezo tērauda plātni starp mani un šo krusu, es nevilus sarāvos. Visa pakalna virsotne atradās niknā ložmetēju uguni, tiklab no priekšas, kā no sāniem, jo mēs dzirdējām arī mašīnas sānos atsitāmies lodes. Artilerija nebija agrāk varējusi sadragāt šos ložmetējus stipri izbūvēto poziciju dēļ, bet tagad nedrīkstēja šaut aiz tā iemesla, ka mūsu kājnieki bij pievirzījušies tik tuvu.

Mēs turpinājām rāpties kalnā, un karavīri aizvirzījās pie malas, lai mūs palaistu garām. Arī savus kritušos un ievainotos viņi pavilka pie malas, tā sagatavojot mums ceļu. Es sēdēju tankā samulsis un noreibis no dārdoņas iekšpusē un lādēju ložmetējus. Saāķēju patronu lentas kopā, lai būtu iespēja šaut nepārtraukti, un gaidīju līdz ieraudzīšu ko šaujamu. Lodes dziedādamas atsitās pret tanka torni. Uz mums koncentrējās visa pretinieka uguns. Pakalna virsotne noslīdēja zem mums un es mēģināju kaut ko saskatīt. Sākumā mēs redzējām tikai plānu, zemu miglu, bet tad ieraudzījām arī lapsas alā novietotu ložmetēju. Trīs vīri apkalpoja šo Maksimu, un es redzēju ložmetēja resno apvalku līdz ar no tā izvirzīto tievo stobru. Ložmetējs atradās netālu — tikai kādus piecdesmit jardus — no mums. Man šķiet, ka tanka iekšpuse ir vienīgā vieta zemes virsū, no kurienes cilvēkam iespējams tik ilgu laiku noskatīties šādā Maksima stobra galā, kā mēs to darījām, un tad vēl palikt pie dzīvības, lai to atcerētos. Mani tas hipnotizēja un tikai pēc dažām sekundēm es atbrīvojos no šī iespaida. Jutos gurdens; mēle bij sausa un sirds pukstēja varbūt simts divdesmit reizes minūtē. Saņēmos un pieskāros ar kāju Masēja galvai, pēc kam pēdējais apturēja tanku. Es nolaidu ložmetēja stobru, atspiedu vaigu pret savu kreiso roku un centos labi atcerēties, ko biju mācījies. Es ieraudzīju pretinieka ložmetēja galu, aiz tā — šāvēja galvu un plecus, un aizmirsu visu pārējo. Aukstasinīgi es nospiedu ložmetēja gaili.

Pretinieka ložmetējs it kā nozuda. Nozuda arī šāvējs. Es neredzēju viņu krītam, bet viņš vienkārši vairs nebija savā vietā. Abi pārējie piecēlās. Viens no viņiem pēkšņi apsēdās pret lapsas alas sienu un otrais noliecies paspēra divus skrejošus soļus un tad nokrita. Izskatījās, it kā viņš vairākus metrus slīd uz sejas. Es noņēmu pirkstus no gaiļa. Masējs atkal sāka braukt, kad biju pieskāries viņa galvai. Es cerēju, ka kājnieki sekos mums, tiklīdz mēs viņu labā būsim izlauzušies cauri. Es sev jautāju, kurp tagad lai pagriežos. Mūsu virsnieki nebija redzami. Daudzas mūsu mašīnas nebija izkļuvušas caur sprostuguni. Masējs pagriezās pa kreisi, un uz mūsu tanku no ārpuses atkal sāka birt krusa.

Šoreiz dažas lodes it kā izšļācās caur šķirbām. Šāva ar sakarsušu ložmetēju un svins bij puslīdz mīksts. Mazi smagi pilieni krita uz manām rokām un kājām un es tos noslaucīju. Daži pilieni bija svilinoši, tomēr pa lielākai daļai tie atdzisa, neizdeguši cauri manām drēbēm. Es pagriezos, lai redzētu, kāpēc Masējs bij izvēlējies tieši šo virzienu. Droši vien mums sadeva piparus no kaut kurienes. Tad es ieraudzīju mazu, pelēku zemes valni. Tas nebija ne pēdu augsts, bet izskatījās draudošs, un ļauna pelēka migla pacēlās tieši virs tā. Mēs braucām tam klāt, un atsitošos ložu dārdoņa pieauga. Piebraukuši tuvāk, mēs redzējām, ka jumts bija no betona, ar nelielu šķirbu tieši virs zemes, kur bija novietoti ložmetēji. Tie apstrādāja tieši mūs! Lodes ķēra visur — no priekšas, no sāniem un no apakšas — un lodes, kas nebija sasitušās plakanas pret mums, gaudodamas aizskrēja rikošetā. Masējs kaut ko uzkliedza man un rādīja ar roku un es kliedzu pretim. Es nedzirdēju, ko viņš kliedza un zināju, ka arī viņš nedzird mani, jo arī es pats savu balsi nesadzirdēju. Mēģināju tēmēt nelielajai šķirbai, bet tanks pārāk svārstījās un es uzaru putekļus valnīša priekšā un sacēlu pelēkus dūmus virs betona jumta. Ložmetēji vēl arvien šāva. Tie bija divi, cik es varēju saredzēt. Masējs brauca arvien tuvāk, un es vēl arvien mēģināju ķert šaujamā šķirbā, bet droši vien ķēru ne vairāk kā ar vienu lodi no divdesmitām. Beidzot mēs stāvējām tieši šīs ierīces priekšā, tomēr tik tuvu, ka man nebija vairs iespējams nolaist ložmetēja stobru vēl zemāk. Viņi nikni apšaudīja mūsu tanka apakšu un es piespēru ar kāju Masējam, kas atkal laida darbā motoru un brauca viņiem tieši virsū.

Betona būve padevās kā plāns ledus virs sekla ūdens. Mēs to skaidri izjutām un šaušana aiz mums apklusa. Mēs braucām tālāk un es pagriezu torni apkārt, lai apskatītos. Jumts bija nozudis, sabrucis. Bija redzamas mūra drupas, no kurām pacēlās putekļi un mazās durvis celtnes aizmugurē bija iegāzušās. Kustība nebija redzama. Bet nē! Pagaidi! Man skatoties parādījās kāda roka, pirksti ieplētās, sažņaudzās dūrē un tad nevarīgi saļima. Es jutu sviedrus plūstam zem ādas cepures un rokas man bij tik nogurušas, ka es nespēju lādēt ložmetēju.

Atskatoties, tomēr es redzēju mūsu zēnus nākam uz priekšu. Kāda viņu grupiņa bija paņēmusi no mums apklusināto Maksimu un grieza viņu tajā pašā caurumā apkārt. Viņi bija apmēram seši un man skatoties divi pakrita, bet pārējie paslēpās. Viņus bija apturējusi kāda cita «zirnīšu kastīte» pa labi. Vāci tās bija ierīkojuši ešalonu kārtībā un ja viena no tām bija iznīcināta, tad cīņas turpināšanai arvien palika citas. Es pieskāros Masēja labajam plecam un mēs sākām braukt turp.

Mēs tuvojāmies šai zirnīšu kastītei, braukdami pa labi, un es nepiegriezu nekādu vērību tam, kas notiek frontē, tieši pret mums. Mēs ieraudzījām durvis. Tas bija tikai melns caurums betona celtnē, kas veda stāvu uz leju. Masējs apturēja tanku, bet es saāķēju trīs lentas kopā un sāku šaut. Es sāku ar durvju augšējo labo stūri un virzījos diagonālē uz lejas stūri un pēc tam sāku no kreisā augšējā stūra. Tad apstājos un novēroju. Pie durvīm parādījās kāds vīrs un pakrita tikai ar galvu ārā. Kāds cits pārkāpa viņam pāri, grīļojās un smagi nokrita.

Mana mute bija sausa un rīkle sāpēja. Es varēju tikai sēdēt un noraudzīties abos kritušajos. Tad tuvojās mūsu ierakumu zēni. Viņi kāpa pār šo zaļu zirnīšu kasti un māja mums ar rokām. Viņos bija no jauna pamodies cīņas gars un viņus ieraugot, es it kā atmodos. Es piespēru ar kāju Masējam, un viņš grieza mašīnu apkārt.

Mēs iztīrījām vēl divas šādas «zirnīšu kastes». Tagad mēs bijām prātīgāki un, durvis sašāvuši, vairs nepalikām skatīties. Masējs piebrauca šīm betona celtnēm, apbrauca tām apkārt, un

es sašāvu durvis. Aizstāvji bija tieši noķerti. Viņiem nebija vairāk izredzes paglābties, kā kad ja tie būtu nostādīti tieši pie sienas. Kājnieki mums sekoja, un atskatīdamies es arvien redzēju, ka viņi apvienojās. Viņi nāca it kā viļņos, vads pēc vada un novietojās vecajos vācu posteņos, apgriežot tos apkārt. Viņi izskatījās saniknoti un bija visai rosīgi.

Tad mēs dzirdējām sirēnu. Tā pārspēja visu troksni no mums pa labi, un Masējs pagriezās un virzījās uz to pusi. Divas citas mašīnas brauca mums pa priekšu un mēs sekojām aiz tām.

Sirēnas signālu bija devis mūsu kapteinis. Viņš bija izkāpis no tanka un, aiz tā nostājies, lika atskanēt savai sirēnai. Kad Masējs bija piebraucis pie viņa, es pagriezu tornīti, pavēru durvis un pabāzu galvu. Mūsu kapteinis bija tiešām apskatīšanas vērts. Viņa seja bija melna, strīpaina un viņa formas tērps bija netīrs un apkvēpis. Viņš košļāja cigara galu. Mums viņš uzsauca:

«Kas jūs esiet?»

«Polārs un Rodes!»

Viņš pamāja ar galvu un aizsvieda savu cigara galu projām.

«Labi! Brauciet mājās, zēni! Brauciet mājā žigli! Pēc brītiža še mutuļos īsta elle!»

Es aizcirtu durvis, Masējs apgrieza mašīnu un mēs devāmies ceļā atpakaļ. Atkal kājnieki mums atbrīvoja ceļu, šoreiz organizētākā stāvoklī. Savas lapsu alas viņi bija izrakuši dziļākas, tās savienojuši un patlaban to priekšā krāva dubļus. Mums garām braucot, viņi brītiņu apstājās mūs aplūkodami. Viņi nekad nerunāja ne vārda, tikai noraudzījās un tad atkal ķērās pie darba. Viņiem pievienojās jauni spēki, bet mēs izstājāmies. Gan vairs tikai daži no mums. Mums priekšā bija divi tanki un es zināju par vēl vienu aiz mums, bet cik vispār bija atlikuši, to es nezināju.

Mēs sasniedzām mazā pakalna virsotni un no jauna braucām lejup. Braukšana kļuva vieglāka un es jutos labāk, dzirdēdams, ka mašīna brīvi un ātri virzās uz leju. Elkoņus es biju atspiedis tornīša sānos, galvu pret tornīša pakaļējo pusi un nogrimu pārdomās. Man bija tikai jāaizver acis un es redzēju visu, ko šinī dienā biju pieredzējis. Masējs pieskārās manas kājas locītavai un man paskatoties lejup, viņš norādīja uz priekšu. Saule atradās tieši mums priekšā un visai zemu virs apvāršņa, bet pret sauli attēlojās kāds melns punkts. Tas bija tanks. Aiz tā bija redzams vēl viens, bet no tā pa kreisi kāds trešais. Tie visi bija sadragāti; par pārējiem zaudējumiem man nācās dzirdēt tikai vēlāk.

Mēs sasniedzām līdzenumu, pārbraucām pār to un braucām pēdējā pakalnā — tajā, kur bija atradies štābs, kad sāka mutuļot elle, par kuŗu bija ieminējies kapteinis. Sāka atkal līt vācu lietus. Šoreiz gan tās nebija stipras spridzināmās vielas, bet tikai šrapneļi, toties bagātīgā daudzumā. Mēs dzirdējām tos iečīkstamies un eksplodējam, pēc kam lodītes bira uz mums kā krusa.

Masējs brauca tālāk, jo arī šrapneļu lodītes mums nenozīmēja neko vairāk kā parastās lodes, tomēr viena no tām ķēra ložmetēja stobra galu, kad mana roka atradās uz laides un veselu stundu es sajutu rokā durošas sāpes. Paskatīdamies caur šķirbu es ieraudzīju, ka priekšējais mērķeklis nolauzts un stobrs saliekts. Tā bija tīrā nejaušība, vairāk nekas. Kaŗavīri visapkārt bija paslēpušies. Pirmajam šrapnelim atlidojot mēs redzējām vairākus kaŗavīrus skrejam un tagad viņi palika savās paslēptuvēs. Mēs bijām nodomājuši papildināt benzīna krājumu tūdaļ aiz šī pakalna, bet turp nonākuši mēs atradām, ka tur tikpat maz cilvēku, kā Saharas vidū. Masējam bija vēl atlikuši trīs vai četri litri benzīna un tāpēc mēs turpinājām ceļu. Mums pa priekšu braucošā mašīna, acīmredzot, bija patērējusi visu benzīnu jo, tā stāvēja gaidīdama, līdz būs pārgājis šrapneļu lietus un tā varēs uzņemt jaunu benzīna krājumu. Mēs atradāmies jau aiz pakalna un no austrumiem nebijām saredzami.

Masējs atrada ceļu un ar dobju dunoņu mēs virzījāmies pa to uz priekšu. Šrapneļu lietus še nelija un es atvēru tornīša durvis, lai atkal ieelpotu svaigu gaisu. Gan arī še gaiss nebija tīrs, tomēr, salīdzinot ar to, ko mēs bijām ieelpojuši cauru dienu, tas bija tīrais ozons. Mums uz priekšu braucot sarkanā krusta rati brauca ap mums un mēs pēkšņi pagriežoties mēs vienus gandrīz sabraucām. Braucējs pabāza galvu un atplēta pret mums muti, bet tankam arvien pirmā tiesība uz ceļu un tāpēc mēs viņam nepiegriezām ne mazāko vērību. Masējs iebrauca pagalmā un apturēja motoru. Es paskatījos pulkstenī. Tas bija apstājies ceturksni pēc trim. Saule bija gandrīz norietējusi, tāpēc pulkstenim vajadzēja būt ap sešiem. Motors bija strādājis kopš desmitiem priekš pusdienas un mēs nevarējām nekā sadzirdēt. Es jautāju Masējam, vai viņš nenovietos tanku vienā līnijā ar pārējiem, jo viņš bija motoru apturējis kur pagadījās. Viņš kaut ko atbildēja, bet es to nesapratu. Es nokāpu un palīdzēju viņam izkāpt. Mēs abi bijām pavisam stīvi un iegājām ziņnešu istabā.

Istabā atradās virsseržants un viņš mums kautko teica. Mēs nekā nesadzirdējām, tāpēc viņš mani ņēma aiz rokas un veda pie loga, pēdējos iespīdošos saules staros, un noņēma manu ādas cepuri. Tad viņš apskatīja manu seju, bet no cepures atzīmēja manu un Masēja vārdu. Es acīmredzot par šādu rīcību izskatījos izbrīnējies, jo viņš ieplēta muti, kautko sacīja un pieveda mani savam bārzdas dzīšanas spogulītim. Mana seja bija tikpat melna kā pīķa dūzis, izņemot mazas baltas strīpiņas, ko bija ierakuši sviedri. Es sāku smieties un nevarēju beigt smieties, līdz virsseržants atnesa man glāzi balta franču dzēriena. Es apskatīju istabu. Še atradās vēl seši citi kaŗavīri. Četri no tiem gulēja uz soliem, bet divi pārējie sēdēja smēķēdami. Virsseržants atkal ierunājās un es jau sāku sadzirdē viņa balsi:

«Vai jūs redzējāt vēl kādu tanku?»

«Divus. Viens gaida benzīnu un otrs brauc aiz mums.»

«Tā tad no bataljona ir atgriezušies četrpadsmit. Jūsējais ir ceturtais no jūsu rotas.»

Es pamāju piekrītoši ar galvu, bet dzirdēto izpratu tikai pēc īsas pārdomas: bataljonā skaitījās piecdesmit divi tanki, rotā — trīspadsmit.

Durvis atvērās un istabā ienāca mūsu kapteinis. Viņš turēja durvis atvērtas vēl kādam un es redzēju seržantu pēkšņi salūtējam. Es atskatījos. Istabā ienāca pulkvedis un brigādes komandieris. Gribēju, bet nespēju piecelties. Biju pārāk noguris. Brigadiers apskatīja mūs un kratīja galvu.

«Vai tie visi?»

Pulkvedis pamāja ar galvu. «No šīs rotas atgriezušies četri tanki, ser. Benzīna piegādātāji un mēchaniķi-izlabotāji atgriezīsies vakarā. Viņi nogaidīs, līdz būs beigusies apšaudīšana.»

Ģenerālis pamāja piekrītoši ar galvu. Viņš viegli sita ar cimdiem pa savu mēteli un apkaklē ievilcis galvu mūs aplūkoja. Tik braši mēs patlaban nu gan neizskatījāmies, kā toreiz, kad viņš mūs inspicēja. Pulkvedis paskatījās viņā un nostājās visai stingri.

«Ģenerāļa kungs», viņš sacīja, «mani kaŗavīri patlaban neizskatās visai braši un mans kaŗa materiāls ir izklīdināts kaujas laukā un iznīcināts, bet jūsu kājnieki, ģenerāļa kungs, tāpēc ir tikuši cauri!»

Ģenerālis uzmeta viņam ātru skatienu. Tad viņa labā roka ātri pievirzījās bruņu cepurei un viņš vissvinīgākā kārtā salūtēja mūsu pulkvedim. Ko gan viņš vairāk varēja darīt?

No angļu valodas tulkojis
K. Vilde.

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

Kapteinis V. Deglavs,
«Aizsarga» atbildīgais redaktors

Atvadoties

Pirms apmēram diviem gadiem man uzticēja «Aizsarga» atbildīgā redaktora pienākumus. Tagad, sakarā ar jauniem pienākumiem, ir pienācis laiks mēnešraksta vadību nodot Aizsargu štāba apmācības daļas priekšniekam kapteinim Ķikulim. Tādēļ, atvadoties, lūdzu atvainot dažus, pa daļai personīga rakstura, teikumus.

Jau tūkstošiem gadu vecs ir izteiciens, ka kļūdīties ir cilvēcīgi. Tādēļ lūdzu iecietīgi vērtēt «Aizsargā» ieguldīto divgadīgo darbu, pieņemot par vērtējuma pamatu un mērogu nevis darba iznākumu, bet gan labo gribu, kuŗa, atļaujos cerēt, nebija gluži nesaskatāma.

Ļoti labi apzinos, ka darbam ir bijuši nopietni trūkumi un ka ne viss gribētais ir reālizēts. Bez tam — visas iespējamības izsmelt ir neiespējami un jau tādēļ vien pilnīgi droši varu apgalvot, ka ne viss vajadzīgais ir gribēts un, varbūt pat, par dažiem ļoti svarīgiem jautājumiem šo divu gadu laikā man nav izdevies pat iedomāties.

Esmu daudziem daudz pateicības parādā. Sākšu ar tiem, kuŗu rokās «Aizsargs» gatavā veidā nokļūst, proti, ar daudzajiem abonentu un lasītāju tūkstošiem, bez kuŗiem kā materiāli, tā arī idejiski «Aizsargs» neattaisnotos un pastāvēt nevarētu.

Par simpatijām pret žurnālu var spriest pēc tirāžas un tās svārstībām. «Aizsarga» tirāža nav no mazajām un tā ir svārstījusies vienīgi uz augšu, vai, pareizāki, nevis svārstījusies, bet gan augusi un, pie tam, ievērojami augusi. Protams, ka redakcijai tas deva gandarījumu un stiprināja darba prieku. Bet pateicība par to ļoti lielā mērā, bez lasītājiem, pienākas aktīvākiem starp tiem, proti, vienību priekšniekiem, pulciņu priekšniecēm un, vispār, mēnešraksta izplatītājiem. Netikai sekmju, bet vēl vairāk absolūtas nesavtības dēļ.

Uzskatu arī par patīkamu pienākumu sagādāt kaut mazu gandarījumu redakcijas darbiniekiem, pasvītrojot visu — no redakcijas sekretāra un darbveža līdz izsūtamam zēnam — sirsnīgo, saprātīgi darbīgo un dzīvespriecīgo garu. Pateicoties tam visu divu gadu laikā mūsu attiecībās neatceŗos nevienu īgnu brīdi un dabīgi, ka tādēļ mūsu kopdarbību vienmēr atcerēšos ar prieku.

Netikai pieklājības dēļ, gribu ar pateicību atzīmēt arī redakcijas kolēģiju, kas darbojas vislabākā saskaņā, bez vismazākiem pārpratumiem.

Žurnāla vērtību nosaka tā saturs. Saturs, savukārt, atkarīgs no līdzstrādnieku kompetences, talantiem un darba rūpības. Jo vairāk līdzstrādnieku, jo lielāka iespējama materiālu izlase, un tādēļ lai atļauts šinī vietā un gadījumā būt pateicīgam visiem la'pnajiem līdzstrādniekiem par pierādītām simpatijām pret «Aizsargu», daloties savās zināšanās un gara dāvanās ar lasītāju tūkstošiem.

Liela nozīme darba sekmēšanā piekrīt arī labiem tuvākiem kaimiņiem. Tādi redakcijai, ir Aizsargu štāba visu daļu darbinieki, kuŗu pretimnākšanu un vēlēšanos žurnālam pēc iespējas izpalīdzēt varēja just un vērot ik uz soļa.

Beidzot tas, ar ko būtu bijis pareizāki sākt, proti: priekšniecība. Bet, kaut arī ierosinājumu, pretimnākšanas un atbalsta ziņā esmu tās vislielākais parādnieks, tai pateikties, protams, neesmu kvalificēts.

Līdz šim bija runa par to, kas bijis un ir, bet vēl vairāk no svara ir tas, kas būs, pie kam atļaujos piezīmēt, ka man nebūt nav vienalga, kas ar «Aizsargu» notiks turpmāk. Tādēļ lūdzu jauno maiņu — kapteini Ķikuli — pieņemt dažus novēlējumus.

Jo vairāk grib — jo vairāk panāk. Tādēļ vajaga gribēt daudz. Gribu, starp citu, var stiprināt arī draudzīgs novēlējums. Ja manējais šinī ziņā kapteiņa kungam kaut visniecīgākā mērā var noderēt — uzskatīšu to par izteiktu vietā.

Vispirms: novēlu vēl lielāku, nekā līdz šim, tirāžas pieaugumu, paturot prātā salīdzināšanai dažus skaitļus, piemēram, ka radioabonentu ir apmēram trīs līdz četri, bet pasta krājkases noguldītāju četras līdz piecas reizes vairāk, nekā «Aizsarga» abonentu. Kādēļ gan nevarētu gribēt, lai «Aizsarga» tirāža arvien vairāk tuvotos šiem lielākiem skaitļiem?

Otrkārt — vēlu laimīgu roku izmantojamo materiālu labuma un daudzuma ziņā, lai arvien jo lielāks līdzstrādnieku skaits līdzdarbību «Aizsargā» uzskatītu par svarīgu pienākumu, lielu godu un ļoti nopietni ņemamu sacensību, un, līdz ar to, redakcijai būtu jo lielākas pirmklasīgu materiālu izlases iespējamības.

Treškārt — novēlu, visiem spēkiem, izmantojot tagadējo, laimīgāko latvju tautas laikmetu, arī ar «Aizsargu» un caur «Aizsargu» izplatīt un stiprināt kareiviskumu, kultūru, labklājību un, līdz ar to, valsts un tautas aizsardzības spējas mūsu Tēvzemes vēl spožākas un laimīgākas nākotnes labā. Labas sekmes!

CHRONIKA

* Aizsargu organizācijas gada svētku dienā, 20. martā, plkst. 19, ministrs A. Bērziņš runās radiofonā par aizsargu organizācijas darba panākumiem un uzdevumiem.

* Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls izbrauca uz Poliju. Viņu pavadīja aizsargu štāba administrātīvās daļas priekšnieks A. Oše. Plkv. K. Prauls Varšavā nodeva pretvizīti Polijas strēlnieku savienības galvenam komandantam plkv. M. Fridricham un apmeklēja savienības Krakovas, Zakopanes un Poznaņas nodaļas, iepazīstoties ar Polijas strēlnieku savienības iekārtu un darbību.

* Aizsargu vispārējie vingrošanas un

sporta svētki no š. g. 30. maija pārcelti uz 6. jūniju.

* Aizsargu organizācijas sporta emblēmas — auseklīša nēsāšanā uz aizsargu priekšnieka apstiprinātiem tumši zilas krāsas treniņa tērpiem turpmāk jāpieturas pie sekošiem noteikumiem:

Auseklīša lielums vienāds ar uz sporta krekla nēsājamo auseklīti: garums 11,5 cm, staru garums un platums 4,4 cm, numura garums 2,5 cm, platums 0,7 cm.

Aukeslītis izgatavojams uz atsevišķas drēbes, vai tieši uzšujams uz treniņa tērpa ar 0,7 cm platu baltas krāsas lentīti. Lentītes vietā var būt arī balta zīda diega izšuvums.

Auseklītis nēsājams uz krūtīm treniņa jakas kreisā pusē.

* Aizsargu štābs piekritis aizsardžu dienu rīkošanai pulkos šādās dienās:

21. un 22. martā — 19. Jaunlatgales a. p.
17. un 18. aprīlī — 11. Tukuma a. p.
24. un 25. aprīlī — 13. Bauskas a. p.
8. un 9. maijā — Liepājas a. p.
23. maijā — 12. Ilūkstes a. p., Grīvā.
23. maijā — 4. Jēkabpils a. p.
12. un 13. jūnijā — 1. Talsu a. p.
12. un 13. jūnijā — 7. Valkas a. p.
19. un 20. jūnijā — 6. Aizputes a. p.

* «Likuma par Aizsargu organizāciju» (1936. g. V. V. Nr. 134) 5. pants nosaka: «Aizsargu organizācija var iegūt un pārvaldīt kustamu un nekustamu mantu un saņemt dāvinājumus un novēlējumus.»

Līdz šim kustamu un nekustamu mantu Aizsargu organizācijas vajadzībām ieguva uz valsts vārda Iekšlietu ministrijas personā, jo Aizsargu organizācija nebaudīja 5. pantā minētās tiesības. Tagad turpretī aizsargu organizācija pati var slēgt līgumus par kustamu un nekustamu mantu iegūšanu un var nekustamu mantu ievest Zemes grāmatu nodaļā uz sava vārda. Nekustamo mantu iegūstot jāievēro sekojošais:

1) aizsargu pulkiem un nodaļām nav juridiskas personas tiesības un tamdēļ nekustamās mantas iegūšanas līgumi noslēdzami vienīgi uz Aizsargu organizācijas vārda. Līgumā var gan minēt, ka nekustamā manta nododama pulka vai nodaļas lietošanā;

2) līgumus var noslēgt vienīgi ar Aizsargu štāba piekrišanu. Izprasot atļauju pieņemt dāvinājumu vai noslēgt pirkšanas jeb nomas līgumus uz Aizsargu organizācijas vārda, Aizsargu štābam jāpiesūta:

a) dāvinātājas biedrības pilnas biedru sapulces vai pagsta pašvaldības valdes sēdes protokola noraksts, kurā nolemts atdāvināt vai iznomāt nekustamu mantu Aizsargu organizācijai;

b) pirkšanas, nomas vai dāvināšanas līguma projekts;

c) jāpaziņo nekustamas mantas aktīvs un pasīvs;

d) jāpaziņo tās personas vārds un uzvārds, kura pilnvarojama noslēgt līgumu un korroborēt nekustamo mantu Zemes grāmatu nodaļā uz Aizsargu organizācijas vārda.

Lai lēmums par nekustamas mantas atdāvināšanu būtu likumīgs un neapstrīdams, attiecīgās biedrības valdei, sasaucot biedrības biedru sapulci, šis jautājums jāieved dienas kārtībā un priekšlaicīgi, kā to paredz statūti, uzaicinājums ar dienas kārtību jāpiesūta biedriem; protokolā jāieved konstatējums par sapulces pilntiesīgumu; lemšana jāizdara tā, kā to paredz attiecīgās biedrības statūti (aizklāti, ar zīmēm vai atklāti).

Lēmumam protokolā jābūt pilnīgam, to var izteikt apmēram šādi:

. . . nolēma . . . biedrībai piederošo nekustamo mantu, kura atrodas . . . pagastā . . . apriņķī ar zemes kopplatību . . . ha un korroborēta . . . Zemes grāmatu nodaļā uz . . . biedrības vārda zem nosaukuma . . . (reģ. Nr. . . .) līdz ar visām ēkām u. t. t. atdāvināt Aizsargu organizācijai . . . aizsargu pulka . . . nodaļas vajadzībām, ar tiesību šo nekustamo mantu korroborēt uz Aizsargu organizācijas vārda zem noteikumiem, kas ierakstāmi Zemes grāmatās un izteicami šādi: Ja aizsargu organizācijai nākamībā izbeigtos vajadzība šo dāvāto nekustamo mantu izmantot . . . aizsargu pulka . . . aizsargu nodaļas vajadzībām, tad Aizsargu organizācijas pienākums minēto nekustamo mantu atdāvināt . . . biedrībai.

* 28. februārī noslēdzās pie Daugavpils kara slimnīcas rīkotie aizsargu mācīto sanitāru kursi, kuri ilga 4 mēnešus. Kursu noslēgumā Daugavpilī ieradās aizsargu štāba sanitārās daļas priekšnieks pltn. Bergs un sanitārās apmācības pārzinis Dr. Prīmanis. Svinīgs izlaiduma akts notika Daugavpils garnizona virsnieku klubā, kur klāt bija Zemgales divīzijas komandiera palīgs ģen. Dūze, vietējie daļu komandieri, Daugavpils kara slimnīcas pr-ks pltn. Blosfelds, 12. Ilūkstes un 18. Daugavpils aizsargu pulku komandieri, kara slimnīcas ārstu personāls un lektori. Pārskatu par kursu darbību sniedza kursu priekšnieks Dr. Kalniņš. Kursos piedalījušies 11 aizsargi un 9 aizsardzes no Ludzas, Rēzeknes, Daugavpils, Jaunlatgales, Jēkabpils, Ilūkstes un Madonas aizsargu pulkiem. Visi apmācībās parādījuši labas sekmes, izejot paredzēto apmācības programmu teorijā un praksē. Tad kursantus uzrunāja sanitārās daļas priekšnieks pltn. Bergs, nesot sveicienus no aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula. Daugavpils apgabala garnizona pr-ka ģen. Bacha sveicienus nodeva viņa palīgs ģen. Dūze, kurš atzīmēja armijas un aizsargu ciešo sadarbību kā miera, tā kara laikā.

* Laikā no 28. februāra līdz 13. martam pie 1. Liepājas, 4. Valmieras un 10. Aizputes kājn. pulkiem notiek 2 nedēļu kursi aizsargu komandieriem. Jelgavā pie 1. jātnieku pulka 5. eskadrona no 10. līdz 23. martam notiek aizsargu jātnieku komandieru kursi.

1. Talsu pulks.

* Pie Zentenes nodaļas nodibnāts jaukts dziedātāju koris, par kura vadītāju iecelts A. Voldrachs.

* Jaukts koris nodibināts pie Ārlavas nodaļas. Par kora vadītāju iecelts A. Ansabergs.

* Pulka štāba aizsardžu pulciņš 14. februārī Talsu sadraudzīgās biedrības zālē rīkoja bērnu rītu ar pasaku, deklamāciju, deju, rotaļu un mūzikāliem priekšnesumiem.

* Nogales nodaļa 28. februārī rīkoja nacionālo deju vakaru.

2. Ventspils pulks.

* 13. un 14. februārī Ventspilī notika pulka komandējošā sastāva taktiskās apmācības.

* 7. febr. Zūru nodaļa savās telpās, pilī, rīkoja koŗa dziesmu vakaru un rež. K. Čakara iestudējumā uzveda R. Blaumaņa «Pazudušo dēlu». Kori vadīja E. Eichlers. Priekšnesumi bija labi sagatavoti. Zūru centra nomnieks K. Grīnvalds uz šo izrīkojumu bija iegādājies saviem saimes ļaudīm ap 30 ieejas biļetes. Vērtīgo izrādi nodaļa 20. februārī atkārtoja Zūru pamatskolā.

* 14. februārī Ugāles nodaļa «Gaismas» telpās rīkoja Zemnieku drāmas izrādi «Valmieras puikas».

«Aizsarga» lasītāji Lietuvā: Bambalu latviešu bibliotēkas biedrības «Ausma» valde un biedri.

Aizsargi militārās slēpošanas sacīkstēs.

* 14. februārī sarīkojums bija Užavas nodaļas sporta pulciņam.

* 21. februārī Zīru aizsargi izrādīja A. Allunāna «Kas tie tādi, kas dziedāja».

* Puzes aizsardžu rokdarbu un aušanas kursos piedalījās 20 kursantes. Kursus vadīja LLK mājturības instruktore E. Kļaviņa. Pulciņš iegādājis sviru stelles, piemērotas mākslas audumu prasībām.

3. Ludzas pulks.

* Grupu komandieŗu kursus pie 9. Rēzeknes k. p. beiguši 32 pulka grupu komandieŗi.

* Pag. gadā pulka rīkotos pirmos bērnu svētkos apriņķa mērogā piedalījās ap 10.000 bērnu. Arī šogad pulka vadība ir iesākusi priekšdarbus šādu svētku sarīkošanai Vadoņa noteiktā dienā — 13. jūnijā. Katrā pagastā nodibināta komiteja ar skolotāju un pašvaldības pārstāvju piedalīšanos. Par atbildīgiem rīkotājiem iecelti nodaļu priekšnieki. Pulka darbinieki izbrauks uz pagastu lielākiem centriem norādījumu sniegšanai.

* Aizsargu štāba rež. Hermanis februāra mēnesī nodaļās deva norādījumus lugu iestudēšanai. Pie pulka štāba nodibnāta teātŗa bibliotēka.

* Koŗu diriģentu vispārīgo zināšanu papildināšanai mūzikas teorijā un metodikā Latv. dziesmu svētku biedrība rīkoja pie Ludzas aizsargu pulka 14. un 15. februārī koŗu diriģentu kursus. Tos apmeklēja aizsargu nodaļu koŗu diriģenti un pamatskolu mūzikas skolotāji.

* 2. febr. Šķaunes nodaļas rīkotais Latgales nac. darbinieka Fr. Trasuna vakars bija pulcinājis kuplu skaitu apmeklētāju un viesu. Kapt.- leitn. V. Frišmanis nolasīja referātu «Ko stāsta latgaļu cilts pagātne» un skol. A. Barkāne — «Fr. Trasuna dzīve un darbi». Pēc tam Timanu rajona aizsargu nodaļas koris dir. P. Lapsiņa vadībā izpildīja nākamo dziesmu svētku dziesmas un koŗa dalībnieces atskaņoja skaistās un Alfr. Kalniņa ietērptās latgaliešu tautas dziesmas. Bija arī klavieru un vijoles solo priekšnesumi.

* 7. febr. Briģu nodaļa rīkoja Krivandā R. Blaumaņa «Sestdienas vakara» izrādi, M. Zīvertes režijā.

* 14. febr. Istras nodaļa rīkoja dziesmu vakaru. Programā bija aizsardžu un Istras valsts pamatskolas skolotāju dubultkvarteta un nodaļas jaukta koŗa dziesmas, diriģ. Fr. Štāla vadībā.

* Pulka aizsardžu pulciņu priekšnieces ekskursijā apmeklēja senlietu un daļamatniecības izstādi Rīgā. Par izrakumiem paskaidrojumus niedza vēsturiskā mūzeja dir. Dr. V. Ginters. Daiļamatniecības izstādē novietoti pulka aizsardžu 27 darbi.

4. Jēkabpils pulks.

* Pulka komandējošam sastāvam 20. un 21. februārī jaunajā aizsargu namā notika gadskārtējās taktiskās apmācības — kaŗa spēles. Tās vadīja aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis. Divu dienu intensīvā darbā komandieŗi atsvaidzināja savas militārās zināšanas un guva jaunas atziņas. Apmācību noslēgumā runāja pulka kom. St. Kursītis, bet aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula un savā vārdā apmācību dalībniekiem pateicās kapt. J. Ķikulis.

* Slates aizsargi 14. februārī pamatskolas telpās izrādīja V. Zonberga «Zemes vergu».

* Pulka komandieris apstiprinājis Mēmeles aizsargu nama valdi sekojošā sastāvā: priekšsēdis nod. pr-ks V. Neimanis, locekļi: 1) vada kom. V. Valdmanis, 2) aizs. N. Zemītis, 3) aizs. A. Rengarts, 4) aizs. pulciņa pirekšniece M. Zirne.

5. Rīgas pulks.

* Kokneses aizsardzes 6. februārī atzīmeja savu 10 gadu darbību. Svētkus ievadīja garīgs akts, kuŗam sekoja aizsardžu svinīgais solījums. Aizsardzes uzrunāja pulka kom. J. Legzdiņš u. c., pēc kam notika teātŗa izrāde.

* Kastrānes nodaļa 14. februārī izrādīja R. Blaumaņa «Skroderdienas Silmačos».

* Siguldas aizsardzēm 16. februārī pulciņa priekšniece A. Ābele nolasīja referātu par Lietuvas vēsturi.

* 27. februārī sakaru btl. 6. rotas sarīkojumā Sarkandaugavā, Pavasaŗa b-bā, darba insp. J. Vītiņš referēja par pilsoņu pienākumiem un uzdevumiem. Sekoja teātŗa izrāde.

* 27. februārī darbību uzsāka Bolderājas nodaļa. Pie tās nodibināts arī aizsardžu pulciņš. Nodaļas iekļaušanos lielajā aizsargu saimē apsveica pulka kom. J. Legzdiņš, nododot sveicienus no ministra A. Bērziņa, aizsargu pr-ka plkv. K. Praula un pulka vecākās aizsardzes A. Bērziņas. Sarīkojumā runāja Informācijas un propagandas pārvaldes pr-ks J. Mežaraups. Pēc māc. T. Zīraka vadītā garīgā akta jauno nodaļu apsveica Bolderājas sabiedrisko organizāciju pārstāvji. Bija ieradušies arī tuvo kaŗaspēka vienību vadītāji — plkv. Fogelmanis un plkv. Brieže. Vakarā jaunā aizsargu nodaļa sarīkoja teātŗa izrādi.

* 27. februārī Olaines nodaļa svinēja 15 gadu pastāvēšanas svētkus. Tos ievadīja dievkalpojums un koncerts baznīcā. Nodaļas parādi pieņēma pulka kom. J. Legzdiņš, nesdams ministra A. Bērziņa, aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula un pulka vecākās aizsardzes A. Bērziņas sveicienus. Vakarā aizsargi izrādīja R. Blaumaņa «Ugunī».

* Ropažu aizsardzes 28. februārī atskatījās uz 10 gadu darbību. Svinīgam aktam sekoja R. Blaumaņa «Indrānu» izrāde.

6. Aizputes pulks.

* 13. un 14. februārī Aizputē notika fiziskās audzināšanas un sporta kursi, kuŗos piedalījās ap 80 kursantu. Kursus atklāja un vadīja aizsargu štāba fiziskās audz. instr. P. Polis. Kā lektori darbojās — Irma Grīnberga un Dekšenieks. Kursos nopietna vērība piegriezta sagatavošanās darbiem uz aizsargu sporta svētkiem Rīgā. Kursanti tautas dejās demonstrēja arī krāšņos suitu tērpus, ar kuŗiem nodomāts piedalīties svētkos.

* Visos aizsardžu pulciņos norit gatavošanās uz aizsardžu dienām un rokdarbu apskati — izstādi, kas notiks 19. un 20. jūnijā.

* Aizsardžu pulciņi šogad sevišķu vērību piegriezuši dažādu kursu sarīkošanai, kas līdz šim Aizputes apriņķī bija novārtā. Sevišķu pamudinājumu devušas pagājušās aizsardžu dienās gūtās atziņas un vērtīgie norādījumi. Kazdangas pulciņš sarīkojis no 10.—16. janvārim tautisko deju un rokdarbu kursus, Sakas — no 24.—30. janvārim rokdarbu, Ulmāles — no 1.—6. februārim rokdarbu un mājturības, Valtaiķu — no 1.—14. februārim rokdarbu un mājturības, Aizputes pagasta — no 8.—13. februārim rokdarbu un Klosteres — no 14.—20. februārim aušanas kursus. Visi kursi noslēgušies ar atiecīgiem sarīkojumiem, kuŗi kupli apmeklēti.

* Laikā no 1.—10. februārim Liepājā pie Latvijas Sarkanā Krusta un pilsētas slimnīcām aizsargu sanitāŗu kursus sekmīgi beidza 18 kursanti. Atzīmējama šo slimnīcu vadības lielā pretimnākšana aizsargiem.

* Kopš 1936. gada vairums pagastu pašvaldību, pateicoties apr. lauku paš-

valdību vecākā J. Zelmeņa norādījumiem un pulka vadības ierosmei, izmaksā aizsargu nodaļu priekšniekiem mazāku vai lielāku ikmēneša atalgojumu. Ar šo budžeta gadu arī pārējās pagastu pašvaldības uzņēmušas savos budžetos summas aizsargu pabalstīšanai.

* Par pulka mācītāju iecelts D. Eizengrauds.

7. Valkas pulks.

* Lejasciema aizsardžu pulciņa 10 gadu pastāvēšanas svinības notika 14. februārī. Garīgo aktu izpildīja mācītājs Putniņš. Aktam sekoja aizsardžu pulciņa darbības pārskats, kuŗu sniedza aizsardze Karpa. Lejasciema aizsardzes, ar savu enerģisko priekšnieci P. Bergu, ir daudz strādājušas valsts drošības, labdarības un kultūrālā laukā. Pulciņam 10 gadu pastāvēšanas svētku gadījumā novēlējumus sūtījuši: aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, aizsargu štāba organizācijas daļas pr-ks Ed. Rapss, pulka kom. Briedis, aizsardžu instruktore L. Torgāni u. c. Vakuŗā uzveda K. Jēkabsona lugu «Draudāru vedekla».

* Tirdzniecības sabiedrība «P. Ludzenieks un biedri» (īpašnieki: P. Ludzenieks, R. Blaubergs, J. Venners, P. Pelcis, P. Jansons), noslēdzot uzņēmuma pagājušā gada pārskatu, tīro peļņu Ls 3.000,— ziedojuši aizsargu sporta laukuma un aizsargu mītnes izbūvei Smiltenē.

* 28. februārī 10 gadu darbības atceri svinēja Ērģemes aizsardžu pulciņš. Svinības aizsargu namā ievadīja garīgs akts. Pārskatu par pulciņa darbību sniedza aizsardze M. Bāce. Pulciņš ir viens no rosīgākiem pulkā. Pulciņu tagad vada V. Putniņa. Aizsargs P. Spandegs nolasīja referātu «Vadonība un valsts». Izrādīja K. Jēkabsona «Draudāru vedeklu».

8. Valmieras pulks.

* 30. janvārī pulka štābā notika ārstu un farmaceitu sanāksme. To atklāja pulka kom. A. Prauliņš, vadīja vec. ārsts Dr. E. Dross. Piedalījās 16 dalībnieki. Pārsprieda un izstrādāja darbības programmu 1937. gadam. Lielu vērību piegriezīs sanitāru kursiem, kuŗos sagatavos sanitāro kadru. Kursi notiks Valmierā, Limbažos un Rūjienā. Bez tam rīkos pirmās palīdzības un sanitārās dienas.

* 6. februārī noslēdzās rokdarbu kursi aizsargu mītnē. Tos apmeklēja 38 dalībnieces no štāba aizsargu rotas un Valmierai tuvākām nodaļām. Darbs bijis ļoti ražens. Ik vakarus nodarbinātas 8 stelles. Austas grīdsegas, tepiķi, galdsegas u. c., darināti dīvanspilveni un ādas izstrādājumi.

* 7. februārī Kauguru nod. aizsardzes atskatījās uz 10, bet aizsargi uz 15 darba gadiem. Garīgo runu teica māc. E. Putniņš. Pārskatu sniedza nod. pr-ks A. Lazdiņš. Apbalvojot aizsargu L. k. o. k. Kritiņu ar Trīszvaigžņu ordeņa sudraba goda zīmi, pulka kom. A. Prauliņš teica izjustu patriotisku runu. Sekoja Zīverta lugas «Tīreļpurvs» izrāde.

* 7. febr. 5 gadus nosvinēja Rozēnu nod. aizsardzes. Pulciņā 45 aizsardzes. Jauniestājušās deva solījumu, ko pieņēma pulka kom. pal. kapt. E. Zariņš. Sarīkojums bija pulcinājis ļoti daudz apmeklētāju. Informācijas un propagandas pārvaldes lekt. Zvirgzdiņš referēja par latvju tautu vēstures gaitās.

* 6. un 7. februārī notika gadskārtējie kursi sporta pulciņu vadītājiem un Rīgā paredzamiem 7. jūnija sporta svētku dalībniekiem. Kursus vadīja fiziskās audzināšanas instr. H. Traubergs, bet nodarbības vadīja instruktori Priedīte un Ķikuts no Rīgas. Kursos piedalījās 136 dalībnieki no gandrīz visiem pulciņiem un pagastiem. Bez tam 6. februārī notika sporta kluba biedru sapulce, kur dalībnieki noklausījās ziņojumus, atzinumus, pārskatus. Sportisti sasnieguši krietnus rezultātus vairākās sporta disciplīnās.

* 7. februārī sporta klubs rīkoja bazāru. Priekšnesumus sniedza Brenguļu un Burtnieku nodaļas.

* Sporta pulciņi noorganizēti gandrīz katrā pagastā. Ja kur vēl nav, tad vadītāju trūkuma dēļ. Pulciņi darbojas rosīgi. Arī Valmieras sporta stadiona lieta virzās pamazām uz priekšu. Materiāli sagatavoti.

* 14. februārī Dikļu nodaļa rīkoja Zemnieku drāmas teātŗa izrādi «Straumes» namā. Uzveda V. Zonberga 3 cēl. lugu «Ziedošais jaunības laiks».

* 14. februārī Vecates nodaļai bija slēgts vakars.

* 14. februārī Alojas nodaļai bija kupli apmeklēts karnevāls.

* 14. februārī Salacas nodaļa rīkoja R. Blaumaņa kom. «Zagļi» izrādi.

* Rūjienas pagasta aizsardžu pulciņš 21. februārī Rāmnieku pamatskolā atskatījās uz 10 darbā pavadītiem gadiem. Vakaru atklāja pulka kom. A. Prauliņš, kas arī pieņēma jauno aizsardžu un aizsargu svinīgo solījumu. Sekoja A. Prauliņa referāts par aizsargu uzdevumiem tagadnē un nākotnē. Tad pulciņa pr-ce M. Sprincis sniedza pārskatu 10 g. veiktajam darbam.

9. Madonas pulks.

* Laikā no 25. līdz 30. janvārim Galgauskas aizsardzes rīkoja rokdarbu kursus, kuŗus apmeklēja 20 personas.

* Praulienas nodaļa 14. februārī Trakšos rīkoja priekšlasījumu dienu. Referēja Informācijas un propagandas pārv. lektors E. Alberings, LLK vec. mājturības instruktore Gr. Varkale un LLK lopkopības instruktors R. Gosts.

* Lubejas nodaļa 21. februārī Līdērī rīkoja bazāru un uzveda V. Zonberga lugu «Krišus Laksts», skol. Bokmeldera režijā. Izrādi ievadīja rotas kom. P. Norviļa referāts.

* 26. februārī uz 10 gadu darbību atskatījās Ļaudonas aizsardžu pulciņš. Svinības ar garīgu aktu ievadīja māc. Dzenītis. Darbības pārskatu nolasīja pulciņa priekšniece Kvēpa. Aizsardzes sarīkojušas daudzus priekšlasījumus, kursus, teātŗa izrādes, atbalstījušas aizsargu un sporta pulciņa darbību, sarīkojušas vakarēšanas un ekskursijas. Pulciņu apsveica pulka kom. J. Krīgens. Pulka vecākā aizsardze Rezevska referēja par darba audzinošo nozīmi. Koncertā piedalījās E. Bērziņa, L. Kalniņa, Glešs un nesen nodibinātais Ļaudonas aizsardžu dubultkvartets. Skolā bija rokdarbu izstāde, kuŗā ar saviem darbiem piedalījās pulciņa visas aizsardzes.

10. Cēsu pulks.

* Pulks turpina rosīgi darboties kultūrālā laukā. Kopīgi ar Cēsu pilsētas pašvaldību un sabiedriskām organizācijām pulks sarīkoja Cēsīs Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa 28. janvāra draudzīgā aicinājuma otro gada dienu, ziedojot arī līdzekļus centīgāko skolēnu apdāvināšanai grāmatām. Pulka vienības bieži rīko teātŗa izrādes un priekšlasījumus.

* Pulka štāba bataljona aizsardžu pulciņš 14. februārī atzīmēja 10 gadu pastāvēšanu. Svinības sākās ar dievkalpojumu. To vadīja mācītāji A. Pie-

Sargpostena izlikšana.

Patšautene pabalsta strēlnieku uzbrukumu.

balgs un K. Hermanis. Pēc dievkalpojuma aizsardzes kopīgā gājienā apmeklēja kritušo varoņu kapus, kur nolika vaiņagu. Vakarā Cēsu viesīgās biedrības zālē notika svētku akts, kuŗu atklāja aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, nododot sveicienus no iekšlietu ministra V. Gulbja, ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula. Pārskatu par pulciņa darbību sniedza pulka komandieris M. Treijs. Aizsardzes apsveica: administrātīvā departamenta direktors J. Anšmits, Cēsu pils. galva R. Kauce, garnizona pārstāvis pulkv. K. Kārkliņš, Cēsu viesīgās b-bas pr. V. Bērzons un tautskolu inspektors D. Soste.

* 10 gadu pastāvēšanu nosvinējuši vairāki aizsardžu pulciņi pagastos. Raiskuma pag. aizsardzes savu darba jubileju sarīkoja 13. februārī. Garīgo aktu vadīja māc. K. Hermanis. Pulka vadības uzdevumā aizsardžu pulciņu sveica pulka kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergs. Svinību noslēgumā Rīgas pilsētas skolu valdes priekšnieks K. Mīlgrāvis runāja par Rūdolfu Blaumani.

* Vaives pagasta aizsardzes 10 gadu darba svētkus svinēja 20. februārī. Apsveica pulka kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergs, bataljona kom. K. Skujiņš, pagasta vecākais K. Vītiņš u. c. Svinības noslēdzās ar teātŗa izrādi.

* 21. februārī 10 gadu jubileju nosvinēja Jaunraunas pag. aizsardžu pulciņš. Svētku dievkalpojumu vadīja māc. A. Treicis. Pulka komandieŗa sveicienus aizsardzēm nodeva btl. kom. K. Skujiņš.

* 28. februārī pulka štāba bataljons pilnā sastāvā bija sapulcējies Cēsu viesīgās biedrības namā, kur pie pulka karoga deva svinīgo solījumu. Dievkalpojumu vadīja māc. A. Piebalgs. Pēc solījuma parakstīšanas aizsargus uzrunāja pulka kom. M. Treijs un bataljona kom. kapt. J. Liepiņš.

Vakarā bataljons rīkoja Zemnieku drāmas viesizrādi. Uzveda V. Lāča «Kristapu Kauguru».

11. Tukuma pulks.

* Tukuma aizsargiem un aizsardzēm 14. februārī bija slēgts vakars.

* Annenieku nodaļa sarīkoja pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursus, kuŗos piedalījās 70 cilvēku. Reizē ar tiem notika arī gaļas konservēšanas kursi, kuŗos ņēma dalību 15 aizsardzes. Abu kursu noslēgumā nodaļa 27. februārī rīkoja meteņu vakaru. Programu izpildīja nodaļas aizsargi un aizsardzes. Vakaru kuplināja Informācijas un propagandas pārvaldes lektora E. Eisberga un Dr. Rudzīša referāti.

12. Ilūkstes pulks.

* Aizsargu komandējošā sastāva kaŗa spēles notika 16. un 17. februārī Grīvas valsts pamatskolā. Tās vadīja aizsargu štāba apmācības daļas pr-ks kapt. J. Ķikulis.

* Skrudalienas aizsardžu pulciņš 6. februārī, tautas namā, rīkoja slēgtu vakaru, kas, neskatoties uz slikto laiku, bija kupli apmeklēts. Dziedāja aizsardžu dubultkvartets.

* 7. februārī Lašu nodaļa bija rīkojusi vakaru ar koŗa dziesmām, deklamācijām, tautiskām dejām un A. Brigaderes lugas «Čaukstenes» izrādi. Pirmo reizi uzstājās nodaļas koris diriģenta A. Skujas vadībā. Dziesmas klausītājiem patika.

13. Bauskas pulks.

* Kurmenes aizsargi un sabiedrība 31. janvārī atzīmēja aizsargu nodaļas priekšnieka J. Pantalona 10 gadu darbību nodaļas pr. amatā. Vakarā ieradās arī pulka kom. J. Vērpelis ar palīgu vltn. E. Senku.

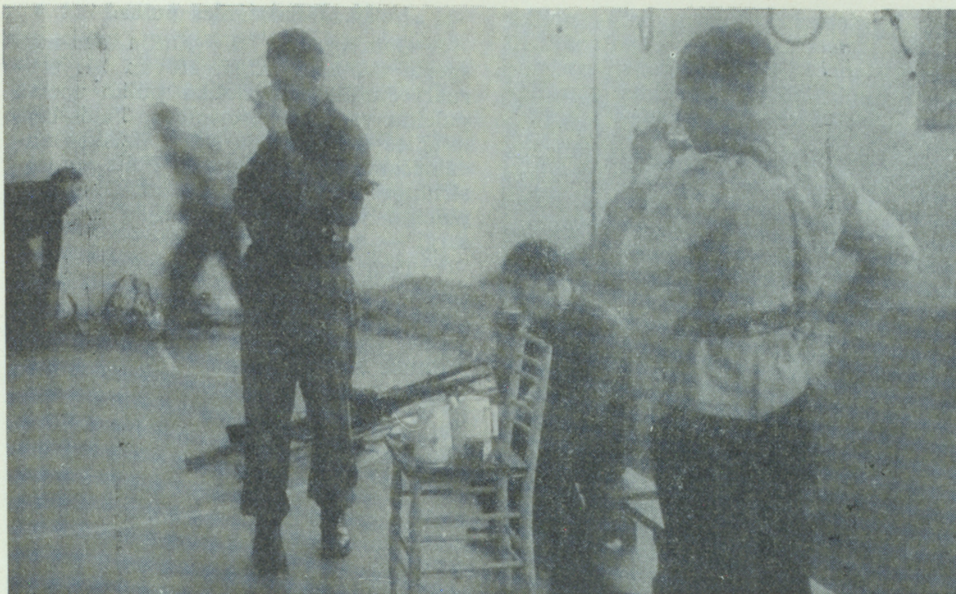
* Codes nodaļa 27. februārī rīkoja meteņu vakaru. Programmu izpildīja nodaļas dubultkvartets un pulka štāba rotas sporta pulciņš.

14. Kuldīgas pulks.

* Laikā no 1. līdz 12. februārim notika sanitāru kursi: I bataljonam Saldū, II bataljonam Kuldīgā, pie slimnīcām. Saldū kursus vadīja btl. ārsts Dr. Gailis, Kuldīgā pulka vec. ārsts Dr. Spalviņš. Kursus beidza kopā 20 aizsargi un aizsardzes.

Uzbrukums.

Slēpotāji atpūtnē.

* Kurmāles aizsardžu pulciņš laikā no 10. līdz 14. februārim rīkoja mājturības-rokdarbu kursus, kuŗus apmeklēja 13 dalībnieces.

* Saldus pagasta nodaļas gadskārtējais sarīkojums notika 21. februārī pamatskolā. Pēc mantu loterijas uzveda M. Dišleres «Studentes vasaru».

* Saldus pilsētas aizsardzēm 27. februārī bija slēgts vakars, kuŗā skol. Krūmiņa referēja par senlatviskiem tikumiem un ierašām.

* Pulka sporta klubs 28. februārī rīkoja sportistu vakaru. Instruktors A. Ķīvītis referēja par tematu «Sporta ienaidnieki». Sportisti rādīja sasniegumus vingrošanā uz līdztekām. Demonstrēja piramīdes. Vakaru kuplināja kluba jaukts koris diriģ. K. Pinkovska vadībā.

15. Liepājas pulks.

* Krotes aizsardžu pulciņš 7. februārī sarīkoja literāru vakaru. Par «grāmatu un viņas nozīmi» referēja pulciņa priekšniece M. Vārna.

* Štāba btl. nodibināta drāmatiskā trupa, kas izbrauc uz viesizrādēm arī citās pulka vienībās un nodaļās. Izbraukums par brīvu, rīkotājiem jāsedz vienīgi ceļa izdevumi, jādod trupas dalībniekiem vakariņas un Ls 10,— dažādu izdevumu segšanai.

* Aisteres aizsargi 14. februārī Liegu muižā rīkoja vakaru ar agr. Matīsa priekšlasījumu.

* 14. februārī Ezeres nodaļa kopā ar pašvaldību un pamatskolu tautas namā rīkoja Latvijas, Lietuvas un Igaunijas draudzības dienu, atzīmējot arī Lietuvas un Igaunijas valsts svētkus. No Lietuvas ieradās ap 70 lietuvju koristi diriģ. A. Koscevičiusa vadībā. Pie Ezeres robežpārejas punkta koristus sagaidīja mūsu dziedātāji un aizsargu pārstāvji. Vakarā tautas namā notika svinīgs akts, kuŗā runāja pulka kom. K. Tikmanis. Sekoja lietuvju un latviešu koŗu koncerts.

* Jaunajai Durbes pilsētas nodaļai 20. februārī bija pirmais sarīkojums— Latviešu strēlnieku cīņu atceres vakars. Sarīkojumu atklāja nodaļas pr. A. Vaidzība. Skolotājs M. Kamerovskis runāja par Latviešu strēlnieku un Latvijas atbrīvošanas cīņām. Liepājas drāmas un operas aktieŗi uzveda M. Zīverta «Tīreļpurvu». Sarīkojumu apmeklēja ap 300 personas.

* Gramzdas pagasta padome nolēmusi atdāvināt Gramzdas aizsargu nodaļai bijušā kroga vakarā galu, aizsargu mītnes un sarīkojumu telpu ierīkošanai. Līdz ar ēku pagasta pašvaldība dāvina aizsargiem arī ¼ pūrv. zemes. Pagasta padome pilnvarojusi pagasta valdi noslēgt dāvināšanas līgumu.

16. Jelgavas pulks.

* 10. februārī Jelgavas aizsardžu pulciņam bija gada sanāksme. Darbības pārskatu nolasīja pulciņa pr-ce Bergmane. Lai katra aizsardze varētu strādāt sev piemērotu darbu, dalībnieču skaitā lielais pulciņš sadalīts 4 grupās: izrīkojumu, kultūrālā, sanitārā un saimnieciskā. Pagājušā gadā pulciņš sarīkojis 2 atklātus izrīkojumus, 4 groziņu vakarus, 14 lekcijas, 3 kursus. Sanāksmi apsveica un ierosinājumus sniedza pulka kom. pal. p. v. i. btl. kom. Zalpēters un pulka vecākā aizsardze A. Lejiņa. Jelgavas aizsardzēm šogad nāksies daudz strādāt sakarā ar Jelgavā rīkojamiem Pļaujas svētkiem un izstādi. Pateikdamies par līdzšinējo rosību, pulka kom. A. Ausmanis ar rakstu pulciņam novēlējis veiksmi un enerģiju arī šo priekšā stāvošo uzdevumu pildīšanā.

* 13. februārī Vecsvirlaukas aizsardžu pulciņš svinēja 10 gadu pastāvēšanu. Pēc dievkalpojuma 5 jaunās aizsardzes deva svinīgo solījumu. Darbības pārskatu sniedza pulciņa priekšniece R. Zemgalniece. Apsveica pulka vecākā aizsardze A. Lejiņa, nodaļas pr. A. Kampars u. c. Pulka kultūrālās nozares vadītājs dir. K. Līkums nolasīja referātu par valstisko audzināšanu.

* Pulkveža O. Kalpaka vakaru 21. februārī rīkoja Sīpeles nodaļa.

* Tradicionālo slēgto vakaru 21. februārī rīkoja Jēkabnieku aizsardzes. Vakaru atklāja 2. esk. kom. J. Bergs. Par Tēvu zemes mīlestību referēja esk. farmaceits Pile. Sekoja priekšnesumi. Vakars bija pulcinājis ap 300 apmeklētāju.

* 22. februārī Jelgavas aizsardžu ansamblis atskatījās uz 5 gadu darbību. Ansamblis, A. Pavlovskas vadībā, jau guvis krietnu mūzikālu intelliģenci un populārītāti. Ansamblis uzstājies arī Rīgā preses ballē un radiofonā. Atceres vakarā ieradās 5. Rīgas a. p. štāba aizsardžu dubultkvartets ar diriģenti Ziediņu. Ansambli apsveica dir. J. Anšmits, pulka kom. A. Ausmanis u. c. Dziesmu kamolu ritināja abas dziedātāju saimes.

* 27. februārī Jaunsvirlaukas aizsardzēm bija latvisks vakars. Par seno

Degāzēšana.

latviešu svētkiem referēja mājturības instruktore M. Firste.

17. Rēzeknes pulks.

* 7. februārī aizsargu mītnē, Rēzeknē, bija sarīkots «Meteņu vakars», kurā mākslinieks Bīne nolasīja priekšlasījumu par tematu «Senlatviešu svētki». Galds bija klāts tautiskā garā.

* 21. februārī Rēzeknes Ančupānu kalnos notika aizsargu 10 km un jaunatnes 2 km slēpošanas sacīkstes. Uzvarētājiem pulka kom. V. Zarāns izsniedza godalgas. Neskatoties uz nepiemērotiem laika apstākļiem, slēpotāji uzrādīja pieklājīgus rezultātus, it sevišķi jaunatne.

* Februāra mēnesī, lai veicinātu pareizu un glītu rokdarbu izprašanu un izstrādāšanu, pulks sarīkoja pulka štāba, Kaunatas, Gaigalovas, Andrupenes, Barkavas, Varakļānu un Maltas aizsardžu pulciņos 10 dienu ilgus rokdarbu kursus. Kursus vada LLK instruktores. Kursos piedalās kuplā skaitā aizsardzes un privātas personas.

* Viļēnu aizsardzes noslēgušas 3 nedēļu rokdarbu kursus, kuŗus apmeklēja 50 dalībnieces. Kursus vadīja E. Liepa. Kursu noslēgumā iekārtota izstāde ar pāri par 500 darbiem. Izstādı atklāja kult. noz. vad. Seilis un to apskatīja ap 2500 apmeklētāju.

* Februāra mēnesī pulks ar Latvijas lauksaimniecības kameras līdzdalību sarīkoja visās pulka vienībās priekšlasījumus par lauksaimniecību, zemkopību, vēsturi un ģeografiju. Priekšlasījumus visās vienībās kupli apmeklēja, kā aizsargi un aizsardzes, tā pārējā sabiedrība.

* Pagastu aizsargu nodaļas, ejot roku rokā ar pagastu vecākiem, rosīgi darbojas pie jauno lauksaimniecības biedrību nodibināšanas. Sevišķu aktīvitāti izrāda turīgākie zemnieki — aizsargi.

18. Daugavpils pulks.

* Daugavpils pilsētas valde atsvabinājusi no izrīkojumu nodokļa visāda veida aizsargu sarīkojumus Daugavpilī.

* 14. februārī Stropu mežā notika pulka meistarsacīkstes slēpošanā 10 km distancē. Nelabvēlīgo sniega apstākļu dēļ dalībnieku skaits gan nebija liels un rezultāti samērā vidēji.

* Pulka sporta klubs noorganizējis vingrotāju grupu, kuŗa ik svētdienas apciemo kādu no pulka nodaļām, sniedzot plašu vingrošanas programmu. Līdz šim vingrotāji, kopā ar slēpotājiem, viesojušies Indrā, Krāslavā un Višķos, gūstot vietējā sabiedrībā lielu piekrišanu un dodot ierosmi vietējo nodaļu pašdarbībai. Līdz rudenim paredzēts apciemot visas pulka nodaļas. Gaveņa laikā viesošanās pārtraukta un nākamais izbraukums notiks 14. martā uz Gostiņiem. Līdztekus viesošanās programmai aizsargu sportisti un vingrotāji gatavojas saviem sporta svētkiem jūnijā un izbraukumam uz ārzemēm.

* Ungurmuižas aizsardžu pulciņa priekšniece Irma Upīte 31. janv. atskatījās uz 10 darba gadiem aizsargu organizācijā.

* 22. februārī sakaru bataljona aizsardzes pulcējās bataljona mītnē, lai noklausītos aizsargu Skrūzmanes referātu — «Latvijas valsts tapšana». Referātu noklausījās apm. 50 aizsardzes. Turpmāk bataljona aizsardzes rīkos tā saucamos darba vakarus, sanāksmēs kopīgi strādājot dažādus rokdarbus u. c.

* Līvānu pagasta nodaļa 28. februārī uz Silavu ezera rīkoja zirgu skriešanās sacīkstes. Piedalīšanās bija kupla.

* Jasmuižas nodaļa 28. februārī Kļaviņu pamatskolā bija rīkojusi kaujas gāzu kursus aizsargiem, aizsardzēm un privātiedzīvotājiem. Vairākas lekcijas par kaujas gāzu iedarbību un aizsardzību pret tām nolasīja pulka gāzu virsnieks P. Rāviņš.

* Pēdējā laikā Nīcgalē radusies lielāka rosība sabiedriskā dzīvē, kas galvenā kārtā izskaidrojams ar jaunā Nīcgales pagasta nodibināšanu. Nesen nodibinājās arī Nīcgales aizsargu nodaļa un aizsardžu pulciņš.

Džūkstes aizsardzes mājturības kursos.

19. Jaunlatgales pulks.

* Gatavojoties 6. jūnija aizsargu sporta svētkiem Rīgā, 20. un 21. februārī Jaunlatgalē notika pulka sporta pulciņu vadītāju apmācības. Tajās bija ieradies arī aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis un instruktore I. Grīnberga. Apmācībās bez pulciņu vadītājiem piedalījās arī aizsargi — ap 70 dalībnieku.

* Tajā pašā laikā notika arī slēpošanas kursi, kuŗus vadīja instruktors Dekšenieks. Noslēgumā kursanti sacentās slēpošanas sacīkstēs. 7½ km distancē I vietu ieguva aizs. J. Krams (Tilžas nod.), ar laiku 36 min. 32 sek., II v. A. Lācis (Balvu nod.) — 39 min. 52 sek. un III v. aizs. E. Līdums (Rugāju nod.) — 42 min.

* 21. februārī notika pulka sporta kluba gadskārtējā sapulce. Sporta klubs no dibināšanas 2 gadu laikā ātri attīstījies, iegādājoties dažādus sporta piederumus un piedaloties vairākās sacensībās. Turpmāk paredzēts rīkot futbola, volejbola un citas sporta nodarbības, tāpat uzsākt šacha turnīru.

* Pulka komandieris devis norādījumu arī bataljonu un rotu komandieŗiem ņemt aktīvu līdzdalību kultūrālās un saimnieciskās dzīves veidošanā padoto vienību robežās.

* Pulka kapelmeistars A. Nīcavs komponējis pulkam apsveikšanas maršu.

* Lai valsts pierobežā paceltu sarīkojumu un teātŗu izrāžu līmeni, pulks pie katras nodaļas noorganizējis teātŗa trupas, kuŗas 2 nedēļu ilgos kursos apmāca aizsargu štāba režisors E. Kalniņš. Šādu kursu noslēgums 6. febr. notika Augšpils aizsargu nodaļā. Purvmalas nodaļas trupa kursus noslēdza 13. februārī, uzvezdama sagatavoto A. Alunāna lugu «Seši mazi bundzinieki».

* 15. februārī uz Kacēnu ezera notika pulka un Kacēnu nod. kopēji rīkotas rikšošanas sacīkstes. Tajās piedalījās vairāk kā 30 aizsargi un lauksaimnieki ar pašaudzētiem rikšotājiem. Pateicoties pirmajam ziemas ceļam un «Sveču» tirgum, sacīkstes izvērtās par plašiem pierobežas tautas svētkiem ar pāri par 2000 apmeklētājiem. Uzvarētāji saņēma zemkopības ministrijas un rīkotāju ziedotās medaļas, diplomus un naudas balvas.

* 28. februārī pulka rīkotās rikšošanas sacīkstes notika uz Balvu ezera. Sacīkstēs piedalījās ar pašaudzētiem zirgiem 48 apriņķa lauksaimnieki un aizsargi. Sacīkšu sarīkošanu ar balvām bija atbalstījusi zemkopības ministrija, Balvu pilsētas valde un citi labvēļi. Spraiguma un skatītāju ziņā šīs sacīkstes pārspēja iepriekšējā gadā rīkotās. Bija vairāk kā 3000 apmeklētāju.

Dzelzceļu pulks.

* Daugavpils-Grīvas dzelzceļu aizsardžu pulciņš ievedis jaunu tradiciju, rīkot tā saucamos darba vakarus, kuŗi notiek reizi nedēļā. Šajos vakaros pulciņa aizsardzes sanāk kopā un strādā rokdarbus, kas domāti loteriju sarīkošanai un mītnes izdaiļošanai. Tiek rīkoti arī referātu vakari par dažādiem valsts un pilsoņu audzināšanas jautājumiem.

* 21. februārī pulka štābs rīkoja izbraucienu uz Ķemeriem, kur jaunajā viesnīcā aizsardzēm bija pēcpusdienas tēja. Izbraukumā piedalījās ap 500 dalībnieku.

* Jaunajā mītnē, Rīgas Krasta stacijā, 27. februārī izrīkojums bija Čiekurkalna nodaļai. Vakaru ievadīja nod. pr. Kalējs. Sekoja teātŗa izrāde un sportistu demonstrējumi.

* Madonas nodaļa 27. februārī Pļaviņās rīkoja Zemnieku drāmas viesizrādi «Nezināmā». Sarīkojumā ieradās arī Latgales divīzijas kom. ģen. Krustiņš ar kundzi, pilsētas galva Lācītis ar kundzi u. c.

* Zemnieku drāma A. Bissona drāmu «Nezināmā» 6. martā rādīja arī Valkas nodaļas izrīkojumā. Vakaru ievadīja referāts par pulkvedi O. Kalpaku.

Aizsargu aviācija.

* Pagājušā vasarā kaŗa aviācijas pulka lidoņi, pulka kom. plkv. J. Indāna vadībā, veica lidojumu uz Rietumeiropas valstīm, Angliju un Skandinavijas valstīm. 30. janvārī aviācijas pulkā ieradās aizsargu aviācijas pr-ks pltn. J. Ērglis ar pavadoņiem un lidojuma vad. plkv. J. Indānam pasniedza mākslinieciski izstrādātu vāzi, tā apliecinot kaŗa un aizsargu lidoņu sirsnīgu draudzību. Aviācijas pulka kom. plkv. J. Indāns pateicās par vērtīgo balvu un izteica pārliecību, ka sirsnīgā draudzība starp aviācijas pulku un aizsargu aviāciju nākotnē vēl vairāk nostiprināsies.

* 9. februārī Rīgā no Liepājas atlidoja Liepājas kaŗa ostas darbnīcās jaunbūvētā aizsargu lidmašīna «KOD-2». Tā sekmīgi veica savu pirmo lidojumu pilota A. Pavlovska vadībā. Spilves aerodromā jauno lidmašīnu apskatīja civīlās aviācijas inspektors plkv. J. Indāns, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls un mūsu kaŗa un aizsargu aviācijas lidotāji. Aizsargu priekšnieks jaunajā lidmašīnā veica arī izmēģinājuma lidojumu, kas liecināja par «KOD-2» teicamām lidīpašībām.

* 12. februārī Aizsargu namā noslēdzās ķīmiskā dienesta kursi aizsargu aviācijas komandieŗiem un aizsargiem. Kursi, gāzu virsnieka inž. N. Jannera vadībā, ilga 3 nedēļas, un tos sekmīgi beidza 40 aizsargi.

Kursantu grupa pasīvās gaisa aizsardzības skolā.

* 19. februārī noslēdzās pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursi aizsargu aviācijas komandieŗiem, aizsardzēm un aizsargiem.

* 3. martā aizsargu aviācijas saime atzīmēja pulkveža O. Kalpaka piemiņu. Sarīkojumu ievadīja aizsargu aviācijas pr-ka pulkv.-ltn. Ērgļa referāts. Ar klusuma brīdi godināja pulkv. Kalpaka piemiņu. Bijušais kalpakietis, Rīgas pils. aizgādības valdes priekšnieks M. Ozols runāja par pulkv. Kalpaka cīņu gaitām. Vakaru noslēdza koncerts.

Aizsardze Irma Steglava

Aizsardžu misija

Gribu skart kādu sasāpējušu jautājumu ar cerību, ka aizsardzes nāks talkā šo jautājumu laimīgi atrisināt, jo mums, aizsardzēm, jābūt tām, kas viskvēlāki savu tautu mīl un kas Tēvijas mīlestību parāda darbos!

Mēs, laimīgās, dzīvojam laikmetā, kad, Vadoņa drošas un svētīgas rokas vadīta, mūsu zeme krāšņi atplaukst un kad pat vislielākie pesimisti sāk lepni un pašapzinīgi smaidīt. Un pēdējā laikā paceļas balsis arī par to, par ko šai rakstā gribu runāt. Tas ir iedzīvotāju mazais skaitliskais pieaugums latviešu tautā. Ko tas līdz, ja mēs runājam, jūsmojam un strādājam par Latvijas nokotni, bet bērnu mums ir maz, un tāpēc maz būs to, kas Latvijas spožā nākotnē priecāsies. Tauta tikai tad būs īsti stipra, kad viņa skaitliskā ziņā būs liela un stipra! Ja latviešu tautas dzīvais spēks ies plašumā un kļūs liels un iespaidīgs, tad, un tikai tad, latviešu tauta daudz ko varēs panākt un iegūt ar savu nacionālo īpatnību citu tautu vidū Bet, diemžēl, latvieši un visvairāk gan intelliģentie latvieši bieži šai ziņā pret savu tautu grēko. Nav maz latviešos tādu precētu pāŗu, kas, neskatoties uz to, ka abi laulātie ir veselīgi un spējīgi ne tikai veselīgus pēcnācējus radīt, bet arī materiālā ziņā tos viegli izaudzināt, — vai nu pavisam izvairās no bērniem, vai aprobežojas ar vienu, augstākais, divi bērniem. Tādiem cilvēkiem būtu jākaunās par patriotismu un nacionālismu runāt. Laulība, kas pastāvējusi jau vairākus gadus un kuŗā laulātie, vienalga — viens vai otrs, jeb arī abi divi — aiz patmīlīgiem un savtīgiem iemesliem izvairas no bērniem, — ir morāliskā ziņā zemu vērtējama. Ir pagājuši laiki, kad sieviete kā skaista un izgreznota lelle tukšu izpriecu vietās meklēja sevim lētas uzvaras pār vīriešu sirdīm. Līdz ar nacionālisma atplaukumu sievietei, kā sievišķības un mātes simbola glabātājai, uzvara jāmeklē un jāiegūst darba un tikumu frontē, sev par godu un savai tautai par svētību. Un šeit nu aizsardzēm atveŗas plašs un svētīgs darba lauks, gan pašām nenogurstoši audzinot savās ģimenēs kuplu bērnu pulciņu, gan cītīgi propagandējot daudzbērnu ģimenes dzīvi latviešu tautas visplašākos slāņos, uz laukiem un pilsētās.

Mums trūkst pašu tautības laukstrādnieku. Lauku sētas tiek pārpildinātas ar kaimiņtautu laukstrādniekiem. Kā viens no mūsu kultūras darbiniekiem kādā no saviem priekšlasījumiem izsacījās — nav vairs mūsu laukos to brašo, stalto latviešu puišu, ko mums savos darbos tik skaisti ir attēlojis Rūdolfs Blaumanis. Vai tas nav sāpīgi? Un vai tas neizklausās jau pēc izmisuma sauciena, kad kāds Zemgales lauku māju saimnieks kādā nesen notikušā zemnieku sanāksmē pateica, ka pašreizējiem apstākļiem turpinoties drīz vajadzēšot ievest Zemgalē ne tikai puišus, bet arī saimniekus! Vai nav jau pienācis pēdējais laiks šo sāpīgo jautājumu atrisināt dzīvē? Un vai jums, aizsardzes, neliekas, ka šo jautājumu atrisināt būtu arī mūsu, aizsardžu, pienākums?»

Jaunākās grāmatas.

Runu un uzrunu krājumu «Jaunā junda» publicējis Edv. Virza. Tā ir ideoloģijas grāmata, kuŗā raksturota 1934. g. 15. maija notikumu vajadzība un nozīme. Tautu organizē Vadoņa sauciens. «Tauta, kas to nesadzird, ir kā nomaldījusies biezā mūža mežā, kur tai bojā jāaiziet kā no tiem nezvēriem, kas to apdraud no ārienes, tā arī no tiem, kas pamostas viņā pašā», uzsveŗ Virza. Šis sauciens māca mums garīgās un miesīgās stājas galvenos likumus, tas liek mūsu tautai sadrebēties, saslieties, kļūt staltai un varonīgai, līdzīgi tai tautai, ko pa latvju daiņu logu ieraugām seno latviešu gara pasaulē. Sauciens aicina ikvienu, ikvienam ierādīta vieta jaunajā situācijā, neskolotajiem, skolotajiem, inteliģencei, pilsētniekiem, lauciniekiem, amatniekiem, zemniekiem. Bet lai visus valda sadarības un sadarbības likums, lai «katra māja un katrs uzņēmums atrod sadarības akmeni, ap kuŗu visi varētu pulcēties». Dažs šo virzienu sauc par laikmeta dvašu, cits — par jauno garu, bet galvenais ir tas, ka viņš tautu organizē. Un organizācijas vienoti ļaudis nav vienkārša aritmētiska summa vien, viņi savā rosībā netek viens otram paralleli vien, bet darbojas viens caur otru un viens ar otra palīdzību. Organizētā summa ir dažreiz daudzkārtīgi lielāka par aritmētisko — lielāka ne eksemplāru skaitā, bet kvalitātē. Virza redz, ka latviešu mežos atkal iesējušies un aug ozoli, un viņš līdzībā saka arī par pašiem latviešiem: «Ozolu laikmets nāk pār Latviju.» Virzas īstais elements ir dzeja, un pārspīlējumiem u. c. dzejas līdzekļiem bagāta arī šī Virzas grāmata.

*

Strādādami joprojām Raiņa rakstu sakārtošanas darbu, Raiņa mantinieki laiduši klajā atkal vienu Raiņa atstāto dzejoļu krājumu, kuŗā vairāk nekā puse dzejoļu līdz šim bijuši atklātībai nepazīstami. Šī grāmata saucas «Lielās līnijas» un satur dzejoļus no dažādiem Raiņa dzīves un dzejas laikmetiem, dzejoļus, kuŗus vieno dzejnieka uzskatu un mākslas īpatnības zīmīgās līnijas. Raksturīga vispirms milzīgā dvēseles bagātība, kuŗa Raiņa dzejā atklājas, dvēseles kustību varenā amplitūde, neikdienišķais plašums, reibinošais dziļums. Ģēte par liriku saka, ka lirika esot atzīšanās. Un Raiņa dzeja dod pamatīgu ieskatu šī lielā dzejnieka un valsts darbinieka dvēseles laborātorijā. Viņš uzsveŗ: viņš nekad neesot sapņojis sapni vien; viņš grib darbu, īstenību, ko var aptaustīt rokām un redzēt acīm; un cīņu beidzis, viņš priecājas:

> Nu cīņa beigta, es varēšu sagatavoties
> Ieiet tanī solītā zemē.

Uz Latviju viņu velk ikviena doma, viss viņa darbs dzimtenei ziedots, svešumā viņš jūtas joprojām nevis viņai atrauts loceklis un, varbūt, pat nedzīvs loceklis, bet gan no viņas neatšķirts un dzīvs. Viņš var jau 1906. gadā diezgan droši sacīt:

> Un es nezinu, vai es vairs miršu
> jel maz.

Liktenis gribēja, lai Rainis ir vienlīdz liels dzejnieks un cīnītājs. Laika svarīgie notikumi nav dzejniekam ļāvuši uzkavēties mākslas novados vien. «Man bija sākti lieli citi darbi» — «miera darbi», viņš liecina tai pašā 1906. gadā.

Bet tomēr es no cīņas neatrāvos, cīņas, kuŗā izšķiŗ Latvijas nākotni. Šai grāmatā Rainis sev ierāda vietu mūsu vēsturē un dzejā. Daudz labas dzejas arī tais Raiņa dzejoļos, kur viņš iztulko nāves un dzīvības mīklu, dzied dziesmas mīlestībai, rītam un vakaram. Raiņa grāmatā redzam vairāk nekā dzejnieka dzīves un dzejas lielās līnijas, jo šī dzejnieka mūža darbs apveltī visu latviešu literātūru apskaužami varenām līnijām. Diemžēl Rainim līdzīga lieluma dzejniekus Dievs dāvina tautām ļoti, ļoti reti.

*

Aspazijas dzejoļu grāmata «Kaisītās rozes» aptveŗ šīs dzejnieces beidzamo trīs gadu dzejas ražu un veltīta mūsu valsts Vadonim. Vadoņus apdziedot, viņa runā par zvaigznes ceļiem — un šie ceļi ir dzīve ideālam, citu laimei. Mūsu valsts izcelšanos dzejniece salīdzina ar brīnumzieda Victoria regia uzziedēšanu, Latvija Aspazijai ir ilgi gaidītais brīnumzieds, lielie vēsturiskie notikumi — Lieldienu zvani. Viņa izceļ mūsu dienu latvietības lielo lomu un atbildību: liktenis mūsu audzi aicinājis atjaunoties, aicinājis šķirt vaļā nākamības aizkaru, rakstīt nākamības lappusi; dzejniece mūs skubina godam sagatavoties jaunajam ziedonim, dzīves uzplaukumam. Un tomēr — šo grāmatu lasot liekas, ka Aspazija jauno dzīvi vēro itin kā no augšas, no attāluma, no citas zvaigznes. Šis vairs nav Aspazijas laiks. Sapņu realizēšana, ieguvumu nostiprināšana Aspazijai kā īstai romantiķei ir svešāds dzīves veids, viņas sirds šķirta no ikdienišķās dzīves, dzīvi viņa nedzīvo, viņas elements ir kvēlot, cīnīties, saļimt zem smaguma un atkal celties uz gara spārniem augšā pretī jaunai cīņai. Šai dzejā daudz retorikas, daudz jau vairākkārt dzirdētu ķērienu.

*

Nupat mirušais Pāvils Rozītis bija nevien erudīts novelists un romānu rakstnieks, bet arī dzejnieks. 1936. gadā iznāca viņa dzejoļu krājums «Sarunas». Šai sestajā un beidzamajā Rozīša dzejoļu grāmatā atklājas viņa sirdsdedze un īpatnība visskaidrāk. Dzejnieka skatījiens vērsts uz iekšu, uz sevi. Rozītis ir skeptiķis. Vienīgi sirds reālitāti viņš atzīst. Sirdī ir viss, — viņš saka, — meklējiet mazāk ārpusē, neceriet daudz no mīlestības un draudzības, citi cilvēki jums nespēs palīdzēt, jo ikvienam staigājams savs dzīves ceļš. Mēs mēdzam teikt: dzīve nelaimīga. Rozītis apgalvo: ne dzīve vainīga, bet nelaime mīt cilvēkā pašā. Ir ļaudis, kas neredz dzīvei jēgu nekur, arī uzvarā ne. Vai eksistence šādiem cilvēkiem nav briesmīgs slogs? Dzīve, ko mēs šai saulē dzīvojam, ir Rozīša uztverē vienīgā iespējamā un īstā dzīve, un ja arī še viss vienīgi šķietams, cik gan nelāga ir tad izredze. Mūsu dienās, saka dzejnieks, «nav vairs īstas Sirds, kas mīlot nesabīstas». Uz nākotni dzejnieks ilgās raugās, meklē jaunu zemi un jaunu debesi un, dodamies uz jauno dzīvi, nojauc aiz sevis visas laipas: nav atgriešanās! Lidojumā, gara brīvībā ir īsta dzīvība un līksme; lidojumā mēs iemantojam vismaz daļu no vērtībām, kuŗas liktenis vispār spēj mums pielemt. Bet Rozītis ir arī asa prāta cilvēks. Viņš saskata ikviena lidojuma galu, un viņa dzejas summējums skan- viss ir sapņojums. Dzejolī «Sapņojums» viņš rāda, ka, mīlniekiem dzīvē izšķiŗoties, vētra nogāž ozolu, zem kuŗa viņi reiz satikušies, lai neviena liecība vairs nerunā par senām lietām. Rozīša dzejā daudz domu un asprātību. Viņa ir dialektiska — viņai sarunu veids. Sarunās ar sevi viņš fiksē visus dzīves pro un contra un izstrādā slēdzienus. Rozīša intīmajām «Sarunām» arī krietna formāla dzejas vērtība.

*

Atmiņas par brīvības cīņām atrodam J. Ķīseļa grāmatā «Cīņa par dzimteni». Šī, vienkāršā valodā uzrakstītā, grāmata tēlo kaŗa gūstekņu dzīvi Vācijā, atgriešanos vācu okupētajā dzimtenē, vācu varas sabrukumu, Latvijas armijas pirmo nodaļu komplektēšanu Rīgas latviešu biedrībā, dīvaino veidu, kādā šīs nodaļas iegūst ieročus un municiju, lielinieku uzbrukumu u. t. t. Grāmatu noslēdz cīņas ar Bermontu. Ķīseļa atmiņu vērtību vairo tas apstāklis, ka Ķ. bijis nevien lielo notikumu dalībnieks, bet arī tā laika atbildīgs darbinieks (štāba sevišķu uzdevumu virsnieks vai citos tikpat svarīgos amatos). No otras puses — šīm atmiņām nav sauss dokumenta raksturs, grāmatā daudz anekdotu, tā kā viņa interesēs ikvienu lasītāju.

*

Rakstnieks un grāmatu apgāda īpašnieks Ansis Gulbis jau gadu dus zemes klēpī. Bet mūsu vēsturei — sevišķi literātūrvēsturei — viņš nav miris. Otrādi — tikai tagad, kad sāk iznākt viņa kopotie raksti, dabūjam dziļāk ieskatīties šī darbinieka gaitās un sasniegumos. Kopoto rakstu pirmajā sējumā atrodam Gulbja biografiju, ko sarakstījis Rob. Klaustiņš, kā arī paša Gulbja autobiografiskos uzmetumus — «Pasaka par grāmatu». Gulbja dzīves stāstu biografs sāk ar ziņām par vecākiem, vaļiniekiem, par grūtajiem apstākļiem, kādos zēnam jāuzaug, tēvam nomirstot. Bet Ansim liktenis lēmis

kļūt par komersantu un rakstnieku, un sīvā darbā viņš šo lēmumu piepilda. Ērkšķiem nokaisīts ir Gulbja ceļš uz augšu. Brīnišķīga ir viņa izturība, viņa ticība. Latviešu jaunie censoņi daudz šai dzīves stāstā mācīsies. Interesantas liecības par savu laikmetu (sevišķi par gadsimteņu miju) sniedz Gulbis savos uzmetumos; te figūrē vesela rinda gan jau mirušu, gan vēl dzīvu kultūras darbinieku. Kopotos rakstus kārto un rediģē R. Egle.

*

Latviešu 19. g. s. pirmās puses vēsturei ievērojamo velti sniedzis Br. Ābers savā darbā «Vidzemes zemnieku stāvoklis 19. g. s. pirmajā pusē». Par šo laikmetu vēl maz pētījumu. Sākdams ar zemnieku nemieriem Vidzemē priekš 1819. g. brīvlaišanas, Ābers tēlo brīvlaišanas likuma vēsturi pašu brīvlaišanu un zemnieku stāvokli pēc brīvlaišanas. Dokumenti u. c. liecības pierāda, ka brīvība, ko latviešiem dāvina, ir illūzoriska, te manto tikai muižnieki, kuŗu rokās nonāk visa zeme un reizē ar to visa noteikšana par latviešiem, jo latviešu galvenā nodarbošanās ir un paliek zemkopība. Visas tiesības, ko latvieši sasniedz, saistītas ar cīņu un upuŗiem. Ābera darbs mēģina aptvert visu situāciju, tur runā par muižu, pagasta sākumiem, saimniekiem un kalpiem, klaušām un nodevām, tiesām, skolām, baznīcu. Muižniecība bija tā iekārtojusi, ka zemniekiem par dārgu naudu vajadzēja atpirkt to brīvību, kas tiem bija savā laikā laupīta, zemniekam kļūstot «brīvam», zemnieka zeme kļūst par pilnīgu muižnieka piederumu. Visa 19. g. s. agrāriekārta balstās uz šo veikalu, kuŗā latviešiem nebija nekāda noteikšana, ne pat līdzrunāšana. A. B.

Mūsu teātŗi.

Līgotņu Jēkabs pēc labiem panākumiem, kādus guva viņa pirmā skatu luga «Bierantos» (to vēl tagad izrāda Zemnieku Drāmas teātris), sarakstījis jaunu lugu «Skolotāja meita», kuŗu izrādīja Nacionālais teātris. Autors savā darbā pieskāries vairākām mūsu sadzīves aktuālākām problēmām, līdz ar to modinot skatītājos interesi un ierosinot pārdomas. Tomēr Līgotņu Jēkabs savā darbā nenododas aizskārto problēmu pilnīgam atrisinājumam, bet pieļauj jo kupli salapot dažam skatuvisko nodevu atzarojumam. Tamdēļ mēs redzam uz skatuves lielu tipu dažādību, bet viņu parādīšanās mazina izrādes drāmatiskā kāpinājuma spraigumu un aizēno lugas centrālās figūras. Vielas cietāks slīpējums varēja dot skatuviski vērtīgāku darbu, bet viss jau var būt, ka autors rēķinājies ar mūsu teātŗu publikas vēlēšanos pēc vieglāk lobāmiem kodoliem. — Liepaines pagasta skolotāja Jāņa Ziemeļa līdzekļi neatļauj abu meitu tālāku izglītošanu un vienai jāpaliek pašu mājās. Palicēja — Dzidra — apprecas ar vietējo zemkopi Juri Vītoliņu, un darbs un bērni svētī viņas dzīvi. Aina dodas uz pilsētu, iegūst ārstes diplomu, bet kļūmīgā kārtā viņas iecerētais, mākslinieks Purpēters, to atstāj kāzu priekšvakarā. Viens mirklis — un Ainas tēva nestās puķes savai meitai - līgavai varēja palikt par pirmām bēru

Pāvils Rozītis.

puķēm. Tēvs vēl laikā pagūst paglābt savu meitu, un, beidzot, darbā viņa gūst aizmiršanos un mieru. Priekškaram aizveŗoties skatītājam paliek pārliecība, ka Aina gūs arī savu dzīves laimi, jo kāds nopietns un darbīgs vīrs to viņai vēlas sagādāt. Visumā autora radītie tipi patiesi, tikai ar melno krāsu, ar šo dzīves neizbēgamo pavadoni, autoram vēl ne visai veicas. Tā vien šķiet, ka autors viņu nav licis pareizā pusē un bieži gaŗas ēnas redzam pašā dienvidū. Tā mēs nespējam noticēt Vītoliņa karšu likstām, Purpēteŗa negodīgumam; šabloniska šķiet arī Krastiņa kundzes kundziskā maniere. Tomēr vispār. krāsu bagātība diezgan liela. To lielā mērā atdzīvina krāsainais režisora J. Oša tvērums līdz ar A. Cimermaņa pieskaņoto fonu, kas sevišķi jauks un atbilst pēdējā cēliena gaišam noslēgumam. A. Amtmanis-Briedītis kā skolotājs Ziemelis deva tēlu, kas pieskaitāms pie labākiem, kādus mākslinieks pēdējā laikā radījis. Siltos, patiesos toņos skanēja vecmāmuļas — Bertas Rūmnieces pilnskanīgā balss un tēlojums. Ludmilai Špīlberģei, ļoti grūtā un sarežģītā Ainas lomā, ar māksliniecei piemītošo sirsnīgumu izdevās dot jauku un vērtīgu skatuves tēlu. Tāpat jauki savas lomas veica J. Osis, Ž. Katlaps, P. Cepurnieks, M. Zīlava, A. Jēkabsone u. c., kā arī labs skaits jauno tēlotāju citās, mazākās lomās.

Ka mūsu brāļu tautas — lietuviešu drāmatiskā rakstniecība devusi jaukus auglus, to jau agrāk pierādīja S. Čiurļonienes - Kimantaites drāmas «Ausmas dēli» uzvedums. Šo drāmu E. Skujenieka labā tulkojumā un A. Amtmaņa-Briedīša iestudējumā Lietuvas nacionālos svētkos izrādīja Nacionālais teātris. Drāma dod dziļu ieskatu drūmajos nebrīvības laikos, kad lietuvju dzīvi un nacionālo apziņu centās nomākt Krievijas varas vīri ar ārkārtīgi drakoniskiem līdzekļiem. Drāma netieši rāda, ka neviens upuris nevar būt par lielu tagadējās, grūti izcīnītās brīvības nosargāšanai un tanī ziņā drāmai liela audzinoša nozīme. Zinot savas brāļu tautas likstas un ciešanas, mēs dziļi izjūtam to pārcilvēcīgo pašuzupurēšanos un varonību, ar kādu zemkopis Rusteika dara savu bīstamo — grāmatu kontrabandista darbu. Vēl jo vairāk tamdēļ, ka šis neienesīgais, bet ļoti bīstamais darbs, par kuŗu draud pat nāve, var jo viegli tikt samainīts ar ienesīgo un, izveicīgi rīkojoties, arī drošo preču kontrabandista nodarbošanos. Rusteika tomēr paliek uzticīgs savam apsolījumam un, zaudējot cīņā pret krievu varu dēlu, tomēr cīņu turpina. Cīņa prasa upuŗus, ko apzinās arī lietuvju zemkopis un viņa gatavība upuri nest dzimtās zemei brīvību. Luga ļoti labi iestudēta un tēlotāji sniedza reti skaistus un pilnvērtīgus tēlojumus, kuŗos bieži vien iemirdzējās pēc darinājuma jauks pērļu mirdzums, piem., ainā pie lielā laukakmens, kad Jurģis ar Rozi nesamaitātā vaļsirdībā uzticēja viens otram savus noslēpumus. Lugas sākums risinās pagausos ēpiskos ritmos un labi illūstrē drāmas norises vidi. Tā ir tipiska Lietuvas zemkopja sēta un ģimene, sīksta un izturīga. Tanī ielaužas ienaidnieks tikai ar zemu viltību, izmantojot pusaudžu nesamaitātību. Dziļš traģisms atveŗas ainā, kad meita, vēlēdamās glābt savu tēvu, to nodod ienīsto žandarmu rokās un līdz ar to zaudē savu brāli. Līdz

sirds dziļumiem aizkustina aina, kad glābjot tēvu, meita upurē savu pēdējo grasi, kuŗu saņem īsts cilvēka izdzimums — pulksteņtaisītājs un krievu žandarmu spiegs Albīns Stiņķis. — Rakstniece šo nodevēja un spiega tipu veikli un patiesi uztvērusi, jo pat skatītāju domas par Stiņķa īsto dabu no sākuma dalās un tikai vēlāk rodas nojauta par šī cilvēka īsto dabu un nolūkiem. Nesot upuri — savu dēlu — Rusteika no cīņas neatsakās, un dēla zaudējums liek varonīgā naidā liesmot viņa, citādi ikdienišķās sievas sirdij, kad viņa sauc: «Rusteika brīvs!», ar ko noslēdzas drāma. Priekšzīmīgā tēlotāju ansamblī J. Šāberts, A. Brechmane, Ž. Katlaps, M. Zīlava, M. Bērziņa, R. Baltaisvilks, H. Avens, V. Gruziņš, O. Ziemeļnieks un H. Velze. Jaukas dekorācijas, — no kuŗām sevišķi iezīmīga un raksturīga pirmā cēlienā lietuvju zemkopja istaba, — gatavojis V. Valdmanis.

Otto Bīlena jautrā tautas luga (tulkojis R. Kroders) «Mazā tiesa», kuŗu uzveda Nacionālais teātris, mēģina parādīt Vīnes mazo ļaužu dzīvi un tiesāšanos miertiesā. Mums gan šāds tiesāšanās veids, kā arī šī darba «pipari» neliekas piemēroti un pati «jautrā» luga būtu bez kādas jautrības, ja to neatdzīvinātu tik spilgts talants, kāds piemīt mūsu apdāvinātai aktrisei Antai Klints. Tāpat jauku kakta apikāta un tomēr sirdscilvēka tipu sniedza Ludviķis Šmits ar viņam raksturīgo smeldzi. Labi savas lomas veica arī pārējais ansamblis, ne savas vainas dēļ nevarot izkļūt no autora iezīmētā loka.

Ērika Valtere tulkojusi poļu rakstnieka Juzefa Bļizinska tautas lugu «Pans Damāzijs», kuŗu ar labām sekmēm izrādīja Dailes teātris. Bļizinskis labi pazīst savas tautas psīchi un viņa patiesais skatījums ļauj arī mums iejusties un izprast viņa rādītos notikumus. Pans Damāzijs ir poļu šļachtičs, atbilstošs pēc saimnieciskā stāvokļa apmēram mūsu Zemgales vecsaimniekam. Pēc sava brāļa nāves viņš ierodas brāļa mājā, un te 4 ainās autors rāda dīvainos intrigu samezglojumus, kādus savērpj mantkārība un citas gluži cilvēciskas, bet neslavējamas īpašības. Pana Damāzija monumentālā figūra un taisnīgums pārvar šo intrigu samezglojumus un beigās uzvar saticība, kas ir mūsu dzīves zelta pamats. Vietām lugas darbība varēja būt raitāka un pārāk kontrastaini, šķiet, zīmēti abi brāļi — Antons un Severins. Viens pārāk balts, otrs — pekles melns. Bet visumā luga vērtējama pozitīvi un ir labs ieguvums repertuārā. Felicita Ertnere, kuŗas vārds un darbs līdz šim saistījās vairāk ar skatuves darba choreografisko daļu, ar šo lugu uzsāka arī režisores gaitas. Pie tam — itin veiksmīgi, jo viņa lugu iestudējusi balstoties uz tēlotāju iekšēju pārdzīvojumu un lomas sēku apdari. Bija tīkami vērot atbilstošo lomu sadalījumu un jauko tēlojumu slīpējumu. Tēlotājos — A. Baldone kā Žegotas atraitne, kuŗas devīze — mērķis attaisno līdzekļus, A. Filipsons — Pans Damāzijs — stingra un vīrišķīga figūra (vēlams siltāks tonis pat uzbrēcienos meitai, citādi kļūst vienmuļš), R. Kreicums — kā «labais» Antons un E. Zīle — kā «ļaunais» Severins, L. Kalniņa — meitenīgi pievilcīgā Helēna Žegota (labi izdevusies pirmā lielākā debija!), L. Leimanis — notārs Bahialskis (brīnišķs pašlabuma meklētāja tips), I. Laiva — Maņka kā jauka un pārliecinoša pelnrušķīte- bārenīte, O. O. Starks-Stendere — dzīves salauztā un klusā Tikaļska kundze, A. Miķelsons — uz pirmā skata sirdi zaudējošais Genio un F. Kaufmanis. Tīkams svaigums O. Skulmes dekorācijās — ar atjautīgu izdomu lapenes skatā un noskaņai atbilstošo un lugas vidi kolorējošo dibenplānu istabas skatos.

«Zvejnieka dēls» ar uzņemšanu Zemnieku Drāmas repertuārā, atradis plašu iespēju parādīties tēlos tiem daudziem provinces skatītājiem, kuŗi par Oskara cīniņiem lasījuši V. Lāča romānā. Veiksmīgais V. Zonberga drāmatizējums, piemērotā O. Bormanes iestudējumā atplaukst uz Zemnieku Drāmas skatuves krāšņās darba cilvēku — mūsu jūrmalas zvejnieku — sadzīves ainās, kuŗās skatītājs var uzskatāmi izsekot romānista tipu gaišiem un ēnainiem ceļiem. Uz vienkārša un nepretencioza, bet tomēr labi iekļāvīga un atbilstoša dekorātīva fona krasi izdalās mūsu nesenās dzīves ačgārnības, sevišķi drāmatizējuma II daļā. Oskara lomā pārliecinošs savā vīrišķā vienkāršībā un izturībā P. Lūcis. Īsti atbilstošs balsu zvejnieks Piķieris izdevies K. Ozolkājam; labi ir Banderu pāris — Ģ. Bumbiers, V. Skuja; Sārtaputns — J. Grantiņš, Fredis — J. Zutis, K. Ģermanis, A. Noriņš, V. Avotiņš, L. Bārs, H. Kīns u. c.

Tāpat visai teicams otrs redzētais Zemnieku Drāmas režisores O. Bormanes iestudējums — Ed. Vulfa populārā komēdija «Svētki Skangalē». Piemērotais un savus uzdevumus labi veicošais tēlotāju ansamblis atstāja patīkamu un paliekošu iespaidu. Iestudējuma svaigums un tēlotāju centība jaukā saskaņā risina šīs komēdijas ļaužu dzīvītes komiskos un traģikomiskos samezglojumus un liek mums arī pārdomāt par gudrās dzīves vienkāršības jēgu. Arn. Kalniņš izveidojis īsti pieņemamu veco Bumbieru — Strazdiņu, kuŗā jaužams neviltots sirdssiltums pret jauniem mīlētājiem un dziļa patiesības mīlestība līdz ar visu saprotošo atteikšanās spēku. Viss labs jāsaka arī par Hēru Kīns, kuŗa ar dziļu iejūtu izveidoja savas lomas meitenīgo valšķību un aizrautīgo uzticību. Tāpat labi tēlotāji — K. Ģermanis, A. Skuja, M. Plotniece, Ģ. Bumbieris, J. Grantiņš u. c. R. Osis.

Lauku istaba.
Viktora Turpa glezna Igauņu mākslas izstādē Rīgā.

Pagājušais mēnesis Nacionālajā operā.

Simfonisko koncertu operā 10. februārī diriģēja operas virsdiriģents M. Šteimanis. Vērojot viņu pie diriģenta pultes šoreiz, kā arī atceroties viņa pirmo koncertu šinī sezonā, jānāk pie slēdziena, ka operu portitūras tomēr tuvāk viņa mākslinieka psīchei; kā koncertu diriģents viņš drusku pasmags, ar tikko nojaušamu tendenci mazliet pārāk drāmatiski sabiezināt krāsas, sevišķi tutti un forte vietās.

Neskatoties uz to, viņa mūzikālās valodas tulkojums risinās raiti un loģiski un visumā pārliecina. Prot viņš arī rast teicamu kontaktu ar orķestri. Programmā: P. Čaikovska simfonija Nr. 5, Jāz. Vītola svīta «Dārgakmeņi» un R. Vāgnera uvertīra operai «Meistar-

dziedoņi». Kā soliste koncertā piedalījās Elza Žebranska, kuŗa koši un daiļskanīgi nodziedāja divas Dž. Verdi un Sen-Sansa ārijas.

Pagājušā mēnesī operā viesojās arī vairāki slaveni ārzemju dziedoņi. Kā pirmais minams spāņu baritons Selestino Sarobe, kuŗš dziedāja divās viesizrādēs— «Seviļjas bārddzinī» un Verdī operā «Rigoletto». Ja dziedonis jau šo to arī zaudējis no savas balss agrākā spožuma, tad tomēr viņš arvien vēl pieskaitāms izcilākajiem tagadnes dziedātājiem, ar apbrīnojamu vokālu kultūru un artistisku taktu. Nepārspējams un drāmatiskajās vietās tiešām satricinošs viņa tēlojums. Drāmatiskais talants ir īpašība, kas viņu paceļ pāri daudziem pirmklasīgiem dziedoņiem, un šai ziņā starp Vakareiropas operu zvaigznēm būs maz, kas viņam varēs līdzināties.

Otrais viesis, kuŗš iekaŗoja rīdzinieku sirdis, bija krievu tenors Ivans Žadans. Žadans dziedāja vairākās operu viesizrādēs, kā arī divos koncertos. No operām visvairāk viņš izcēlās Ļenska lomā, Čaikovska operā «Jevgeņijs Oņegins». Balss materiāls viņam nava nedz pārāk plašs, nedz arī spožs, bet rūpīgi kopts un skolots, ar sirsnīgu, samtainu tembru un brīnišķā noskaņā veidotu, dziļi izjustu priekšnesumu. Stiprākā puse operā viņam tomēr ir tēlojums; kā tips viņš liekas tieši Ļenska iemiesojums, un šai ziņā viņš, laikam gan, ir nepārspējams. Toties jo pilnīgāk savas brīnišķās balss teicamās īpašības viņš varēja apliecināt koncertos, koŗos viņš valdzināt valdzināja klausītājus ar dziļo mūzikālitāti, augsto vokālo kultūru un nesalīdzināmi jauko frazējumu.

Sakarā ar Lietuvas valsts svētkiem 15. februārī «Karmenā» viesojās arī divas Kauņas operas solistes — Januškaite-Zauniene un Dambrauskaite.

Melānija Lence, viena no mūsu operas redzamākajām baleta solistēm, 25. februārī, svinot 20 gadu darba svētkus, jubilejas izrādei bija izvēlējusies pirmo latviešu baletu, Jāņa Mediņa «Mīlas uzvara», kuŗā viņa dejoja titullomu. Nopelniem bagātā māksliniece šai izrādē sniedza labāko, ko viņa spēj — nevainojamā technikā veidotu, dzirkstoša temperāmenta pārpilnu dejojumu, kā arī mākslinieciski izjustu, dziļi pārdzīvotu tēlojumu. Izrādes noslēgumā māksliniece saņēma daudz ziedu un citu balvu, kā arī daudz suminājumu no draugiem un viņas tālanta cienītājiem gan tuvumā, gan tālumā.

Hektora Berlioza monumentālā skatuves darba «Fausta bojā eja» pirmuzvedums notika 26. februārī. Berliozs viņu ir nosaucis par drāmatisku leģendu un visbiežāk šis darbs ir ticis uzvests koncertos kā orātorija. bez skatuviskas darbības un dekorācijām. Uz mūsu skatuves viņš parādās krāšņā un loti efektīgā inscēnējumā, kuŗā viss smaguma punkts balstās uz orķestri no vienas puses. un visa, kas notiek uz skatuves kā simfonisko gleznu illūstrācijas — no otras. Berliozs ir programmas mūzikas celmlauzis, kuŗš ar savām pārdrošajām idejām savā laikā mūzikā izsauca veselu revolūciju. Ap viņa vārdu sacēlās īsta vētra, un nav arī ko brīnīties, jo viņa mūzikālā valoda šķiet svaiga un ar savām atjautīgajām harmonijām un pārsteidzoši drošajām modulācijām brīžiem neparasta, pat mūsdienu klausītāju ausīm. Vislielākie nopelni Berliozam ir jaunas orķestra valodas radīšanā, un viņa instrumentācijas pamatprincipi ir kļuvuši par bazi, uz kuŗas balstās visa modernā orķestrācija. «Fausta bojā ejas» partitūra ir programmas mūzika vistiešākā nozīmē, un kā tāda viņa sagādā daudz pateicīgas vielas scēniskām illūstrācijām, kuŗas ar apbrīnojamu fantazijas bagātību, iedvesmi un drosmi ir reālizējuši: režisors Jānis Zariņš, dekorātors Ludolfs Liberts un baletmeistars Osvalds Lēmanis. Ne visi skati ir vienādi labi izdevušies, bet ir daudz tādu, kuŗi atstāj tiešām grandiozu, pat satricinošu iespaidu. (Fausta un Mefisto jājiens uz elli). Šai inscēnējumā ir pielietoti visi modernās skatuves technikas sasniegumi un rezultātā ir radies uzvedums, kādu mūsu skatuve vēl nav pieredzējusi. Operas pamatā ir tā pati Ģētes Fausta leģenda, kuŗu saviem skatuves darbiem izmantojuši jau komponisti Guno un Boito. Berliozs libreta izveidošanai ir piegriezis maz vērības un neizkopta drāmatiskā darbība ir operas vājākā puse. Netrūkst galvenajiem varoņiem mūzikāli saturīgu un vokāli daiļskanīgu dziedājumu, bet drāmatiskās intrigas pavediens tomēr risinās gausi un mazasiņi un nespēj ne tuvu tādā mērā saistīt, kā ģeniālā mūzikālā daļa un grandiozais inscēnējums. Galvenajās lomās mūsu operas redzamākie solisti: A. Kaktiņš — Mefisto, A. Priednieks — Fausts un jaunā dziedone E. Travina — Grietiņa, kura saviem vecākajiem kollēgām bija līdzvērtīga partnere. Mūzikālā vadība M. Šteimaņa rokās; partitūra risinājās raiti un reljēfi, tikai mazliet par trokšņaina bija sitamo instrūmentu grupa. Koši un daiļskanīgi dziedāja Teodora Kalniņa iestudētie koŗi. Noslēgumā daudz suminājumu.

Vold. Upenieks.

Precības.
Kristjāņa Rauda glezna Igauņu mākslas izstādē Rīgā.

Igauņu mākslas izstāde Rīgā.

Apskatot igauņu mākslas izstādi, uzkrīt viņas lielā radniecība ar mūsu mākslu. Šī līdztecība nav nejaušība, jo polītiskā un saimnieciskā attīstība iet līdztekus mūsējai, tāpat kā kultūras gaitas. Igauņu naidnieki ir arī mūsējie un draugi mums un viņiem tie paši. Šo līdztecību ir veicinājis vēl arī tas apstāklis, ka mūsu un viņu vecās paaudzes mākslinieki ir mācījušies kopā vienās skolās un pirmskaŗa laikā daudzi igauņu jaunie mākslinieki mācījās Rīgas mākslas skolā.

Šī nav pirmā igauņu izstāde Rīgā. Pirms 10 gadiem redzējām igauņu mākslinieku vecās paaudzes darbus. Tagad redzam darbus vairāk no jaunās. No nozarēm tagad pārstāvētas — glezniecība (eļļas, ūdens un krāsaino krītu), tēlniecība (bronzas, granīta un koka), un grafika (koka grebuma, litografijas, asējuma un monotipijas).

Raugoties no nacionālā viedokļa, igauņu mākslā meklē, līdzīgi mūsējai, ceļu uz tautisko saturu un veidu, tik šie meklējumi daudz nedrošāki un saskaldītāki par mūsu pašu un vairāk saistās ar vecāko paaudzi, kā ar jauno. Liela daļa no šīs izstādes darbiem jāpieskaita kosmopolītiskam individuālismam, kas pie tam cenšas sevi nivelēt līdz eiropējiski parastam (tāpat kā nesen vēl pie mums pašiem).

Šī aizraušanās ar vācu un franču mākslas modes kustībām dod gan igauņu mākslai dažādību, bet novirza to no tīri igauniskā, laupot tai spēku un viengabalainību.

Spilgtākās personības igauņu mākslā ir Kristjans Rauds un Jaans Koorts. Pirmais (rada mūsu Ūdrim kā techniskā, tā noskaņojuma ziņā) devis 4 zīmuļu un 1 ogles zīmējumu un 1 gleznu. Visos šajos darbos tas sevi parāda kā lielisku meistaru sacerējumā un stilizējumā. Saturu Rauds ņem no igauņu teiksmām, kas viņa darbiem dod dziļumu un valdzinošu īpatnību. Izteiksmīgākie darbi «Pilsētas dibināšana», «Precības», «Somu kalēja lāsti» un «Daiņotājs».

Otrs igauņu mākslas lepnums ir nelaiķis Jaans Koorts — īpatnējākais igauņu tēlnieks. Lai gan šajā izstādē nav redzami viņa lielākie darbi, tad arī no «Veca vīra galvas» un «Vīra

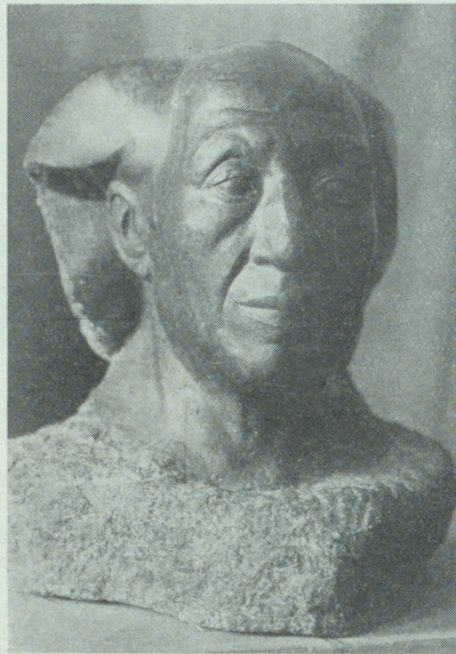
galvas» varam spriest par šī meistara īpatnējo veidu un drošo roku. Koorta zaudēšana (mira 1935. g.) būs ilgi sajūtams robs igauņu tēlniecībā.

Trešā lielākā personība igauņu mākslā — Eduards Vīralts darbojas grafikas nozarē. Viņa stiprā puse — izteiksme un technika, bet vājā — nesakarība ar igauņu kultūru. Dzīvojot Parīzē tas ieguvis laba grafiķa slavu, bet zaudējis igaunisko garu. Viņa temati — «Absinta dzērāji», «Elles rēgi», «Nēģeri» un daudzie sieviešu akti liecina to. Labākais darbs šajā izstādē «Sprediķotājs», kas pārsteidz ar savu izteiksmes spraigumu.

Apskatot igauņu jaunās paaudzes darbus, visumā redzam tur atspoguļojamies vai visus vācu un franču laikmetīgos mākslas novirzienus, bet tur arī mazāk izpaužas savējais. Par labu igauņu gleznotājiem jāsaka, ka viņi tā nav aizrāvušies ar kolorisma problēmām (kas atrauj no žanra un piesaista peisāža un nature morte veidam), kā pie mums. Veselīgais žanrs agri vai vēlu atkal izvedīs igauņu mākslu uz īstā ceļa.

Piegriežoties eļļas krāsas žanriem, jāatzīmē vispirms ģīmetnists Augusts Jansens, kurš izstādījis impresionistiskā reālisma garā gleznotas 3 ģīmetnes. Jaukākās — «Kr. Raud'a ģīmetne» un «Zvejnieka vecene». Otrs ģīmetnists — Nikolājs Trīks, kas rada šveicietim Hodleram kā krāsā, tā arī izteiksmē,— devis vairākas ģīmetnes. Interesantākā — mākslinieka A. Laikmaa ģīmetne. Trešais ģīmetnists Eduards Ole, kas pieder jau jaunai paaudzei, savās skaņraža Juhama Simma un rakstnieka H. Visnapuu ģīmetnēs uzmanību veltījis nevien veidam un krāsai, bet arī izteiksmei. Atmiņā paliek visvairāk pirmā no pieminētām ģīmetnēm. Pie ekspresionistiskā reālisma jāpieskaita Karin Luts. Izteiksmīgākie — «Priekštelpās» un «Klusā daba ar zivi» (labas krāsas). Ēriks Haamers, Richards Uutmans un Viktors Turps pieder jau visjaunākai paaudzei. Spējīgākais no šiem trim, liekas, būs Turps. Viņa «Lauku istaba» ir viens no meistarīgākiem šīs iztsādes darbiem. Viņa prasme kārtot tonālos uzsvarus un krāsu priecina katru mākslas pazinēju.

No žanristiem vēl varētu atzīmēt Ērichu Lepu («Veļas gludinātāja») un Kārels Liimands («Sēdošs akts»).

«Vīra galva»
Koorta skulptūra Igauņu mākslas izstādē Rīgā.

No eļļas krāsas ainavistiem šajā izstādē izceļas igauņu vecmeistars Andrejs Jegorovs («Dabasskats ziemā») ar smalkjūtīgiem gaismas uzsvariem, Nikolais Kulls («Pagalms», «Vējains laiks» un «Olev'a kalns») ar labu maņu virsmas apdarē un Johannes Võerahansu («Saaremaa motīvs») ar valdzinošu kolorītu un apdari.

Krāsaino krītu glezniecībā pirmā vietā jāmin vecmeistars Ants Laikmaa, kurš izstādījis vairākas ģīmetnes. Spēcīgākās kolorītā «Lielrūpnieks S.» un «Skaņradis Otto Herman's». Labi šīs technikas turpinātājus atrodam jaunā paaudzē. Te jāslavē Andrus Johani («Veca vīra galva», «Kartupeļu mizotāja» un «Veļas mazgātājas»), kas saista ar savu krāsu noskaņu (holandiešu garā) un prasmi modelēt veidu. Daudz laba jāsaka arī par Georgu Vestenbergu (klusās dabas), kas lieliski prot rīkoties ar šo mums tik neparasto materiālu.

Pie šīs technikas pa daļai jāpierindo arī Günthera Reindorfa pasteļu un aplikāciju darbi. Interesantākie — «Kuģa būvēšana» un «Senos laikos».

Igauņu labākā ūdens krāsu gleznotāja neapšaubāmi ir Lidija Mei. Viņas «Klusā daba ar zivīm» un «Kaķis» priekšzīmīgi kā techniskā, tā kolorīta ziņā. Natalija Mei saista skatītājus ar savu humoru, kas dzirkst no viņas jautrām glzeniņām — «Ķēniņš» un «Satikšanās».

Grafikas daļā igauņi pēdējā laikā gājuši lieliem soļiem uz priekšu. Šai nozarē jāmin krietnie kokgrebēji Eduards Järvs, Arkadio Laigo, Hando Mugasto, kā arī Aina Bach — akvatintas un aukstās adatas meistare. Vīralta izceltais materiāls koks — paliek cieņā arī pie pārējiem melnbaltās mākslas cienītājiem. Nacionālākais no pieminētiem grafiķiem, kā liekas, ir Järvs, bet techniski virtuozākais Mugasto.

Tēlniecības nozarē Koorta takas min Voldemārs Melniks, Antons Starkopf - Rea un Hermans Halliste. Melnika izteiksmīgāki granīta tēli — «Rīts» un «Ekstāze», bet Starkopf - Rea — «Slīcējs», kas ar savu kāpināto izteiksmi saista izstādes apmeklētājus. Halliste izstādījis tēlus — ģīmetnes, no kuŗiem uzmanības degpunktā izvirzās operdziedātājas J. Aav-Loo kdzes ģīmetne, kas atlieta bronzā un pēc tam apsudrabota. Spožā sudraba virsma dod neierastus efektus.

Paldies mūsu sabiedrotiem par mīļo ciema kukuli. Cerēsim, ka uz nākošo apciemojumu nebūs jāgaida atkal 10 gadi, bet kaimiņi biežāk viens otru apciemos.

Jēkabs Bīne.

Jēkabs Bīne

I Latvijas daiļamatniecības izstāde

Latvijas Amatniecības kamera sakārtojusi Kongresu un Amatu namos vēl Latvijā līdz šim neredzētu kā lieluma, tā mākslinieciskās nozīmības ziņā lietišķās mākslas klāstu, kur redzam visu amatniecības nozaŗu amatnieku un amatnieku - rūpnieku izstrādājumus. Redzam nevien izstrādājumus, kas veidoti amatnieku ikdienā, bet arī daudzus, — kuŗiem veidu un māksliniecisko noslīpējumu devuši mūsu mākslinieki un celtnieki. Par šīs izstādes nozīmi liecina nevien cildinošās atsauksmes, bet arī dižais apmeklētāju skaits (līdz 2. martam — 46.000 apmekl.).

Šo izstādi gaidīja nevien amatnieki un rūpnieki, lai padižotos ar saviem un pamācītos no citu sasniegumiem, bet arī rokdarbnieki-ces, pedagogi un instruktori, kā arī daiļo priekšmetu pircēji - pasūtītāji. Šo izstādi gaidīja arī tautiskās kustības veidotāji mājas kultūrā, jo šai izstādei vajadzēja apliecināt latvisko stilu lietišķā mākslā. Ka mūsu amatnieki ir spējīgi techniskā ziņā, par to neviens nešaubījās, bet ka tie būtu tikpat gatavi stilistiskos jautājumos, — par to varēja dot atbildi tik šādā veidā sarīkota izstāde.

Pieminētā stila nedrošība un neskaidrība tomēr izpaužas arī šajā izstādē. Še redzam vairākus novirzienus. Vispirms te izstādīti darbi, kas saistās cieši jo cieši ar mūsu veco mākslu (īpatni tautisko), kur laikmetīgie ietekmējumi pagaidām iedarbojušies negātīvā virzienā. Pie šī novirzienа jāpieskaita Latgales audumi, jostas, cimdi un trauki, kā arī daļa no mājturības un aizsardžu nodaļu savāktiem audumiem, kas iesūtīti no visiem mūsu zemes novadiem. Par šī novirziena ciešiem sakariem ar mūsu senatni liecina etnogrāfiskā un vēsturiskā nodaļa šajā pat izstādē. Otrs novirziens izstādē ir laikmetīgi tautiskais, kur jauno priekšmetu radīšanai izmantotas vecās latviskās parašas rotāšanā, celtnieciskā veidošanā un apdarē. Pie šī stila būtu jāpieskaita šīs izstādes darbu lielais vairums un tas arī mākslinieciskās nozīmības ziņā ir vērtīgākais.

Trešais virziens ir latviski laikmetīgais, kad svešo tautu mākslas valodām pievienota mūsu izlokshe, kas būtībā tās nepārgroza, bet tik padara tās mums šķietami tuvākas. Lai gan tāda

Rakstāmistabas iekārta.

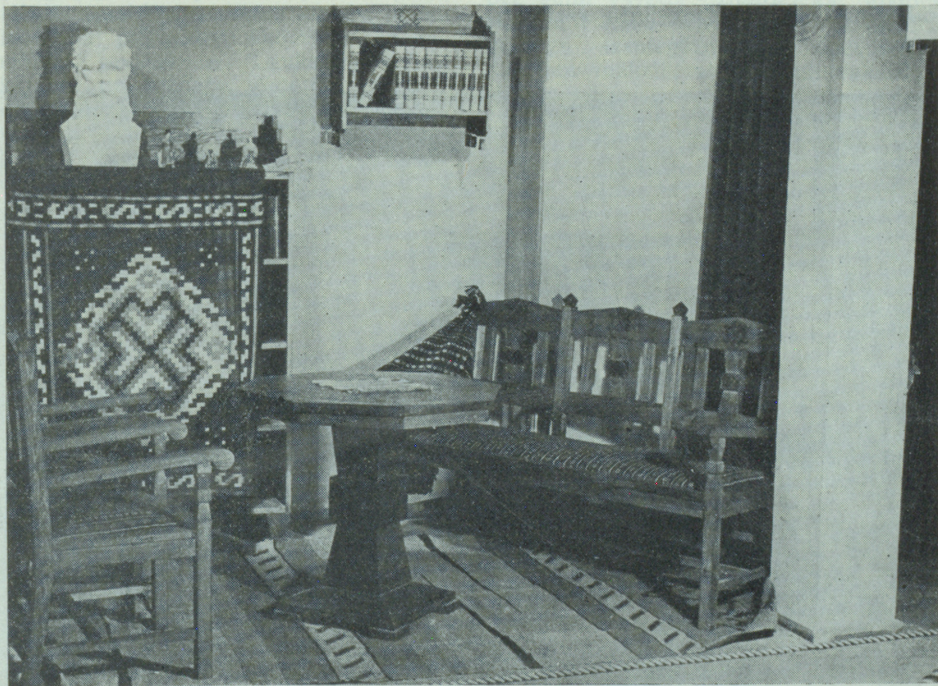
laikmetīga eiropejiska stila (mākslas esperanto) esamību neviens nav pierādījis, tomēr ir daudzi mākslas teorētiķi, kas tam tic. Šo viņu ticību par pārnacionālo mākslas stilu tiem radījis Padomju Krievijā, Francijā, Beļģijā un Amerikā (zemēs, kur valda materiālistiskais pasaules uzskats) izplatītais konstruktīvisms, kuŗš pie mākslas stiliem gan nebūtu pieskaitāms, jo tas dibinās nevis uz daiļuma, bet gan tik uz lietderību un mākslu kā tādu nemaz neatzīst. Šo konstruktīvismu tad mēģina uzskatīt par laikmetīgu eiropejismu un ieteikt lietošanai arī nacionālās kultūrās ne nu tieši tīrā veidā, bet lokālizējumā.

Ceturtais novirziens šajā izstādē, vispēdīgi, ir tas, kuŗš par savu mērķi uzskata vai nu konstruktīvismu, vai arī citu tautu veco stilu atdarināšanu bez kādām latviski nacionālām piedevām. Šī novirziena pārstāvji ir vai nu sveštautieši vai arī latvieši - kosmopolīti, kuŗiem tautiskā atmoda lietišķā mākslā liekas neiespējama un pat pretīga, jo tā, padziļinot kultūru, tai pašā laikā to arī ierobežo un liek atmest līdzšinējos ērtos uzskatus un pierasto gaumi. Šī virziena pārstāvjiem itaļu atmodas vai franču rokoko stils mūsu apstākļos liekas daudz pieņemamāks, nekā latvju atmodas stils. Paldies Dievam, ka šī virziena pārstāvji šai izstādē atrodas mazākumā.

Kuŗam virzienam uzvarēt? Atbildi uz to dod Latvijas Amatniecības kameras priekšsēdētāja E. Rozītes ievada vārdi izstādes katalogam: «Šī izstāde rāda, ka katrā darbā amatniekam nepieciešami parādīt pašam savu izdomu un māku, nevis atdarināt vai nokopēt mums svešus, nelatviskus paraugus. Latviskais ir tikai tas, ko latvietis pats, sveša neietekmēts, radījis un veidojis, lai gan tas prasa ne mazumu darba un pūļu. Tamdēļ izstādē jo plaši reprezentēta etnografiskā nodaļa, lai ikvienam amatniekam, savas gaitas sākot vai turpinot, būtu redzami latviskā darba paraugi. Svešu paraugu atdarināšana ir nevēlama, pat bīstama, jo tā nespēs vest latviešu tautu pretim viņas amatniecības uzplaukumam.»

Kaut šie zelta vārdi dziļi iegultos mūsu mākslinieku un amatnieku sirdīs un prātos!

Apskatot šo izstādi pēc materiāla nozarēm, pirmā vietā minēšu istabu lietas rotājošos priekšmetus, kas izveidoti no koka. Šajā daļā vērtīgākās iekārtas devušas pati Amatniecības kamera, II Rīgas galdnieku s-ba, Brāļu kapu komiteja un I Rīgas galdnieku s-ba «Asociācija», sadarbībā ar māksl. Ansi Cīruli. Šīs iekārtas pārliecinoši rāda, cik latviski īpatnējus un daiļus veidus var dot mums mūsu senās rotāšanas parašas, ja tās lieti un ar gaumi prot izlietot savā sacerējumā mākslinieks un amatnieks. Ne te jārunā par ornāmenta uzkundzēšanos, ne par nelietderību, ne par primitīvismu. Un par visām lietām te nav jāstrīdas, vai latviskais stils var būt vai ne. — Viņš jau ir! Ar šādām mantām var lepoties katra labieša istaba. Pie šīs uzvaras svarīgākā mājas kultūras daļā, lai atceramies gaŗāmejot tos zobgalīgos padomus, ko mums deva mūsu nacionālās kultūras pretinieki. Viens no šiem padomiem skanēja: (grāmatā Dzīves māksla «Moderns dzīvoklis«) «Vispāri jāsaka, ka modernā cilvēka prasības no dzīvokļa iekārtas ērtību, elegantas vienkāršības un formu harmonijas ziņā ir tik lielas, ka tās diezin vai būs savienojamas ar jebkādu tautisko stilu, ja arī tāds izveidotos. Ir iemesls domāt, ka nacionālā stila mēbeles plašāku aprindu atzinību nespēs iekaŗot.» Šī pareģojuma autors gan bija noslēpies kā laika, tā vietas un paša uzvārda ziņā. Otrs mūsu nacionālā stila kritizētājs arch. Aleks. Trofimovs Illūstrētā žurnālā 1929. gadā bija tik pat maz sološs: Nav iespējams mūsu laikmetā pie tagadnes apstrādāšanas metodēm, rīkiem un, galvenais, zināšanām (nav jau vairs pirmatnējo dabas bērnu) piespiest kādu atveidot primitīvo senču darbu. Turklāt imitēt pilnīgai iekārtai trūkstošās lietas, papildinot īstos uzietos priekšmetus, būtu visai liela aplamība. Pat ja būtu uzieti un sastādīti zīmējumi, kas ieturēti šai garā, tad jau tāpēc vien, ka pēc tiem strādās tagadnes amatnieki, pagatavotās lietās ieviesīsies tādi vilcieni, kas raksturos kaut ko pavisam citu, nekā to, kas bija paredzēts.» Tik pesimistis-

Viesistabas iekārta.

ki nesen vēl skatījās uz mūsu stilu mūsu kultūrai svešie ļaudis. Šī izstāde, cerams, arī šos neticīgos pārliecinās.

Lai apgāztu biežos iebildumus par to, ka latviskās istabu lietas tirgū esot dārgākas par citām, tad šajā izstādē izstādītas Latvijas lauksaimn. kameras mājturības nodaļas un P. Tilta novietnēs (pēc šī raksta autora meta) un E. Bikses novietnē (pēc E. Vītola meta) iekārtas, kas cenu ziņā tuvojas jau ideālam (apm. Ls 250—300 par iekārtu).

Laikmetīgi latviskam novirzienam vēl jāpiebiedro arī Liepājas valsts lietišķās mākslas vidusskolas gatavotās iekārtas.

No izstādītām mantām visvairāk skatītāju uzmanību valdzina gumijas šacha galdiņš, īpatnais spuldžturis un mēļotie trauku skapja aizkariņi. Šīs mākslas vidusskolas izstādījumu sacerētāji turas pie rotājošas pārkrautības noskaņas, kas dažbrīd saved pretrunā rotājumu ar lietderību.

Ja šie pieminētie autori pieskaitāmi laikmetīgi latviskā stila novirzienam, tad pārējie savos sacerējumos vēl balstās uz svešo stilu pamatiem vai arī uz viņu lokālizējumiem.

Tā J. Miķelsons un b-dri izstādījuši pēc J. Vilnaraga meta rakstāmistabas iekārtu itaļu atdzimšanas laikmeta stilā, kur ziedu un augļu vītnes un nimfas aizvietotas ar ozola vītnēm un tautu meitām, tā iegūstot gan lokālizējumu, bet neradot latvju renesansi. Latvju atdzimšanas laikmeta stilam jābalstās uz latvju celtniecības, rotāšanas un apdares pārdašām, kas, protams, ir savādākas kā itaļiem.

Tuvāk spraustam mērķim ir Prikuļa izstādītā ēdamistabas iekārta (arī pēc Vilnaraga meta), kur dažbrīd pavīd laviskāki veidi un rotājumi.

Pie lokālizēšanas novirziena jāpieskaita arī II Rīgas arodu skolas ēdamistabas iekārta, ko zīmējuši arch. A. Ramanis un inž. M. Ķēniņš. Te pamatā ņemts konstruktīvisms. Dažbrīd šis lokālizējums devis interesantu rezultātu (bufete kā pūra lāde vai pulkstens kā milzīga piesta). Sēdekļu un atzveltņu aukliņu pinumi arī jāpieskaita pie šīs iekārtas aktīva. Cerēsim, ka šie konstruētāji latvisko veidu meklēšanā neapstāsies.

No interesantākām iekārtām šajā izstādē vēl jāatzīmē Hugo Merca ēdamistabas iekārta, kas izcēlās ar gaumīgiem griezumiem, Rīgas galdnieku sabiedrības un arch. Ž. Tauriņa kabineta iekārta — ar latviskā garā veidotām intarsijām un K. Adamsona — E. Vītola ēdamistabas iekārta — ar skaisto bērza koka apdari.

Pie koka izstrādājumiem būtu jāpievieno arī koka trauki, ko veidojuši Edvards Zikmanis (skaisti šķīvji) un Pēteris Ulmanis — H. Rove (interesanti virpojumi). Tāpat te jāpievieno Valdemāra Tiltiņa no koka veidotie niekļi (kausiņi, šķīvīši, koklītes un kapu zīmes), Rūdolfa Priedes koka kausi un šķīvji, Augusta Heidera koka intarsiju izstrādājumi, Aleksandra Apses rūpīgi nostrādātā koka mozaīka, Tālivalda Rozentāla daiļi izrotātā (arī labi skanošā) kokle un Elīzes Flaumanes salmu mozaīkas technikā rotātie šķirstiņi. Šie sīkie darbiņi uzrāda labu maņu un gaumi.

Metallu nozarēs sākusies līdzīga rosība, kā koku izstrādājumos. Jauni meklējumi redzami mākslas kalējniecībā, kas līdz šim bija pilnīgi svešo ietekmējumu varā. Augusts Bormanis izstādījis latviskā stilā veidotas margas un Georgs Lazdiņš — A. Dzērvītis — kaltus vārtus. Jaunus ceļus sākuši iet arī skārdnieki — jau pieminētais Georgs Lazdiņš pagatavojis pēc A. Cīruļa un E. Vītola meta īpatnus vēja rādītājus, dodams labu piemēru citiem sava aroda biedriem.

Sudrab- un zeltkaļu nozare var lepoties jau ar daudz vairākiem meistariem. Arī te sadarbība ar māksliniekiem devusi iepriecinošus rezultātus. Pirmā vietā te jāmin brāļi Leonids un Jānis Rīdusi, kas sadarbībā gandrīz vai ar visiem mūsu rosīgākiem mākslniekiem — rotātājiem devuši šai izstādei gan sudraba traukus, gan svečturus, gan rotas lietas. Tad čaklākais mūsu seno rotu atdarinātājs un pārkārtotājs Jānis Bētiņš, kuŗa skapī atmirdz mūsu seno valdnieku un labiešu izsmalcinātā gaume un raženums, — valdzina skatītājus ar skaistām aprocēm, gredzeniem un kakla rotām. Skaistas rotas lietas izstādījuši arī Osvalds Jurisons, Ernests Birzītis un Adolfs Štolcs. Latviskā gaumē darinātus sudraba izstrādājumus pēc A. Dzērvīša metiem devis Jūlijs Blūms, no kuŗa darbiem atmiņā iespiežas skaists sudraba biķeris.

Savrūp no šiem meistariem stāv Stefans Bercs, kas pats sacer savus veidojumus. Interesantākais veidojums Berca skapī — dzeŗamais rags zivju karaļa izskatā.

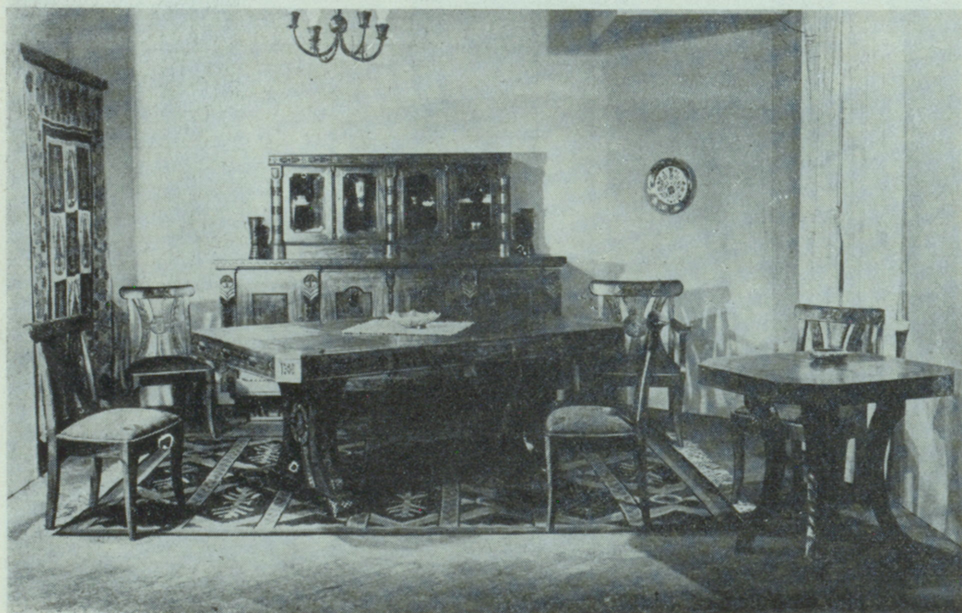
Māla un porcelāna nozarē rosība ne mazāka kā pieminētās. Eksponātu daudzuma ziņā šī nozare ieņem pirmo vietu daiļamatniecības izstādē. Visur, kur vien acis metam — redzam keramiku. Vadoša loma te piekrīt ne Rīgai, bet gan Latgalei. Ir taisni brīnums, ka šie Latgales podnieki pratuši saglabāt mūsu sen senās podniecības pārdašas. Kā raksti, tā pamatveidi te etnografiski īsti. Par spīti visiem svešiem kultūras strāvojumiem, — Latgales podniecība turējusies uz veciem pamatiem. Viņu apdraud tagad mūsu pilsētu tirgus preces gaume. Daudzo izstādītāju vidū izceļas Andrejs Pāvulāns no Silajāņu pag., kas izstādījis māla krūzes, puķu traukus, svečturus un zirdziņus — stabulītes. Blakus šim meistaram varu minēt vēl Polikarpu Rivču, Pēteri Tuču, Jāni Kaļvu, Polikarpu Vilcānu un Jāni Dubovski. Pārdošanas zīmītes zem traukiem rāda, ka Rīga ir pazinusi un iemīļojusi Latgales podniecību, kas viņai ļaus uzplaukt visā kuplumā un daiļumā; — Rīgas tirgus dos šiem čakliem amatniekiem arī nepieciešamo materiālo atbalstu.

Arī pārējie mūsu zemes novadi devuši daudzus jaukus keramikas izstrādājumus. Izcili te jādaudzina Kārlis Volgemūts no Rucavas. Viņa skaistās krūzes ar zvaigznes rakstu un šķīvi var priecināt katru tautas mākslas mīļotāju. (Dažos šķīvjos iemaldījies mūsu ornāmentikai pasvešas puķītes un dadzīši, kas nesader ar pārējiem rakstiem). Rucavas podniecības veidus piepaturējuši arī Liepājas valsts lietišķās mākslas vidusskolas podnieki un līdz ar to tās paliks par visas Kursas podniecības stilu.

Tukuma podnieks Jānis Krievs, kas iekaŗojis jau Rīgas tirgu, devis arī šai izstādei jauku trauku kollekciju, kur atkal izceļas Krieva prasme veidot dzintardzeltēnos, mēļu zilos un zaļos traukus. Daudzus no tiem rotā arī skaisti raksti.

Vidzemes podniecību pārstāvējis Smiltenes podnieks Adolfs Jaunozols, kas sekmīgi turpina Draudes pārdašas, Valmieras — Mārtiņš Upe, kas apsološi sāk savas mākslas amatnieka gaitas un Cēsu — Jānis Ieviņš, kuŗa traukiem gan pagaidām vēl trūkst stilistiskās viengabalainības, bet uzrāda labu technisku maņu.

(Turpmāk beigas.)

Ēdamistabas iekārta.

A. Kroders

Mēneša apskats

Tuvāk tautas domām un vajadzībām.

Nevienai citai valsts iekārtas formai tā nav jārūpējas par tiešu un patiesu sakaru nodibināšanu ar tautu, kā autoritārai iekārtai. Jo šajā iekārtā valsts augstākā vadība tieši stāv tautas priekšgalā, ar visu savu atbildību. Autoritārā iekārtā nav ērto, bet neauglīgo komisiju, partiju centrālo komiteju un simtsvīru parlamenta, aiz kuŗiem pazūd tiešais darba darītājs kā dzīvs cilvēks, kā persona, no kuŗas prasīt atbildību. Tādēļ arī tagad tiek meklētas visauglīgākās formas, kā izzināt tautas patiesās domas un vajadzības, lai tās ieaustu likumdošanā un valsts iestāžu administrātīvā darbā. Jo tiklīdz tautas intereses nebūtu ievērotas, autoritārā vara zaudētu visu savu pamatu zem kājām. Galu galā tautas intereses ir izšķiŗoši noteicošais faktors katras valsts formas radītai valdībai, vai tā būtu dēmokratija, autarchija, despotija vai vēl kāda cita forma. Tiklīdz tautas intereses nav ievērotas, tiklīdz tās liktas novārtā, kā tūdaļ simtējādā veidā, bieži vien pavisam netveŗamā un neformulējamā, tautas griba stājas savās tiesībās un panāk sevis ievērošanu, panāk tautas domu respektēšanu, tautas vajadzību apmierināšanu. Autoritārā valstī augstākā valsts vadība ne grib, ne arī var slēpties aiz dažādām fikcijām, viņai jāstāv tautas priekšā un jāuzņemas visa atbildība, pie kam ikkatrs tautas loceklis labi zina, no kā prasāma atbildība, ja tautas intereses nebūtu ņemtās vērā likumdošanā un administrātīvā darbībā.

Latvijā tūdaļ pēc 15. maija valsts augstākā vadība meklēja vistiešākos un visskaidrākos ceļus pie pašas tautas dzīvās dzīves, lai izzinātu tautas vajadzības, lai sadzirdētu viņas dzīves pukstienus.

Ļoti svarīgi šajā ziņā ir divi iestādījumi: apriņķu zemnieku dienas un pašvaldību darbinieku apgabalu sanāksmes, kuŗas tagad jau tuvojas savam noslēgumam.

Apriņķu zemnieku dienās sanāk zināma novada ļaudis un izsaka savas vajadzības, pie kam tur nav vairs dzirdama agrāko laiku dēmagoģija un naida pilnie vārdi, jo tādiem vārdiem vairs nav nozīmes, viņi kļuvuši nevajadzīgi. Tā krājas viens apriņķis pēc otra, un kad visi apriņķi apspriedušies, tad rodas plašs materiāls, kuŗu izpētot, kuŗā iedziļinoties top redzamas tautas domas un vajadzības. Uz šī materiāla pamata valsts vadība var taisnīgi izkārtot visu novadu patiesās vajadzības un attiecīgi gādāt par to apmierināšanu.

Ja zemnieku dienās izpaužas vairāk tīri praktiskas lauksaimniecības vajadzības, tad vispārīgāki lauku kultūras, lauku administrācijas un saimniecības jautājumi paceļas pašvaldību darbinieku apgabalu sanāksmēs. Šīs sanāksmes spēj saskaņot visas valsts un nācijas vadības darbību un lielā racionālā darba programmas dzīvē izvešanu ar to praktisko darbu, ko uz laukiem un pilsētās veic vietējā pašvaldība.

Tā tad tautas domu un vajadzību izzināšana un, no otras puses, apmainīšanās atzinumiem un pieredzējumiem.

Ļoti pareizi šādu sanāksmju nozīmi un vajadzību izsaka iekšlietu ministrs V. Gulbis presei sniegtā paskaidrojumā par notiekošām apspriedēm: «Še man, kā arī iekšlietu ministrijas un citu resoru pārstāvjiem bija izdevība tuvāk iepazīties ar pašvaldību darbā gūtām atziņām, turpmākiem nodomiem un pašvaldību vajadzībām nākotnē tiklab vispāri, kā arī atsevišķos novados. Vietējo pašvaldību amatpersonas savukārt gūst vērtīgus un darbā nepieciešamus norādījumus par resoru nodomiem un darbā lietojamām metodēm.»

Tā tad te top dzīvā saskaršanās starp tautu un valsts vadības uzticības personām un te īstenībā rod izejas punktu un pamatu visi attiecīgie likumi un rīkojumi.

Un ļoti svarīgs taču ir vietējo pašvaldību darbs. Neielaižoties šī darba nozīmes iztirzāšanā, tikai pieminēsim pašvaldību darba nozares, lai kļūtu redzams, cik svarīgas pilsoņu intereses tas aptveŗ. Un šie darba lauki ir: izglītības lietu kārtošana; trūcīgo skolēnu paēdināšana un apgādāšana; vispārīgi gādība par trūkumcietējiem; tautas veselības kopšana; lauku ceļu labošana; pašvaldību sadarbība ar kamerām, sevišķi ar Lauksaimniecības kameru un kameru vietējām biedrībām, kādas ar savu tīklu pārklās visu Latviju; zemes latviskošana un izdaiļošana; līdzdalība meža dienās, spodrības nedēļā u. tml.; elektrības tīkla paplašināšana un strāvas palētināšana; dažādo kultūras ērtību apgādāšana laukiem, u. t. t., u. t. t. Ļoti svarīgi pašvaldību uzdevumi var rasties sakarā ar jauniem saimnieciskiem likumiem, kas pilnīgi pārgrozīs mūsu zemes saimniecisko polītiku, to virzot uz latviešu tautas saimnieciskās labklājības un garīgā spēka augšanas pusi.

Savās sanāksmēs kā zemkopji, tā vietējo pašvaldību darbinieki mācīsies nevien labāk izprast savu darbu, bet viņi arī mācīsies saprast mūsu nacionālās polītikas lielos un tālos mērķus un uzdevumus. Šajā nozīmē notiekošās sanāksmes ir neatsveŗams tilts no valsts vadības uz tautu, lai starp abām nodibinātos dzīva, organiska, radoša saskaņa.

Tēvzemes balva.

Tā tas ir bijis visās zemēs un tautās, un arī visos laikos, ka garīgo vērtību radītāji nav tajā pašā laikā apdalīti materiālām bagātībām. Kur Dieva dāvanas pilnīgāk dotas, tur nav mantas, ko kodes un rūsa maitā. Par šīs parādības cēloņiem, un arī par viņas faktisku pastāvēšanu šajā vietā nerunāsim, jo tas mūs ievestu plašā problēmā, kuŗu iztirzāt nav iespējams mēneša apskata piezīmēs. Tikai šāds fakts mums jāpieņem, kā esošs. Un paši mēs no saviem pieredzējumiem to arī gluži labi redzam. Bet garīgām vērtībām, ko rada šie materiāli nenodrošinātie cilvēki, ir vispārīgi svarīga nozīme, tās ir nepieciešamas no nācijas un valsts pastāvēšanas viedokļa. Tādēļ valdnieki, kuŗi atzinuši šo garīgo vērtību nepieciešamību, allaž ir domājuši, kā radīt labvēlīgus ārējos apstākļus garīgo vērtību radīšanai.

Mūsu zemē šim jautājumam sevišķu vērību allaž piegriezis Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis. Viņš ir Kultūras fonda idejas ierosinātājs un faktiskais nodibinātājs. Pēc 15. maija viņš radīja veselu rindu ļoti svarīgu kultūras institūtu, kuŗu uzdevums rūpēties par kultūras vērtību augšanu.

Tiem visiem tagad viņš pievieno jaunu iestādījumu, kuŗu vārda pilnīgā nozīmē var saukt par Latvijas Nobeļa prēmiju.

Kultūras fonda domes sēdē 3. martā viņš sēdes dalībniekus iepazīstināja ar savu jau ilgāku laiku projektēto nodomu, ka blakus kārtējām nelielām godalgām būtu nodibināms sevišķs fonds kapitāla uzkrāšanai, kuŗa augļus gadu pēc gada varētu izlietot kā kodolu summām 3.000—5.000 ls un vēl lielāku godalgu izsniegšanai par atsevišķiem darbiem mākslā, zinātnē un rakstniecībā.

Šādu kapitālu varētu radīt mūsu lielākie uzņēmumi, katru gadu no peļņas atskaitot zināmas summas; grāmatu izdevēji varētu maksāt zināmu nodevu par katru iespiesto loksni, 1 vai 2 ls apmērā, — vairāk par tulkotām, mazāk par pašu grāmatām, kas dotu apm. 25—30.000 ls gadā; varētu ar kādiem 10% aplikt arī visas ievestās grāmatas u. t. t. Vēlams būtu ik gadus izsniegt šīm godalgām ap 50.000 ls, pavisam paredzot 5—10 godalgas.

Dažas iemaksas šajā fondā jau notikušas, un nav ne mazāko šaubu, ka šo latviešu Nobeļa prēmiju kapitāla fondu izdosies nodibināt samērā ātri un varbūt jau ar nākošo gadu sāksies šādu godalgu piešķiršana, sākumā ņemot nevis augļus vien, bet daļu no paša kapitāla.

Nodibinātās godalgas, vispirms, pacels mākslas un rakstniecības darbu kvalitāti, jo cerot saņemt Tēvzemes balvu, ikkatrs centīsies savu darbu izstrādāt cik labi vien iespējams. Otrkārt godalgas būs ievērojams atspaids garīgo vērtību radītājiem, kas atkal

labvēlīgi ietekmēs garīgā darba produktus.

Kā zināms, ministru kabinets nolēmis šīs godalgas nosaukt par — Tēvzemes balvu.

Garīgā radīšanā Tēvzemes balva ienesīs jaunu rosību un dzīvību.

Paraugu avots mūsu jaunatnei.

Kad savus svētkus svinēja Latvijas nacionālās armijas pirmo pamatu licēji, pirmie Latvijas valsts brīvprātīgie karavīri — kalpakieši, tad viņu svētku dienu — 3. martu — pieminot, Rīgas pilsētā tika likts pamatakmens ēkai, kurai būs lemts paaudžu paaudzēm uzglabāt uzskatāmos veidos latviešu brīvības cīņu notikumus, lai te uzglabātais būtu «paraugu avots mūsu jaunatnei un pierādījums, ka maza tauta ar ciešu gribu un pašaizliedzību var veikt lielus darbus», kā Kara mūzeja ēkas pamatakmens iesvētīšanas svinībās savā runā sacīja kara ministrs ģen. Balodis, jaunās kara mūzeja ēkas celšanas ierosinātājs, kā vispāri viņš ir pilns rūpju, lai brīvības cīņas mūžam uzglabātos tautas atmiņā. Tas nav vajadzīgs ne šo cīņu virspavēlniekam ģen. Balodim, tas nav vajadzīgs ne kalpakiešiem, ne ziemeļniekiem, ne partizāņiem, ne strēlniekiem, nevienam, kas paši bijuši aktīvi šajās cīņās. Bet tas ir absolūti nepieciešams mūsu tautas nākošām paaudzēm, lai būtu vieta, kur viņas var mācīties saprast, kāds gars ir vajadzīgs, lai tautu aizsargātu un lai mācītos saprast, kādus upurus mūsu tauta netika žēlojusi, lai Latvija būtu brīva. Jo pārbaudījumi var nākt arī nākošām mūsu tautas paaudzēm.

Šāda brīvības cīņu piemiņas vieta būs jaunais Kara mūzejs, tāpat, kā tāds ir arī vecais mūzejs Pulvertornī, kurš gan kļuvis par šauru un nespēj visu uzkrāt un uzglabāt, kas būtu glabājams. Tādēļ ģen. Balodis ierosināja jaunas un plašas kara mūzeja ēkas celšanu, kas kļuva iespējams tautas vienības idejai valdot, kad Latvijā ir latviešu vara. Jaunā kara mūzeja idejiskos uzdevumus ļoti skaidri izteica kara ministrs ģen. Balodis savā jau pieminētā mūzeja ēkas pamatakmens iesvētīšanas svinību runā: «Mūsu karstākā vēlēšanās ir, lai izcīnītā brīvība un Latvijas valsts paliktu latvju tautas mūžīgs ieguvums. Bet lai jaunākās paaudzes to spētu kopt un sargāt, mūsu pienākums ir līdz ar izcīnīto brīvību un neatkarīgo valsti nodot viņām mantojumā arī to garu, kas bija nepieciešams brīvības un neatkarīgās valsts izcīnīšanai.»

Tā rūpēs par mūsu tautas un valsts nākotni netiek taupīti pūliņi, lai nākošām paaudzēm uzglabātos viss, «kas latvju tautas un valsts dzīves gājumā ir krāts un krājums no paaudzes uz paaudzi mūžīgai piemiņai un liecībai par darbos pierādītu Tēvzemes mīlestību, varonību un tautas brīvības un neatkarīgās Latvijas valsts izcīnīšanā un sargāšanā nestiem upuriem», kā sacīts jaunās celtnes pamatos iemūrējamā pergamentā.

Jaunā kara mūzeja ēka būs tiešām plaša un atbildīs nolūkam, kādam tā celta.

Atdzimušais gars,

ko mūsu zemē atmodināja tautas vienības idejas pasludināšana par mūsu centienu un darbu vadītāju, jo skaidri un iepriecinoši izpaudās arī kalpakiešu svētku dienās, kas šogad bija 5.—6. martā. Tā ir ideālistiskā nacionālisma atdzimšana. Tā nacionālisma, kas brīvības cīņu laikā vadīja kalpakiešus un citus brīvprātīgos karavīrus, valsts un kultūras darbiniekus. Tā nav tikai attālināšanās no brīvības cīņu dienām, bet tas ir pavisam jauns gars, kas tagad tautu ved pie valsts pirmajām dienām ar sevišķu godbijību un pateicības jūtām.

Kalpakiešu svētki tādēļ šogad bija ļoti plaši, tie bija sarīkoti visā zemē un visās aprindās.

Gribas uzsvērt arī to praktisko gribu pielikt savas pūles, lai Kalpaka piemiņa tautā būtu dzīva. Tā sav. «Pulkveža Kalpaka bataljons» saimniecībā Skrundas Airītēs, kur atrodas Kalpaka mūzejs, Valsts zemes banka ar saviem līdzekļiem izved visus meliorācijas darbus; saimniecības darba rīkiem, mēbelēm, lopiem ziedojuši Jelgavas pilsētas valde, centr. sav. «Turība», Latvijas Piensaimniecības centr. sav., zv. adv. Lamsters, ekon. sab. «Gauja», akc. sab. Metallists, sab. Razevskis, Auls, Dukarevičs, sab. «Imanta» u. c. Tas rāda atmodušos gribu, atmodušos nacionālo apziņu un nacionālo pienākumu, kas kļuvis iespējams tikai tagad, kad tautas un valsts dzīvē visu vada tas pats gars, kas cīņās un darbos vadīja kalpakiešus.

Aizsargu nodaļās, karaspēka vienībās, skolās un visur, kur šogad kalpakieši bija pieminēti, viņu cīņu gaitas un viņu gars ir modinājuši nebijušu interesi. Tā ir drošākā ķīla, ka mūsu tauta atdzimst jaunam garam un jaunai radīšanai. Jo interese par kalpakiešu cīņām ir arī latviskās sirdsapziņas atmošanās, kas mūs allaž darīs modrus un aktīvus nevien celt un kopt savu zemi un valsti, bet to katrā brīdī arī aizsargāt, kā to darīja, sevi nežēlodami, Latvijas pirmie brīvprātīgie — kalpakieši, un pēc viņiem visi brīvības kara dalībnieki visās mūsu cīņu frontēs.

Darbu uzticēt tikai krietniem saimniekiem.

Tagad, kreditkooperātīvu gada sapulču laikā, tieslietu ministrs H. Apsītis kreditiestādēm devis norādījumus, ka pārvaldes organos nevar ievēlēt nevien tādas personas, ko tiesas sodījušas par mantkārīgā nolūkā izdarītiem noziegumiem, bet nevar vēlēt arī tādas, kam ir lieli parādi kā pašā kreditiestādē, tā arī ārpus sabiedrības, un kas vispāri termiņā nekārto savas saistības sabiedrībā vai arī citur. Turpretim ievēlamas personas, kas dzīvo kārtīgi, kas ir lietpratīgi saimnieki, bet sevišķi tādas personas, kam sabiedrībā noguldījumi, jo kasēs jāsaimnieko tiem, kas paši naudu ietaupījuši un noguldījuši.

Šie norādījumi ir ļoti svarīgi tās morāliskās atveseļošanās nozīmē, kāda tagad kā svētīgs vilnis pārņem visu zemi. Ir baigi atcerēties nesenos laikus, kad sadibināja dažu dažādas kredita iestādes un viņu kapitālus izsaimniekoja galvenā kārtā kāda privāta grupiņa, kas nejauši tika naudas iestādes vadības tuvumā. Bieži vien šo naudas iestāžu vadītāji bija arī terorizēti, un viņiem uzticētie līdzekļi bija jāaizlaiž nepārbaudītās rokās pret savu gribu. Bija arī klaja nozieguma gadījumi ar dažādiem «Zelta latiem», Mazsaimnieku krājkasēm u. c.

Nemaz nav aprēķināmi tie zaudējumi, ko šādi saimniekotāji nodarījuši kā šīm sabiedriskās uzticības iestādēm — kasēm un bankām, tā arī tām daudzām privātām personām, kuru kapitāli vai citādas saistības bija ieguldīti šajās kasēs un bankās.

Nav noliedzams, ka arī tagad vēl naudas iestādēs mēģina ieperināties dažādas kliķes, lai tad ar vispārības līdzekļiem izlīdzētos sevīm un saviem tuvākiem draugiem. Bieži šādos nodomos nav nekā noziedzīga. Bet katrā ziņā tā ir neapdomība, tā ir sabiedriskā pienākuma nesaprašana, bet dažreiz tā ir vienkārši vieglprātība. Tādēļ tieslietu ministrs nāk ar saviem norādījumiem, lai reiz par visām reizēm darītu galu tādām vieglprātībām, tādām patmīlīgām sava labuma tieksmēm vai vēl ļaunākiem nolūkiem. Sabiedrības uzticības amatos, sevišķi kur vadītājiem tiek uzticēta citu pilsoņu manta, gods un pat dzīvība, jāliek tikai tādi, kas savā personīgā dzīvē pierādījuši nesavtību, apdomību, saprātu saimniekošanā un godprātību.

Tādi jau gan ir tagad pašas sabiedrības, pašas tautas uzskati, bet ministra norādījumi tos vēl sevišķi pasvītro un liek mums būt modriem sabiedriskus pienākumus uzticot.

Jaunie saimnieciskie uzņēmumi sāk strādāt.

3. martā zemkopības ministrijas telpās notika triju jaundibināto akciju sabiedrību — «Ādu un vilnas centrāle», «Ķieģelnieks» un «Kaļķis» akcionāru sapulces. Galvenais šo sapulču uzdevums bija iepazīties ar jauniem statūtiem un ievēlēt pārvaldes organus.

Šo pārvaldes organu vēlēšana tad arī ir tas notikums, kas saista mūsu interesi, kamdēļ notikumus apceram un apsveram no mūsu nacionālās politikas viedokļa. No šī viedokļa skatoties uz notikušajām vēlēšanām, redzam šo jau-

---

Nekur dzīvē netiek tas, kas pats savu spēku nepazīst.

Kārlis Ulmanis.

no uzņēmumu priekšgalā nostājamies redzamus latviešu sainmieciskus darbiniekus, kas pilnā mērā saskan ar tām cerībām, kādas pāršalca visu zemi, kad jaunie likumi tika publicēti un par tiem sāka rakstīt mūsu prese. Bet vēlēšanas rāda vēl vienu svarīgu notikumu. Jauno akciju sabiedrību valdēs ievēlēti locekļi te no Rīgas, bet te arī no Brenguļiem, Aizputes, Kabiles, Sauleskalna, Jēkabpils, Jērcēniem, Tirzas, Daugavpils, Priekules, Taurkalnes, Rēzeknes, Dignājas u. t. t. Tā tad te nodibinās ciešie un dzīvie pašas uzņēmumu vadības sakari ar visu zemi, ar tiešiem ražotājiem — lauksaimniekiem. Tā ir labākā garantija, ka latviešu lauksaimnieks par saviem ražojumiem, ko nodos šiem uzņēmumiem, dabūs visaugstāko samaksu, un par preci, ko no tām pirks, nemaksās pārāk augsto starpniecības procentu. Varam tikai vēlēties, lai jaunie uzņēmumi cik vien iespējams drīz iesāk savu praktisko tirdzniecisko darbu.

Latvijas Kreditbankas trīs nopirktās alusdarītavas — «Iļģeciems», «Tanheizers» un «Valdšleschens» — jau apvienotas vienā sabiedrībā, kurai dots nosaukums «Aldaris». Jaunā sabiedrība, pēc izdarītās sacensības, gaišam un tumšam alum devusi nosaukumus — Gaišputis un Tumšlāse, un ap Jāņiem jaunās alusdarītavas alus būs jau tirgū. Patlaban tiek izpārdots agrāk taisītais alus. Ar to vispirms alus kļūst lētāks un, otrkārt, pazūd no Rīgas ielām un vispāri Latvijā veco laiku mūžīgā reklāma — Valdšleschens, Tanheizers — ar visām savām nepatīkamām atmiņām un asociācijām.

Un trešajā jauno uzņēmumu nozarē —kooperācijā patlaban norisinās intensīvs darbs ar jauno statūtu izstrādāšanu katram kooperācijas veidam par sevi. Patlaban jau pabeigti statūti tiem kooperātīviem, kas dibināsies uz laukiem un būs locekļi centrālā savienībā «Turība». Bet reizē ar to notiek intensīva patērētāju kooperātīvu dibināšana uz laukiem, par ko tieslietu ministrija ik dienas saņem jaunus paziņojumus. Lauksaimnieki atguvuši uzticību kooperācijai, kura, pēc visām zīmēm spriežot, tuvākā nākotnē kļūs par ievērojamu saimniecisku kustību mūsu zemē. Sevišķi iepriecinoši, ka kooperācija mostas Latgalē, kura visvairāk cieta no privātā kapitāla negausības.

Lauksaimnieka labā.

Ka lauksaimnieks var mierīgu un drošu prātu šogad savās druvās iet, par to nerimusi gādā mūsu nacionālā valdība. Zemkopim veltīta arī gandrīz visa 9. marta ministru kabineta sēde. Vispirms ministru kabinets noteicis cenas šīgada ražas labībai, pie kam nosacītās cenas ir krietni augstākas, nekā bija pagājušā gadā. Tā, piem., rudzus iepirks par 195 latiem tonnā, t. i. par 11,5 proc. augstāk; kviešus par 220 ls, vai par 18 proc. augstāk; miežus par 175 ls, vai par 9 proc. augstāk; auzas par 160 ls, vai par 7 proc. augstāk un zirņus par 280 ls tonnā. Tas kopsummā mūsu lauksaimniekiem visiem kopā, t. i. mūsu lauksaimniecībai dod ievērojamu ienākumu pavairojumu.

Tāpat labas cenas nosacītas armijas iepērkamiem zirgiem: jājamiem no 800—1200 ls; artilerijas — 740—1100 ls; vezumniekiem — 580—800 ls, bet tikai par pašu lauksaimnieku audzētiem zirgiem. — Tajā pašā ministru kabineta sēdē pieņemts plašais meliorācijas likums, lai visi noteikumi, kas attiecas uz meliorāciju, būtu apvienoti vienā likumā, līdz ar ko atkrīt dažādie papildinājumi un grozījumi, kas pieņemti pēdējos gados. Tas meliorācijas lietā ienesīs lielāku noteiktību un skaidrību. — Ministru kabinets atļāvis vajadzīgo summu arī zivju miltu darbnīcas ierīkošanai Liepājā, lai varētu lietderīgi izmantot dažādās mazvērtīgās zivis un zivju atkritumus. Šis pabalsts zvejniekiem arī nāks par labu daļai lauksaimnieku, kuru eksistence saistīta ar zvejniecību. Pats par sevi saprotams, ka viens no ievērojamākiem valsts vadības darbiem mūsu lauksaimnieku labā ir jaunās akciju sabiedrības un centrālā savienība «Turība». Kad šie uzņēmumi sāks darboties daudz maz plašākos apmēros, tad lauksaimnieki tūdaļ sajutīs ievērojamus atvieglojumus preču cenu un labuma ziņā un vispāri viņi sajutīs vairāk brīvu naudas līdzekļu savā rīcībā. Patlaban, kā jau iepriekšējā piezīmē sacījām, uzņēmumi pabeidz savu organizēšanās stadiju, pēc kam tad varēs iesākties viņu praktiskā tirdznieciskā darbība.

Strādnieku kultūras darbs.

Strādnieku arodbiedrības apvieno arvien vairāk strādnieku, jo šo biedrību darbs saista visu strādnieku uzmanību un ieinteresē viņus aktīvai līdzdalībai šajā darbā. Uz š. g. 1. janvāri Rīgas un provinces strādnieku arodbiedrībās bija ap 200 pašdarbības kopas (pulciņi) ar vairākiem tūkstošiem aktīvu līdzdalībnieku. Šīs pašdarbības kopas savu darbību virza galvenā kārtā uz darbu kultūras laukā, veltīdamas savu uzmanību rakstniecībai, teātrim, dziedāšanai, mūzikai. Ir nodibinātas strādnieku teātra trupas, pavisam jau kādas 13 Rīgā un 9 provincē, kas iestudējušas savu repertuāru un uzstājušās ar publiskām izrādēm. Nākošā vietā ir dziedāšanas kori, Rīgā 7, provincē 9. Piemēram pie Darba kameras pastāvošais Rīgas strādnieku koris iestudējis 71 dziesmu un jau 67 reizes uzstājies atklātības priekšā, starp citu arī dažos novadu dziesmu svētkos. Koriem seko mūzikas orķestri — Rīgā 8, provincē 14 (10 pūtēju un 12 stīgu orķestri).

Vēl darbojas literāriskās kopas, arodizglītības kopas, bez tam Rīgā pie Darba kameras pastāv īpaši arodu kursi, kuriem strādnieki piegriež ļoti nopietnu vērību.

Pie dažām arodbiedrībām vēl pastāv arī sabiedrisko zinātņu, rokdarbu, stenografijas, valodu u. c. kopas.

Bez tam plaši izvērties strādnieku arodorganizāciju sporta darbs.

Tas viss kopā strādniekiem paver ļoti plašas darbības iespējas, kas rezultātā dod strādnieku kultūrālā limeņa ievērojamu pacelšanu, līdz ar to darot šajās kopās strādājošos strādniekus spējīgākus un vērtīgākus arī viņu darbā. Ja no strādniekiem kādam turpmākā dzīvē būs lemts paceīties augstāk, tad vispirms šo kopu dalībniekiem. Bet ka no strādniekiem ļoti daudzi paceļas augstāk pa sabiedrības kāpēm, to pierāda mūsu zemes vēsture bagātīgi. Jaunā nacionālā saimnieciskās politikas programma, pamazām piepildīdamās, pavērs plašas darbības izredzes arī latviešu strādniekiem, kuri būs centušies un pūlējušies pacelt savu kultūras līmeni, pavairot savas zināšanas un savu sabiedriskās izturēšanās kodeksu paadrīt kuplāku, bagātīgāku. Jo nacionālā Latvija visiem vienādi paver savas labklājības apcirkņus, tikai ikvienam pašam vajaga censties vienmēr uz priekšu un uz augšu tikt.

Valsts Prezidents un Kara ministrs Kara mūzeja pamatakmeņa likšanas aktā.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Kaut gan savā 30. janvāŗa reichstāga runā vācu valsts kanclers Hitlers uzsvēra, ka «pārsteigumu laikmets» Vācijas ārējā politīkā esot izbeidzies, tomēr pēdējā mēneša laikā šķita, ka Berlīne gatavojās spert soļus, kas varētu radīt un ienest jaunu nervozumu un saspīlējumu Eiropas valstu dzīvē. Tā, ļoti daudz runāja un rakstīja, ka vāci taisoties nākt klajā ar prasībām par savu priekškaŗa koloniju atprasīšanu un atgūšanu. Un šinī sakarībā uzsvēra, ka Vācijas vēstnieks Londonā griezīšoties pie angļu valdības ar attiecīgu oficiālo pieprasījumu un notu. Tagad nu izrādās, ka minētās ziņas bijušas stipri pāragras un pārspīlētas, un vāci savās koloniālās prasībās, vismaz šimbrīžam, vēl atturas no tā kategoriskā toņa, kādu no viņiem varēja sagaidīt, spriežot no Berlīnes preses pēdējā laika skarbās un drudžainās valodas. Kā zināms, tad vācu koloniālās prasības atdūrās Londonā uz niknu pretestību visā angļu sabiedrībā, un šis apstāklis, domājams, spiež vācus atturēties no soļiem, kas varētu sabojāt viņu atiecības ar Angliju. Bet neraugoties uz to, koloniju jautājums joprojām vēl ieņem izcilus vietu vācu presē un dažu viņu valstsvīru runās, tā kā paliek iespaids, ka agri vai vēlu Vācija tomēr nāks klajā ar noteiktu prasību šinī virzienā.

Tad, daudz pēdējā laikā tika runāts par Dancigu un par turienes nacionālsociālistu nodomu panākt Dancigas brīvpilsētas un viņas territorijas iespējamo pievienošanu Vācijai. Dancigas valdībā jeb viņas senātā noteicošais vārds piekrīt nacionālsociālistiem, kas savu poziciju vēl lielākai nostiprināšanai uzsākuši visu viņiem pretējo un naidīgo partiju nesaudzīgu apkaŗošanu. Notikušas opozicijas līderu apcietināšanas, kuŗām sekojušas šo darbinieku izslēgšana un strīpošana no senāta rindām. Ar šiem bargajiem soļiem nacionālsociālisti it kā gribot panākt senātā tādu vairākumu un skaitlisko pārsvaru, kas tiem atļautu likumīgā kārtā spriest un lemt par Dancigas tālākiem likteņiem, t. i. par viņas pievienošanu pie Vācijas. Sakarā ar Prūsijas ministru prezidenta ģen. Geringa un Dancigas senāta priekšsēdētāja Greizera braucienu uz Poliju februāra mēn. sākumā, bija domājams, ka vāci un dancigieši grib nodrošināt Polijas piekrišanu un klusu ciešanu savu projektu un nodomu reālizēšanas gadījumā. Šie apstākļi, protams, modināja dibinātas bažas un stipru uztraukumu franču un angļu presē, pēc kam nāca vācu un poļu oficiālais paziņojums, kas atsauc ziņas un baumas par kaut kādām sarunām starp Dancigu, Berlīni un Varšavu, kuŗu nolūks būtu grozīt Dancigas brīvpilsētas un viņas apgabala territoriālo statūtu. Nav šaubu, ka arī šinī jautājumā vāci nopratuši un apsvēruši iespaidīgo pretestību, uz kādu viņu plāni un nodomi atdurtos rietumu lielvalstu saimē un sabiedrībā.

Drīz pēc tam dienas kārtībā nāca jautājums par Vācijas-Austrijas attiecībām, sakarā ar vācu ārlietu ministra fon Neirāta braucienu februāŗa mēneša beigās uz Vīni. Pagājušā gada 11. jūlija vācu-austriešu izlīgums izbeidza saspīlētās attiecības, kas pastāvēja abu valstu sadzīvē kopš tā laika, kad Berlīnē pie varas nāca nacionālsociālisti. Maz pamazām tomēr uzlabojās viņu saimnieciskie un tūristiskie sakari, un daudzi pat šaubījās, vai mazā Austrija turpmāk varēs izturēt sava lielā kaimiņa politisko spiedienu un ietekmi, lai ar laiku neieslīdētu 3. valsts provinču un novadu sistēmā. Jo nacionālsociālistu propaganda Austrijā pēdējos mēnešos pieņēmās spēkā un plašumā, bet tā kā arī citas agrākās partijas vēl nav pilnīgi apklusinātas, tad šķita, ka galu galā austriešu tauta vēl joprojām nav atguvusi vēlamo vienību, kas tai atļautu pretoties ar vajadzīgo stingrību un izturību pret ārējām ietekmēm. Tomēr kādā no savām runām Austrijas valsts kanclers Šušnigs pasvītroja, ka viņa valdība arī turpmāk pieliks visus spēkus savas valsts neatkarības sargāšanai un neatlaidībā cīnīsies ar spēkiem un tendencēm, kas censtos iedragāt Austrijas vienību un novest viņu kādas citas valsts kalpībā. Līdz ar to viņš diezgan labvēlīgi skāra Habsburgu monarchijas jautājumu, bet tajā pašā laikā izteica brīdinājumu nacionālsociālistiem, kas mēģinot traucēt un jaukt neatkarīgās Austrijas izveidošanās un nostiprināšanās darbu. Kanclera labvēlīgo un iecietīgo izturēšanos pret monarchijas atjaunošanu iztulkoja tā. ka Austrijas valdības galva redz šai solī vislabāko savas zemes un tautas neatkarības sargāšanas iespēju. Jāsaka, ka Habsburgu troņa restaurācija atdūrās uz pretestību kā «mazās antantes» valstīs, tā arī Vācijā. Čechoslovakija, Rumānija un Dienvidslavija bīstas, ka atjaunotā Habsburgu monarchija neapdraud viņu valsts vienību un nerada spēcīgu pievelkamības spēku tām minoritātēm, kas pirms pasaules kaŗa ieklāvās Austro-Ungārijas ķeizarvalsts robežās. Vācu nacionālsociālisti atkal saskata šai restaurācijā liktenīgu šķērsli saviem sapņiem un centieniem pēc Austrijas ieslēgšanas 3. valsts saimē, un bīstas, ka Vīnes monarchija kaut kādi neietekmētu vācu katoļus Bavārijā un Reinzemē, jo ticību strīdi un konflikti pēdējā laikā kļuvuši diezgan asi un skarbi Vācijas valsts dzīvē. Jāatzīst, ka Habsburgu nama pārstāvji izrāda diezgan lielu rosību Austrijā un troņa pretendents erchercogs Otto tur izvēlēts 1500 komūnās par goda pilsoni, un arī pats Šušnigs neslēpj savas simpatijas pret agrāko dinastiju. Daži laikraksti zināja pat vēstīt, ka starp Austrijas valdības aprindām un leģitimistu pārstāvjiem esot panākta zināma principiāla vienošanās uz noteikumiem, ka monarchijas atjaunošanas gadījumā Austrijā tiktu uzturēta tagadējā korporātīvā valsts iekārta, ka monarchijai jābūtot «sociālai», t. i. orientētai par labu strādnieku šķirai, ka viņa nedrīkst būt «imperiālistiska» un tiekties pēc Austrijas kaimiņvalstu novadu atgūšanas un pēc agrākās Austro-Ungārijas ķeizarvalsts atjaunošanas. Šis pēdējais noteikums domāts, lai novērstu «mazās antantes» valstu iespējamo pretestību un viņu iebildumus Habsburgu troņa atjaunošanai Vīnē. Bet Vācija? — Šinī sakarībā tad nu bija vedams fon Neirāta brauciens uz Vīni, nolūkā radīt diplomātisku atsparu augšminētam Austrijas noskaņojumam, un lai reizē ar to panāktu plašākas sadarbības izveidošanu starp abām valstīm. Tomēr šoreiz, kā zināms, Austrijas nacionālsociālisti izdarīja Vācijas ārlietu ministram «lāča pakalpojumu, sarīkodami tam ovācijas, kas tanī pat laikā bija uzskatāmas par demonstrāciju pret Austrijas valdību. Spriežot no oficiālā biļetena, kas izdots par Vīnes apspriedēm, paliek iespaids, ka fon Neirata brauciens tomēr nav attaisnojis tās cerības, kādas uz viņa bija likusi Berlīnes diplomātija.

Kaut gan Vīnes trokšņainie starpgadījumi atstājuši sliktu iespaidu arī Italijā, tomēr šķiet, ka Romas attiecības ar Berlīni nav skārtas un vainotas. Tas vērojams no itāļu preses ieņemtā stāvokļa Habsburgu jautājumā. Romas laikraksti uzsveŗ, ka monarchijas atjaunošana Austrijā neesot aktuāla un tādēļ arī uzskatāma par nevēlamu un bīstamu patreizējā Viduseiropas dzīvē. Itaļi, tā tad, pilnā mērā atbalsta vācu viedokli, kas ir naidīgs troņa restaurācijai Vīnē. Šinī sakarībā franču prese pasvītro, ka Roma esot padevusies Berlīnei un ka vācu-itaļu draudzība esot lielāka un dziļāka nekā to parasti domājot. Šis apstāklis ved daudzus uz domām, ka tuvākā nākotnē var sagaidīt kādas krasas pārmaiņas Viduseiropas valstīs un turienes patreizējā politīskā un teritoriālā līdzsvarā. Netrūkst pat sensācionālu ziņotāju, kas paredz Austrijas drīzu iekļaušanos vācu 3. valsts sistēmā u. t. t. Bet te jāaizrāda, ka par līdzīgiem pārsteigumiem un lūzumiem būtu grūti un pāragri runāt tagad, kur no Anglijas atskan

stingrāka un autoritārāka valoda, nekā gadu atpakaļ, kad viņas diplomātijas rīcībā nebija tas bruņotais spēks, ar kuŗu angļi patlaban var uztiept savu vārdu un gribu.

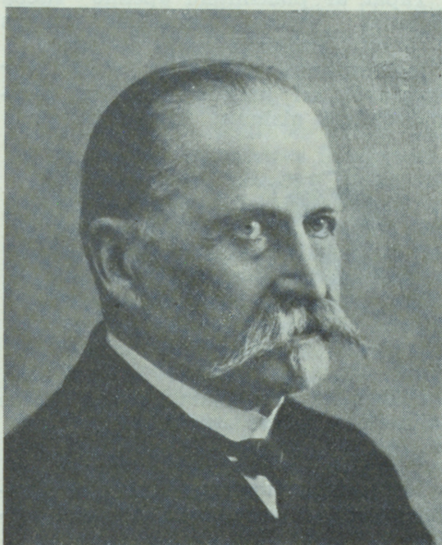
Tā, ievērojams notikums pagājušā mēneša pēdējo nedēļu starptautiskā dzīvē ir Anglijas parlamenta lēmums par plaša bruņošanās plāna izvešanu turpmākos piecos gados. Šis projekts izmaksāšot apm. pusotra miljarda angļu mārciņu, un tikšot segts gan aizņēmumu veidā, gan atkal budžeta un nodokļu kārtībā. Šis valdības nodoms nesastapa angļu parlamentā kaut cik iespaidīgu pretestību, jo angļu tauta atzīst, ka tikai viņas valsts militārais stiprums un varenums var pasargāt viņas impēriju no iespējamiem pārsteigumiem, un līdz ar to — nodrošināt mieru arī pārējai Eiropai, kuŗas dažās valstīs godā nācis sauciens — «labāk lielgabalus nekā sviestu!»

No Eiropas lielvalstīm Anglija dāvājusi vislielāko ticību un paļāvību kolektīvās drošības politikai, un sakarā ar to viņa bija atstājusi novārtā savas zemes aizsardzības spēkus. Tagad, kur Eiropu pārņēmis īsts bruņošanās drudzis, kur Tautu savienības miera politikai doti visai sāpīgi sitieni, un kad tautu attiecībās no jauna sāk valdīt draudu un rupjā spēka paņēmieni, angļi ieskatījuši, ka pašu drošības un vispārējā miera uzturēšanas labā tie nedrīkst atteikties no upuŗiem, kuŗus prasa viņu valsts nostādīšana apbruņotības ziņā līdzīgā, vai pat labākā un augstākā stāvoklī nekā citas lielvalstis, no kuŗām Anglijai un daudzām kontinenta tautām būtu iemesls bīties par savu drošību un neatkarību. Vērā ņemot Anglijas uzticību vispārējai miera politikai un Tautu savienības principiem, visas mazās un vidējās Eiropas valstis var silti apsveikt angļu apņemšanos sargāt ar savu lielo un iespaidīgo bruņoto spēku mieru un līdzsvaru Eiropā. Militāri spēcīga Anglija būs kā īsts Loengrīna šķēps, kas liks respektēt drošības un taisnības principus tagadējā politiski satrauktā un sadrumstalotā Eiropā.

*

Pag. mēneša laikā spāņu pilsoņu kaŗa gaitās notikušas ievērojamas pārmaiņas, kuŗas daži pat apzīmē un raksturo par izšķiŗošām turienes cīņas gaitās. Ar Malāgas ieņemšanu nacionālistiem bija doţa iespēja pārvietot lielākus spēkus uz Madrides fronti un ieslēgt šo pilsētu arvienu stingrākā un ciešākā lokā. No septiņiem ceļiem, kas saista Madridi ar ārpasauli un ar pārējām spāņu provincēm, seši atrodas nacionālistu rokās un pat atlikušo, t. i. pēc skaita septīto, kuŗš ved uz Valensiju, jau ķeŗ un dragā ģen. Franko lielgabalu lādiņi. Bet neraugoties uz to, galvas pilsētas aizstāvju cīņas spars vēl nav lauzts, un dažās vietās, kā piem. Tolēdas apgabalā un Oviēdas priekšpilsētās sarkanie pat uzsākuši niknus un izmisuma pilnus uzbrukumus, nodarot nacionālistiem visai jūtamus un sāpīgus zaudējumus.

Tad, tā sauc. neitrālitātes komiteja, kas Spānijas lietās darbojās kopš pag. gada septembŗa mēn. Londonā, beidzot nolēmusi, ka visi brīvprātīgo sūtījumi uz Pireneju pussalas kaujas laukiem tiek galīgi pārtraukti 21. februārī un ka sākot ar 6. martu ievedama arī stingra starptautiskā pārraudzība visā Spānijas pierobežā un piekrastē. Minētā komitējā reprezentēto 27 valstu valdības spērušas arī attiecīgos likumdošanas soļus, kas viņu zemēs noliedz brīvprātīgo braucienus un kaŗa materiālu transportus uz vienu vai otru no spāņu cīnītāju pusēm. Londonas komitejā panākta vienošanās arī par aprādītās kontroles un pārraudzības realizēšanu, t. i. par viņas praktisko izvešanu dzīvē. Šinī sakarībā nolemts, ka kaŗa flotes sardzes un patruļas gar Spānijas piekrasti braukšot 10 jūdzes platā joslā un raudzīsies, lai

Jaunievēlētais Somijas valsts prezidents K. Kallio.

Spānijā vairs neiekļūtu nekādi brīvprātīgo vai kaŗa materiālu sūtījumi. Tā tad, pēc pusgada ilgās spriešanas un pēc nereti kaislīgiem un drāmatiskiem strīdiem, Londonas komitejai pēdīgi izdevies nākt pie konkrētiem lēmumiem, kas, domājams, reiz darīs galu dažu lielvalstu līdzšinējai iejaukšanās politikai spāņu lietās. Šķiet, ka Spānija nu reiz būs atdota spāniešiem, kas tagad paši varēs lemt par savas zemes tālākiem likteņiem un viņas turpmākām gaitām. Līdz ar to Spānijas pilsoņu kaŗš kļūst par spāņu iekšējo, nacionālo lietu, bet divu ideoloģisko bloku cīņa, kas draudēja ieraut Eiropu kļūmīgos sarežģījumos, nupat zaudē savu asumu un starptautisko raksturu.

Ja Italija un Vācija, kas līdz šim cēla iebildumus pret neitrālitātes ieturēšanu spāņu pilsoņu kaŗā un centās atbalstīt ģen. Franko armijas, tagad tomēr devušas savu piekrišanu neiejaukšanās principam, tad, domājams, aiz tā iemesla, ka viņas ir pārliecinātas par nacionālistu galīgo uzvaru un par sarkano pretestības nenovēršamo sabrukumu. Krievi un franči, kas dāvāja savas simpatijas Valensijas valdībai, ieskatījuši, ka stingri izvestā neitrālitāte, novērzdama vācu-itaļu atbalstu un palīdzību Burgosas nacionālistiem, ievērojami mazinās un vājinās ģen. Franko leģionāru cīņas sparu. Tā tad, izņemot Angliju, kas, kā zināms, visu laiku lojāli un noteikti ieturējusi īstu neitrālitāti, neviena no pārējām rietumu lielvalstīm tomēr nav rīkojuses patreizējā neiejaukšanās dekretēšanā aiz kaut kādiem ideālisma apsvērumiem un bez zināmiem praktiskiem aprēķiniem.

Šķiet, ka pēc visa tā spāņu pilsoņu kaŗš tagad ieies jaunā militārā un diplomātiskā posmā, bet neraugoties uz vācu un itaļu ticību ģen. Franko armiju uzvarai, tomēr būtu vēl pāragri kaut ko paregot šinī virzienā. Ja arī Madride un Valensija kristu, tad pilsoņu kaŗš visā savā nežēlībā un niknumā pārsviestos uz Kataloniju, ar kuŗu, tāpat kā ar basku apgabaliem, Burgosas nacionālistiem nebūs iespējams tik viegli un ātri tikt galā.

*

15. februārī mums draudzīgā somu tauta izraudzījusi valsts prezidenta amatam K. Kallio, kas pirms tam atradās Somijas valdības priekšgalā. Līdzšinējā prezidenta Svinhuvūda personīgais prestižs un viņa lielie nopelni Somijas valsts dzīvē deva iemeslu domāt, ka arī turpmāko gadu prezidentūra viņam būs nodrošināta. Tomēr vēlēšanu iznākumi bija citādi un runāja par labu ne mazāk ievērojamam un nopelnu bagātam valstsvīram, kāds ir jaunizraudzītais prezidents Kallio. Viņš ir somu zemniecības pārstāvis un līderis, kam piekrīt liela loma agrārreformas izvešanā Somijā. Tā kā somu valsts prezidentam satversme piešķīrusi diezgan lielas pilnvaras un ievērojamu iespaidu pat ārējā politikā, tad domā, ka ar Kallio izvēlēšanu Somijā iestāsies aktīvākas un spraigākas ārpolitikas laikmets. Tuvums Skandinavijas valstīm, kopējā robeža ar viņām, kā arī zviedru tautības iekšpolitiskā ietekme likusi Somijai pieslieties tā sauc. Skandinavijas valstu blokam, kuŗā bez Somijas, tā tad, iekļaujas vēl Zviedrija, Norvēģija un Dānija. Diezgan bieži Helsinku presē pacēlās balsis, kas izteica neapmierinātību ar Somijas ārpolitikas vienpusīgu orientāciju un kas ieteica piegriezt lielāku vērību Baltijas valstu savienībai, kā arī attiecību nokārtošanai ar Padomju Krieviju. Šai pēdējā jautājumā un virzienā somi jau spēruši zināmus soļus, ko liecina viņu ārlietu ministra Holsti nesenais brauciens uz Maskavu un šai vizītei sekojošās deklarācijas, kuŗās izpaužas abu kaimiņvalstu griba un ciešā apņēmība sadarboties draudzībā un sekmēt miera nostiprināšanās akciju Austrumeiropā. Vērā ņemot prezidenta Kallio un ārlietu ministra Holsti simpatijas un draudzību pret saviem dienvidus kaimiņiem, domājams, ka Somijas politiskie un arī saimnieciskie sakari ar Baltijas valstīm kļūs raženāki un aktīvāki.

J. Molovka,
15. L. a. p. fiz. audz. instruktors

Ziemas darbi sporta pulciņā

3.

Diska mešanu un lodes grūšanu izdara no laukumiņa, kas visās pusēs norobežots ar apaļu stīpu — apli.

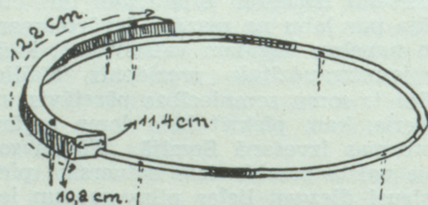
Vieglatlētikas savienības noteikumi atļauj mešanu, grūšanu izdarīt arī no vietas, kas ierobežota ar virvi, v. c.

Mešanas apli var pagatavot arī no lazdas koka. Izmeklē apm. 2—3 cm. resnas lazdas vai cita lokana koka kārtis, kuŗas saliec vajadzīgā līkumā.

Lodes grūšanai apļa caurmērs iekšpusē — 2 mtr. 13,5 cm., diska mešanai 2,50 mtr.

Ja vienas kārts gaŗuma apļa izveidošanai nepietiek, tad apli var veidot no 2 jeb vairāk kārtiņām.

Salaiduma vietās kārtiņas galus nodrāž un cieši savieno, notinot ar kārklu klūdziņām, vai sanaglojot ar nagliņām. Tā veidots mešanas aplis ir gatavs lietošanai. Lai aplis cieši gulētu noliktā vietā, tad cauri kārtiņai izsit dažās vietās 8—10 cm. gaŗas naglas. Asie naglas gali, iespiezdamies zemē, neļaus aplim izkustēties.

25. zīm.

Aiztures dēli, ko novieto lodes grūšanas apļa priekšā, pagatavo no 10,2 cm. dēļa.

Aiztures dēļa sam\u0113ri sekoši: gaŗums — 1,22 mtr., platums 11,4 cm., augstums 10,2 cm.

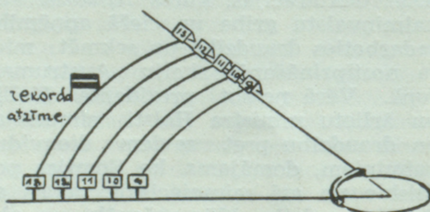
Uz dēļa uzzīmē vajadzīgo līkumu, ko pēc tam izzāģē.

Aiztures dēlis nokrāsojams — balts.

Attāluma atzīmes.

Lodes grūšanas, diska un šķēpa mešanas sacīkstes izvedot, apļa vai izsviediena līnijai velk parallēlas līnijs ērtākai sasniegumu pārskatīšanai.

Lodes grūšanā, sākot ar 9. vai 10. metru, velk aplim parallēlus lokus,

26. zīm.

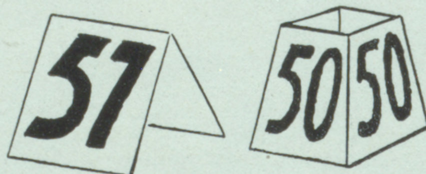
viena metra attālumā vienu no otra. Loka attālumu no apļa atzīmē, iespraužot zemē attiecīgu atzīmes plāksnīti ar skaidri salasāmiem skaitļiem: 10, 11, 12 u. t. t.

Tāpat rīkojas, apzīmējot diska mešanas attāluma lokus.

Diska mešanā lokus velk 3—5 mtr. attālumā vienu no otra, attālumu atzīmējot ar attiecīgu plāksnīti: 25, 30, 35 mtr. u. t. t.

Tāpat ar plāksnītēm apzīmē šķēpa mešanas vietas, parallēlas strīpas 1—5 mtr. attālumā vienu no otras.

Iespraužamu plāksnīšu vietā var pagatavot arī jumtveidīgas, vai piramidveidīgas atzīmes. (Skat. 27. zīm.)

27. zīm.

Plāksnītes krāsojamas baltā krāsā ar melnas krāsas uzrakstiem.

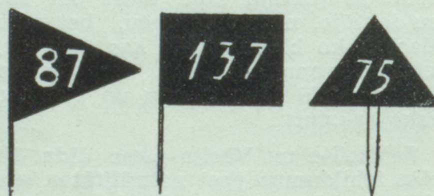
Sasniegumu karodziņi.

Mešanas sasniegumu atzīmēšanai pagatavojami apm. 10×15 cm. lieli atzīmju karodziņi.

Karodziņus var pagatavot četrstūrainus, vai kā standartiņus — trīsstūrainus.

Vislabākais materiāls karodziņu pagatavošanai ir dzelzs stiepule un skārds. Stiepule — apm. 5—6 milimetrus resna un 20—30 cm. gaŗa, kuŗas galā piestiprina skārda karodziņu, apliecot to ap stiepuli.

Ja skārda vietā lieto koka dēlıti, tad stiepules vietā jānodrāž smails koka iesms un augšgalā ar nagliņām jāpiestiprina koka plāksnīte — karodziņš. Karodziņus ieteicams krāsot melnā krāsā, jo tad ar krītu var viegli uzrakstīt attiecīgā sportista numuru, kuŗa sasniegumu atzīmēšanai karodziņš ir lemts.

28. zīm.

Krāsainus, valsts krāsās, vai citādi ieteicams krāsot tos karodziņus, ar kuŗiem sacīkšu laikā grib atzīmēt vienības, valsts vai pasaules rekordus.

Tiesnešu karodziņi.

Mešanas un lēkšanas tiesnešu vajadzībām pagatavojami sarkana un balta audekla karodziņš, apm. 50×50 cm. liels.

Tiesnesis, balto vai sarkano karodziņu paceldams, saprotamā veidā tad varēs skatītājiem paziņot, vai izpildītais metiens vai lēciens ir pareizi izpildīts.

Sevišķu vietu pagatavojamo rīku starpā ieņem mešanas rīku: lodes, diska, šķēpa, granātas atvietotāji.

Šos rīkus jāpagatavo tik lielā skaitā, cik pēc tiem ir vajadzība kopējās apmācībās grupā, vai arī iesācēja savrūpējiem treniņiem savās mājās.

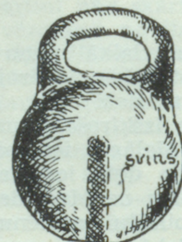
Mešanas rīku atvietotāji nebūs noderīgi sacīkšu izvešanai, toties labi noderēs kopējās iesācēju apmācībās, treniņus izvedot.

Lielā skaitā pagatavotus rīku atvietotājus būs iespējams izsniegt sportistiem lietošanai savās mājās, tā sagādājot iespēju arī starplaikos starp kopējām apmācībām vingrināties lodes grūšanā, šķēpa, diska, granātas mešanā.

Lodi, granātu var atvietot ar piemērotas formas un smaguma akmeni.

Tomēr vislabāk lodi, veseri atvietos smagums, ko var pagatavot no agrāk lietoto mārciņu svara bumbām. Svara bumbai jānovīlē satveramā osa.

Vīriešu — 7,250 klgr. lodes pagatavošanai noder 20 mārciņu svara bumba, sieviešu — 4 klgr. lodes pagatavošanai — 10 mārciņu svara bumba.

29. zīm.

Ja, novīlējot satveramo osu, svars pārlieku samazinās, tad izurbjot bumbai caurumu, attiecīgo svaru dabū, piepildot to ar svinu (urbšanu var izdarīt pie kalēja). Pagatavojot veseri, satveŗamo osu nenovīlē, bet pie tās piestiprina tērauda stiepuli vai ķēdi, 122 cm. gaŗu.

Sacīkšu izvešanai jau tagad jārūpējas, lai tiesnešu vajadzībām būtu galdiņi, soliņi, apm. 30×40 cm.

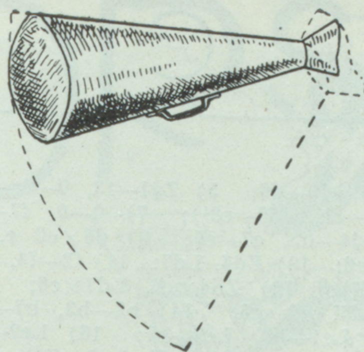
protokolu dēlīši, tiesnešu amata zīmes — krāsainas rokas lentes, sacīkšu dalībnieku numuri, 12×16 cm. ar 10 cm. lieliem skaitļiem.

Rezultātu paziņošanai pagatavojama runas taure — rupors.

Ruporu pagatavo ne tikai no skārda, bet arī no papes. Pagatavot var pēc klātpieliktā 33. zīmējuma.

Bez visiem šiem veicamiem darbiem derētu padomāt par esošā un pagatavojamā inventāra uzglabāšanas iespējām vasarā.

Ikviens pagatavotais rīks vai piederums vasarā saulē, lietū var ātri sabojāties. Tāpat bez uzraudzības atstāts var tikt sabojāts no nesaprātīgiem lietotājiem.

30. zīm.

Saudzīga apiešanās un rūpīga glabāšana pagatavoto rīku mūžu var vairākkārt paildzināt.

Tālab būs jāatrod piemērota glabāšanas vieta sporta laukumam tuvumā esošās saimniecībās, vai jāuzceļ rīku glabāšanai vajadzīgā celtne.

Ja sporta pulciņa dalībnieki paši ziemas posmā pagatavos aprakstītos rīkus un piederumus, tad vasarā pulciņam būs viegli organizēt treniņus un sacensības. Vispāri, vasaras posmā pulciņa darbība varēs noritēt daudz intensīvāki un sekmīgāki.

SPORTA CHRONIKA

Aizsargu slēpošanas sacīkstes.

Aizsargu pulku slēpošanas sacīkstes notika š. g. februāŗa mēneša otrā pusē. Sniega, resp. treniņa trūkuma dēļ rezultāti šoreiz nav sevišķi izcili. Veselīgais ziemas sports stipri ieinteresējis provinciešus un tie piedalījās sacīkstēs jo kuplā skaitā. Ar prieku jāatzīmē, ka, neskatoties uz treniņa trūkumu sniegotos laukos, sportisti daudz piesavinājušies no apmācībām fiziskās audzināšanas kursos. Slēpošanas stils jau daudz tīrāks kā iepriekšējā gadā.

Atsevišķos pulkos slēpošanas sacīkstēs uzrādīti sekojoši rezultāti:

3. Ludzas aizsargu pulka rīkotās slēpošanas sacīkstēs komandu sacensībā 10 klm. distancē I vietu izcīnīja Nirzas aizs. nodaļas sporta pulciņa komanda ar laiku 1 st. 13 min. 41 sek., līdz ar to izcīnīdama pulka fiziskās audzināšanas instruktora Matisona dāvāto balvu. II vietā palika Zilupes aizs. nod. komanda ar laiku 1 st. 21 min. 58 sek. III vietā Briģu aizs. nod. komanda ar laiku 1 st. 22 min. 15 sek. Individuālā slēpošanā 10 klm. sacensībā I vietu izcīnīja P. Kaņeps no Briģu aizs. nod. ar laiku 1 st. 22 sek. II vietā J. Latkovskis no Nautrēnu aizs. nod. ar laiku 1 st. 8 min. 26 sek. III vietā J. Vupcenoks no Briģu aizs. nod. ar laiku 1 st. 10 min. 30 sek. Dalībnieki sacīkstēs bija pavisam 36, sacīkstes vadīja pulka komandieŗa palīgs Frišmanis.

9. Madonas aizsargu pulka slēpošanas sacīkstēs piedalījās pavisam 14 dalībnieki. Sacīkstes vadīja A. Urbasts. Komandu sacensībā bij pieteiktas Cesvaines un Kusas aizsargu nodaļu komandas. I vietu izcīnīja Kusas aizs. nod. komanda ar vidējo laiku 55 min. 51,3 sek. II vietā Cesvaines aizs. nod. komanda ar vidējo laiku 59 min. 39 sek. Individuālās sacensībās 10 klm. distancē I vietā E. Lembītis no Kusas aizs. nod ar laiku 54 min. 10 sek. II vietā V. Putniņš no Kusas aizs. nod. ar laiku 55 min. 23 sek. III vietā A. Celitans no Kusas aizs. nod. ar laiku 58 min. 0,1 sek. Uzvarētājiem izsniedza balvas.

17. Rēzeknes aizsargu pulka slēpošanas sacīkstēs 10 klm. distancē individuālās sacensībās I vietu ieguva T. Paklons no Rēznas aizs. nod. ar laiku 1 st. 10 min. 45 sek. II vietā J. Kazijs no štāba rotas ar laiku 1 st. 10 min. 55 sek. III vietā M. Surbeko no štāba rotas ar laiku 1 st. 11 min. Jaunatnes grupā 2 klm. distancē I vietu ieguva J. Arbidans no Rēznas aizs. nod. ar laiku 4 min. 44,9 sek. Sacīkstēs pavisam piedalījās 20 labākie pulka slēpotāji. Sacīkstes vadīja pulka fiz. audzin. instruktors Švedrevics.

19. Jaunlatgales aizsargu pulka slēpošanas sacīkstēs 7,5 klm. distancē labāko laiku uzrādīja J. Krams no Tilžas aizs. nod. — 36 min. 52 sek. II vietā palika Līdums no Rugāju aizs. nod.

Vidzemes apgabala aizsargu pulku slēpošanas sacīkstes notika 21. februārī Dzērbenē. Slēpošanas sacīkstēs piedalījās visi Vidzemes apgabalā ietilpstošie pulki: 5. Rīgas, 7. Valkas, 8. Valmieras, 9. Madonas un 10. Cēsu aizs. pulki, ar 11 slēpotājām un 36 slēpotājiem. Komandu sacensībā vīriešiem komandas bij pieteikuši visi dalību ņēmušie pulki, bet komandu sacensībā sievietēm komandas bij pieteikuši tikai 5. Rīgas un 7. Valkas aizs. pulki. Komandu sacensībā sievietēm uzvarēja 5. Rīgas aizs. pulka komanda ar vidējo laiku 20 min. 55,6 sek. II vietā 7. Valkas aizs. pulka komanda ar vidējo laiku 22 min. 15 sek. Komandu sacensībā vīriešiem uzvarēja 10. Cēsu aizs. pulka komanda ar laiku 50 min. 51,4 sek. II vietā 7. Valkas aizs. p. komanda ar laiku 53 min. 13,5 sek. III vietā 9. Madonas aizs. pulka komanda ar laiku 56 min. 47,9 sek. Individuālā slēpošanā sievietēm uzvarēja 5. Rīgas aizs. pulka sportiste I. Pētersone ar laiku 20 min. 07,6 sek. II vietā 7. Valkas aizs. pulka sportiste A. Suija ar laiku 20 min. 19,0 sek. III vietā 5. Rīgas aizs. pulka sportiste M. Ramāta ar laiku 20 min. 24,6 sek. Individuālā sacensībā vīriešiem I vietā J. Mednis 10. Cēsu aizs. pulka sportists ar laiku 44 min. 17,1 sek. II vietā A. Kurpnieks 7. Valkas aizs. pulka sportists ar laiku 46 min. 35,3 sek. III vietā J. Riņģis 5. Rīgas aizs. pulka sportists ar laiku 49 min. 05,5 sek. Sacīkšu galvenā tiesneša pienākumus izpildīja aizsargu štāba fiziskās audzin. instruktors Pauls Polis. Sacīkstes lietpratīgi vadīja 10. Cēsu aizs. pulka komandieŗa palīgs Freibergs. Sacīkšu dalībnieku veselības stāvokli pirms starta pārbaudīja 10. Cēsu aizs. pulka III bataljona ārsts Grūbe un 7. rotas ārsts Zemmers. Sacīkšu noslēgumā balvas izdalīja uzvarētājiem-jām individuālās sacensībās.

Latgales apgabalā ietilpstošo pulku slēpošanas sacīkstes notika Grīvā. Komandu sacensībā aizsargiem 10 klm. distancē I vietu ieguva 3. Ludzas aizs. pulka komanda ar laiku 1 st. 3 min. 11,6 sek. II vietā 19. Jaunlatgales aizs. pulka komanda ar laiku 1 st. 3 min. 46,1 sek. III vietā 18. Daugavpils aizs. pulka komanda ar laiku 1 st. 8 min. 25 sek. Individuālā sacensībā I vietu izcīnīja Mieriņš no 3. Ludzas aizs. pulka ar laiku 59 min. 45,6 sek. II vietā Žīdiņš no 19. Jaunlatgales aizs. pulka ar laiku 1 st. 4,5 sek. III vietā Sidlovskis no 18. Daugavpils aizs. pulka ar laiku 1 st. 25 min. 2 sek. Aizsardzēm laiku oficiāli nereģistrēja, jo viņas slēpojot nospraustā ceļa posmā nebij ievērojušas sacīkšu noteikumus. Sacīkstes vadīja 12. Ilūkstes un 18. Daugavpils aizsargu pulku fiziskās audzināšanas instruktori Grābeklis un Rudzītis.

Zemgales apgabala aizsargu pulku meistarsacīkstes slēpošanā notika Tukumā. Sacensībās dalību ņēma Dzelzceļu un 11. Tukuma aizsargu pulku komandas. Komandām bij jāizcīna satiksmes ministra Einberga ziedotā ceļojošā goda balva. 10 klm. distanci labākā laikā veica Dzelzceļu aizsargu pulka komanda ar laiku 56 min. 26,8 sek. II vietā 11. Tukuma aizs. pulka komanda ar laiku 57 min. 12,4 sek. Vērtīgo goda balvu — sudraba kausu dzelzceļu aizsargu komanda izcīnīja jau otru reizi.

Aizsargu slēpotāju-šāvēju pārbaude notika 17. februārī Madonā. Sacīkšu programmā 30 klm. slēpojums un šaušana. I vietu izcīnīja 7 Valkas aizs. pulka aizsargi A. Kurpnieks ar laiku 3 st. 18 min. 57,4 sek. un šaušanas rezultātu 16 pkt. no iespējamiem 20. II vietā ierindojās 19. Jaunlatgales aizs. p. aizsargs M. Lapiņš ar laiku 3 st. 24 min. 42,2 sek. un šaušanas rezultātu 19 pkt. no 20. III vietā 7. Valkas aizs. pulka aizsargs J. Bērziņš ar laiku 3 st. 29 min. 20 sek. un šaušanas rezultātu 18 no iesp. 20. IV vietā Dzelzceļu aizs. p. aizsargs A. Ķikuts ar laiku 3 st. 30 min. 30,2 sek un šaušanas rezultātu 12 no iesp. 20.

Visus uz nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt — K. Bētiņam Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

*

Laiku pa laikam rodas vēlēšanās paraknāties pagātnē un pakavēties atmiņās pie agrāko laiku personām un notikumiem. Ap 1900. gadu viens no stiprākiem šachistiem Rīgā bija pazīstamais politechniskā institūta matēmatikas profesors Dr. P. Bōls (Bohl). Viņš veda klusu, noslēgtu dzīvi, bet ļoti cienīja šacha spēli un īpaši skaistas un interesantas kombinācijas šacha partijā. Par sekojošo partiju, kuŗa spēlēta Rīgas pirmās šacha biedrības jubilejas turnīrā, 1901. g. 8. janvārī, profesoram Bōlam piešķīra skaistumgodalgu. Šī partija toreiz parādījās arī vairākos ārzemju laikrakstos un žurnālos ar ļoti glaimojošiem komentāriem.

Partija Nr. 39.

Baltie: H. Ehlerts; melnie: Dr. P. Bohls. Spāniešu atklātne.

1) e2—e4, e7—e5; 2) Zg1—f3, Zb8—c6; 3) Lf1—b5, a7—a6; 4) Lb5—a4, Zg8—f6; 5) d2—d4, e5×d4; 6) 0—0, Lf8—e7; 7; e4—e5, Zf6—e4; 8) Zf3×d4, Ze4—c5; 9) Zd4—f5[1], h7—h5[2]); 10) Zf5×g7+, Ke8—f8; 11) Zg7×h5, Zc6×e5; 12) Zb1—c3, d7—d6; 13) h2—h3[3], Zc5×a4; 14) Zc3×a4, Lc8×h3! 15) Zh5—f4[4]), Lh3—g4; 16) f2—f3, Lg4—d7; Za4—c3, Le7—h4; 18) Zc3—e4, Ld7—b5; 19) Zf4—e2, d6—d5; 20 Ze4—c3, Dd8—d6; 21) Zc3×b5, a6×b5; 22) Lc1—f4, Ta8—a4; 23) Lf4—e3[5]), Ze5—g4!! 24) f3×g4, Dd6—h2+! 25) Kg1×h2, Lh4—f2+. Baltie padevās, jo nākošā gājienā seko mats.

[1]) Teorijai pazīstams turpinājums, kuŗu pirmo reizi pielietoja slavenais šachmeistars Zukertorts lielajā Londonas turnīrā 1883. gadā. Melnie tagad nedrīkst spēlēt 9...Z×a4, jo uz to sekotu 10) Z×g7+, Kf8; 11) Lh6, Kg8; 12) Dg4 vai f2—f4 un melniem nav pietiekošas aizstāvēšanās.

[2]) Melnie atdod bandinieku, lai iegūtu uzbrukumu.

[3]) Baltiem draudēja Lg4. Labāk tomēr bija Zg3, kaut gan arī tādā gadījumā melniem, pateicoties atvērtai h-līnijai, paliek spēcīgs uzbrukums.

[4]) Uz 15) g×h3 melnie turpinātu Dd7, apdraudot zirdziņu a4 un bandinieku h3.

[5]) Stipri labāk vēl bija 23...Dd2. Teksta gājiens ir izšķiŗošā kļūda, kuru melnie izmanto ļoti asprātīgā veidā, cienīgi noslēdzot labi nospēlēto partiju.

Partija Nr. 40.

Spēlēta nesen kādā Vācijas turnīrā Barmenā.

Baltie: Engels; melnie: Lange.

1) d2—d4, Zg8—f6; 2) c2—c4, g7—g6; 3) Zb1—c3, Lf8—g7; 4) e2—e4, d7—d6; 5) Zg1—f3, 0—0; 6) Lf1—e2, Zf6—e8[1]); 7) 0—0, f7—f6; 8) d4—d5, e7—e5; 9) d5×e6 e, p., L×e6; 10) Zd4, Ld7; 11) f2—f4, Zb8—c6[2]); 12) Zd4×c6, Ld7×c6; 13) f4—f5! g6—g5; 14) b2—b3, b7—b6; 15) Lc1—b2, Lc6—b7; 16) Le2—f3! Tf8—f7; 17) Dd1—d3, Lg7—f8[3]); 18) e4—e5! Lb7×f3; 19) e5—e6, Tf7—g7[4]); 20) Dd3×f3, Lf8—e7; 21) Df3—c6, Dd8—c8[4]); 22) Zc3—d5, Kg8—f8; 23) Tf1—f3, h7—h6; 24) Tf3—h3, Tg7—h7; 25) Ta1—e1, Ta8—b8; 26) Dc6—d7![5]), c7—c6; 27) Th3×h6[6]), Dc8×d7; 28) Th6×h7[7]). Melnie padodas, jo uz Dd8 sekotu 29) Tf7+, Kg8; 30) Z×e7+, Kh8; 31) Te3, g4; 32) Te4 un melniem nav glābiņa.

Piezīmes:

[1]) Apšaubāma labuma jauninājums. Melniem še mierīgi jāattīsta spēle ar Zbd7, draudot e7—e5.

[2]) Tagad katrā ziņā bija jāspēlē f6—f5, lai iegūtu kautkādu pretspēli.

[3]) Melnie nepamana tūliņ izšķiŗošo balto turpinājumu. Labu gājienu atrast tomēr nav vairs viegli. Melno figūras nostādītas ļoti nelaimīgi. Pagaidām vēl varēja notikt Tb8, lai aizkavētu e4—e5.

[4]) Šī nevajadzīgā gadījuma vietā melnie vēl varēja izmēģināt h7—h5 un Tg7—h7.

[5]) Baltie nobeidz partiju vienkārši un spēcīgi.

[6]) Pret to vairs nav ko cīnīties.

Partija Nr. 41.

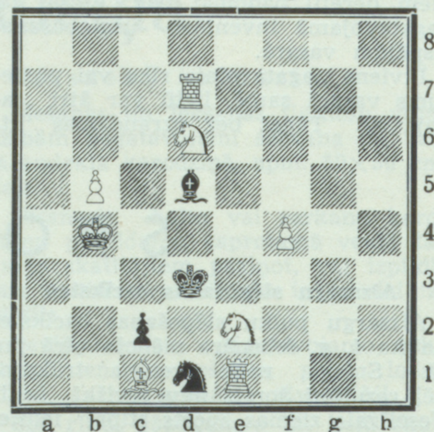
Spēlēta Anglijā, Hestingsas Ziemassvētku sacīkstē.

Baltie: Dr. A. Aļechins; melnie: V. Vinters.

1) e2—e4, c7—c6; 2) d2—d4, d7—d5; 3) Zb1—c3, d5×e4; 4) Zc3×e4, Zg8—f6; 5) Lf1—d3 (baltie ziedo bandinieku, bet iegūst spēcīgu figūru attīstību), Dd8×d4; 6) Zg1—f3, Dd4—d8; 7) Dd1—e2, Zf6×e4; 8) Ld3×e4, Zb8—d7 (labāk bija Lc8—f5; 9) Lc4×f5, Da5+ un D×f5); 9) 0—0, Zd7—c5; 10) Tf1—d1, Dd8—c7; 11) Zf3—e5! Zc5×e4; 12) De2×e4, Lc8—e6 (labākas izredzes melniem še dotu 12)...g6; 13) Lf4, Lf5 un tad Dc8); 13) Lc1—f4, Dc7—c8; 14) Ze5—c4! g7—g5; 15) Lf4×g5, Th8—g8; 16) Lg5—f4, Le6×c4; 17) De4×c4, Dc8—g4; 18) g2—g3, e7—e5; 19) Td1—e1 (tas nav stiprākais turpinājums. Aļechins te neredz 19) Db3!, kas partiju drīz vien izšķirtu, par piem., e×f4; 20) D×b7, Dc8; 21) Te1+ u. t. t.); 19)...0—0—0; 20) Te1×e5, Tg8—g6? 21) Dc4×f7, Lf8—d6; 22) Df7—f5+, Dg4×f5; 23) Te5×f5, Ld6×f4; 24) Tf5×f4, Td8—d2; 25) Ta1—c1, Tg6—e6; 26) Tf4—f8+, Kc8—d7; 27) Tf8—f7+, Kd7—e8; 28) Tf7×b7,Te5—e2, 29) Tc1—f1, Td2×c2; 30) Tb7×a7, Tc2×b2; 31) Ta7×h7. Melnie padodas.

Uzdevums Nr. 29.

K. Hannemaņa. I godalga «Magasinet» turnīrā, 1933. g.

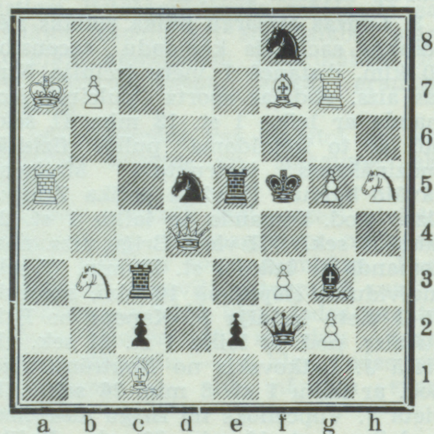
Baltie: Kb4; Td7 un e1; Lc1; Zd6 un e2; Bb5 un f4 (8).

Melnie: Kd5; Ld5; Zd1; Bc2 (4).

Mats trijos gājienos.

Uzdevums Nr. 30

A. P. Eerkes, Holandē. I godalga Latvijas problēmistu biedrības starptautiskā uzdevumu sastādīšanas sacīkstē.

Baltie: Ka7; Dd4; Ta5 un g7; Lc1 un f7; Zb3 un h5; Bb7, f3, g2, g5 (12).

Melnie: Kf5; Df2; Tc3 un e5; Lg3; Zd5 un f8; Bc2, e2 (9).

Matis divos vilcienos.

Šacha ziņas.

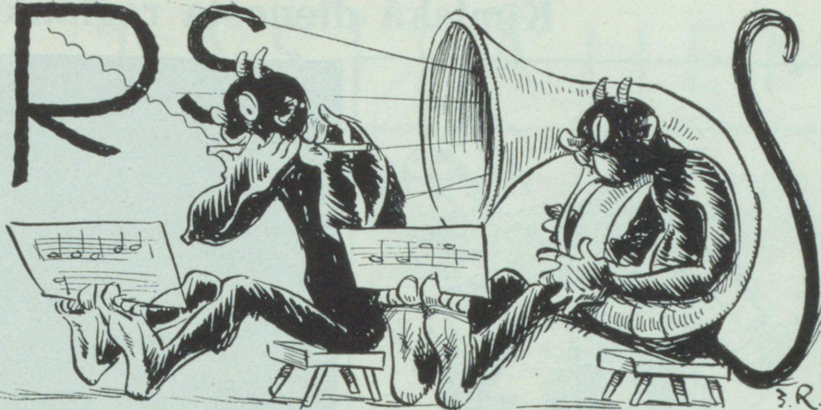
Nākošā starptautiskā šacha olimpiāde notiks Stokholmā, laikā no š. g. 31. jūlija līdz 16. augustam. Pieteikušās jau 25 valstis, tai skaitā arī Latvija.

Mūsu tālpartiju sacīkšu I grupā M. Nīgals Skrīveŗos laimējis 1 partiju pret J. Bērziņu (otra zaudēta), 2 pret Ž. Krastenbergu, 2 pret Stuķēnu, 2 pret Runci, 2 pret Ķemeru, 2 pret Slēži un 2 pret Feldmani un Juliku.

J. Slēzis Rucavā uzvarējis Ķemeru (bet ne otrādi, kā agrāk ziņots). Cīņas šai grupā tuvojas noslēgumam.

Kļūdas izlabojums. Uzdevumā Nr. 27 trūkst melnais bandinieks uz laucina d7.

HUMORS

Ludvigs Šanteklers

Lielīgais Āķis šūpolēs

Bērzkalnos ir šūpoles
Pašā Ogres malā;
Tīkami te klausīties
Jauno ļaužu čalā.

Šūpojušies visi jau,
Cik vien katram tīkas;
Dažam virves ieberztas
Saujā sārtas švīkas.

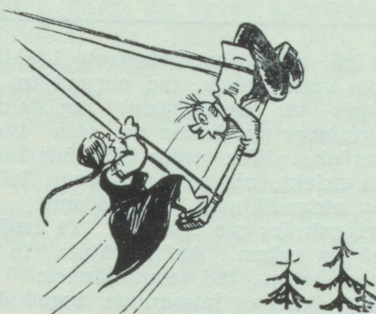
Tagad jaunie atpūšas,
Jokojas un smejas;
Jautrais pavasaŗa vējš
Sārtojis jau sejas.

Te par visiem gudrāks šķiet
Rīgas ciemiņš Āķis,
Anekdotu vien tam ir
Kabatā vai blāķis.

Bet kad Āķim šūpolēs
Jākāpj ir ar Bertu,
Tad viņš savu dvēseli
Sajūt baiļu tvertu.

Ak, šī meita, spēcīgā,
Āķi iedzen spailēs,
Sviežas tā līdz debesīm —
Āķis nu ir bailēs.

Beigās Āķis lūgties sāk:
«Nu būs diezgan!» saka,
«Nositīsi mani vēl,
Stājies, Berta trakā!»

Ai, kur Āķis priecīgs ir,
Šūpoles kad stājas,
Kad reiz drošu zemi jūt
Notirpušās kājas.

Nu par visiem klusāks ir
Rīgas ciemiņš Āķis;
Neizstāstīts paliek tam
Anekdotu blāķis.

Ačuks

Lieldienu prieks

Bildes ar ļaunu prieku zīmējis E. Rirdāns.

Ak, kas senāk par lustēm Lieldienu laikā bija! Stradzi spārdījās pa ābeļu zariem, cīruļi sacentās pārmērīgā brēkšanā, jēri varēja atspērušies kosties jaunajā zālītē, bet saulīte sildīja kā par jaunu pārmūrēta podiņu krāsns. Olas vārījās podos tādā vairumā, ka gaiļi staigāja apkārt galvas spārnos sakampuši un pilnā rīklē bažījās par vistu cilts turpmāko eksistenci, šūpoles lidoja tik augstu, ka

debesu Pēteris izbailēs aizgrūda logus ciet un i tad vēl piedraudēja šūpotājiem: «Jel neskrieniet tak, gaisa putni tādi, bez laika debesīs iekšā! Nu paskaties tik: izgāzīs vēl kaplodziņam rūti! Vakar kā ielika stiklus... Lai nu paskatās viens cilvēks!» Pēteris atrāva galvu nost, kad šņākdamas tuvojās šūpoles. — Un kad iestājās siltās Lieldienu naktis — puiši apstaigāja pagasta meičas, olu nodevas vākdami.

Dažreiz viņi ievāca tādu olu ražu, ka nācās tās ar nesamiem groziem stiept mājās. Līdz pat Labrenču dienai tad puiši ēda olas, spļaudīdamies un lādēdamies. Un ilgi pēc tam vēl tie nevarēja ciest vārītas olas ne acīs. Stundām ilgi dzinās ar sitamo ilksi tādam pakaļ, kas ierunājās vien par vārītām olām.

Bet tagad?

Ka Lieldienu priekus tagad ļaudis vairs neciena, to mēs ar Podagru paši piedzīvojām. Savām ausīm un acīm pārliecinājamies šinī ziņā.

Vienās Lieldienās, tāpat kā šogad būs, sniegi un puteņi vien griezās. Cīruļiem stabulītes aizsala kā pirts lodziņi ciet. Strazdi pusceļā jau ierāva astes kājstarpā un laidās atpakaļ uz sildītām zemēm.

Ko nu? — mēs ar Podragu bēdājāmies. — Braukt tādā laikā nekur nevar, šūpoties arī nē — ko mēs visas Lieldienas sadarīsim?

«Nieki!» Podrags gudri runāja. «Vai tamdēļ mēs nevaram priecāties?

«Bet kā mēs priecāsimies?» centos izdibināt tuvāk. «Kā priecāsimies? Nu — visādi. Vārīsim olas, izmēģināsim olu stiprumu, krāsosim viņas... Apstaigāsim pazīstamās jaunkundzes, pa senai ierašai olas piedzīdami. Vārdu sakot — visādi priecāsimies. Šūpoles lai uzkārsim tepat istabā. Tad tu redzēsi, kāds prieks mūsu sirdīs uzplauks! Kā palma Ganges upes krastos...»

«Bet vai tu zini, ka Ganges upes krastos aug palmas?»

«Kāpēc neaug, ja iestāda un labi kopj!»

Sākām gatavoties gaišajiem Lieldienu priekiem.

Vispirms nopirkām divus grozus olu. Naudas abiem tikdaudz neiznā-

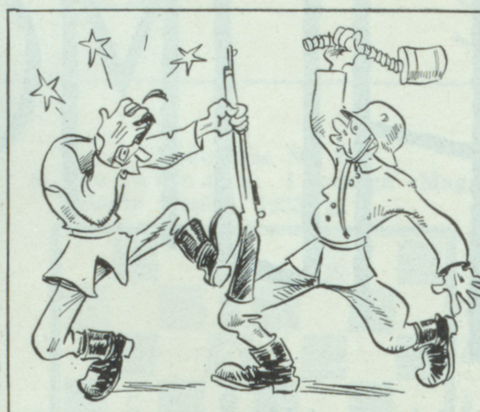
Ķīmiskā dienesta reglāments illūstrācijās

37. lapp. 2. vingrinājums: ievest karavīrus ar asarojošu gāzi pildītā kamerā bez uzģērbtas gāzmaskas un likt palikt tik ilgi, kamēr neradīsies asarošana.

5. lapp. Vingrinājumi obligātoriski izpildāmi arī tumsā un dažādos laika apstākļos.

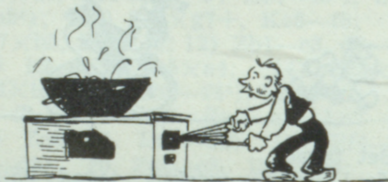
5. lapp. Apmācībā ar gāzmaskām ietilpst: 10) aizsargāšanās ar respirātoru.

ca, bet kad Podrags ieķīlāja savu kabatas pulksteni, tad samaksājām gan.

«Lieldienas mēdz būt tikai vienreiz gadā,» Podrags teica, «tāpēc nav ko žēlot naudu. Gaišais Lieldienu prieks ir vairāk vērts nekā nauda.»

«Skaidra lieta,» es piekritu, jo tas jau nebija mans pulkstens, ko Podrags ieķīlāja.

Bet kā jau teicu: ļaudis nesaprot paši vairs gaišo Lieldienu prieku un nenovēl citiem arī to. Mēs nebijām

ne pusstundu vārījuši olas, kad ieskrēja dzīvokļa saimniece ar pavāru grāmatu rokā un sāka kliegt:

«Ko jūs darāt! Vai biezputru vārīsat no olām?»

«Kāpēc biezputru?» mēs teicām. «Nekādu biezputru mēs nevārīsim. Mēs vārīsim olas. Nokrāsosim viņas un saliksim kā vasaras ziedus uz kumodes.»

«Bet vai jūs nezināt, ka olām tikai septiņas minūtes jāvārās?» saimniece kliedza, pa pavāru grāmatu sizdama. «Tas taču te skaidri un gaiši sacīts.»

Tas jau ir tiesa: kad ļaunas sievietes mēle kaut ko pierunā, tad tas arī notiek. Tā iznāca mums šoreiz: no olām tādas dranskas vien izzvejojām no katla. Nokrāsojām tās pašas un salikām rindā uz kumodi.

«Nu, ar ko tagad sitīsimies Lieldienās?» es nopūtos.

«Vairāk nekā cita — ņemt saimnieces galvu un sist mīlīgi pret sienu,» Podrags dusmīgi noņūca. «Tad viņa skaudīs ar savu ļauno mēli.»

Tā kā mums skaisti krāsoto Lieldienu olu vairs nebija, tad norunājām ar Podragu tā: apstaigāsim pazīstamās jaunkundzes un dzīsim no tām Lieldienas olas. Tas tomēr būs tāds Lieldienu prieks, pie tam vēl senu laiku ierašu atdarinājums, turpinājums.

Iegriezāmies pie Austras. Tā iznāca pirmā pa ceļam. Apčubinājām to ar pūpolu slotiņu, tad ierunājāmies:

«Nu, Austras jaunkundz, tagad dodiet mums olas!»

«Kā — olas?» viņa noprasīja.

«Nuja olas... Lieldienas tak...»

«Mamma,» Austra pavēra ķēķa durvis. «Podraga un Slīpera kungi vēlas olas.»

«Paprasi kādas,» māte atsaucās no ķēķa. «Vai viņi grib rīrejā vai tādas ceptas — oksenauginus?»

«Nē,» mēs teicām, «mēs gribam vārītas un krāsotas.»

«Ak tā? Labi, labi. Kā jūs ēdīsat — ar sviestu vai ar sāli?»

«Nē, mēs ņemsim uz māju līdz.»

«Uz māju?» Austras māte ieplēta acis. «Ko jūs mājās darīsat ar vienu vārītu olu?»

«Mēs vairākas vēlētos?»

«Vairākas? Nē, nē, draudziņi, to gan nē! Olas tagad tik dārgas — septiņpadsmit santiņi nāk gabalā, un es lai jums dodu tās līdz uz māju!? Nemaz nedomājat par to. Ja gribat, ēdat tepat, bet uz māju līdz dot — nē, nē...»

Nu, vai tā ir Lieldienu prieku izpratne?

Otrā vietā mums pateica skaidri un gaiši: «Ko — olas vien gribat? Bet vai jūs, mīlīši, negribat miltus un putraimus arī? Varbūt traukus arī gribat, ko? Mēbeles, varbūt, un naudu?»

Noskumuši gājām mājās.

«E, kad nav, lai nav!» Podrags atmeta ar roku. «Iesim mājās un priecāsimies paši. Uzkārsim šūpoles un sviedīsimies gaisā, kad lai vējš dzied gar ausīm! Tas būs viens varens Lieldienu prieks.»

Vējš nekāds mums nedziedāja gar ausīm, jo cik tad nu istabā augsti tie griesti! Uzlikām stutmalkas gabala (no sētnieka pirkām par diviem latiem) vienu galu uz atvērtām durvīm, otru uz skapja augšu, pārmetām striķi pāri un ņēmāmies brēkdami: «Uchcī! Uchcai! Lieldienas!!»

Mūsu prieki bija ar pārtraukumiem, jo bieži vien bomju gals slīdēja nost no durvīm un gāzās zemē ar lielu troksni. Šūpotājs tad gāzās pats arī augšpēdu zemē un taustīja pakausi ar rokām, sūkstīdamies: «Ak ta puns pakausī! Tāds kā pulvertornis.»

Ja baļķis negāzās no durvīm nost, tad gadījās atkal cita nelaime: šūpotājam sitās pakausis griestos ar lielu blīkšķi un apmetums lūza plāceņiem vien nost no griestiem.

Pašā trokšņainākajā mirklī mūs iztraucēja dzīvokļa saimniece. «Ūja, ūja!» viņa sasita rokas. «Nu ir duli, nu ir traki! Nu tik jāzvana uz Sarkankalnu, lai skrien ar cilpām un kāšiem šurp, kā var divus trakos savaldīt. Ačkas, māju gāzīs kopā, griestus jauks nost! Jūs, laikam, gribat, lai saimnieks mani met jūsu dēļ

no dzīvokļa laukā? Jūs, laikam, gribat, lai apakšējie īrnieki mani rauj pie tiesas? Jā, es redzu, to jūs, mežoņi, gribat gan! Bet vēl manas acis ir platas. Kā es ņemšu slotas kātu...»

Vakara krēslā gulējām ar Podragu katrs savā gultā un pukojāmies.

«Lieldienas...» Podrags sūrojās. «Cilvēkam ne papriecāties neļauj...»

«Cilvēki nesaprot, kas ir prieks. Tas ir viss,» es noteicu.

«Vot, tas ir tiesa!» Podrags piekrita.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

L. Perlbacha

Pavisam balts balodis

Maija labprāt pie loga baro baložus. Viņi ir rāmi un droši, dažus var pat noglaudīt, kad tie cītīgi knābā drupakles. Tikai viens ir bailīgs. Bet tas ir pats skaistākais — pavisam balts. Māte saka, ka viņš izskatoties kā no alabastra izveidots. Kad tas izplēš spārnus, tad gaismā tie šķiet caurspīdīgi. Un uz galvas tam ir viegli iesārtas spalviņas. Kaut viņš nāktu tuvāk!

Vienu rītu Maija priekā sauc: «Māmiņ, baltais ir pašā vidū, redzi!» Tiešām, visapkārt zilie un pelēkie, un viņš pavisam drošs. Kad visas druskas uzlasītas, putni paceļas gaisā. Atspīd saule, bet lietus lielām lāsēm krīt no debesīm. Lūk, baltais sēž pie ūdens notekas, pavisam gaiši apmirdzēts, pagriež galviņu sanis, un Maija redz, kā spīd viņa melnā acs...

Bet nākošajās dienās baltā baloža nav. Maija saka mātei: «Baltais pazudis.» — «Gan viņš atlaidīsies, nebēdā!» —

Skolotāja zīmēšanas stundā reiz atnesusi grāmatu ar lielām, raibām gleznām. Viņa stāv uz katedras, šķirsta to, un bērni pa vienam drīkst pieiet un to aplūkot.

Maija tur redz zilu jūru ar kuģiem, karaļus uz zirgiem, bet piepeši uz vienas lapas — Dievmāti zilā mētelī ar Kristus bērniņu klēpī; pār viņas galvu sidrabots spīdums, kurā lidinās — balts balodis. No debesīm nāk gaisma...

«Nu, tas ir skaisti?» jautā skolotāja. Maija aiziet savā vietā un apsēžas uz sola. —

Pēcpusdienā, kad visas mācības sagatavotas, Maija drīkst noskriet lejā sētā pie kaimiņu bērniem. Tur vienā stūrī piekrautas visādas mantas — kastes, kāpnes, salauzti galdi un vecas kamanas bez sliecēm, ar izdilušu zaļu segu. Bērniem patīk kāpelēt pa šīm grabažām, ierīkot sev tur mājas. Kamanās iemitinājies novārdzis melns kaķis ar saviem bērniem.

«Kas tad tā būs par kārtību!» kliedz Pēteris, kas uzrāpies pašā augšā: «Šis dzīvoklis jau aizņemts. Laukā, vazaņķi!» Un viņš ņem mazos melnos radījumus un ar ļaunu prieku svież tos lejā uz bruģa. Kaķene dusmīgi šņāc un grib puikam lēkt virsū, bet viņš to atgaiņā ar otrā rokā satvērtu kārti. Kaķēni krizdami palēcas uz augšu, un bērnu bars apakšā aiz smiekliem rēc. Maijai asaras kāpj acīs. «Pēter!» viņa kliedz no visa spēka, bet tas neliekas dzirdām. Lai aizkavētu to, Maija kāpj pa satrupējušām kāpnēm augšā. Viņa satver puiku aiz kājas, bet tas sper ar zābaku. Viss grabažu kakts sagrīļojas, un kamanas ar puiku un kaķiem lido zemē, Maijai virsū... Kad viņa pieceļas, tai galva pavisam apdullusi.

«Dumjā meitene!» Pēteris brēc, «ko tu te jaucies iekšā?»

Kaķi nobēguši, nevienu neredz vairs šai juceklī. Maijai kaut kas rūgti žņaudz kaklā. Viņa skrien kāpņu telpās un tumsā kāpj augšā. Mātes arī nav mājās. Viņa paskatās, ka uz rokām tai vairākās vietās nodrāzta āda. Savādi, ka nemaz nejūt sāpes...

Bet naktī tai ir sapnis. Viņa stāv pie loga, kaisa drupakles un sauc baložus. Patiesībā viņa sauc tikai vienu — balto. Bet neviens nenāk.

«Te jau viņš ir!» atskan dobja balss no lejas. Maija paskatās: tur stāv Pēteris lielos, dubļainos zābakos, rokā tam ar skārdu apsists putna būris, kur tiešām sēž baltais balodis.

«Dod man viņu!» meitene lūdzas. «Nē, nevar.» — «Lūdzu, lūdzu, es darīšu visu, ko tu gribēsi!» — «Nu, tad lēc zemē!» Maija paskatās: logs ir augstu, bailes. Bet viņa tomēr kāpj uz palodzes. Kājas atsitas pret akmeņiem, un caur locītavām iziet asas sāpes. Bet kur tad palicis Pēteris? Tikai būrītis stāv zemē nolikts, tagad ietīts avīžu papīros. Maija nometas zemē un sāk raisīt vaļā cieši savilktos mezglus. Noņem papīrus — balodis guļ, kājiņas izstiepis, spārni netīri pelēki. Maija skaļi ieraudas.

«Kāpēc tu raudi?» jautā kāda laba balss. Viņa paceļ galvu un redz savā priekšā Dievmāti no skolotājas gleznas — zilā mētelī.

«Balodītis ir beigts,» Maija atbild.

«Kāpēc?» balss mierīgi saka: «Viņš ir sveiks un vesels.»

Un Maija jūt, ka gaisma līst viņai uz acīm. Tā sakustas un pamostas. Māte pašreiz ver logu vaļā. «Maija, redzi: baltais tev saka labrīt!»

Tiešām, tur uz jumta stūra pie ūdens notekas, viņš sēž. Naktī laikam lijis lietus: slapjie jumti spoži spīd saulē. Un balodis ir spožāks kā jebkad.

Jūlijs Krūmiņš

Prūšu kaŗa kase

Jānītis ierausās vectēvam klēpī.

«Vecotēv, pastāsti nu atkal kaut ko.»

«Jā, dēliņ,» atsaucās vectēvs. Un iesāka:

«Nu jau pagājuši daudzi gadi. Toreiz es biju vēl jauns. Ziemas naktī braucu no Rīgas. Pliksalām sala vairāk kā divdesmit grādu. Biju netālu no Klapu kroga vecās kapsētas. Piepēši kapsētas labajā stūrī uzšāvās no zemes gaisā milzīga liesma. Skaidri saredzēju krustu un priedi, kur liesma atkal iegrima.

Dikti satrūkos, jo tādu brīnumu redzēju pirmo reizi mūžā.

Uzšāvu zirgam, vienos lēkšos paskrēju kapsētai gaŗām.

Mājās pārbraucis, pastāstīju redzēto. Mans vectēvs teica, ka tur esot apglabāta nauda. Laikam prūšu kaŗa kase, jo prūši, no Napoleona bēgdami, tanī apvidū savu kaŗa kasi ierakuši zemē. Vajadzētu iet un atrakt.

Es nebiju no bailīgajiem. Būtu tā liesma parādījusies citur, es būtu gājis rakt. Bet kapsētā nepatika, negribējās traucēt aizgājušo mieru.

Reizi braucām ar vectēvu dienas laikā uz Rīgu. Iegājām kapsētā. Es viņam skaidri parādīju vietu, kur liesma izšāvās. Vectēvs nekā neteica.

Pagāja kādi divi gadi. Vectēvs sasirga un vairs nepiecēlās.

Pēdējo vakaru viņš iečukstēja man ausī, ka trīs mēnešus atpakaļ bijis kapsētā rakt.

Racis, racis un uzracis smagu dzelzs lādi. Tik tiešām tā esot prūšu kaŗa kase. Viena cilvēka spēkiem tā bijusi par smagu, tāpēc viņš bedri atkal aizbēris un zemi virspusē rūpīgi nolīdzinājis. Neviens cits tur neiešot rakt, jo viņš izlaidis baumas, ka kapsētā spokojoties. Kad man būšot bērni, lai es paņemot līdzi savu vecāko dēlu un ejot kasti atrakt. Es būšot bagāts cilvēks un varēšot pasaulē darīt daudz laba.

Bet tad izcēlās krievu - turku kaŗš. Manu vecāko dēlu aizsūtīja uz Pļevnu. No turienes viņš nepārnāca.

Vecaistēvs apklusa un nokāra galvu.

Jānītis apķērās vecamtēvam ap kaklu:

«Vecotēv, bet kāpēc tu negāji rakt?»

«Tāpēc, dēliņ, ka man vairs nav mana vecākā dēla; tāpēc, ka negribēju pārkāpt sava vectēva novēlējumu.»

«Es gan ietu!» Jānītis piespiedās vecajam tēvam cieši, jo cieši.

«Jā, dēliņ, tev tas jādara. Kad izaugsi liels, tu piepildīsi to, ko mēs abi ar savu vectēvu nevarējām piepildīt. Šovakar jau vēls, tev jāiet gulēt. Rītā es tev pastāstīšu sīki, jo sīki, lai tu zinātu, kuŗā vietā meklēt.»

Otrā rītā, tikko pamodies, vienā krekliņā Jānītis steidzās pie vectēva.

Bet vecaistēvs naktī bija pavilcis savai dzīvei strīpu.

Šņukstēdams Jānītis raustīja vecotēvu aiz piedurknes:

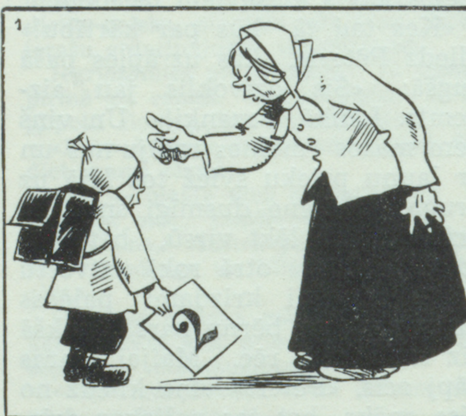
«Vecotēv, vecotēv, es negribu naudu, es gribu, lai tu pats celies augšā!»

«Esi nu prātīgs, puisīt,» — asaras slaucīdama, teica vecāmāte, «tu taču redzi, ka vecaistēvs vairs necelsies.»

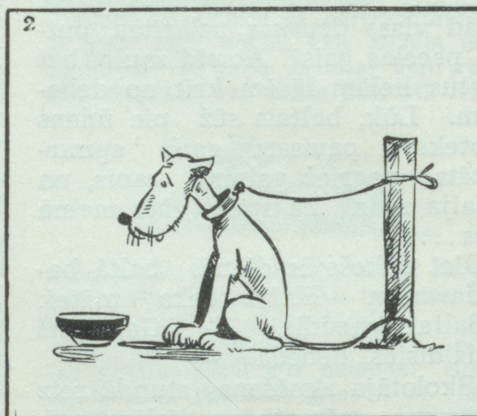
Jānītis izauga liels, nodzīvoja ilgu mūžu, pieredzēja postu un trūkumu, pārdzīvoja bēdas un sāpes, bet tik nelaimīgs, kā tanī rītā, viņš nejutās nekad.

E. R.

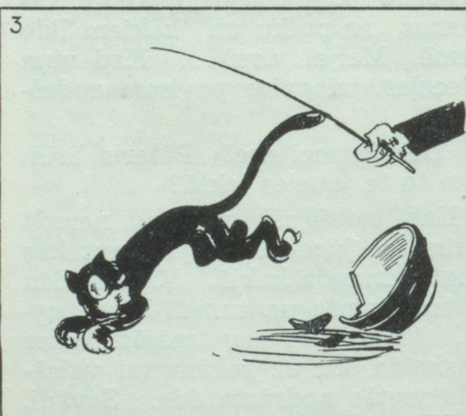
Raugi — tā svētkus gaida draugi

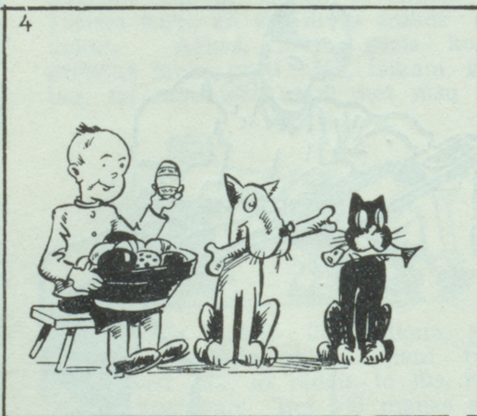
Jānīts slinkojis ir skolā,
Velti berzējies tas solā;
Sestdienā to māte strosta:
«Slinkums katra dzīvi posta.»

Duksim arī slikti gājis,
Sodu lielu tas sev krājis:
Siets pie valga tas kā blēdis,
Kad viņš cieptu stilbu ēdis.

Ņuris biedēts ir un rāts,
Liels tam soda mērs ir krāts:
Saplēsis viņš lielu bļodu,
Nokrējojis krējum-podu.

Lieldienās tak miers un prieki,
Bēdas gaisušas kā nieki;
Draugi atkal kopā sēd,
Svētku mielastu tie ēd.

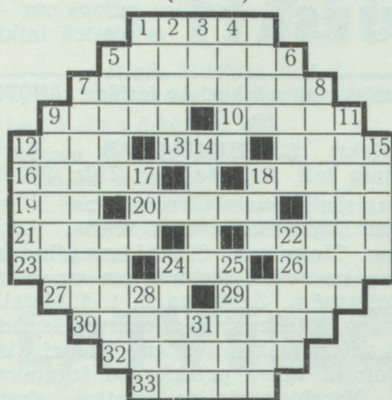
L. Š.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».

Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA», Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. 5724

Krustvārdu mīkla Nr. 5

(A. M.)

L ī m e n i s k i: 1 — jaunumi, 5 — paraugs, 7 — osta Anglijā, 9 — vīrieša vārds, 10 — sievietes vārds, 12 — sasiet, 13 — ģeometrisks jēdziens, 16 — zivs. 19 — žurnāla saīsināts nosaukums, 20 — kurināmais materiāls, 21 — vīrieša vārds, 23 — lauki, 24 — pretstats no—gaŗa, 26—dokumenti, 27 — latviešiem draudzīga tauta, 29 — līgums, 30 — aizsargu org. dalībnieks, 32 — medikāmentu pārdotava, 33 — nomāts.

S t a t e n i s k i: 2 — osta Krievijā, 3 — izmantojams, 4 — lopbarības, 5 — produkts, 6—griezuma veids, 7—murgs, 8 — koncentrēts šķidrums, 11 — smarša, 14 — patīkama temperātūra, 15 — strauji, 17 — briesmu signāls, 18 — trauka daļa, 22 — tautu meitas rota, 25 — aplenkt, 28 — dzīvnieki, 31 — viņi.

Krustvārdu mīklas Nr. 3 atrisinājums.

Stateniski: 1) kurpe, 2) Malta, 3) ala, 4) der, 5) urāns, 6) sakas, 14) SOS, 17) firns, 18) tekas, 20) Edāma, 21) sagas, 27) art.

Līmeniski: 1) Krima, 4) dūzis, 7) Uplasa, 8) Verona, 9) lai, 10) era, 11) prot, 12) neva, 13) ekrāns, 15) oksīds, 16) aorta, 17) filtrs, 19) amēbas, 22) inde, 23) Dona, 24) kas, 25) ēka, 26) Nekars, 28) kamera, 29) salst, 30) valgs.

Skaitļu mīklas Nr. 4 atrisinājums.

«Darbs mūsu balsts: caur to mēs plauksim,
Un lieli mēs augsim, taps stipra valsts.
Vilis Plūdonis.

Atslēgas: 1) Usma, 2) ķelti.

«Jaukā bērnība».

«Še tev, še tev, nelieti! Jau trešā diena, un tu arvien vēl nemāki to jauko dziesmiņu: «Ak mīļā, jaukā bērnība.»

PADOMJU HUMORS

Atbildīgo darbinieku birojā.

— Jūs meklējiet kasieri? Bet tikko pagājušā nedēļā mēs jums vienu aizsūtījām.

— Jā, tieši to mēs arī meklējam.

Bankā.

— Pie mums, biedri, tiek izvestas visas operācijas!

— Tā! Vai tad pie viena brauciena nevarētu man to aklo zarnu arī izgriezt.

Teātrī.

— Jā, katru vakaru nākt skatīt baletu, vēl nenozīmē, atbalstīt sieviešu kustību!

Zooloģiskā dārzā.

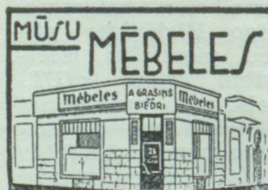
Vecenīte pirmo reizi ieraudzījusi kamieli:

— Ak, šie komūnisti! Ko gan viņi ir izdarījuši ar nabaga zirdziņu! Šausmas!

Slimnīcā.

— Es atrodu, ka jūs simulējiet!

— Tas nav nekas jauns! To man saka jau trešais ārsts, bet lai izrakstītu kādu recepti un to ārstētu, to neviens nevar. Tādi jūs, ārsti!

KUNGU, DĀMU UN BĒRNU
APĢĒRBU NAMS

S. HAITS

Rīgā, Marijas ielā 2.
Tālr. 23971. Priv. 26374.

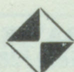
Lielā izvēlē:
Kungu uzvalki un mēteļi,
Dāmu mēteļi,
Bērnu uzvalki un mēteļi,
Aizsargu un mazpulku formas.
Mērenas cenas.

«LATVELLO»

divriteņi ir piemēroti vietējiem ceļiem un pārspēj visus citus: izturībā, vieglā gaitā, daiļumā. Iegādājoties divriteni **«LATVELLO»** Jums atkrīt visas rūpes par biežiem remontiem. Iekams Jūs pērkat divriteni, apskatiet mūsu jaunos modeļus, Rīgā, mūsu noliktavā **Elīzabetes ielā 18** un provincē pie mūsu pārstāvjiem.

Ed. Vainovskis

STIKLINIEKS

Rīgā, Tērbatas ielā 8.
Tālr. 26936.

PODNIEKU MEISTARS

K. Baltiņš

Rīgā, Stabu ielā 62, dz. 11.
Tālr. 93955.

SPOGUĻI,
galvanizēti, droši pret mitrumu.

E. Bauman-Fromholds

Rīgā, Tērbatas ielā 28.
Tālr. 27326.

KONTOGRĀMATU FABRIKA UN SPIESTUVE

J. Bindmanis

Rīgā, Dzirnavu ielā 113 (jeb Marijas ielā 10). Tālr. 28394 un 22807.

«TERULOZE»

Blakšu nāve

Jūs galīgi iznīcināsiet blaktis un arī to perēkļus.
LABORĀTORIJA
L. Ķēniņu ielā 11. Tālr. 27314.

FOTO

Inž. G. Michelsons

Tērbatas ielā 15-17. Tālr. 33177.

RADIO

Marta mēneša serenāde.

Tiesā.

— Tā tad jūs atzīstaties, ka sūdzētājam uz galvas sasitāt pudeli? Kas tad notikās pēc tam?

— Viņš sāka uztraukties, tiesneša kungs!

Nodevējs.

— Krustmāt, vai tu esi aktrise?

— Nē, bērniņ. Kāpēc tu to domā?

— Tētis teica: kad krustmāte atnāks, tad būs atkal komēdija.

Pļāpīga paciente.

— Ārsta kungs, vai man ilgi vēl jārāda jums mēle? Es to turu jau desmit minūtes, bet jūs to ne reizi vēl neesiet apskatījuši.

— Tas arī nemaz nav vajadzīgs, — es tikai gribēju netraucēti uzrakstīt jums recepti.

«Mūžīgi tavs».

— Jūsu pienākums bija atrasto gredzenu nodot pēc piederības.

— Es to arī gribēju darīt, bet iekšpusē ir gravējums: «Mūžīgi tavs».

Maksis Blūmenaus

Aģentūras un pārstāvniecības Rīgā, (Latvijā)
Kaļķu ielā Nr. 12, dz. 5-a.
Tālr.: 32025 un 32095. Tēl. adr. «Maxblumenau».

S. Brostermans

ZVĒRĀDAS

Rīgā, Marijas ielā 19, dz. 4.
Tālr. 23869.

PIRMKLASĪGS KAŽOKĀDU ATELJĒ

H. Gutkovičs
G. Rifs

Rīgā, Dzirnavu ielā 70, dz. 13.
Tālr. 33917.

SPECIĀLA KUNGU, DĀMU UN BĒRNU APAVU RŪPNIECĪBA

A. Gambrelis

Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 90
Tālr. 93209.

MANUFAKTŪRAS VEIKALS

H. Golanskis

Rīgā, Marijas ielā 19.
Tālr. 29155.

Vairumā. **Mazumā.**

DZELZS UN MAŠĪNU TIRGATAVA

E. Haimovičs

Rīgā, Spīķeru ielā Nr. 8,
Tālr.: 28374. Priv. dz. 31372.
Piedāvā visus dzelzs materiālus priekš koka pludināšanas. Stiepules, dzinteles.

PODNIEKU MEISTARS

J. Dūviņš

Rīgā, Stabu ielā 62, dz. 11
Tālr. 93955.

A. Gončarovs

PĀRTIKAS PREČU TIRGOTAVAS

Maskavas ielā 105.
Daugavpils ielā 14.

PASTKARŠU IZDEVNIECĪBA

„Fotobrom"

Rīgā, Ģertrūdes ielā 53.
Tālr. 31956.
Latvijas skati, pilsētu un kūrortu skati, pastkartes.

DĀMU APĢĒRBI

M. Fridlenders

Rīgā, Kr. Barona ielā 27.
Tālr. 33825.

Katru nedēļu pienāk jaunumi.

EMALJĒTU PREČU FABRIKA

„L E F A"

J. un Z. SAPUGO un M. ŠOMERS
Rīgā, Mūrnieku ielā Nr. 7.
Tālr.: 91017 un 91049.

TAPSĒTĀJU UN IEPAKOŠANAS MATERIĀLU TIRGOTAVA

L. Hercbergs

Rīgā, Tērbatas ielā 26.
Tālr.: 31421, priv. 23355.

KONFEKŠU UN AUGĻU TIRGOTAVA

T. Ivanovs

Kr. Barona ielā 2.
Tālr. 34975.

RESTORĀNS

„Jāņa Pagrabs"

Īpašn. **H. Ginters.**
Tālr.: 20478, 33512.

RĪGAS KARTONAŽU FABRIKA

J. H. Kaplans

Rīgā, Stabu ielā Nr. 34.

Einšteina teorija.

— Saki, kas tā Einšteina relātivitātes teorija īsti ir?

— Nu, uzmani labi: kad tu sēdi ar savu līgavu kādā dārzā uz soliņa, tad stundas paiet kā minūtes. Bet kad tu uz tā paša sola sēdētu ar savu sievas māti, tev minūtes liktos kā stundas.

— Ak tā! Un to tikai Einšteins atklāja?

Nav starpības.

— Kāda starpība ir starp tevi un muļķi?

—Tiešām nezinu.

— Jā, es arī nezinu!..

Cietušais.

— Redzi, kur iet cilvēks, kas man nodarīja pusmiljona zaudējumu!

— Kā tā?

— Viņš nepiekrita, ka es precu viņa meitu.

Jautājums profesoram.

— Alkohols saārda cilvēka organismu. Šajos stikla traukos jūs variet redzēt, kāda izskatās dzērāja sirds un nieres.

— Bet kamdēļ tad jūs viņas uzglabājiet spirtā?

Noteicējs.

— Mana sieva nekad neprasa, kur es iešu.

— Nu, nu?

— Jā, viņa visur nāk līdz.

OPTISKU PREČU NOLIKTAVA

„Centrāle"

Rīgā, L. Grēcinieku ielā 1
Tālr. 31597.

APAVU VEIKALS

S. Chlavins

Pēdējie jaunumi . Lielā izvēlē.
Brīvības ielā Nr. 19.

JAUNUMS Ieteicams smēķēt čaulītes

„Divvate"

ar divām rindām vates filtra
Čaulīšu fabrika Br. Deičs, Rīgā, Brīvības ielā 151. Tālr. 92576.

LASIET JAUNAS GRĀMATAS

E. Ettingers

BIBLIOTĒKĀ
Brīvības bulv. Nr. 3.

ZIEPJU FABRIKA

Hermanis J. Goldbergs

Dib. 1891. g.
Rīgā, L. Maskavas ielā 239-243.
Tālr. 23207, 34321.

FINIERU TIRGOTAVA

G. Hanovičs

Rīgā, Grēcinieku ielā 25.
Tālr. 31666.

ĶĪMISKA FABRIKA

„A. Höflinger"

Ganību dambī Nr. 31. Tālr. 91997.
Cinka baltums. Šķidrais stikls. Litopons. Methylium salicylicum. Liquor Cresoli soponatus.

DROGU VEIKALS

A. Kāns

L. Lāču ielā Nr. 13.

AKC. SAB.

Z. M. Kāns & dēli

Rīgā, L. Peldu ielā Nr. 26-28.
Tālr. 23974.

Adāmmašīnas,

jaunas, no 00—8. kl., pastāvīgi krājumā. Rīgā, Brīvības gatvē 40, tālr. 91205. A. Kronbergs. Pieņem arī lietotas izlabošanai.

MANUFAKT. TIRDZN. AKC. SAB.

B. Livšics un b-dri

S. ZALGALERA austuves pārstāvniecība
Rīgā, L. Grēcinieku ielā 8.
Tālr. 22851.

KOKU LIELTIRGOTAVA

P. Lukstiņš

Rīgā, Valdemāra ielā Nr. 33.

„A LA MARQUISE"

PARĪZES KONDITOREJA
Smalkākie cepumi. Saldumi. Ledus.
Salon de thé.
Rīgā, Brīvības ielā 11.
Tālr.: 34536, 32797.

Julius Potempa

FINIERU FABRIKA AKC. SAB.

Tvaika ielā Nr. 4.
Tālr.: 91129, 92901, 92042.

L. Prusaks

L. Monētu ielā Nr. 9.
Tālr. 33923.
Kino un motoru ogles. Elektro-Radio izolācijas materiāli.

Rīgas sporta garāža

Īpašn. H. P. KRACHMANOW
Jura Alunāna ielā Nr. 2.
Tālr. 33128.

Rīgas Žīdu Minoritātes teātris

Skolas ielā Nr. 6.
Tālr. 23641.

„Roche", Rīgā

Fa „Justus Specht"

Vācijas dzelzceļu tūrisma centrāles Berlīnē un Vācu Austrummeses Karaļaučos pārstāvniecība Latvijā,
Rīgā, Biržas namā.

SMALKMETALLA APSTRĀDĀŠANA UN GALVANISKA IESTĀDE

V. Stēgers

Rīgā, L. Monētu ielā 10. Tālr. 29109.
Speciālitāte: Apgaismošanas ķermeņi. Vitrinu ierīkošana.

Paziņojumi.

Uz kurpnieka Zābaciņa durvīm ar krītu uzrakstīti divi uzraksti.

Pirmais: «Veikals slēgts. Esmu runājams blakus restorācijā. Zābaciņš.»

Otrais: «Lūdzu, vienu acumirkli uzgaidīt. Viņš tūlīt būs mājās. Zābaciņa.»

Literātūras cienītāja.

— Ko tu lasi, Mildiņ?

— Tiešām nezinu — grāmatai trūkst sākuma.

Nav radis.

— Vai tiešām jūs manis dēļ ietu vai ugunī?

— Nu, ziniet, ja jums tāds vīrs vajadzīgs, tad, lūdzu, preciet ugunsdzēsēju!

Neārstējama slimība.

Pie pavecākas dāmas tiek izsaukts ārsts.

— Kas jums sāp mīļā, — ārsts laipni apjautājas.

Apvainojusies par šādu familiāritāti, dāma lepni atbild:

— Es esmu ģenerālkonsula kundze.

— Ak tā, — paraustot plecus, atbild ārsts. — Man ļoti žēl, bet no tā jūs izārstēt nevarēšu.

KOLONIĀL, LABĪBAS UN TABAKAS PREČU TIRGOTAVA

L. Rafelsons un B-dris

Rīgā, Tērbatas ielā 33-35.
Tālr. 26267.

MĒBEĻU DARBNĪCA

V. Romanovskis

Rīgā, Kr. Barona ielā 51.

ROKDARBI

Th. Skribanowitz

Rīgā, Kalķu ielā Nr. 10.
A. T. namā.

Firma „B. Starobinecs"

Būv-, galdnieku, koku materiālu un malkas tirgotava
Rīgā, Matīsa ielā Nr. 28-a
Tālr. 93177, prv. 96073.

OLU IZVĒRTĒŠANAS FIRMA

A. Pruss

Rīgā, Nēģu ielā 17.
Tālr. 21119.

Siess, v. Loe & Co.

Rīgā, Aldaru ielā 1-3.
Tālr.: 23517, 28567.

NAMĪPAŠNIECE

Hedviga Milochins

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 44-46. Tālr. 96008.

K. ŠMIDTA ēdienu veikals
Rīgā, Dzirnavu ielā 88, tālr. 34235.
Garšīgas brokastis, pusdienas un vakariņas par visiem pieej. cenām. Ēdieni pagat. no pirmšķirīg. produktiem. Atv. darbd. no plkst. 7 līdz 22. Svētd. un svētku dienās no plkst. 13 līdz 22.

APAVU TIRDZNIECĪBA
„VALLY"
Rīgā, Kaļķu ielā 21. Tālr. 23223.
Lielā izvēlē: **dāmu, kungu un bērnu apavi,** paša ražojuma. Apzinīga pasūtījumu izpildīšana.

Rīgas kuvēru fabrika
I. Veiss
L. Grēcinieku ielā 12.
Tālr. 21233 un 26951.

K.-S. «VESTDÜN», Düner un Bdri
Rīgā. Tālruņi: 20886, 27406.
Noliktava: L. Kalēju ielā 72.
Kantoris: Kārļa bulv. 19.
Visi piederumi ūdensvad., kanālizāc., tvaika un ūdensapkurināšanai un vannu istabām.

„VEZUVS"
Čuguna un misiņa lietuve un mēchan. darbnīca
Rīgā, Brīvības gatvē 1.
Tālr. 92988.

ĀDU FABRIKA
„Viktorija"
LEVINS UN PRUSAKS
Rīgā, Šarlotes ielā 60.
Tālr. 92468.

Ādu ģērētava
B. Tālroze
Rīgā, Ganību dambī 11. Tālr. 34787.
Vislabākās ādas lidotāju cepurēm un mēteļiem.

SMAGO TRANSPORTU UZŅĒMUMS
Tālrunis 93153.
Aristida Briāna ielā 7, dz. 6.
M. TONS

H. Upens
Rakstāmlietas un zīmēšanas piederumi.
Kr. Barona ielā 31-a.

Apģērbu un veļas tirgotava
S. Vinniks, Rīgā
Marijas ielā 4. Tālrunis 29790.

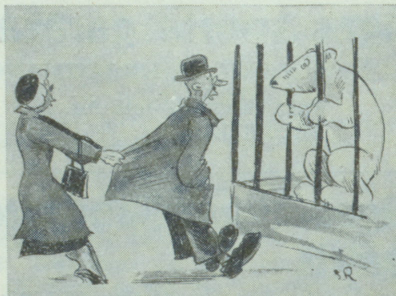
Kungu un dāmu cepuru veikals un darbnīca D. ZALMANSONS
Rīgā, Marijas ielā 4-a. Tālr. 30740.
Lielā izvēlē: **platmales un cepures,** kā arī **formas cepures.** Pasūtījumi tiek izpildīti ātri un apzinīgi pašu darbnīcā.
Vairumā. Mazumā.

Koku apstrādāšanas uzņēmums un eksports
Jēkabs Zerfs
Rīgā, Ganību dambī 31.
Tālr. fabrikā 97427.
„ dzīv. 92273.

Ķīmiska tīrītava, veļas mazgātava, krāsotava
H. Žagariņš
Rīgā, Jāņa sētā 1. Tālr. 31790.
Tirgoņu ielā Nr. 9 un
L. Nometņu ielā Nr. 18.

H. Zameičiks

Gādība.

— Arnold, neej tik tuvu ledus lāčiem. Tu tak zini, cik viegli tu saaukstējies!

Meli.
Vīrs: «Esmu novērojis, ka tu dažreiz melo!»
Sieva: «Es uzskatu to par katras sievietes pienākumu.»
Vīrs: «Kamdēļ?»
Sieva: «Kādreiz taču jāsaka par savu vīru arī kas labs.»

Tēvs un dēls.
— Tavs dēls ar katru dienu jo vairāk līdzinājas tev.
— Nu, ko tad viņš nu atkal nodarījis?

Ieteikšana.
— Ja jums vajadzīgs kārtīgs drēbnieks, es tādu varu ieteikt — viņš lieliski šuj. Es un mani draugi tikai pie viņa pasūtām.
— Tas ir jauki. Bet sakiet, lūdzu, no kā viņš dzīvo?

Negaidīts iznākums.
— Jūs pārvarējāt slimību tikai pateicoties jūsu stiprajam organismam.
— Paldies, ārsta kungs, tikai neaizmirstiet to arī pie rēķina rakstīšanas.

I. Ditrichs
NAMSAIMNIEKS
Brīvības ielā 81.

F. Isurin
NAMSAIMN.
Elīzabetes ielā 23.

Z. Levitanuss
NAMSAIMNIEKS

Th. Švechheimers
NAMSAIMNIEKS
Stabu ielā 53.

A. Taube

M. Tiltiņš
Maskavas ielā 95.

Olga Veidemanis
NAMĪPAŠNIECE
Stabu ielā 8.

NAMĪPAŠNIEKS
A. Višņevskis
Rēveles ielā 41-43.

J. Zauers
NAMĪPAŠNIEKS
Līksnes ielā 16.

A. Bērziņš
NAMSAIMNIEKS
Skolas ielā 22.

Vislielākā izvēlē

«SVETLANA» triko veļa un zeķes

(«Br. Svetlanovu» fabrikas ražojumi).

Cenas lētas un noteiktas.

Speciālveikali: **Brīvības ielā Nr. 14. Šķūņu ielā Nr. 12-14. Tērbatas ielā Nr. 65.**

Augstcienībā **firma «TRIKOSVITA» E. Dripe.**

Papīru Tirdzniecības akciju sabiedrība

«M. SELLMANN»

Rīgā, L. Aldaru ielā 2-4.

Tālr.: 23171, 23181, 34131.

Visi Latvijā ražojamie papīri

Kalķu ielā Nr. 10.

Tālrunis 22409.

Uzmanību!

Kino „AINA"

Vaļņu ielā 23/25, pie Kaļķu ielas

Iknedēļas lielas pirmā ekrāna filmu premjēras

Rīgas kokvilnas manufaktūras sabiedrība

Strazdumuižā — Rīgā

ŠUJAMIE DIEGI

Tālruņi: kase 23959, direktors 34145, administr. 21331.

Ikdienas plkst. 8 vakarā

Grandiozas izrādes

Svētdienās un svētku dienās **2 izrādes:** plkst. 3 p. p. un plkst. 8 vak.

Ieejas cenas: darbdienās (izņ. sestd.) no Ls 0,50 līdz Ls 2,10 (parterā)

Vidsmuižas patērētāju b-ba

„Vienība"

Vidsmuižā piedāvā mākslīgos mēslus, cementu, sāli, lauksaimniecības mašīnas, arklus un pārtikas preces. Tālrunis veikalā 3. Valdes — 4. Vidsmuižā. **Biedrības valde.**

ZIEPJU FABRIKA

Zalmans Lifšics

Rēzeknē. **Dib. 1888. g.**

Piedvā augstākā labuma: **zilraibās, dzeltenās un zaļās ziepes. Veļas soda.** Mazgāšanas līdzekli **«Lora».** Griežat vērību uz mūsu fabrikas marku **«VABOLE».**

Firma *Julijāns Janovskis*

Viļānu valču ūdens dzirnavas un elektriska iestāde

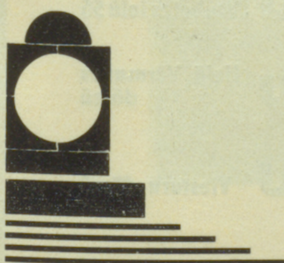
Labības, koloniāl un petrolejas noliktava

R. Vainštoks

Antonopolē. **Tālr. 10.**

Vairumā. Mazumā.

Stirnienes aptieka — īp. F. Borovskis — Stirniene, tālr. 13

Ed. Kurau

Rīgā, Miera ielā 10.

Granita un marmora rūpniecība

Tālr. 91777.

Pieminekļi pēc firmas oriģinālzīmējumiem; plāksnes dažādās cenās